FĂNUŞ NEAGU

ÎNGERUL A STRIGAT

I

ÎN MARGINEA DUNĂRII SE LEGĂNAU ANCORATE douăsprezece luntri. Pe botul lor se uscau vîrşii, prosto- voale şi plăşi ude. Un băiat cu şapcă ponosită, cu flaneaua veche înverzită în coate — avea obiceiul să se tîrască prin ierburi după ouă de pasăre — şi cu pantalonii suflecați pe fluierul piciorului, întinsese o scîndură ca un podeț pe marginea a două luntri şi se lungise cu fața la soare, ținînd sub braț două păpuşi de lut, coapte în foc, pietrificate, ca nişte mici monştri. De dincolo de Dunăre, din baltă, unde se bălăceau turme de porci, luptîndu-se să găsească rizomul stufului în apele murdare, vîntul aducea miros de nămol.

Băiatul părea adormit, dar nemişcarea lui era ca a sălbăticiunilor ieşite la pradă, toate simțurile-i şedeau la pîndă. Deasupra peretelui de piatră, în fața casei lemnarului, taică-su şi încă vreo douăzeci de oameni se certau, strigau să fie lăsați să intre într-o remiză de căruțe vechi. Cînd gălăgia creştea, acoperind plescăitul valurilor, băiatul se ridica, se frîngea de trunchi, scotea din luntrea de la picioare, vîrîndu-i două degete în urechi, un peşte şi-l arunca fulgerător în luntrea lui taică-său. Patru crapi cu burți aurii, lungi ca pe picior, atîrnau cu gurile prinse într-un covrig de sîrmă din vîrful catargului de la prora bărcii din care fura băiatul. Atent, cu mişcări iuți, el desfăcu bri-ceagul de la curea, încălecă sprinten catargul

FĂNUŞ NEAGU

ÎNGERUL A STRIGAT

I

ÎN MARGINEA DUNĂRII SE LEGĂNAU ANCORATE douăsprezece luntri. Pe botul lor se uscau vîrşii, prosto-voale şi plăşi ude. Un băiat cu şapcă ponosită, cu flaneaua veche înverzită în coate — avea obiceiul să se tîrască prin ierburi după ouă de pasăre — şi cu pantalonii suflecaţi pe fluierul piciorului, întinsese o scîndură ca un podeţ pe marginea a două luntri şi se lungise cu faţa la soare, ţi- nînd sub braţ două păpuşi de lut, coapte în foc, pietrificate, ca nişte mici monştri. De dincolo de Dunăre, din baltă, unde se bălăceau turme de porci, luptîndu-se să găsească rizomul stufului în apele murdare, vîntul aducea miros de nămol.

Băiatul părea adormit, dar nemişcarea lui era ca a sălbăticiunilor ieşite la pradă, toate simţurile-i şedeau la pîndă. Deasupra peretelui de piatră, în faţa casei lemnarului, taică-su şi încă vreo douăzeci de oameni se certau, strigau să fie lăsaţi să intre într-o remiză de căruţe vechi. Cînd gălăgia creştea, acoperind plescăitul valurilor, băiatul se ridica, se frîngea de trunchi, scotea din luntrea de la picioare, vîrîndu-i două degete în urechi, un peşte şi-l arunca fulgerător în luntrea lui taică-său. Patru crapi cu burţi aurii, lungi ca pe picior, atîrnau cu gurile prinse într-un covrig de sîrmă din vîrful catargului de la prora bărcii

din care fura băiatul. Atent, cu mişcări iuţi, el desfăcu briceagul de la curea, încălecă sprinten catargul alunecos, trase peste gura unui crap şi, cu el în braţe, străbătu scîndară de-a-ndaratelea, cu ochii aţintiţi spre mal, intră în luntrea lui taică-su şi-l ascunse în tureatca unei cizme de cauciuc.

Peste ani, povestindu-şi viaţa învăţătorului Eugen Fulga, băiatul avea să spună:

— Faţa mea are culoarea albă, nesănătoasă. Semăn cu tata. Nenorocirea lu tata i s-a tras, oricît v-ar părea de ciudat, de la culoarea feţii. Nenorocirile mele n-au rădăcini. Unchiu Petrea Dună, care-l ura pe tata, spunea că asta e culoarea feţii înecaţilor. Erau cumnaţi. Mătăhălos, ştirb, cu respiraţia greoaie, şuierătoare, ca şi cum i-ar fi scîrţîit în piept o scîndură udă, unchiu Petrea Dună, care era lemnar, ar fi dat orice să-l lungească pe tata pe gard şi să-l bată în cuie.

— Aş face un lucru de toată frumuseţea, zicea. Doar tot unu din branşa mea l-a ţintuit pe cruce pe Domnu nostru Iisus Hristos.

Motivu duşmăniei dintre ei era mama. Tata trăise cu ea trei ani şi o gonise de la el pentru că o prinsese tăvălin- du-se aproape goală, la soare, pe un covor de pîslă de pe vasu unui grec din Brăila, care venea şi cumpăra pepeni de la noi din Plătărăşti. Alungată, mama s-a dus la Brăila, s-a încurcat cu un hamal din Atîrnaţi, bătăuş şi beţiv, care îndoia şi fiare la circ, într-o seară au intrat amîndoi în Dunăre să se scalde şi n-au mai ieşit niciodată. Unchiu Petrea Dună, care ţinuse mult la sor-sa, o visa des. Şi mereu în acelaşi fel. Se făcea, cum spunea el, că mama stă undeva pe un pat de brădiş, clădit pe fundu apelor, iar tata coboară la ea şi fac dragoste. Visu îl îngreţoşa. La început, în primu an, se scula furios şi arunca cu bolovani în Dunăre. Da, cu timpu, începu să creadă că ceea ce vede în somn se petrece şi în fapt, mai ales că, după moartea mamei, tata slăbise şi căpătase culoarea aia nesănătoasă a feţii.

— E alb, zicea unchiu Petrea Dună, e alb fiindcă se tăvăleşte pe fundu apelor cu sor-mea. Acolo unde se văd ei, apa e rece ca gheaţa, e apa înecaţilor, intri în ea şi te faci alb cum e caşu, cum sînt înecaţii.

În scrînteala lui, unchiu Petrea Dună a prezis, de altfel, moartea tatei...

Deocamdată însă băiatul avea zece ani, ţinea în podul palmei un melc cu corniţe vîscoase şi ardea de nerăbdare să plece la Dobrogea cu alţi treizeci şi nouă de oameni din Plătărăşti.

În primăvara aia trei evenimente mai de seamă s-au petrecut în cîmpia Brăilei: hoţul de cai Costică Gurafoii din judeţul Ialomiţa a furat armăsarul senatorului Horia Lupescu şi l-a vîndut grajdului de curse Marghiloman; pretorul plăşii Movila Miresii a fugit în Austria, pe un şlep care transporta grîne, cu o învăţătoare de sat, devenită peste cîtva timp cîntăreaţă într-un local de noapte celebru, iar prinţul Alexandru Şuţu, poreclit Buric, construi lîngă conacul lui din Plătărăşti un aerodrom.

Fuga pretorului dădu naştere la o serie de procese între moştenitori, iar furtul săvîrşit de Costică Gurafoii, pe teritoriul de acţiune al altui hoţ vestit, Ţulea Fălcosu, cu care încheiase un acord verbal de neîncălcare, marcă începutul unei bătălii surde, cu vînzări jandarmilor, între hoţii din cele două judeţe: Ialomiţa şi Brăila. Ţulea şi o ceată de opt inşi pătrunseră noaptea în satele de dincolo de apa Călmăţuiului şi spintecară cu cuţitul burţile mînjilor pe care Costică Gurafoii îi aştepta să împlinească doi ani ca să le arunce arcanul pe după gît. Armăsarul lui Lupescu fusese, pesemne, o mîndreţe de cal, care lua foc sub picioarele călăreţului, pentru că Ţulea împinse răzbunarea mai departe: dădu pe faţă vadurile de la Dunăre prin care Costică Gurafoii trecea hergheliile în bălţi să le ascundă.

Ca să-l împace, Costică Gurafoii veni la Brăila, apărat de doi oameni de încredere, aducînd-o cu el şi pe sor-sa, o fată

de optsprezece ani, cu părul negru de turcoaică, şi pielea ca laptele în care-ai vărsat cîteva picături de vin roşu.

Îl găsiră pe Ţulea în curtea hanului ţinut de fraţii Şoroagă, pe Dorobanţi, la capătul dinspre strada Galaţi. Era joi, în săptămîna dinaintea Paştelui, mirosea a ciorbă de peşte şi a ştevie prăjită. Ţulea se spăla la cişmeaua din curte. Tînăr, voinic, tuns scurt, cu pieptul păros, îşi îndoiaceafa groasă şi un argat îi turna apă cu găleata pe gru- maji. El se scutura, suflînd zgomotos pe nări. O ghiulea de plumb, mare cît să încapă în pumn, îi atîrna de curea pe şold.

Hoţii se priviră scurt — Costică Gurafoii era mic şi vînjos, cu mustaţă neagră ca o lipitoare sătulă — şi bătură palma.

— Ce-i cu voi, rîse Ţulea, aţi venit să daţi cu nasu prin beciurile Brăilei? Nu-i de trăit acolo, rîgîie broaştele de te bagă-n răcori.

— Am venit cu sor-mea să îngenunchiem diseară la ale douăşpe evanghelii.

Ţulea se întoarse spre sora hoţului din Ialomiţa şi ochii i se aprinseră în fundul capului. Fetei îi plăcu hoţul din Brăila, luă apă în pumn şi i-o aruncă în faţă. Ţulea, focos, o ridică de subsuori, o aşează în găleata smulsă din mîinile argatului şi o purtă pe sus în prăvălie, unde se întinseră la băutură.

Înainte de asfinţitul soarelui, la ceasul cînd în om coboară liniştea amestecată cu spaimă — clopotele de la toate bisericile băteau încins peste oraş — Costică Gurafoii se duse cu Ţulea la biserica din spatele Pieţii Sărace, şi-l puse să jure la icoana sfinţilor arhangheli că va face cununie cu sor-sa. Întorcîndu-se la cîrciumă, s-au întins pe spate, într-o cameră ferită, cu gurile sub canea, şi au dat gata cîte un butoiaş de bere.

Ţulea s-a făcut topor de oase. Costică Gurafoii şi oamenii lui l-au suit în pat, cu fata, au ieşit în curte, au scos trei cai din grajduri şi pînă în zori au fost înapoi la malul Ialomiţei. În Valea Plopului, din coasta tîrgului Urziceni, hoţii s-au

oprit să-şi mai spele gîtul cu cîte-o oală de vin şi au cîntat un cîntec despre cei trei cai legaţi în cheutorile de fier din peretele cîrciumii.

Trei cai murgi, cu frîul lat,
Doamne, că nu i-am furat...

Şi ca refren, un crîmpei dintr-un cîntec ascultat într-o grădină cu mititei şi ţuică galbenă de pe Calea Griviţei din Bucureşti:

Hai, cîntaţi, cîntaţi splendid,
Voi, ghitare din Madrid.
Caar-meen! Caar-meen!

În jur, cîmpia mirosea a primăvară şi un vînt călduţ cioplea ridicăturile de pămînt de pe întinderea ei nesfîrşită.

A treia întîmplare îşi are începutul într-o staţiune de iarnă din Elveţia, unde, de Anul nou 1934, Alexandru Şuţu (Buric), din spiţa domnitorilor fanarioţi, se logodi cu o prinţesă Ştirbei, Ana, de şaisprezece ani, la rugămintea căreia comandă pentru nuntă unei uzine din Anglia două avioane. În martie, prinţul plecă cu logodnica la Londra să ia lecţii de pilotaj şi telegrafie în ţară să i se construiască un aerodrom la conacul moşiei din Plătărăşti. Îl vroia lîngă aripa nouă a conacului, cu vederea spre Dunăre.

Inginerul sosit din Bucureşti să efectueze măsurătorile şi să indice unghiul de înclinare al pistei dispuse să se taie păduricea din plopi canadieni de pe terasa din stînga curţii, unde se mai aflau şi două mori de vînt pentru înfrumuseţarea decorului. Dar Marin Doancă, administratorul de la Plătărăşti, nu vru să bage toporul în ea. Plopii îi aminteau de o vîlcea din Argeş, locul lui de naştere, încolţit de inginer, care ameninţa şi înjura, Doancă avu o idee salvatoare: se gîndi să pună mîna pe pămîntul ţăranilor din hotar cu curtea prinţului. Erau treisprezece

familii care stăpîneau acolo vreo patruzeci de pogoane, rămăşiţe de la împroprietărirea de după primul război mondial.

Logofeţii îi strînseră pe ţărani la primărie. Doancă veni cu docarul. Era un om de cincizeci de ani, gras, cu faţa stacojie, parcă veşnic tăiată de crivăţ. Avea pieptul lat, pătrat şi o bărbuţă de culoarea nisipului îi împodobea obrazul fleşcăit în care ochii mici sticleau veseli. Pe ţărani, de cînd apăruse Terente hoţul, împărat peste bălţile Brăilei, îi numea „cumetrii lui Terente". Mirosea în permanenţă a usturoi, din care pricină femeile se trăgeau în lături din calea lui. Taică-su slujise ca împărţitor de cărţi la masa de joc a prinţului bătrîn. Marin Doancă îi moştenise toate tertipurile de măsluitor, se spunea că, în cafenelele Brăilei, trişori renumiţi ieşiseră cu buzunarele scuturate de la întîlnirile cu el. Ţăranii se temeau de el.

— Prinţul tunde oaia, spuneau ei, Marin Doancă o jupoaie.

Intra des în cîrciuma lui Fănică Măxineanu, bea cu cine se nimerea, iar de Ignat îi plăcea să înjunghie porci, atît la el acasă, cît şi la alţi oameni din sat. Mînca din pomana porcului şi primea bucuros cele cîteva kilograme de carne cu care e plătit măcelarul.

Cei treisprezece ţărani îl întîmpinară pe treptele primăriei.

— V-aţi adunat, cumetrii lui Terente? întrebă el rî- zînd. De cînd cu hoţu din Carcaliu vă cîntă toate păsările. Prinţu vrea să vă cumpere pămîntu, anunţă el coborînd. Prinţu...

— Unde e prinţu? întrebă Barbu Căpălău.

— În Anglia.

— Sănătos?

— Slavă Domnului, nea Barbule, n-are nimic! Cine se scoală de la masă cu frimitura-n barbă nu se leagă boala de el. Eu zic să nu vindeţi. Fără pămînt, ţăranu e fără mîini şi fără picioare.

— Păi dacă vindem şi pogoanele alea, zise Căpălău, putem să ne băgăm cu gîtu-n laţ.

— Aşa-i, nea Barbule, să nu vindeţi. Să faceţi schimb. Prinţu are o moşie şi în Dobrogea, la Aguleşti. Pentru un pogon aici, dă patru pogoane în Dobrogea. Aici aveţi cîte trei, acolo o să aveţi cîte douăşpe pogoane. E o treabă, nu? Şi aveţi şi marea, la doi paşi de sat. Adică peşte, căcălău. Semnăm actu la notar şi în cinci zile, plecarea. Zi că n-ai noroc, mă, cumătru lui Terente?! îl scutură el de umăr pe Neculai Mohreanu, unu cu faţa ca de înecat.

— Oi fi avînd noroc, da n-am căruţă. Nici eu, nici Titi Şorici.

— Vă dau una de la curte. Veniţi la rotărie şi alegeţi una dintre ale vechi.

— Gratis? întrebă Şorici.

— Să zicem că daţi şi voi acolo două oi. E ca şi gratis. O să mă pomeniţi în neam pentru binele ăsta.

— Dar cu casele?

— M-am gîndit şi la asta. Cine vrea, vinde, ăla care vrea, face schimb şi cu casa. Avem la Aguleşti case pentru zilieri. Îi scoatem şi intraţi voi în ele. Actu e la notar, semnaţi-l, şi să fie într-un ceas bun.

— Şi dacă n-o fi? se îndoi Şorici.

— De ce să nu fie, mă, îl costă ceva pe Dumnezeu?

Se urcă în docar şi plecă.

Ţăranii îl priviră din urmă, neliniştiţi, frămîntîndu-se în ei, înfricoşaţi dar totodată ameţiţi de mirajul pămîntu- lui care-i aştepta.

— Douăşpe pogoane, măicuţă doamne!

Ispita li se strecura în suflet cu atît mai mult cu cît pe uliţe se răsucea un pui de vînt cu miros de pelin abia răsărit, Vîntul îţi intra în haine, în păr, în nări, dracu să-l ia, parcă se stîrnise anume să-ţi fure minţile.

— Măi, parcă m-a secerat de la genunchi, spuse Barbu Căpălău.

Ceilalţi n-avură timp să mai zică nimic. Dinspre coada Noianului — o groapă de vreo cîteva mii de hectare, care se întinde de-a lungul satelor din marginea fluviului şi e acoperită tot anul cu apă din revărsările Dunării — se auzi un bocet prelung şi pe uliţă năvăli, urlînd, o ceată de milogi în zdrenţe. Se apropiau în cîrd, bătînd cu pumnii şi cu ciomegile în porţi, să fie miluiţi, iar în urma lor se tîra o altă ceată, de ţărani. Din vălmăşagul milogilor, o muiere înaltă, despletită, cu rochia ruptă pe şold, mînjită pe faţă de funingine, trăgea cu un băţ pe scîndura din garduri, ridicînd toţi cîinii în picioare. Se jelea cu voce ascuţită, înfiorîndu-ţi carnea, iar în ceata ţăranilor care se îngroşa mereu, femeile îşi făceau cruce.

Cei treisprezece uitară de pămîntul de Ia Dobrogea şi se amestecară şi ei în grupurile ieşite la porţi, ca să privească cerşetorii cum înaintau, scălîmbîndu-se şi răcnind, spre partea de jos a satului. Cu două zile în urmă, aceiaşi milogi mai străbătuseră o dată Plătărăştii şi ţăranii aflaseră uimiţi că nu erau milogi, ci boieri din Bucureşti, veniţi să petreacă Paştele la Foti Tomescu din Lacovişte, cale de 50 km, în Bărăgan (Foti Tomescu avea cinsprezece hectare de vie, o parte din Noian şi băcănie). Muierea cea înaltă, nevastă de negustor pricopsit, ţigancă sadea de neamul ei, dimineaţa îi îmbrăca în haine luate de la argaţi, îi urca dă- rîmaţi de chef în docare şi-i ducea să se joace de-a schilozii prin satele de la Dunăre. Iar boierii, cerşind, treceau dintr-un sat în altul, ca într-o chemare voluptoasă spre prăbuşire.

În amurg, Marin Doancă, mai mult ca o demonstraţie de forţă, băgă tăvăluguri de piatră pe pămîntul celor treisprezece ţărani, iar ăştia, fără să se fi vorbit dinainte, se strînseră cu toţii acasă la Costache Andrei. Che Andrei — cum îl strigau oamenii mai pe scurt — trăia singur, într-o casă la cîţiva metri deasupra Noianului. Nevasta îi murise, Gicu Catîru, singurul lui copil, lucra la Brăila, factor poştal. Mărunţel, cu faţa ca un bot de vulpe, Che Andrei purta tot timpul, petrecută pe după cap, o bentiţă de postav negru, ca

un cerc de cofă, care-i ascundea golul ochiului drept. Ochiul i se scursese, lovit de o schijă de obuz, în războiul balcanic. Luat prizonier, trăise doi ani în Anatolia — se jura că în Asia nu creşte altceva decît alior — şi ajunsese pînă la mormîntul Domnului, la Ierusalim, dar nu se considera hagiu din pricină că fusese dus acolo cu forţa să lucreze. În tinereţea lui băuse rachiu cu vadra, o turcoaică, pe care o înjura şi în somn, îl lecuise de această patimă dîndu-i să înghită o zeamă de buruieni descîntate (încurca lucrurile, o dată zicea de turcoaică, altădată de unul Stan Vrăjitoru). În captivitate mîncase carne numai de două ori, lîngă Ierusalim, unde a prins doi măgari lăsaţi la păşune şi i-a jugănit. Pe băiat, pe Gicu, el îl poreclise Catîru, în amintirea celor două animale care-l hrăniseră pe săturate. A ţinut mult să-l facă învăţător şi l-a dat la Şcoala Normală din Galaţi. Dar Gicu, parcă spre a-şi întări porecla, a rămas doi ani la rînd repetent, şi Che Andrei, care se îmbăta acum numai cu vin, striga în cîrciuma lui Fănică Măxineanu:

— Ori eu la Ierusalim, mîncînd boaşe de măgar, ori Gicu al meu la Şcoala Normală.

Îl retrase pe băiat de la Normală şi-l băgă la o prăvălie în Brăila, apoi la poştă.

Ideea lui Marin Doancă îl cîştigase pe Che Andrei din primul moment. Spre deosebire de toţi ăilalţi, el îşi făcuse socoteala să vîndă ale douăşpe pogoane, imediat ce ajunge în Dobrogea, şi să deschidă o cîrciumă.

— Oameni buni, îi anunţă el pe ţăranii strînşi în tinda casei lui care mirosea puternic a fum de tizic, eu mă mut. Fie şi singur, tot mă mut. Cunosc Dobrogea, am făcut armata de recrut la Medgidia. Juma de an am cîntat în biserica mare a tîrgului, lîngă altar. O făceam pe dascălu, ca să scap de corvezi. În Dobrogea, fraţilor, dacă ai devlă, te faci domn într-un an. Da, măi nea Barbule, se adresă el numai lui Barbu Căpălău, pune dumneata două pogoane cu pepeni, du-i la Constanţa, colea-n toiu verii, cînd îi crapă buza orăşanului de sete şi cînd forfotesc boierii la băi ca

viermii şi să-l bagi în mă-sa pe cine te minte dacă nu umpli o saltea cu bani. Dobrogea asta e ţara românească şi nu este. Peste tot, cînd tai o oaie şi o pui în tigaie, pute a seu de te dă cu crăcii în sus. În Dobrogea, oaia nu pute, domnule, pentru că creşte o iarbă specială acolo. Un camarad de pluton din comuna Pantelimonu de jos, care-i pe la vreo patruzeci de kilometri de Constanţa, aşa cum sîntem noi faţă de Brăila, îmi spunea că pe la el geme pămîntu de dropii, camaradu de care zic, caporalu Vasi- lescu T. Dumitru, a prins într-o iarnă optşpe dropii. Pînă-n martie, la plug, a mîncat numa carne de pasăre.

— Se poate, aprobă Barbu Căpălău, dropia e pasăre grea, cînd i se prinde poleiu pe aripi, cruce, nu mai zboară.

— Che Andrei, se interesă Ouleaţă-ţiganul, fierari ai văzut p-acolo?

— Era unu la Medgidia lîngă obor, da avea o mînă de gumă. Nu bătea el cu barosu, bătea nevastă-sa. Avea un talan de muiere, de două ori cît a ta. Dintr-un pumn te lungea în şanţ.

— Am stat de vorbă cu Gheorghe Jinga, spuse Mo- hreanu, Jinga a fost şi el prin Dobrogea, cică în Dobrogea pămîntu e var, var adevărat.

— Zău?! se strîmbă Che Andrei, scuipînd între picioare. Şi de ce n-a adus el încoace o căruţă de var să-l vîndă? Ce crezi tu, Şuţu-Buric ţine în Dobrogea o moşie care-i numa var? Măi, cum înghiţiţi voi toate prostiile!

— Eu v-am spus ce zicea ăla, că eu n-am de unde să ştiu ce-i în Dobrogea.

— Dacă nu ştii, nu te-amesteca, îl repezi Barbu Căpălău,

aşezat pe vine între cei doi feciori ai lui, amîndoi băieţi de însurat.

— Poate să fie şi cum zice Jinga, da sînt douăşpe pogoane, spuse Titi Şorici. Douăşpe pogoane, Neculai! Ia gîn- deşte-te, sleieşti o pereche de cai buni numa ca să tragi o brazdă de plug de jur împrejuru lor.

— Dacă locu e un bolovan de var, degeaba.

— Neculai Mohreanu, se aprinse Che Andrei, vrei — mergi, nu vrei — nu mergi, camarade, opt cu a brînzei nouă, te-nfundă el Marin Doancă într-o bulboană, te-nfundă şi te scoate cu nămol în gură. Tu poate că vrei să zaci într-o plapomă de nămol, te priveşte, da eu nu vreau. Eu ştiu ce-i lumea şi cine-i stăpînu ei.

— De mers, merg şi eu, Che Andrei, mergem cu toţii, ce mai tura-vura, altfel nu se poate. Da zic că trebuia să trimitem întîi un om acolo să vadă ce şi cum.

— De pomană, zise Barbu Căpălău. Dobrogea e dincolo de Dunăre. Ieşi în pragu casei şi uită-te în Munţii Măcinului. Aia e Dobrogea.

— I-am văzut, nea Barbute, că nu-s chior.

— Te bag în mă-ta, zise Che Andrei, îndreptîndu-şi bentiţa pe frunte.

— N-am zis chior, că eşti dumneata chior. Aşa vine vorba. Dobrogea asta de care zici dumneata, nea Barbule, e altă Dobroge. Nu-i Dobrogea aia unde trebuie să ne ducem noi. Dobrogea aia e mult mai departe.

— Dobrogea e Dobrogea peste tot. Şi în Munţii Măcinului, şi dincolo de ei. Spune-ţi, taică, se întoarse Căpălău către feciorii lui, voi aţi fost în Măcin anu trecut, este var acolo? Este sau nu este?

Cei doi fraţi Căpălău, Alexandru şi Dumitru, scuturară din capetele mari şi somnoroase: nu este. Singurii săraci din neamul Căpălău care se întinde pe două uliţi, cei doi trăiseră mult în baltă, ca paznici de vite, şi se obişnuiseră să vorbească puţin. Bătrînul Căpălău se temea de ei, pentru că ei îl hrăneau. Cît fuseseră mici îi ciomăgise fără milă, mai tîrziu îl ciomăgiseră ei. Băieţii purtau, vîrît pe mîneca flanelei, cîte un ciomag din lemn de frasin fiert. Cel mai tînăr, Dumitru, subţire, cu gura spuzită de bube dulci, cumpărase de la nişte ţigani şătrari un urs, de Crăciun şi de Bobotează îi înfăşura labele în cîrpe, îl înhăma la sanie şi

se plimba prin sat cu Alexandru, înnebunind lumea.

— Nu e nici un fel de var, vorbi Dumitru. Gheorghe Jinga e prost. În Măcin, coada batalului atîrnă singură patru ocale.

— Păi sigur, domnule, ce vă latru eu aici de-un ceas?! spuse Che Andrei. Ne-a căzut mană cerească şi noi stăm şi facem fiţe ca muierea paciaură. Plecăm.

Şi începu să cînte:

Treceţi batalioane române Carpaţii...

Seara tîrziu, notarul Toto Dudescu, care se instalase încă de la prînz în cîrciumă la Fănică Măxineanu, cu actul de schimb în faţă, făcu numărătoarea semnăturilor: treisprezece.

— Încă o nebunie ca asta, zise el, şi rămîne satul gol.

Se sculă, mătăhăind, şi ceru să i se umple din nou cinzeaca.

— Pune şi doi covrigi de gîtul ei, dom Măxineanu. Ca de sîmbăta morţilor.

Cîrciumarul nu mai găsi covrigi în raft, mai avea, însă, un şir agăţat într-un cîrlig al tavanului. Deschise uşa spre curte şi strigă să i se aducă scara. Şeful de post, care bea cu un sublocotenent de la legiunea de jandarmi, i-o luă înainte. Sprijini ţeava pistolului de braţul stîng, ochi, trase şi covrigii se rostogoliră pe duşumea.

Notarul rîse, un rîs de om fricos şi beat. Apoi, tremurînd, îngenunchie şi începu să tragă cu mîinile bucăţile de covrigi.

— Domnule Dudescu, ţipă Măxineanu, îţi trec totu în cont, să ştii.

— Lasă-l în pace, zise sublocotenentul. Hai, notarule, mănîncă. Domnule, e ceva extraordinar cum înghite, parcă se bat căpcăunii la gura lui!

În acest timp, în cîrciumă intră Che Andrei, cu Ou- leaţă-ţiganul, cu Titi Şorici şi Neculai Mohreanu.

Dudescu, oprit în patru labe, cu o jumătate de covrig în dinţi, îşi vărsă cinzeaca în creştetul chel şi începu să strige:

— Mieii! Iuda le-a tăiat gîtul. Oiţile mele strămutate.

Che Andrei îl apucă de subsuori şi-l ridică pe un scaun.

— Dudescule, scoate plaivazu şi scrie. Ne-am vîndut casele lu Pavel Berechet. Fă acte şi pe urmă te-nvăţ eu cum se boceşte. Măxineanu Fănică, se-ntoarse el spre cîrciumar, patru chile de la beci, aburite!

Şi către jandarmi:

— Domnule sublocotenent, am onoarea: Che Andrei, fost prizonier în Anatolia.

— Da, e veteran de război, nu vă uitaţi că n-are decît cinzeci, întări plutonierul către sublocotenentul care se zbîrlise. Che Andrei, spune-i lu dom sublocotenent Eugen Bulinaru cum ştergeai căpăţînile alea de praf. Cică erau două mii.

— Două mii una sută douăzeci şi trei, îl corectă Che Andrei.

— Unde?

— În Turcia, la un muzeu. Erau două mii una sută douăzeci şi trei de căpăţîni înşirate pe rafturi. De turci, de nemţi, de toate neamurile. Pe alea care se spărseseră le lipiseră cu ceară roşie. Trei luni le-am şters cu cîrpa în fiecare dimineaţă. Erau numai os, os gol, ca-n cimitir.

Fănică Măxineanu apăru cu vadra de vin din beci. Che Andrei întrerupse povestirea şi strigă vesel:

— Camarazi, umflaţi marmida!

În zori, tot satul află, uimit, de hotărîrea celor treisprezece familii de a se strămuta la Dobrogea. Dar o întîmplare petrecută cu Toto Dudescu le tăie tuturor pofta de a se amesteca în treburi care nu-i priveau. Iată ce-a fost:

Dimineaţa cineva dădu de veste că ursul Căpălăilor a fost găsit mort în oborul de gloabă al primăriei. Peste noapte, ameţit de mirosul sălciu al primăverii, ursul ieşise să se tăvălească pe bătătură, de aici pătrunsese în oborul de gloabă unde sînt închişi taurii, şi taurii îi sfîşiaseră burta cu coarnele.

S-au adunat cu mic cu mare să vadă cum tîrăsc gardiştii cu cîngile ursul mort. Dudescu, bohotit de beţie, sta pe trepte, frecîndu-şi gîlmele de pe gît cu o bucăţică de gheaţă desprinsă cu călcîiul din şanţ şi-i înjura pe Căpă- lăi, care nu erau de faţă:

— Neam de tîmpiţi. Cumpără urs cînd n-au vacă, iar acum pleacă la Dobrogea.

Dădu cu ochii de Neculai Mohreanu şi strigă, vîntu- rînd din mîini:

— Vino să smulgi un smoc de păr de urs, Neculai, să-ţi descînţi de sperietură la Dobrogea. Ştii tu ce-i Do- brogea? Dobrogea e o muiere cheală. Peste tot. În Dobrogea, soarele arde atît de rău, că grîul ia foc singur şi se mistuie-n cenuşă. În Dobrogea numai tătarii rezistă, Mohreanule. Îşi fac casele sub pămînt, şi de sărbătorile lor necreştineşti mănîncă tizic şi beau pişălău de mînz. Dacă vrei să pleci undeva, atunci pleacă la Gura Humorului, în Bucovina, să-ţi iei nevastă. Muieri, acolo, cîtă apă pe Dunăre. De sfîntul Ilie, acum zece ani, am fost la hramul mînăstirii din Gura Humorului. Şase popi cădelniţau şi unul trăgea clopotele. Iar de jur împrejur, muieri, o mie, sau poate două mii. Veniseră din Maramureş, din Moldova, din Muscel, din toată ţara. Popii băteau cădelniţa, clopotele bang-bang, şi ele în genunchi. Se opresc clopotele şi popii, cu patrafirele alea cît un polog fiecare, încep cu cădelniţa, zanga-zanga, în jurul mînăstirii. Iar muierile, după ei. Mergeau în genunchi şi se izbeau cu capul de pietre, ca să le dea Dumnezeu bărbat. De trei ori s-au învîrtit. Ţi se ridica părul măciucă. Acolo să te duci tu să-ţi alegi o muiere.

— Mă duc la Dobrogea, domnu Dudescu. Muiere găsesc oriunde, da pămînt numa la Dobrogea e pentru toată lumea.

— Eşti un dobitoc.

Dudescu buşi cu gheata în căpăţîna ursului mort şi se apropie de Mohreanu, clătinîndu-se. Mohreanu rămase neclintit. Dudescu îl privi dintr-o parte, rînjind, apoi trecu drumul, urcă în clopotniţa bisericii şi se agăţă cu mîinile de funiile clopotelor. Bătaia clopotelor acoperi ca un val tot satul. Dudescu bătea ca de moarte. De jos, prin deschizătura zidului, oamenii îi vedeau trupul bălăbănindu-se ciudat între funii. Sălta încet şi cădea, iar clopotele sunau mereu, straniu şi prelung.

Şeful postului de jandarmi, care-i era cumnat, apăru fuga, cu tunica descheiată. Răcni la ţărani să se împrăştie şi sui să-l scoată pe notar din clopotniţă.

Somat să dea drumul funiilor, Dudescu îl izbi cu picioarele în burtă. Plutonierul îl apucă de gît, îl aruncămototol pe umăr şi coborî cu el în curtea bisericii. Du- descu ţipa şi lovea cu pumnii.

Şeful de post îl cără prin spatele bisericii pînă în ograda morii, şi-l azvîrli pe rampa unde se descarcă sacii pentru cîntărit.

Adunîndu-şi puterile, Dudescu ţîşni pe lîngă cumna- tu-su şi sări în şanţul plin de noroi şi bălegar. Cînd plutonierul se apropie să-l scoată, îşi înfundă palmele în mîzga cleioasă şi aruncă în el.

— Idiot! scrîşni plutonierul. Bălăceşte-te ca porcii, şi plecă.

Marin Doancă auzi de isprava lui Dudescu, fiind pe cîmp, lîngă conac, unde supraveghea lucrul argaţilor care bătătoreau pămîntul strămutaţilor la Dobrogea cu opt perechi de cai înhămaţi la tăvăluguri de piatră. Trăia cu nevasta lui Dudescu şi-şi închipui că Dudescu aţîţa satul ca să se răzbune.

Opri doi argaţi tineri, aduşi de la Argeş, din ţinutul lui.

— Luaţi bacu, treceţi în baltă şi ologiţi cu paru scroafele lu Dudescu. După ce le ologiţi, le daţi brînci pe apă. Ca să ştiu dacă aţi făcut treabă, îmi aduceţi cozile lor.

Argaţii dispărură, Doancă se urcă în docar şi goni spre sat. Aproape de Plătărăşti, unde drumul se desface în două braţe — unul spre şoseaua naţională, altul spre moara lui Alecu Branga, mărginit de şanţuri largi — Doancă trecu pe capră, luă hăţurile, băgă docarul în şanţ şi mînă mai departe prin noroiul gros care atingea butucul roţii.

Dudescu îl văzu cînd era la o sută de metri şi spaima îi încleştă fălcile. De frică se trezi, se tîrî pe mal în coate, şi o rupse la fugă cu noroiul curgînd de pe el.

Furios că Dudescu îi scăpase, Doancă suci hăţurile, caii graşi făcură un salt şi scoaseră docarul, căptuşit cu pluş albastru, în ograda morii. El sări pe pămînt şi începu să-i izbească în cap cu codiriştea biciului.

— Dumnezeii voştri, mă tîrîţi în şanţ! şi trăgea să le rupă gura cu zăbalele.

Apucîndu-i de dîrlogi, îi lovi cu picioarele în burtă. Apoi, punînd mîna pe o stinghie, o făcu ciosvîrte pe boturile lor.

Înnebuniţi, caii se trăgeau îndărăt, coşul docarului se frînse de zidul morii şi o roată zbură din osie. Doancă se opri dintr-o dată şi se întoarse spre Alecu Branga:

— Tu de ce nu cureţi şanţu, mă? Treci prin el şi pute ca o privată. Ce se întîmplă dacă cade unu beat în şanţ? Se îneacă în pişălău, a?!

După asta, cei treisprezece fură lăsaţi să viseze în linişte la pămîntul care îi aştepta la Dobrogea.

Şi se porniră pe rînd să-şi încheie toate socotelile care-i mai lega de baştina strămoşească. Barbu Căpălău, Che Andrei şi Neculai Mohreanu făcură pomeni, citite de preot, pentru odihna morţilor. Marin Doancă veni la mesele lor, mîncă şi glumi şi bău vin, încrucişindu-şi braţul, frăţeşte, cu al lui Dudescu, ceea ce făcu pe şeful de post să-i spună nevestei, seara, în pat, că fundul sor-si trebuie să fie mai frumos chiar decît galonul de plutonier, care-i cel mai

frumos din armata română. Titi Şorici dărui o claie de paie de orz unuia din marginea Noianului, care nu mai avea nici fir de nutreţ şi-şi hrănea caii cu nuiele de salcie. Fraţii Căpălău, cunoscători ai ascunzătorilor bălţii, dezvăluiră vînătorilor locurile în care foiesc puii de vulpe. Alexandru puse capcane pentru iepuri şi-i dădu copiilor cînd ieşeau de la şcoală. Opri pentru el un pui sperios, cu mustăţile pleoştite şi cu buza ruptă, pe care-l hrănea cu lapte şi-i cînta din fluier. Vroia să-l împreuneze cu o căţeluşă motoloagă, gîndind că va obţine un dulău iute de picior.

A treia zi, strămutaţii care făcuseră schimb şi cu casele — nimeni nu trecuse în învoială grajdurile şi salcîmii din jurul curţii — începură să desfacă pereţii coşarelor şi să taie salcîmii. Hotărîţi să pună repede convoiul în mişcare, de teamă să nu le rămînă nearate pămînturile de la Dobrogea, măritară, fără să ţină cu dinţii de preţ, grinzi, dulapi, garduri, salcîmi, tot ce n-avea rost să fie îngrămădit în căruţele pe care aşezaseră drugii ce se pun numai la căratul snopilor. Neamurile se înghesuiau să dea o mînă de ajutor, dar mai mult să şterpelească, pentru că lucrurile pe care puneau mîna dispăreau fără urmă.

Din lăcomie, mulţi se încăierară. Într-o curte, doi inşi se bătură cu pumnii şi picioarele pentru un colac de fîn- tînă. Fraţii Căpălău, în schimbul unei piei de capră, îl lă-sară pe Gheorghe Jinga, cu care nu vorbeau de cinci ani, să mute gardul din stînga livezii cu doi metri peste hotarul din bătrîni, iar slujnica popii prinse puii de curcă ai lui Ouleaţă-ţiganul şi fugi cu ei în poală să-i amestece în cîrdul stăpînei.

În forfota aia, semănînd a refugiu din faţa unei armate invadatoare, îşi făcură apariţia şi doi marinari de pe o şalupă acostată la pontonul cel mare al Plătărăştilor, spunînd că sînt gata să transporte cu hîrbul lor, pînă la Hîrşova, femeile şi copiii, sau sacii cu grîu şi porumb. Nu-i angajă nimeni, scuipară şi plecară înjurînd.

Barbu Căpălău şi Che Andrei, care se desemnaseră singuri în şefi ai convoiului, trecură de pe o uliţă pe alta, si-

lindu-i pe oameni să împacheteze mai repede. Căpălău, lung şi noduros, mergea în faţă, iar Che Andrei, care venea la doi paşi în urmă, smucind mereu de bentiţa neagră, părea, cu mersul lui nervos, că dă să se urce pe celălalt ca pe o scară.

În curtea lui Ouleaţă se opriră, mirosind în jur cu nările umflate.

— Aţi copt pîine pentru drum, zise Che Andrei, bun! Ia dă să rup o felie.

Şoava, nevasta lui Ouleaţă, începu să bocească.

— Unde ne ducem, nea Barbule şi nea Costache?! Oameni bătrîni şi v-aţi pierdut minţile.

Căpălău se înfurie.

— Te tăvăleşti prin cenuşă ca o găină proastă. La Dobrogea noastră, pămîntu aşteptă ca să băgăm plugu în el şi tu urli ca nebuna.

— Arde cămaşa pe mine, oameni buni şi duşmanu nu mă aude, începu Şoava să-l blesteme pe Ouleaţă, care repara căruţa Căpălăilor. Doamne Dumnezeule, vezi-l Doamne cum m-a scos din cuibu meu să mă ducă prin străini, că n-am avut minte şi i-am dat act pe locu de casă, şi el mă duce în lumea rea, mînca-l-ar viermii ăi neadormiţi!

— Anafura mă-ti, o înjură Ouleaţă, trîntind de fundu căraţii. Taci o dată, că m-ai luzit. Lăsaţi-o şi voi, mă nene, să se bage cu dosu în jaru ăla din cuptor, sau să se arunce cu capu-n puţ, că eu o duc la bine şi ea se dă cu noada de pămînt.

— Am să mă lungesc să mor aici.

— Mori şi te-ngrop cu şaişpe lăutari.

Spre seară, Căpălău şi Che Andrei strînseră toată ceata şi porniră la curte să aleagă o căruţă pentru Şorici, Mohreanu şi Ouleaţă, care urmau să facă drumul împreună.

În Vadul lui Topciu se întîlniră cu Şorici şi Mohreanu şi Dulceaţă, care fuseseră pe baltă, cu o luntre împrumutată de la Gheorghe Jinga, ca să facă rost de peşte pentru tot convoiul.

Petrea Dună, lemnarul, turna catran peste nişte bărci cu chila în sus. Văzîndu-l şi pe Mohreanu în grup, nu vroi să-i lase înăuntru. Fraţii Căpălău scoaseră ciomegile şi, sprijinindu-se în ele, săriră gardul şi deschiseră poarta.

Dună n-avu încotro, trebui să-i ducă la remiză. Ei se strecurară printre cîteva rînduri de docare şi săltară cu umerii patru căruţe pe care le aduseră pe arie. Acolo le luară la cercetat, atent, cu răbdare. Izbiră cu picioarele în roţi, traseră de şinele de fier, se trîntiră cu fundul pe osii, scoaseră bucşele să vadă dacă nu-s roase şi, în cele din urmă, aleseră o căruţă uşoară, cu doi porumbei zugrăviţi pe fundătoarea de dindărăt. Fraţii Căpălău scoaseră două găleţi de apă din fîntînă şi le aruncară pe roţi.

Petrea Dună veni lîngă Mohreanu şi-i arătă un stîlp de manej.

— Din stîlpu ăla m-am jurat să-ţi fac cruce.

Vorbele i se înecau în respiraţia şuierătoare, de astmatic.

— Nu te ţine cureaua să vii cu el în spinare pînă în Dobrogea.

— Vine, spuse Ouleaţă, vine că-i gras. Tu nu vezi că-i curge untura pe nări?

— Îţi fac cruce şi scriu pe ea cu un cui: Mort ca prostu.

— Mă Petreo, spuse Che Andrei, se zice că nebunii, camarade, sînt păsările lu Dumnezeu, da tu eşti mai prost şi decît porumbeii care se spurcă numai pe acoperişuri.

— Che Andrei, strigă Dumitru Căpălău de la fîntînă, ce-ai zice să-l jugănim ca pe măgarii ăia de la Ierusalim?

Lemnarul înjură şi se întoarse iar spre Mohreanu:

— N-ajungi la Dobrogea, mă. Stă scris în cartea ta că o să mori pe drum.

— Ferească Dumnezeu! spuse Barbu Căpălău.

— Nu-l fereşte, moare, o să vezi.

Barbu Căpălău se supără:

— Şi dacă moare, ce, împărăţeşti tu lumea?!

— Moare, repetă lemnarul.

— Du-te-n mă-ta, făcu Barbu Căpălău. E prost ăsta dacă nu ţi-o arunca la noapte o oală cu jar în stufu casei.

Ieşiră pe mal. Mohreanu, Şorici şi Ouleaţă coborîră la Dunăre, ceilalţi plecară pe drum, împingînd de căruţă.

Petrea Dună, aşezat turceşte în muchea malului, începu să se hîţîne înainte şi înapoi şi să strige:

— Mortu! Împreunaţi-i palmele pe piept. În groapa asta, Mohreanule, o să-ţi fierb un ceaun de colivă şi o să aduc trei căţele fătate să le mulg corastra. Mă, să-i zici lu taica ziua bună pe lumea ailaltă.

Smulseră priponul, apoi Şorici, din două bătăi de vîslă, scoase luntrea în sforul curentului, lăsînd-o să plutească încet la vale. Mohreanu, cu capul gol, fuma, alături de Ouleaţă, pe stinghia de la pupa. Lui Ouleaţă i se vedeau pe ceafă, sub coama nescărmănată, două cercuri vinete. Erau semnele ventuzelor pe care le pusese cu o zi în urmă. Lui Ion, băiatul lui Mohreanu, i se păru că semnele alea seamănă cu două capace de cremă şi-i veni să întindă mîna să rîcîie cu unghia pielea pe care el o credea arsă.

Dunărea era tulbure, în asfinţit se rupeau felii de foc, mirosea a plop şi a salcie, pămîntul se aşternea întunecat spre fundul cîmpiei, cerul sclipea înfăşurat într-un abur de negură. Tăceau. Singur copilul fluiera după cucuvelile ieşite din scorburile malurilor. În parcul conacului, cele două mori de vînt aţipiseră. Un stol de porumbei se rotea în umbra pădurii de plopi canadieni.

Trecură de o insulă îngustă, năpădită de stuf şi papură, şi intrară, la fel de tăcuţi, pe un braţ al fluviului, domol ca o gîrlă de cîmpie. Două raţe, cu guşile albastre, furau, lungind gîtul, cîte o gură de aer şi se cufundau, ca să apară din nou, scuturîndu-şi creştetul, în faţa luntrii care înainta încet spre vadul din stînga Noianului. Îndărăt, ţinînd coama Dunării, un vapor de pasageri trecea spre Brăila.

Gîndindu-se că pleacă pentru totdeauna din aceste locuri, Neculai Mohreanu se simţea colindat de o tristeţe apăsătoare. Dincolo de Noian, pe mal, se întindea satul. Soarele atîrna deasupra lui ca o căpăţînă de zahăr cuprinsă de flăcări. Grotele despre care se ştia că servesc ca adăpost hoţilor de cai vărsau suluri de aburi. Pe fundul lor gîlgîiau izvoare. Sărbătoarea, lîngă plopul cu frunză plîngătoare, de dincolo de căsuţa lui Che Andrei, se strîngeau oamenii la vorbă. Noaptea, flăcăii veneau călări şi furau curcile care se urcau să doarmă în crăcile lui. Acolo s-a îmbrăţişat Mohreanu prima oară cu Vetina, sora lui Gheorghe Jinga, măritată pentru avere cu Pavel Berechet, căruia Mohreanu, Che Andrei, Ouleaţă şi Şorici îi vînduseră casele. Vetina venea cu luntrea cu lemne pe Noian. Grasă, cu pulpele lucioase, ca date cu ulei, vîslea bărbăteşte, dar pentru că bătea vîntul din coastă, luntrea da mereu, să ia apă.

— Sus, Vetină, i-a strigat Mohreanu, sus, că te uzi la fundătoare.

— Ei şi ce? Crezi c-o să vin pe cuptoru tău să mă usuc?

— Păi nu-ncapi, e strîmt la mine.

— Se ştie, la tine n-a-ncăput nici muierea cu cununie. Pentru că n-a-ncăput, s-a dus pe vaporu grecului. Prostule, dacă vrei să te capeţi cu ceva, ia-mă cu binişoru!

Era seara, ca şi acum, Vetina i-a aruncat frînghia pri-ponului, el a tîrît luntrea pînă la vadul din dreptul plopului, ea a ieşit pe mal şi s-au iubit pe iarba rară dintre tufele a doi scoruşi.

— Mă Neculai, zise Ouleaţă, parcă-i păcat, vere, să te muţi de-aici! La noi, cînd vine primăvara, doar cioturile alea de vîslă din mîna lu Şorici nu-nfloresc.

— Tată, vorbi şi copilul, plecăm mîine la Dobrogea?

— O să plecăm.

— Mie-mi place la Dobrogea. Nea Dumitru Căpălău zice că la Dobrogea nu pute a peşte ca la noi. Cică e aer acolo.

— Sigur, zise Ouleaţă, la Dobrogea joacă păpuşi de turtă dulce pe toate drumurile. Toţi Căpălăii, Ioane neică, sînt

nişte capsomani.

Gheorghe Jinga avea vad în fundul livezii. În clipa cînd luntrea se opri la debarcaderul făcut din scînduri bătute pe ţăruşi, o văzură pe Diculeasa, nevasta lui Jinga, şi doi lipoveni, aşezaţi pe crucile căruţelor cu coviltir. Lipovenii cumpărau peşte de la Jinga şi-l vindeau în satele cîmpiei.

Mohreanu, Ouleaţă şi Şorici scoaseră pe mal trei coşuri cu peşte. Între timp sosise şi Barbu Căpălău.

Diculeasa făcu împărţeala, apoi se urcă în luntre să vadă dacă alde Mohreanu n-au ascuns ceva.

Băiatul lui Mohreanu o văzu pe Diculeasa cum apucă cizmele de gumă să le scuture şi încremeni. Crapul furat din luntrea cu catarg înalt se rostogoli în nămol, zbătîn- duse. Un lipovean îl ridică şi-l aruncă pe cîntar:

— Bine, mă, se scandalizză Diculeasa, Gheorghe al meu vă dă luntrea să vă serviţi de ea şi voi aveţi obrazu ăla să ne furaţi?!

Mohreanu şi Şorici se uitară spre Ouleaţă. Ţiganul se jură pe viaţa lui şi pe sufletul copiilor că nu ştie nimic.

— O zic şi p-a mai rea, vere! Iote, să mă facă Dumnezeu bucă de drac dacă ştiu ceva. Poate că ăsta al tău, se întoarse el spre copil.

Băiatul îşi frecă nasul jupuit de vînt.

— El l-a furat, să mor, na, strigă Ouleaţă vesel. Ia uite la el, mai rău ca Terente, vere. Mă, cum ţi-a dat dracu în gînd să-l bagi în cizmă? Aoleu, strigă, fugi, fugi, că te răcoreşte tat-tu. Tuleşte-o!

Mohreanu îl prinse pe băiat de ceafă şi-i cîrpi două palme de-i scăpărară fălcile.

— Na, şi dacă guiţi, îţi mai dau două.

Băiatul îşi înghiţi lacrimile şi o porni spre uliţă, aplecat asupra păpuşilor lui de lut.

Vărsară peştele, partea lor, într-un sac şi-l dădură lui Barbu Căpălău, să-l spintece şi să-l săreze.

— Fă, strigă Ouleaţă la Diculeasa, ne dă ăla al tău nişte ţuică?

— Dacă plătiţi, vă dă.

Gheorghe Jinga, fiind de-un leat cu cei trei — aveau în jur de treizeci de ani — le umplu bărdaca pînă-n buze. Era trăsnit, avea chef de glume, îl împinse pe Şorici cu cotul în burtă, şi-i făcu semn cu capul, spre curtea vecină, unde sorsa Velina îi măsura nişte lapte fetii din curtea popii, o fată dolofană, cu dosul mare.

— Mohreanule, de ce nu-i faci tu felu ăsteia, mă? Cheam-o aici şi înghesui-o colo, între şoproane. O chem?

— Stai cuminte.

— De ce?

— Uite-aşa, ca să se mire proştii. Noroc, Titi, noroc, Ouleaţă! Acolo, la Aguleşti, o să ne facem şi noi cîte o gospodărie ca a lu Jinga. Hei, mama mă-si, ne cărăm la mare. Mai dă-ne o bărdacă, Gheorghe. Cinstea ta.

— Gratis nu dau.

— Lasă că nu sărăceşti, spuse Mohreanu. Nouă, banii ne trebuie. Eu trebuie să-mi cumpăr cai la Constanţa.

— Rupe din partea pentru căpestre.

— Hai sictir.

— Îţi dau, dacă-mi dai cuibu ăla de barză din salcîmu tău.

— Ce dracu să faci cu el?

— Vreau să am berze în bătătură. Ia scara mea şi adă-l.

— Bine, vino cu mine.

Luară scara şi plecară. Băiatul lui Mohreanu era la Căpălăi, spărgea cu călcîiul băşicile scoase din burta peştilor.

Mohreanu fixă scara pe trunchiul salcîmului şi se urcă la cuib. De sus se vedea tot satul, Noianul şi Dunărea pînă la cotul spre Brăila. Cuibul era umed. Mohreanu desprinse roata de căruţă pe care berzele clădiseră cuibul şi coborî cu ea, călcînd cu spatele la scară. Era lac de sudoare şi-l dureau braţele. Jos, Gheorghe Jinga apucă de o spiţă a roţii şi ieşiră în uliţă.

La poartă îi întîmpină, tăcut, Ion. Il zărise pe taică-su căţărat în vîrful salcîmului şi dăduse fuga să vadă ce se întîmplă. Faţa lui mică, plină de pistrui, cum e oul de vrabie, se întristă.

— I-am dat cuibu ăsta lu nenea Gheorghe, zise taică-su. Noi plecăm, fetiţa lui nenea Gheorghe...

— Tiţa, zise băiatul.

— Da, Tiţa. Cică vrea să vază cum vin berzele la ei, primăvara. Îţi pare rău?

Băiatul clătină din cap, tăcut. Ceva i se zvîrcolea în inimă şi-i venea să plîngă.

— La Dobrogea o să facem alt cuib, o să vezi, spuse taică-su.

— La Dobrogea nu vin berzele, răspunse băiatul.

— Ce prostie e asta?

— Nu vin, pentru că n-au şerpi pe care să-i mănînce.

— Găsesc ele, spuse Mohreanu, şi o porni cu Jinga.

După vreo zece paşi, întoarse capul. Băiatul şedea în poartă şi-i privea tăcut.

— Du-te la Căpălăi, viu mai tîrziu să te iau de-acolo. Dar băiatul nu se clinti. Nu vroia să vadă salcîmul cel mare fără cuibul de barză.

Convoiul părăsi satul, dimineaţa. Erau patruzeci de inşi cu copii cu tot, îngrămădiţi în nouă căruţe. Opt din cele treisprezece familii aveau fiecare căruţa ei, Şorici, Ouleaţă şi Mohreanu se înghesuiseră în una singură — la Aguleşti urmau să se folosească de ea doar Şorici şi Mohreanu, întrucît Ouleaţă îşi pusese de gînd să deschidă fierărie — iar Che Andrei, care-i lăsase lui Gicu Catîru toate lucrurile şi jumătate din banii pe casă, hotărît cum era să-şi vîndă cele douăsprezece pogoane, făcea drumul la Dobrogea pe jos. Merindele şi rogojina pentru dormit le pusese în căruţa Căpălăilor. Încolo nu mai avea decît hainele de pe el şi banii pe care-i cususe dedesubtul cămăşii.

— În caz că se gîndeşte v-unu să mă prade, trebuie să mă dezbrace la piele. Mort de beat să fiu şi tot îl simt.

Se îmbrăţişară cu rudele, muierile bociră, iar cînd ieşiră în drumul Brăilei opriră cu toţii caii, să mai privească o dată satul. Nu-i era nimănui sete, totuşi bărbaţii scoaseră o găleată cu apă din fîntîna săpată la răspîntie şi băură. Bînd, cîţiva se închinară ca lipovenii, care ţin de credinţa veche. Pe urmă se întoarseră la căruţe. Nae Ca- ramet, omul din fruntea convoiului, dădu gură la cai, şi scîrţîitul osiilor se uni cu scrîşnetul pietrişului, cu tropotul învălmăşit al copitelor. De pe întinderea cîmpiei, sufla rece vîntul de la începutul lui martie, clătinînd buruienile uscate, rămase din anul trecut. Mirosea a frunze putrede, a pămînt şi a pelin.

Cu un ceas înaintea zorilor, un alt convoi, format din şase care încărcate cu orz pornise tot pe acelaşi drum spre Brăila. Le tocmise cu chirie Pavel Berechet, pe care Vetina, sub motiv că după cumpărarea caselor strămutaţilor rămăseseră fără bani, îi pusese să destupe groapa cu orz şi să trimită la vînzare în oborul Brăilei şaizeci de saci. Învîrtise treburile ca să meargă ea să vîndă, iar bărbatu-su să rămînă acasă, ca să cureţe pomii din livadă. Îl luase ajutor pe frate-su mai mic, un flăcăiandru care trăia pe lîngă masa ei, şi pe care Gheorghe Jinga îl alungase de la el, spunînd că are obiceiul să şterpelească. Îl luase să-i facă socoteala la bani, să n-o înşele negustorii.

La popasul de prînz, Vetina le dădu cărăuşilor două sticle de rachiu, ţinîndu-i pe loc pînă în clipa cînd convoiul strămutaţilor se arătă în zare.

— Mi se pare că ăia-s dobrogenii noştri, spuse ea atunci. Hai, sus, şi daţi-i bătaie, deseară trebuie să fim în oboru Brăilei.

Cărăuşii însă nu vrură s-o asculte, exact cum gîndise ea. Potriviră mai bine păturile pe cai şi şezură să-i aştepte pe strămutaţi.

Sosiră.

Descoperindu-şi consătenii, Che Andrei începu să-njure.

— Să vezi iar chelălăială pe muieri, mama lor!

Strămutaţii opriră să îmbuce din merindele îndesate în trăisti. Vetina şi căruţaşii ei se apropiară. Gătită pentru oraş, cu rochie de barhet, pantofi negri, cojocel cu găitane şi broboadă de lînică, cu ciucuri lungi, împletiţi cu bob de mărgean, Vetina se amestecă între muieri, gălăgioasă, şi în cele din urmă se opri, ca din întîmplare, lîngă căruţa lui Şorici, spre mijlocul convoiului, privind pe sub sprîncenele dese spre Mohreanu.

— Mă, călătorilor pe două beţe, o să-mi fie dor de voi! Să vă amintiţi de mine, muierilor, le scutură de umeri pe nevestele lui Şorici şi Ouleaţă. Să ştiţi că rămîne satu urît fără voi, zău! Zi ceva, Ouleaţă, că de-acu n-am să te mai văd. Cîntă-l p-ăla cu... ***Cine are fată mare.*** Neicule, ţăţică, strigă ea la frate-su, scoate damigeana aia din coş şi ad-o-ncoa.

Damigeana de două vedre fu răsturnată în cofe şi în oale.

Vinul îi învioră pe bărbaţi. Ouleaţă, după ce trase cîteva înghiţituri zdravene, se rezemă de scoarţa căruţii, tuşi şi începu să cînte, clătinînd capul amarnic, ca în nopţile cînd era flăcău:

Hai, cine are fată mare,
mare supărare are...

Vetina se rezemase uşor de Mohreanu, cu braţul pe după braţul lui. Asculta şi se usca inima în ea.

— Măi Neculai, mă! oftă ea şi în ochi i se sparse o lacrimă.

Mohreanu îi simţi trupul greoi, mirosind tulburător a fiinţă iubită. Cîntecul lui Ouleaţă, vechi ca adîncul lumii, larg şi aspru, răvăşindu-ţi sufletul şi trezindu-ţi gînduri de sălbăticie, îi scoase lui Mohreanu un geamăt înăbuşit. Faţa lui albă, ca de înecat, ochii ascuţiţi, pătrunzători, cu privirea întunecată se legănau în ochii Vetinei.

Unit, convoiul porni iarăşi pe drumul măturat de vîn- tul cîmpiei. Înaintea serii, cînd erau la vreo zece kilometri de Brăila, strămutaţii cotiră la stînga, pe un drum de ţară, să iasă în şoseaua ce duce la Făurei şi mai departe la Feteşti şi la Vadul Oii, pe unde se trece cu podul în Dobrogea.

Vetina se sărută cu toată lumea. Şi cînd ajunse să-şi ia rămas bun şi de la Mohreanu, îl întrebă, ferindu-se s-o audă cineva:

— În noaptea asta unde înnoptezi, Neculai?

El dădu numele unui sat.

— Tu să stai treaz, zise Vetina, şi să-l aştepţi pe frate- miu Neicu, cu căruţa. Eu, pentru tine mi-am făcut cale la Brăila.

Oraşul se vedea în dreapta, o îngrămădire de acoperişuri de zinc, coşuri de fabrici şi turnuri de biserici, cu cupolele lucind ca poleite cu aur. Copiii se ridicaseră în picioare în căruţe, tulburaţi de vraja oraşului în care nu pătrunseseră niciodată şi pe lîngă care treceau acum într-o atingere ireală şi fantastică.

La popasul de noapte, plătind cîţiva lei de căruţă, fură primiţi în curtea unei cîrciumi. Era nor şi aşternură rogojinile sub un şopron.

Mohreanu îşi dădu copilul în grija nevestei lui Ouleaţă, se furişă în drum cu ciomagul subsuoară şi se trînti în şanţ, la marginea satului, lîngă o piatră kilometrică. Cînd auzi bătaia căruţii lui Berechet, un val de căldură îi inundă trupul. Urcă pe leagăn, alături de Neicu, şi peste două ceasuri se întîlni cu Vetina la hanul fraţilor Şoroagă, pe strada Dorobanţi, în centrul Brăilei. Vetina luase o odaie care da cu geamul, mic cît un pod de palmă, spre interiorul prăvăliei. Cîntecele lăutarilor pătrundeau desluşit pînă la ei. În prăvălie foiau geambaşi, lipoveni beţivi, ţărani, vagabonzi, hoţi, un amestec haotic peste care trona tejghetarul cu ceafă îndesată, şi un bărbat de vreo treizeci de ani, frumos şi bine legat, care bea bere, săltînd pe genunchi o puiculiţă oacheşă.

— Ăla e Ţulea Fălcosu, hoţu de cai, îi spuse Vetina lui Mohreanu. Nevastă-sa e tot din neam de hoţi. Odaia lor e alături de a noastră.

— Înseamnă că ăştia, fraţii Şoroagă, sînt gazde de hoţi.

— Se poate. Muierea lu Ţulea m-a pus aseară să-i împletesc cozile. A venit la mine şi cică: „Împleteşte-mi cozile astea, dădică”. Hoţu Ţulea o mănîncă din ochi de dragă ce-i e. Cică hoţu are iarba fiarelor şi două deşte de mort descîntate, le lipeşte pe uşă şi uşa sare singură din ţîţîni.

Aproape de zori, cineva rîcîi uşor cu unghia în tăblia uşii. Vetina îşi aruncă un şal pe umeri şi-l scoase pe Mohreanu în curte, unde Neicu aştepta cu caii pregătiţi, în prag se izbiră de Ţulea Fălcosu. Era cu un picior în cizmă şi cu altul desculţ.

— E scurt somnu ibovnicilor, rîse Ţulea, şi-l întrebă pe Mohreanu cine e.

— Cărăuş, am venit să-i spun...

— Minţi! îl întrerupse Ţulea. Pe cărăuşii ei i-am văzut aseară în obor şi-i cunosc.

— E dintr-un convoi care pleacă la Dobrogea, zise Vetina. Căruţele lor sînt încolo, spre Făurei.

— Dacă vrei să le-ajungi repede, ia-o pe drumu Ceairului, spuse Ţulea. Altfel te prinde ziua pe drum.

La poarta hanului, Vetina luă palma lui Mohreanu şi o lipi de ţîţele ei care ardeau. Omul simţi că muierea îl dorea cu aprindere nedomolită.

— Du-te, Neculai, şi deseară ne găsim iar. După ce dau orzu, mă sui cu Neicu în căruţă şi vă iau urma. O să mă ţiu după voi, tot la distanţă de două sate.

— Şi ăla de acasă? întrebă Mohreanu.

— Trei zile pot să fac tot ce-mi pofteşte rînza. Pe urmă o să mă-ntorc la Berechet. Da astea trei zile nu vreau să mă gîndesc că există pe lume.

— Ţăţică, zise Neicu, or să vină oamenii.

— Da, da, duceţi-vă.

Neicu şuieră scurt şi caii porniră în trap.

La căderea nopţii se întîlniră din nou la o cîrciumă de ţară, unde mînau şi nişte găzari. Vetina strălucea ca un ou de Paşti, Mohreanu înţelese că primise preţ bun pe orz. Pe Neicu îl puseră să doarmă în grajd lîngă cai, ei se culcară în coşul căruţii. Un plop uriaş, semănînd cu ăla de lîngă căsuţa lui Che Andrei, se clătina în întuneric. Departe de Dunăre, în Bărăgan, primăvara era de-abia la început şi era friguroasă. Mirosea a păcură, de la căruţele găzarilor. Vetina privea în cerul negru şi ronţăia roşcove. Cumpărase de la Brăila o baniţă de roşcove, două băniţi de orez şi un butoiaş de ulei cu măsline.

— Neculai, şopti ea, şi omul se înfioră, tare aş merge şi eu cu tine la Dobrogea! Of, ce l-aş da dracului pe Berechet! Ai, ce zici, Neculai?

— Zic să mergi.

— Nu pot, Neculai. Inima-mi zice să merg, da tot ea mă trage îndărăt. M-am învăţat la trai bun, Neculai, cu capu pe pernă moale. Mi-e silă de Berechet, că-i schilav şi mă tîrăsc ca o căţea după tine, da de mers n-o să merg, mă întorc la averea mea, ca viermele în untură.

Azvîrli roşcova şi-şi înlănţui braţele pe după gîtul lui. El îi simţi răsuflarea fierbinte şi orice gînd îi pieri din cap.

La despărţire, ea îi umplu buzunarele cu roşcove, să le dea copilului, şi fiindcă vîntul se înăsprise a scos din paner două tulpane pe care le cumpărase la Brăila şi i le-a înfăşurat la gît. Cîntau cocoşii, printre nori se zăreau stelele, albastre şi mici. Sub gardul de nuiele, Neculai opri calul — de data asta Neicu nu mai înhămase, călări aveau să străbată drumul de două ori mai repede — şi o privi pe Vetina. Ea îmbrăcase paltonul cu blană al lui Berechet şi sta cu bărbia pe loitra căruţei, mestecînd leneş o bucăţică de covrig.

A fost ultima oară cînd s-au văzut. A treia seară, Neicu, mergînd să-l ia pe Mohreanu la locul dinainte hotărît, nu l-

a mai găsit. A fluierat şi nu i-a răspuns nimeni. Atunci a pişcat armăsarul din dreapta cu biciul într-un loc anume şi armăsarul a nechezat prelung, cu botul în vînt. Mohreanu nu apăru nici de data asta.

Neicu suci căruţa şi se-ntoarse la sor-sa. Cînd băiatul îi spuse că Mohreanu nu venise la întîlnire, Vetina îşi înfundă capătul broboadei în gură, ca să nu ţipe. Cît mîncă Neicu, ea şezu într-un colţ, tăcută, cu privirile rătăcindu-i fără sens pe peretele odăii străine în care se afla.

— Mergem, spuse ea, cînd Neicu, sătul, se sculă de pe pat.

— Eu de convoiu lor nu mă apropii, ţăţică, şi nici pe tine nu te las.

— Taci. Mergem acasă la noi. S-a terminat. De-acuma sînt iar nevasta lu Pavel Berechet.

Băiatul văzu lacrimi în ochii ei şi-i păru rău că la Brăila îi trecuse prin cap s-o lege, să-i pună căluş în gură şi s-o ducă cu forţa acasă.

Afară începuse să plouă. Era mai mult o bură, un fel de negură care se topea, tulbure şi necăcioasă. Neicu sta pe leagăn, iar Vetina în coşul căruţei. Întunericul îl făcea pe băiat să-i fie frică şi vorbea cu caii, ca să se liniştească. Vetina tăcea. O dată, cînd se întoarse spre ea, s-o întrebe dacă a adormit, o văzu, înspăimîntat, că-şi descheiase bluza la piept şi ploaia măruntă cădea pe ţîţele ei goale.

„Tîrfă şi dezmăţată!” o înjură el în gînd. Totuşi, undeva, în adîncul sufletului, un sentiment nedesluşit, de milă şi amărăciune, îl făcu s-o căineze. „Săraca inima ei!” îşi spuse băiatul, şi se răsuci spre cai, cu bărbia în piept, ca să-şi ferească faţa de bătaia ploii.

Vineri — ziua cînd Neculai Mohreanu trebuia să se vadă pentru ultima oară cu Vetina — convoiul se tîrî toată dimineaţa pe un drum păcătos, paralel cu albia unui rîu. Vremea se închisese a ploaie, pe rîu curgeau sloiuri, muie-

rile se plîngeau de dureri de şale, bărbaţii fumau pe lîngă căruţe.

După ora zece, făcură un popas pe negîndite. Vaca lui Titi Şorici, legată de vergeaua de la spatele căruţei, scăpă din funie, şi alergară după ea vreun kilometru. Ca s-o prindă, au trebuit s-o abată spre o îngrăditură de sîrmă ghimpată de la nişte vii. Trei colţi ruginiţi i-au sfîşiat carnea pe piept.

În timpul acestui popas, Alexandru Căpălău, rămas la căruţă, s-a lungit alături de Neculai Mohreanu, să tragă un pui de somn. Pe cînd aţipise, frate-su Dumitru împreună cu Che Andrei îi boiră faţa cu nişte vopsea roşie. Oamenii se strînseră în jurul lor să rîdă.

— Ce-i asta, frate-miu? întrebă Alexandru, sculîndu-se. Aţi înnebunit?

— Nu-i nimic, îi răspunse Dumitru, ai dormit şi pe semne c-ai visat urît.

— Duceţi-vă dracului! zise Alexandru şi vru să se culce din nou.

— Alexandre, îl zgîlţîi Che Andrei, spre hazul celorlalţi, scoală, măi băiete, să te învăţ cum să-ţi tatuezi braţu. Îmi dai o sticlă de ţuică cînd ajungem la Constanţa şi-ţi fac pe braţ o porumbiţă, goală, aşa cum a făcut-o mă-sa.

— Arată-mi-o pe-a ta, ceru Alexandru.

Che Andrei îşi dezbrăcă haina şi arătă braţul stîng. Avea tatuat pe umăr un chip de femeie, cu un pumnal înfipt în inimă, deasupra căreia scria: ***eu urăsc trădători.***

— Vreau, încuviinţă Alexandru, înclinînd faţa năclăită de vopsea.

— Mă prostule! strigă Barbu Căpălău, trăgînd de vaca lui Şorici s-o bage în convoi. Te-a mînjit ăla pe obraz şi tu stai ca fleţu să discuţi cu el. Otînjeşte-l!

Alexandru scoase oglinda pentru bărbierit, se privi în ea şi se înfurie. Apucă ciomagul şi-l azvîrli după Che Andrei.

— Nu te-am mînjit eu. Frate-tu, gură spuzită ăla, a avut ideea.

Dîndu-şi seama că porecla se lipea de el pentru veşnicie, Dumitru sări să-l pocnească pe Che Andrei la mir. Cu greu izbutiră să-l potolească, apoi convoiul se puse iarăşi în mişcare, urmat de vreo douăzeci de oi mînate cu băţul de copilul lui Mohreanu şi de un flăcăiandru cocoşat.

Cînd fură în apropiere de satul Mircea-Vodă, Şorici, care mînca ciorbă aşezat turceşte în fundul căruţei, zări în faţă patru militari călări şi strigă spre Căpălăi:

— Jandarmii, mă!

— Mă-sa pe gheaţă, să fie, ce ne priveşte pe noi?!

Jandarmii veneau la trap. La cotul drumului, puseră caii de-a curmezişul şi convoiul se opri. Un plutonier scund, cu eghileţi, făcu semn cu biciuşca, doi călăreţi ieşiră din rînd şi porniră în galop spre coada convoiului. Poalele măntăilor fluturau în vînt, săbiile lungi, nichelate, zăngăneau, izbindu-se de tocul cizmelor. În dreptul flăcăiandrului cocoşat, suciră în loc şi puseră caii, din gura cărora atîrnau fire de bale trandafirii, cu botul pe scoarţa ultimei căruţe din convoi.

Intrară în Mircea-Vodă încadraţi de jandarmi. În faţa primăriei trebuiră să oprească, bărbaţii primiră ordin să coboare.

Cu bicele pe braţ, călcînd anevoie, oamenii se adunară în grup lîngă gardul dat cu var. Se deschise o fereastră şi un sublocotenent în capul gol porunci călăreţilor să controleze în căruţe. Soldaţii descălecară, împinseră muierile în drum şi începură să răvăşească prin lucruri. Şoava lui Ouleaţă, văzînd cum îi aruncă plutonierul copaia, ceaunul şi coşul cu primeneli, începu să ţipe. Un soldat o atinse cu palma peste buci.

— Nu fă pe proasta, că dai de dracu.

Bărbaţii fură chemaţi în primărie. Înăuntru dădură peste un civil în haine de dimie, roşcovan, cu un neg păros pe buza de sus şi peste ofiţerul care ordonase percheziţia.’ Pe ofiţer, Che Andrei îl recunoscu imediat: era sublocotenentul

pe care îl întîlnise în cîrciuma lui Fănică Măxineanu, cînd făcuseră actele pentru vînzarea caselor.

— Dom sublocotenent Eugen Bulinaru! exclamă el bucuros. Să trăiţi! Che Andrei, fost prizonier la Ierusalim,

Bulinaru făcu doi paşi spre el, scîrţîindu-şi cizmele. Privea încruntat, diagonala îi strîngea ca în arc mijlocul firav.

— Unde ai dormit azi noapte, Che Andrei?

— Cu oamenii. Sîntem strămutaţi... ştiţi dumneavoastră.

— Scurt, îl întrerupse Bulinaru, unde ai dormit?

— În han la Cuca.

— Cum dovedeşti?

— Aşa, aşa, întări roşcovanul. Probele!

— Păi... să vă spună şi ei. Spune, nea Barbule.

— Ce să zic? Tu nu vezi că ne ia ca pe hoţi?!

— S-au spart trei prăvălii azi noapte, zise roşcovanul. Şi toate trei, în drumul pe care aţi venit voi.

Strămutaţii încremeniră. Bulinaru privea grupul cu ochi mici.

— Tu, ăsta cu faţa boţită!

— Neculai Mohreanu, îşi spuse omul numele.

— Ai o faţă de iscoadă, faţă de om nedormit.

— Aşa-i de felu lui, vorbi Şorici. Cumnatu-su Petrea Dună din Plătărăşti zice că are faţa ca de înecat. E om sărac.

— Tot la Cuca ai dormit? urmă Bulinaru, cu ochii la Mohreanu.

— Eu...

— Da, tu! ţipă Bulinaru, şi se întoarse spre Dumitru Căpălău, cel mai tînăr din grup şi, prin urmare, cel mai uşor de înfricoşat: zi, l-ai văzut pe ăsta, pe Mohreanu, azi noapte, la Cuca?

Dumitru se trase îndărăt, înspăimîntat.

— Toată lumea afară, porunci Bulinaru. Rămîne aici Mohreanu şi ăsta... bubosul.

— E fecioru-meu, zise Barbu Căpălău. E tînăr şi necopt, are bube dulci.

— Ţi-l vindec eu.

— E păcat de Dumnezeu, domnu sublocotenent, continuă bătrînul. Avem pămînt la Dobrogea.

— Da de ăia cu prăvăliile jefuite nu-i păcat?!

— Băiatu meu nu ştie nimic. Vă spun eu: Mohreanu n-a fost la Cuca.

Strămutaţii îl priviră îngroziţi.

— Neculai! scînci bătrînul.

— N-am fost, am fost la o ibovnică, recunoscu Mohreanu. Două nopţi la rînd m-am întîlnit cu ea. Nu sînt hoţ.

Mohreanu fu reţinut, ceilalţi se întoarseră la convoi. Dar nimeni nu se mişcă din loc. Şedeau în uliţă, lîngă căruţe şi aşteptau. La bătrînul Căpălău se uitau duşmănos, cu ură. Che Andrei, care avea rogojina în căruţa lui, o luă şi o mută la Şorici.

— Costache! îl strigă Barbu Căpălău, dar Che Andrei scuipă cu scîrbă.

După un ceas, Bulinaru, însoţit de plutonier şi de roşcovanul în haine de dimie, ieşiră să meargă la masă. Strămu- taţii se apropiară cu capetele descoperite, Bulinaru îi privi pe sub sprîncenele spălăcite, îşi potrivi chipiul cu calotă înaltă şi-i sfătui să-şi vadă de drum.

— Dom sublocotenent, am plecat cu toţii, trebuie să ajungem cu toţii.

— Hai, căraţi-vă, se supără roşcovanul. Dacă vă găsesc tot aici cînd mă întorc, vă amendez pentru băligile din faţa primăriei.

— Are copil, domnule, zise Che Andrei. Ce se face băieţaşu ăla fără tată?

— Meseria mea, zise Bulinaru, e să-i dau în gît pe hoţi, nu să-ngrijesc de copii.

După plecarea lui Bulinaru, strămutaţii încercară să se apropie de fereastra camerei unde era închis Mohreanu. Santinelele, ţăcănind închizătoarele, îi somară să se depărteze.

— Camarade, încercă Che Andrei să-l îmbuneze pe-un soldat, am făcut războiu...

— Nu e voie. Ordin.

— Atunci stăm aici pînă-i daţi drumu, mama mă-si!

— La noapte îl transportă la Brăila. Pierdeţi timpu de pomană.

Abia la auzul acestei veşti strămutaţii înţeleseră că nenorocirea se abătuse cu adevărat peste ei. Plini de îngrijorare, vrură să afle unde dispăruse Mohreanu în ultimele nopţi, dar niciunul din ei, nici Şorici nici Ouleaţă, nu ştiau să spună ceva precis, pentru că Mohreanu îşi tăinuise plecările.

Se strînseră cu toţii şi porniră spre cîrciumă după Bulinaru.

Cît lipsiră oamenii, Barbu Căpălău şi feciorii înhămară caii şi plecară. Muierile din convoi, ocupate să-şi hrănească ţîncii, îşi dădură seama, abia cînd îi văzură cotind spre şosea, că se rupseseră de cîrd şi-şi continuau singuri drumul la Dobrogea.

— Duceţi-vă! spuse Şoava. Pîn la torcătoarea dracilor să nu vă opriţi. Ptiu! Putrezi-v-ar oasele la ocnă!

Veni amiaza, trecu, se apropie seara şi începu să burniţeze. Căruţele oprite în drum păreau înecate în fum. Stră- mutaţii, înghesuiţi pe sub corlăţi, priveau fără nădejde cerul acoperit de nori cenuşii. Umezeala îi pătrundea la os, dar se temeau să aprindă focuri. Bulinaru, care refuzase să-i primească, întîrzia la cîrciumă. Sleite de aşteptare, muierile, ici, colo, începură să-şi blesteme viaţa. Şoava lui Ouleaţă o plesni pe fetiţa cea mare pentru că intrase cu picioarele goale într-o băltoacă, cineva îi pomeni pe Căpălăi cu înjurături, apoi Nae Caramet, omul din fruntea convoiului, legă cuşca cu păsări la spatele căruţei, potrivi hăţurile în capul cailor, intră sub rogojină şi mînă spre şosea.

Încă patru căruţe se înşirară în urma lui. Dînd colţul primăriei, din mers, oamenii mai aruncau o privire spre

fereastra camerei unde era închis Mohreanu. Acesta, cu pieptul lipit de pervaz, se uita înfricoşat cum strămutaţii îl părăsesc unul cîte unul. Privind, şoptea cu buzele uscate numele fiecăruia, ca într-un joc straniu. La acuzaţiile jandarmilor nu se gîndea, îşi spunea că lucrurile se vor aranja singure, trebuie să se aranjeze, el nu furase nimic, fusese doar să se întîlnească cu Vetina. „De Vetina nu pot să le spun nimic, dacă le spun o tîrăsc aici şi pe ea şi pe Neicu, află Pavel Berechet şi face moarte de om.”

Cînd ploaia începu să se îndesească şi-i auzi răpăitul în burlane, îl văzu şi pe Che Andrei plecînd pe sub geam şi depărtîndu-se spre şoseaua naţională. Se gîndi, cutremurat, că în faţa primăriei mai rămăseseră doar Şorici cu Ouleaţă şi copilul lui. „Ei n-au să plece fără mine.” Se gîndea la oameni, îi părea rău că întreg convoiul se destrămase din pricina lui. „Şi Vetina m-aşteaptă, se gîndi. Acum, Neicu a pornit cu căruţa şi peste un ceas o să fie lîngă troiţa aia cu streaşină de şindrilă.” Deodată, auzi zdruncinătură de căruţă, aproape de peretele odăii şi avu credinţa că e căruţa lui şi a lui Şorici. Ascultă atent, apoi se apropie de geam, desprinse uşor cercevelele şi se uită după sentinelă. N-o zări, încălecă pervazul şi sări în grădină, într-un morman de frunze putrede. Soldatul, care se trăsese după colţ să se apere de ploaie, îl văzu şi-i strigă să stea. Dar Mohreanu încercă să se arunce peste gard. În clipa următoare răsună o împuşcătură şi omul se rostogoli la pămînt, horcăind.

În strunga făcută din trei rogojini, peste drum de primărie, unde intraseră cu nevestele şi copiii, Şorici, auzind împuşcătura, îşi încleştă mîna în braţul lui Ouleaţă.

— Santinela... l-a împuşcat.

Amîndoi se repeziră afară, în ploaie.

Duminică, la două zile după moartea lui Mohreanu, un ţăran din satul Merişoru, de pe şoseaua Brăila-Făurei,

ducîndu-se să scoată pămînt de lipit, găsi într-o rîpă un val de stambă, patru gheme de sfoară de Manilla şi o ghiulea de plumb mare cît să încapă în pumn, avînd la unul din capete un inel cu care s-o poţi agăţa de curea. Omul luă lucrurile găsite şi se întoarse în sat să le arate jandarmilor. Între liniile cu vii, întîlni un copil de vreo zece ani, înfăşurat într-o scurtă largă.

— Ce e aia? întrebă băiatul arătînd înspre ghiuleaua de plumb.

— Dracu ştie? O jucărie. O vrei tu?

Băiatul întinse mîna.

— Ia-o. Mai încolo, cînd oi fi mare, s-o topeşti şi să faci din ea greutăţi pentru undiţă.

Pe băiat îl chema Ion Mohreanu. Pierzîndu-l pe taică-su, Ion fugise, noaptea, din căruţa lui Şorici şi Ouleaţă şi se ducea la Brăila, în oraş, unde nu mai fusese niciodată.

În aceeaşi noapte strămutaţii se regăsiră la podul umblător de la Vadul Oii, mai la vale de Feteşti. La prima trecere — pe pod încăpeau numai patru căruţe — un cal, atins cu jordia, nu se ştie de cine, sări cu picioarele pe parapet, Barbu Căpălău se feri şi alunecă în Dunăre.

Apele l-au scos în zorii zilei într-un petec de prund. Aproape de prund, la doi stînjeni, se ridica malul, şi începea ţinutul Dobrogei.

II

TATA A MURIT AŞA CUM ÎL BLESTEMASE SĂ moară lemnaru Petrea Dună: printre străini, în şanţ. La şapteşpe ani, după ce umblasem aproape prin toată ţara, am aflat că vinovat de moartea lui era hoţu de cai Ţulea Fălcosu din Brăila. Lucram pe vremea aia la un circ prăpădit — patru căruţe cu coviltire de zinc, ca ale marchidanilor, o roată cu

căluşei şi „alaiu miresii” — proprietatea lu Enache Pasalac din mahalaua Crîngu Mieilor, din Rîmnicu-Sărat. Pasalac, o namilă de om care ridica în spinare, spre uimirea ţăranilor, o iapă cu mînz în burtă, mă angajase să îngrijesc de cai. Îi adăpam, îi scăldam la rîu şi-i purtam la păşune, iar în zilele de tîrg, sau cînd porneam prin sate, îi înhămam la stanoaga podului cu căluşei de lemn şi-i mînam în cerc ceasuri în şir. Cînd ameţeau, îi schimbam cu alţii odihniţi. Pe mine, însă, nu mă înlocuia nimeni, niciodată. Parcă mă văd: stam pe o scîndură bătută în cuie la mijlocu stanoagei, caii goneau încet, podu luneca, scîrţîind, în juru bulumacului pe care fîlfîia un steag tricolor — începuse războiu şi Pasalac se simţea obligat să ajute măcar în felu ăsta armata română — iar copiii, cocoţaţi în şeile alea de lemn, porneau într-o călătorie de vis, strigau, băteau din pinteni, smuceau de frîiele de sfoară. Prin sate, nevasta lu Pasalac, subţirică, ofticoasă — Pasalac se iubea cu ea în ţărînă, la fiecare popas — sufla dureros într-o trompetă, sau bătea, izbin-du-le între ele, două talere de aramă, silindu-se să iuţească mersu cailor mei. Mireasa de tinichea se afla în grija lu Pasalac. Legată la cap cu o broboadă de borangic adevărată, mireasa apărea, trasă de sfori, pe sub o boltă de frunze de viţă, însoţită de o căprioară, un iepure care strîngea la piept un smoc de lăptuci bătrîne şi un stol de porumbei. Pe poalele ei sta scris cu var; ***„mireasa neprihănită, tontă viaţa e iubită”.*** Semăna foarte mult cu o înghiţitoare de săbii care, undeva prin Moldova, fugise cu încasările circului pe o lună şi Pasalac, cînd o vedea, i se schimonosea gura de furie, înhăţa puşca şi-o împroşca cu gloanţe. Din curvă şi căţea spartă-n dos n-o scotea. Răpusă de gloanţele care n-ar fi putut străpunge nici mă-car coada unei vrăbii, mireasa cădea, zăngănind, între perdelele de stambă. Înfierbîntat, Pasalac răcnea:

— Domnişoară mireasă, afară!

Băiatu care mînuia sforile o aducea din nou pe sub bolta de viţă şi Pasalac, amintindu-şi de banii duşi pe apa sîmbetei, o trimitea la toţi dracii şi-i băga încă un glonţ în coaste. Cu două săptămîni înainte de Sfîntă Măria Mare, trăsnetu a făcut zob una din căruţele cu coviltir ale circului. Pasalac, după ce-l înjură cumplit pe Dumnezeu, că se joacă cu răbdarea lui, se învîrti de o autorizaţie pentru Dobrogea şi pornirăm spre Pădurea de tei din drumu Tulcei, unde, de Sfîntă Măria Mare, se ţinea cel mai mare tîrg al anului: Tîrgu de-o săptămînă. Pasalac socotise să trecem Dunărea pe la Ghecet, ceva mai jos de Brăila, dar o unitate germană, care făcea manevre de luptă pe fluviu, ne opri să coborîm la podu umblător. Întoarserăm în loc, în gura vadului, şi apucarăm drumu pe care-l mai străbătusem odată, de mult, cu strămutaţii din Plătărăşti. Mînam tăcut şi umbra lu tata parcă se ţinea pe lîngă căruţă. În cîmpie, spre fundu zării, se aliniau clăi de grîu. Vară bogată. Miriştile dogoreau. Porumbu foşnea întunecat. Cotolanii semănau cu păpuşile mele de lut, de demult, pe care nu-mi mai aminteam unde le pierdusem. Cîrduri de grauri se scăldau: în prafu drumului. Aproape de satu Mircea-Vodă am coborît şi-am luat-o pe lîngă cai. Era noaptea. În pămîntu ăsta zace taica, mă gîndeam. Am intrat pe uliţa mare, tremurînd. La primărie, pe locu unde fusese împuşcat tata, lucea, văruită, o cruce de piatră. M-am aplecat, vrînd să mă închin. Pasalac, care nu dormea, vă- zindu-mă lîngă cruce, a strigat întărîtat:

— Mă păgînule, dacă-ţi dai drumu udului pe sfîntă cruce, te snopesc, să ştii. Aia e crucea lemnarului.

— Care lemnar?

— Unul de la Dunăre. Cam ţicnit, săracu! Sau, poate, el era drept în cugetu lui şi nebuni de legat sîntem noi, cine ştie?!

— Unde-i crucea aia a fost omorît tata.

— Oho! făcu Pasalac uimit. Dumnezeu să-l ierte! Lemnarii ăla era şi el neam cu mortu.

— Daca-i zicea Petrea Dună, era.

— Nu-i mai ţin minte numele, da aşa trebuie că-i zicea. Te-ai închinat, gata, sus şi haida caii! Lemnarului, eu i-am cărat crucea pînă aici. N-avea bani, mi-a reparat roata cu căluşei. Cu tat-tu, zicea el, fusese duşman. Îi rugase moartea, tat-tu murise, şi el nu mai avea somn. Se şi vedea pe faţa lui. Spunea că fusese om cu şalele largi, da acum era ca o scîndură de coşciug. Ştii ce-i ăla un sac cu oase? Aşa era cînd l-am găsit în drum cu crucea. Noaptea, cică, după ce murise tat-tu, venea la el prin vis o femeie şi-i spunea: „Du-te, zice, şi-i ridică o cruce duşmanului tău”. Şedeau amîndoi, discutau, pe urmă ea se ridica şi-şi întindea braţele în formă de cruce. „Asta-i, frate, zicea, că mi se pare că erau fraţi, sau aşa ceva, scoală şi du-te cu crucea.” Da el nu putea să se scoale, îi era frică, pentru că femeia n-avea picioare de om, picioarele ei erau de apă. Erau de apă, da nu curgeau, dracu ştie, poate că se ţineau într-un fel de tipare. Muierea venea cu picioare de apă şi pleca tot cu picioare de apă, fără zgomot, iar dimineaţa, lemnaru găsea în tindă şi pe prispă nişte dîre de rouă. Cînd n-a putut să mai rabde, a comandat o cruce unui „broscar” din Brăila, că numai „broscării” ştiu să facă cruci ca lumea, şi a ieşit cu ea la barieră, unde l-am găsit eu şi l-am luat pentru că avea şi fierăstrău pe umăr. Aici, la Mircea-Vodă, îl aştepta unu chior. Lu ăsta-i ştiu numele, Che Andrei îi zicea. Amîndoi au înfipt crucea. Stau şi mă gîndesc, urmă Pasalac, dacă a ridicat crucea, s-o fi liniştit lemnaru? Uite, eu unu, mereu visez că fur oi. Am furat, da tot nu scap de visele astea tîmpite. Poate că n-oi fi furat de-ajuns, mai ştii?!...

A doua zi, am ajuns la Pădurea de tei şi pîn la miezu nopţii am instalat roata cu căluşei şi „alaiu miresii”. Pe cîmpu luminat de lună şi de focuri se vedeau, înălţate la repezeală, barăci, umbrare, corturi, mormane de mărfuri acoperite cu poloage, stîlpi cu căpăţîni de lemn pentru încercarea puterii, o bisericuţă de pînză, cu pereţii încărcaţi cu icoane sfinţite şi scoase la vînzare, patru cupole de circ, cu becuri colorate la intrare şi pe catarge, grămezi de

pepeni, struguri, stive de saci, bărci pescăreşti. Iar printre ele, căruţe, vite, cai, oameni. O învălmăşeală greu de închipuit, da foarce plăcută ochiului. Din prima clipă,ne-am dat seama că sosisem tîrziu — dacă ar fi fost să trecem Dunărea pe la Ghecet, am fi scurtat drumu cu o zi — şi că locurile bune, din mijlocu tîrgului, le înhăţaseră proprietarii de circ cu mai multă osînză. Pasalac, oricîtă gălăgie făcu, căpătă o palmă de pămînt la intrarea în tîrg. În apropiere, la vreo treizeci de paşi, sclipeau sub lună, ca nişte valuri încremenite, dune de nisip. În vreme ce încercam roata, trecură de-a latu dunelor, la trap, două cete de călăreţi beţi, tătari din stepă, cu feţele turtite şi cu tobe atîrnate pe după gît. Unu din ei, rămînînd mai la urmă, pocni din bici peste capetele cailor noştri şi Pasalac, care şi aşa era destul de furios, îl înşfăcă de cureaua de la brîu, ridicîndu-l de două palme în şea, şi-l scutură să-i sară dinţii din gură.

— Gîgîlice, stîrpitura dracului! îl înjură. Zi o vorbă, zi să te fac mii de fărîme, cu gloaba ta cu tot.

Înspăimîntat, tătaru încerca cu vîrfu piciorului să prindă scara de lemn.

— Am glumit, bre, stăpîne, se bîlbîia tătaru deasupra tobei, care i se bălăbănea pe piept. Zău c-am glumit.

— Păi şi eu glumesc. Te pisez ca pe-un căţel de usturoi şi zic c-am glumit.

Îi dădu drumu fără să-l piseze. Temîndu-se să nu-l înhaţe din nou, tătaru chiui sălbatic, calu lui mic şi iute se năpusti înainte, valvîrtej, intră pe uşa bisericuţii de pînză şi ieşi prin peretele din fund, sfîşiindu-l de sus pînă jos. Frămîntaţi în copite, fraţii călugări, trei la număr, se repeziră afară, răcnind ca turbaţii că au năvălit hoţii.

— Ascultă, popo, se supără Pasalac pe cel mai bătrîn, care strîngea la piept o cutie a milelor închisă cu lacăt, înfundă-ţi barba în ţărînă şi dormi mai departe. Cine crezi tu că are nevoie de zugrăvelile voastre?

— Răii care vor pieirea sfintei biserici. Astă iarnă, vrăjmaşii Domnului au venit şi-au prădat schitu de la

Rădeşti. Ne-au scos în zăpadă şi ne-au aşezat în genunchi, cu mîinile împreunate pe creştet.

— Şi voi, blegilor, nici n-aţi crîcnit, aşa-i? Trebuia să le fi sărit în gît, ca lupii, să le rupeţi beregata cu dinţii, mama lor!

— I-am pus la blesteme în trei mînăstiri.

— Da, cum nu! O să le cadă păru de la bidinele.

— Nu, nu, blestemu îi ajunge pe tîlhari. Mîntuitoru...

— Du-te şi te culcă şi lasă-mă-n pace cu Mîntuitoru tău. Pe hoţ nu-l răzbeşti decît eu bătaia. Ioane, se întoarse el spre mine, eu merg să văd ce coace în tîrgu ăsta puturos. Ia o funie, leagă caii de căruţa în care s-a suit nevastă-mea şi culcă-te, că mîine-i zi de tăvăleală.

Am pus caii sub paza nevestii lu Pasalac — femeia avea somnu uşor, mai bine zis, noaptea, nu dormea aproape de loc, de frică să n-o secere moartea pe neştiute — apoi am luat o pătură şi m-am lungit pe ea, între storiş- tea călugărilor şi ,,alaiu miresii", cu faţa la luna din ceru Dobrogei, rotundă şi încinsă ca un fund de copil opărit. În zori, sculîndu-mă, am văzut mirat că tabăra tîrgului se lărgise mult. Circu nostru nu se mai afla la intrare, ci la vreo două sute de metri mai în adînc. Zeci de căruţe — uruitu lor pe drumurile din stepă, domol şi înfundat, îmi tulburase somnu şi-l simţeam încă stăruindu-mi trudnic în oase şi-n creier — se îngrămădiseră roată lîngă roată, pe întinderea dintre Pădurea de tei şi Lacu lu Bădel. Lîngă noi, între dunele de nisip, dejugaseră patru negustori, avînd în căruţe butoaie cu capete de scrumbii la saramură — ştiam, din ultima trecere prin Brăila, că peşti întregi nu se mai vindeau nicăieri, la toate punctele de vînat, peştele se descăpăţîna sub supravegherea împuterniciţilor armatei, trupu, partea bună de conservat, se trimitea fabricilor care lucrau pentru front şi numa căpăţînile se aruncau pe piaţa liberă — iar în marginea podului cu căluşei, un armean gălbejit — fes, tîrlici, şalvari — învoit cu Enache Pasalac, topea untură pentru copt gogoşi în două cazane uriaşe.

Pasalac, trezit înaintea mea, curăţa împreună cu nevas- tă-sa, palidă, cu faţa încreţită de nesomn, puştile de tir din rastelu de la „alaiu miresii”, unde băiatu tocmit să tragă de sfori şi să poarte mireasa pe sub bolta de viţă întinsese o fîşie de pînză albă pe care era scris cu cerneală: ***„Ezersează ochi şi mînă pentru patria română”.***

— Te-ai sculat? întrebă Pasalac. Azi noapte s-au furat din tîrg patru perechi de cai şi opt oi. Două din oile furate sînt ale bătrînului de care-ţi spuneam că-l aştepta pe lemnaru Petrea Dună să vină cu crucea la Mircea-Vodă.

— Che Andrei! am strigat bucuros. Unde e? Vreau să-l văd.

— Stai liniştit. I-am spus de tine şi cînd s-o lumina bine de ziuă vine să te caute.

— Era singur?

— Nu ştiu. L-am întîlnit acolo, spre lac, unde e unu care vinde coşciuge. De mult nu m-am mai închinat, da cînd l-am văzut p-ăla c-a adus paişpe sicrie în tîrg, unde lumea vine să se distreze, să cumpere şi să vîndă, mi-am făcut cruce. Da, poate, nu mă credeţi, mă, a dat un coşciug cît am stat eu acolea. L-a luat o muiere, care a primit înştiinţare că bărbat-su s-a prăpădit pe front. Cică: „Măcar lucruşoarele rămase de la el să le îngrop creştineşte”. Multă, multă zăpăceală a intrat în omenirea asta, frate- miu!

Auzind că Che Andrei e în tîrg, mă cuprinse doru după toţi strămutaţii de la Plătărăşti. Am pregătit în grabă caii pe care urma să-i înham întîi la roată, apoi mi-am schimbat cămaşa şi pantofii, gîndind să apar în faţa lui Che Andrei îmbrăcat ca de zile mari. Che Andrei sosi tîrziu, la două ceasuri după răsăritu soarelui, mă bătu pe umăr, fixîndu-mă cu singuru lui ochi teafăr. Era neschimbat, timpu parcă lunecase pe lîngă el fără să-l atingă şi se purta cu mine ca şi cum ne-am fi despărţit cu o zi înainte. Îmi zise:

— Te-ai lungit, mă, ai să te faci cît plopu! Voi, din neamu alde Mohreanu, creşteţi al dracului de înalţi, crede omu că sînteţi înnădiţi! Da şi tu ai faţa de înecat. Ca tat-tu.

Văzu bisericuţa de pînză — călugării, înotînd în sutanele lor negre, cususeră cu fir de tort peretele sfîşiat de calu tătarului — şi ciocăni cu degetu îndoit în cutia milelor atîrnată la intrare, sub icoana sfîntului Gheorghe omorînd balauru.

— Plină. Dă lumea, dă! făcu el, clătinînd capu cît o tărtăcuţă. Dă, că şi voi îi daţi mereu cu fleanca: „Pace-n ceruri şi pre pămînt bună-nvoire între oameni”. Da oamenii — cheala pe gîrlă şi boii pe gheaţă — se bat în război ca orbeţii, iar ăi de-acasă îţi fură oaia-n tîrg! A lu Mohreanu, mă strigă, cît costă să mă sui în spinarea unui cal de-ăla?

— Pentru tine e pe gratis, îi spuse Pasalac. Urcă-te.

— Eşti galanton, înseamnă că macină moara. Da de urcat nu mă urc. Mă ia ameţeala. Pe un cal viu, e altceva, camarade! Dacă te roade la buci, măcar goneşte drept.

— Poate vrei să tragi asupra miresii.

— Nu, se apără Che Andrei, trec la părintele bătrîn, să căutăm în altar vreo sticluţă cu vin de împărtăşanie. Află, părinţele, că şi socru-meu tot popă a fost. Da era mare pramatie! Înfuleca un picior de porc la o mîncare şi bea cît un gonitor în luna lu iulie. În război ălălalt l-au pus să care moaştele unui sfînt din Suceava la Paris, ca să nu pună laba pe ele nemţii. Patrujpatru de zile a făcut pînă acolo şi tot timpu a jucat septic cu cheferiştii deasupra coşciugului.

La prînz, ne-am lungit amîndoi sub căruţă, la umbră, şi Che Andrei mi-a spus istoria strămutaţilor la Dobrogea.

— Ne-am lăsat duşi în ispită, domnule, asta-i socoteala. Secătura de Marin Doancă ne-a înşelat. Are doi băieţi, pe Zigu şi George, să dea Dumnezeu să li se usuce picioarele la amîndoi. Da scurt, să trecem la ale noastre! Dobrogea, ia aminte de la mine, e o gaură de vulpe în care se vîră şerpii colac să ierneze. Nu-mi place Dobrogea şi de-aia sînt mereu pe drumuri: azi la Aguleşti, peste o săptămînă la Dunăre şi invers. Ce mă supără pe mine în Dobrogea asta e că latră

cîinii mai rău ca la turci în Anatolia. Noaptea, auzi tu, îţi vine să sari din pat, să le retezi gîtu cu coasa, sau să-i beleşti de vii. Iar marea urlă şi ea mereu — uuu! uuuu! — cere suflet de om. Toamna, în noaptea de Sfîntă Măria Mică, ies din adîncurile mării toate corăbiile scufundate, morţii trec la cîrmă, le pun pe linia de plutire şi năvălesc ca smintiţii peste pescarii care n-au avut vreme să se tragă la uscat. Nae Caramet — îl ştii tu, ăla care mergea în fruntea convoiului, acum şase ani, cînd am plecat din Plătărăşti — astă toamnă era pe mal cînd corăbiile au ieşit şi-au început să caute om viu. Venea de la Stăvărăşti, de la un bal, vreau să zic că se bătuse acolo şi fugise să nu-l taie ăia cu cuţitele. Cum venea, a văzutcorăbiile. Pluteau pe lîngă ţărm, una lîngă alta, şi căutau om viu. Da nu era nimeni pe apă. Atunci, morţii au început să arunce spre mal lucruri scumpe, pietre preţioase, ca să intre Caramet să le ia. Nu vorbeau, aruncau, atît şi nimic mai mult. Lu ăsta, lu Caramet îi sticleau ochii, da, deştept, nu s-a băgat să le ia. Că, ştii, corăbiile n-au nici o putere dacă eşti pe uscat. Chestia e să nu te-apropii de apă. Dacă-ţi înmoi un deşt măcar, eşti pierdut, valu vine de te trage în adînc şi de Sfîntă Maria Mică din anu următor eşti şi tu unu din ăia care stau pe corabie, un schelet adică. S-a luptat Caramet cu ispita pînă-n zori. Norocu lui c-a fost treaz, că nu trăsese la măsea, altfel se ducea pe copcă. Îmi spunea a doua zi:

— Ce de bogăţii, măi, Che Andrei! Nici prinţu Şuţu, cît e el de prinţ, n-are nici a mia parte din ce era acolo!

Cred şi eu că n-are, Marea Neagră înghite averi de cînd e lumea lume şi de la român şi de la bulgar şi de la rus şi de la turc. Da numa-n noaptea de Sfîntă Maria Mică le arată. După aia, poţi să umbli cu capu la fund pînă crapă splina-n tine, nu găseşti nimic, pentru că morţii iau totu înapoi pe corăbii, ca să amăgească şi pe alţii la anu. Se zice, da eu nu cred, că atunci cînd izbutesc să înşele pe careva, de bucurie, morţii aruncă pe uscat un galben şi-l găseşte unu din neamu înecatului. E un fel de răsplată: Am luat un

suflet, poftim banii, beţi şi voi să vă treacă obida. Despre mare, acum ţi-ai făcut idee: o putoare şi-o dezmăţată. Da-n Dobrogea, nenorocirile, Mohreanule, se ţin lipcă de om şi pe uscat. Ştii ce pământ am primit noi la Aguleşti? Douăşpe pogoane de sărătură. Pleci, camarade, după o halcă de carne macră, pierzi un om pe drum, împuşcat — pe tat-tu — mai pierzi şi pe Barbu Căpălău, care se îneacă în Dunăre, haramu bătrîn, şi la sfîrşit primeşti un căpeţel de funie, cu care nici să te spînzuri nu poţi. E prea de tot, mama mă-si de Dobroge, că eu presimţisem că Dobrogea asta e o înşelăciune murdară şi am strigat, dacă ţii tu minte — da n-ai de unde, că erai mic — am strigat la plecare:

— Ne ducem la Dobrogea, da Dobrogea aia e cu botu plin de zoaie. Dobrogea e un butuc de cretă şi-o căldare de sare.

Ăi care au făcut schimb şi cu casele, au nimerit-o măcar cu casele: sînt trainice, din piatră, călduroase şi ploşniţa nu se prăseşte în ele. În schimb, din pământ nu poţi să scoţi un pumn de grăunţe. În partea care mi-a căzut mie la împărţeală arunca tot satu gunoaiele şi leşurile de vite.

— Zvîrliţi tot ce vreţi, neam de cutre, da măcar aprindeţi un foc mare, toamna, să scăpăm de colcăiala aia puturoasă!

Ce mai, toţi ai noştri muncesc din două pe moşia prinţului, la fel ca la Plătărăşti. Vorbesc de ăia care-au rămas în sat şi s-au învîrtit să nu plece pe front, cum e Nae Caramet de-o pildă, care-a ajuns gardian la primărie şi omu perceptorului. Caramet strînge dările pentru stat şi se coţopeneşte cu damigeana pe uliţi.

— Cutare, zice, m-a trimis domnu perceptor să-i umpli damigeana asta cu vin.

— De unde ştiu eu, întreabă cutare, că n-o iei pentru tine?

— Ha-ha, rîde Caramet, priveşte semnu puterii! şi-i bagă lu ăla sub nas bastonu perceptorului, cu măciulie de argint. E limpede? Trage cepu!

Şi ăla-l trage. Ai mai mulţi, însă, au fost tîrîţi la război: Dumitru Căpălău, Ouleaţă-ţiganu, Alexandru Căpălău şi încă mulţi alţii, toţi care sînt în stare să poarte o puşcă pe umăr. Pe Titi Şorici l-au reformat, are două vine înnodate, n-am ştiut pînă acum cu concentrările. Norocu lui, cînd l-a fătat mă-sa, să dea peste-o ursitoare sanchie! Dumitru n-a scris nimic, s-o fi gîndind că n-are cui, Ouleaţă, săracu, a murit la Ţiganca. Era la mitralieră şi cică în ziua aia cînta sub ploaia de gloanţe:

Şapte văi şi-o vale-adîncă
Daulică, doamne,
Aici lupii mă mănîncă...

Ce glas avea, îţi rupea inima cînd se pornea să-i zică una! Acum satură viermii pămîntului. Şoava lui găteşte la bucătărie. Cînd a aflat că Ouleaţă s-a stins, o săptămînă întreagă Şoava a stat lungită la pămînt şi a bocit. Eu, taman atunci venisem de la Plătărăşti — fusesem să mai văd Noianu şi via pe care n-am vîndut-o şi băusem trei zile în şir cu Fănică Măxineanu, care a damblagit şi stă toată ziulica într-un cărucior cu rotile — eram dărîmat de drum şi o auzeam cum stă în stepă şi plînge. Dacă te-apropiai de ea, se încreţea carnea pe tine cînd îi vedeai faţa: umflată şi vînătă, mai mult verde decît vînătă. Ochii: supţi, uscaţi, răi. Nu vorbea şi n-auzea, bocea. Bocea — nu ştiu cum să zic — un fel de chelălăit lung şi spurcat, sau un blestem de căţea care-şi găseşte căţeii cu ţestele strivite sub bolovani. Sta cu spinarea lipită de-un dîmb de pămînt, soarele ăsta din Dobrogea care te frige de-ţi seacă măduva ardea încet deasupra ei, da ea nu se mişca, nu-i păsa.

— Şoavo, hai, fă; nenică, la umbră, ai speriat copiii. E greu, parcă eu nu-nţeleg? Da vino în casă, aici căpiezi.

N-a vrut şi n-am putut s-o luăm de-acolo. Omu e făcut să rabde multe, da cînd i se rup zăgazurile şi se prăbuşeşte, greu pămîntului se înfricoşează şi el de-atîta durere.

Noaptea, cînd se ridică vîntu de pe Marea Neagră, Şoava a tăcut şi apoi, dintr-o dată, a început să cînte. Eram în grădină — scosesem salteaua între tulpinile de floarea soarelui — m-am apropiat de gardu de mărăcini şi am văzut-o cum, de data asta în picioare, lîngă dîmbu ăla în care bătea luna, zicea, cu voce răguşită, cîntecele pe care de-atîtea ori Ouleaţă le cîntase numa pentru ea. Cîntecele erau tot ce-i mai rămăsese de la Ouleaţă şi le îngîna, încet, cu jale, trist.

Patru şiruri de mărgele
Să mă port la gît cu ele...

După Ouleaţă, la patruj de zile, i-a venit rîndu lui Alexandru Căpălău. Dar ăsta, bleg şi gogoman, şi-a luat zilele singur. Unii zic c-a făcut-o de prost ce era, eu ştiu mai bine ce s-a întîmplat: i-a fost frică. La Aguleşti, Alexandru a intrat argat la curtea lu Şuţu-Buric. Nu cunosc ce bani primea. Avea tain şi odaie la arman, în rînd cu slugile ale mai cu vază, era îmbrăcat cum se cuvine, în- tr-un cuvînt, se descurca, fiindcă nu se da în lături de la muncă. Muncea de-i plesneau ochii din cap: pe seceră- toare, la bătut porumbu, la tăiatu viei. Pe mine mă scoteadin minţi şi-l băgăm în mă-sa ori de cîte ori îl vedeam, pentru că el era ăla care hrănea haita de cîini de la curte şi-i lăsa seara nemîncaţi ca să latre toată noaptea. Lă- boaiele lui, că parcă îngrămădise Dumnezeu în el oasele pe care s-ar cădea să le aşeze în patru oameni, puţeau a blană de cîine de-ţi era scîrbă să te freci de ele. Lui îi plăcea, doar trăise atîta vreme în baltă cu vitele şi cu cîinii. Noaptea, cînd se ducea la culcare, lua două javre cu el în odaie, iar pe altele două le lăsa în prag. Pas de-l scoală să-l trimiţi undeva, dacă-ţi dă mîna! Păzit de cîini, dormea cu cracii pe pereţi. Ca să vezi că nu era tocma prostu proştilor. Pe iarnă, acum trei ani, după Bobotează, a pus ochii pe fata a mare a Şoavei. Ţiganca, şi ea cu lipici. Vine ordin de la administrator:

— Tăiaţi gheaţa de pe iaz şi umpleţi gheţăria, s-avem ce vinde la vară ălora din Constanţa.

Toţi din curte, jos la iaz, cu topoarele. Măsoară ei cîte-o halcă, aşa cît jumătate vatră de casă, o desprind, o desfac în fîşii lungi şi înguste cît foile de tablă pentru învelit casele şi cu cängile împing bucăţile pe un canal spre mal. Din buza malului, pe un jgheab de lemn, gheaţa e tîrîtă cu caii pînă în gura hrubei, cale de o sută de metri. Alexandru lucra cu cangea, ţiganca mîna un cal. De cîte ori ea da să se aplece ca să înfigă cîrligu într-un sloi, Alexandru îi apuca mîinile înroşite de ger şi le freca între palmele lui. Aia se strîmba de durere şi rîdea.

— Ai, nea Alexandre, ce oase tari şi boante!

— Eşti mică, zice el, o să-ţi fac un om de zăpadă. Sau mai bine te vîr într-un troian şi te zidesc cu zăpadă de jur-împrejur.

Seara, în pragu odăii, a strîns-o la piept ca pe-un mănunchi de tufănică, ea s-a dus la culcare şi el a rămas în curte. Dimineaţa, lîngă prispa ţigăncii, patru oameni de zăpadă, cu tichii, cu cărbuni în loc de ochi şi cu cîte-un morcov ţuguiat deasupra gurii. S-au luat. El — un haidău, ea — un chiţibuş de muiere. După două luni, Alexandru e chemat la armată şi, tot la o săptămînă, scrisoare: ***„Scumpa mea soţie, mi-e dor de tine”***, şi aşa mai departe, tot cu vorbe alese, că-n primu an de-nsurătoare, omu n-are pereche de tîmpit pe lume. Ei, şi-acum vine grozăvia amare! Începe războiu şi regimentu ăla din Buzău în care era Alexandru, regimentu ăla, zic, primeşte ordin să încarce calabalîcu şi să mi se care pe front, la tocat. Alexandru era în garda steagului şi ăştia, se ştie, intră ăi dintîi în luptă.

— Măiculiţă, şi-a amintit Alexandru de un cîntec de pe la noi, plec şi pentru mine nu mai e întoarcere, uită-te-n colţu năframei, trei lacrimi de sînge lasă să se vadă că băiatu tău, niciodată, mamă, n-o să-l mai auzi intrînd în şopron să înjuge boii.

Cîntecu, eu nu-l ştiu pe de rost. În el, se face şi nu se face că ţi-e milă de tine şi de toţi oamenii ăilalţi, tristeţea amară îţi pune gheara în gît şi te frige jalea în inimă. Eşti tu şi nu mai eşti tu, şi-ţi pare rău c-ai trăit pe lume, c-ai supt lapte de la o mamă şi că înaintea ta nu mai e nimic. Gîndu morţii, Mohreanule, îl omoară pe soldat înainte de vreme. Seara, în ajunu aplecării, a explodat un focos de grenadă care a sfîşiat burta unui cal.

— Secera, s-a gîndit Alexandru, a început. Încă n-am pornit şi moartea a şi intrat în noi!

S-a îmbrăcat şi s-a dus la magazie. Îmi spunea mai pe urmă că plecase fără nici un gînd. Ideea i s-a înfipt în cap acolo, lîngă cazanu în care spălătoresele fierbeau sodă amestecată cu pelin şi grăsime, să facă săpun. Aproape fără să-şi dea seama, Alexandru a topit un bulgăre de sodă într-o cutie de conserve plină cu apă şi a dat băutura pe gît. Peste două luni, cînd popa de la Aguleşti încheia cititu pentru pomenirea lu Ouleaţă, ţiganca tînără primeşte veste să meargă să-şi ia bărbatu din spital de la Buzău. Adevărat, e grav bolnav, da spitalele gem de răniţi şi Alexandru Căpălău zace din vina lui. Mai încolo, cînd o fi vreun pat liber, o să-l primească iar, acum, însă, trebuie ridicat numaidecît. Muierea a plecat cu căruţa — patru zile la dus, patru la întoarcere — şi a venit cu bărbatu. Zicea el, către sfîrşit, cînd trăgea să moară — şi tare îi mai părea rău că moare! — că ţiganca, pe drumu de la Buzău la Aguleşti, înfăşură hăţurile pe urechea de la fundătoare, lăsînd caii în voia lor, îi lua capu în palme şi-l dezmierda, legănîndu-l:

— Omu meu, omu meu de zăpadă!

Îi era drag şi se gîndea la noaptea aia cînd tăiaseră gheaţă, şi el îi făcuse patru oameni de zăpadă lîngă prispă. Acasă, Alexandru a stat numa-n pat, cobora doar să-şi facă nevoile. Soda îi arsese gîtu, avea sub pernă, la îndemînă, un ştergar în care scuipa de o sută sau de o mie de ori pe zi. Scuipa şi gemea.

— Simt, Che Andrei, îmi zicea, cum mi se lărgeşte într-una gîtu. Se rup rînduri-rînduri de piele şi se lărgeşte groapa.

Îl hrăneau pe un căpeţel de furtun înfipt în burtă. Venea lumea şi se minuna. El scotea dopu din capu furtunului şi le dădea la oameni să miroasă. Ascultă, să ştii, maţele omului miros frumos, ale lu Alexandru parcă erau presărate cu levănţică. Nevastă-sa fierbea bine mîncarea, o strecura şi i-o turna cu lingura în pîlnia pusă în gura furtunului. Dura mult pînă să verse în el tot sosu din strachină, iar în timpu ăsta el plescăia din limbă sau mesteca din fălci, cu gura închisă. Asta, din obişnuinţă, că doar nu simţea gustu mîncării. Într-o zi, cînd stam lîngă patu lui şi mă gîndeam că are să moară, îl văd că face un semn muierii şi ea scoate o damigeană cu vin.

— Che Andrei, mă întreabă Alexandru, cît ai băut dumneata în viaţă?

— Mult. Dacă ar fi, măi Alexandre, să am în burtă toată băutura pe care am supt-o şi tu m-ai apăsa cu pumnul pe buric, aş îneca juma din Dobrogea asta nenorocită. Ar merge lumea pînă la genunchi prin vin şi ţuică.

— Atunci, hai să bem, zice Alexandru.

Un pahar eu, un pahar el, am uscat damigeana. Eu beam ca tine, ca ăla, beam aşa cum se bea, vărsăm vinu-n gură şi-l dam pe gît. Alexandru, însă, direct în burtă. Un strop n-a dat pe-alături. Ne-am pilit amîndoi, tun. Da una nu-mi ieşea din cap: „Cum dracu, ăsta bea fără să bage în gură şi-i mai chiaur ca mine?!” Asta n-am s-o uit niciodată: eu am băut cu cine s-a nimerit, şi cu om şi cu cal, odată am îmbătat şi-un iepuroi, i-am dat drumu să se ducă şi el cădea mereu în fund, da ce-a fost cu Alexandru Căpălău, mai va să-mi spui tu mie că se vede pe toate drumurile!...

— Che Andrei! Costache Andrei din Aguleşti. Che Andrei!

Ăl care striga repeta numele bătrînului cu îndîrjire, ca un apucat. Che Andrei se supără.

— Tîmpitu! Parcă strigă: prune, prunişoare uscate.

Ieşi de sub căruţă, izbindu-se cu creştetu de butucu roţii şi răcni înfuriat:

— Ce vrei, mă Caramet, de ce urli, nerodule? Mă vezi că sînt aici şi strigi într-una ca animalu: Che Andrei, Che Andrei, Che Andrei. Strigă şi preţu, domle, că poate m-oi fi scos la vînzare şi eu nu ştiu.

— S-a înecat prinţu, Che Andrei, anunţă Caramet în şoaptă, cu faţa strălucind de bucurie.

Era un om înalt, bine construit. De pe frunte şi de sub tîmple i se scurgeau pe gît, în pieptu păros, dîre de sudoare.

— Care prinţ? întrebă Che Andrei. Vorbeşte desluşit: Buric, sau guzganu ăl bătrîn?

— Bătrînu. A intrat să se scalde în Lacul lu Bădel, împreună cu nevastă-sa şi i-a tras dracu de picior la fund. Asta era ieri dimineaţă şi apa nu i-a scos nici astăzi. Lacu e plin de brădiş.

— Dă-mi o băncuţă de nichel să-mi frec cucuiu cu ea, ca să dea îndărăt. Prinţu, treaba lui, s-a liberat, de-acum n-o să se mai plîngă de ger. Era rău de frig, ceva de speriat! Ardea o pădure pe iarnă ca să se încălzească, iar primăvara tot s-alegea cu două-trei deşte degerate. I le vindeca Şoava-ţiganca, învelindu-i-le în foi de varză acră. Acum, zici că s-a spart nuca. Ce să-i faci, o să ne îmbătăm la pomană!

— Trebuie să-i scoatem noi pe înecaţi, Che Andrei. Administratoru spune că Şuţu-Buric dă un premiu de-o sută de mii ăluia de-i găseşte.

— Precis? se aprinse Che Andrei.

— Ce dracu, domnule, l-am auzit cu urechile mele: o sută de mii. Am cumpărat o barcă. Pe lac, şi după ei! Trebuie să ajungem acolo înainte de a se întinde vorba în tot tîrgu.

— Mergi cu noi, Ioane, îmi zise Che Andrei. Îl luăm şi pe băiat, măi, e a lu Neculai Mohreanu. Dai dracului tîrgu ăsta răpănos şi mergi cu noi! Auzi, Caramet, noi singuri avem dreptu să-l găsim pe prinţ, că-l cunoaştem de la Plătărăşti.

Scăpăm de Dobrogea, camarade, îmi spune mie inima că noi trei o să punem laba pe părăluţe.

— Nu mai sîntem trei, sîntem patru, spuse Caramet. Barca e în căruţa lu Titi Şorici. El m-a trimis după voi. Adică numa după matale, că nu ştiam de ăsta a lu Mohreanu.

— Lasă. măi, e bun băiatu, o să-l punem să calce apa, os tînăr!

— Te iau, îmi zise Caramet, cîntărindu-mă din ochi, da, să ştii, nu primeşti parte egală.

Am plecat fără să-i spun o vorbă lu Pasalac. În marginea ailaltă a tîrgului, Titi Şorici aştepta cu caii înhămaţi. Ne-am atîrnat de loitre şi el a dat bici cailor, care se smuciră în galop. Goneau, şi oasele spinării jucau sub pielea lor ca nişte mosorele. Şorici mîna încordat, stînd în genunchi în barca legată de coşul căruţii. De trei ori întoarse capu şi mă privi cruciş peste umăr. Goneşte de parcă vrea să ne piardă, mă gîndeam. Şi el, ca şi Caramet, nu vrea să împartă banii în patru grămezi. Peste ani, Titi Şorici mi-a spus că i se păruse atunci că în căruţa lui nu urcasem eu, ci tata, şi el voia să strige:

— Măi, Neculai, trebuia, mama mă-si, să fărîmăm toate bărcile ăluia din tîrg, că-i nenorocire cîte are şi-o să umple lacu de ele cînd s-o afla de păţania prinţului şi de premiu.

Jos la lac, cînd am pus luntrea pe apă, am băgat de seamă că n-aveam cängi.

— Nepricopsiţilor, ţipă Che Andrei, aţi trăit o viaţă lîngă Dunăre şi lîngă Noian, şi nici atîta lucru nu v-a dat prin cap, să luaţi cängi!

Smulse oiştea căruţii, o propti în mal şi, dintr-o opintire, zvîrli luntrea la vreo zece metri pe apă. Şorici şi Caramet apucară vîslele. Eu, lepădînd hainele, trecui la prova. Iscodeam împrejur, cu ochi de uliu, prin roatele de lintiţă şi brădiş să descopăr o urmă de-a înecaţilor: vreo fîşie din costumele lor de baie, sau colacii de salvare cu care porniseră în larg şi se spărseseră dracu ştie cum. La spatele nostru, Che Andrei, cu bentiţa neagră, înnodată la ceafă în

formă de fundă, vîntura oiştea prin apă într-o jumătate de cerc largă cît aria şi toca prosteşte din gură, cum fac copiii cînd umblă să găsească un lucru pierdut:

— Scoate drace ce-ai furat, că te duc la spînzurat.

— Hei! se supără Şorici. Nu mai zi dracu. Zi ***Tatăl nostru,*** dacă vrei să ne-ajute cineva.

— Feţi-logofeţi, prinţişorilor, continuă Che Andrei fără să-l audă pe Şorici, vă găbjim noi, nici o grijă. Aşteptaţi liniştiţi şi vă scoatem noi cu burta la soare.

Caramet, însă, luă de bună povaţa lui Şorici, căci începu să murmure în barbă:

— Tatăl nostru, carele eşti în ceruri, sfinţească-se numele Tău...

— Şorici! urlă deodată Che Andrei. Vin ăia din tîrg, au aflat cu toţii şi vin potop să ne sufle bănişorii. Dacă nu se întîmplă ceva, dacă nu se despică pămîntul sub ei să-i înghită, ne lasă calici, camarade.

Şorici şi Caramet îngheţară la vîsle. Din stepă, tăind-o peste mirişti, se apropiau de lac, într-o rostogolire drăcească, zeci de căruţe, călăreţi care se întreceau să şi-o ia înainte unu altuia, oameni pe jos, în cete sau singuri, cu toţii parcă împinşi de la spate de-o cireadă de boi turbaţi, slobozită în tîrg să-l întoarcă cu dosu-n sus, să-l împrăştie cu coarnele, să-l răvăşească.

— Haită de lepre! strigă Che Andrei, ameninţînd cu oiştea în vînt. P-ăla care s-apropie întîi, p-ăla care are curaju s-o facă, îl pocnesc la moacă în numele tatălui. Vrei să înhaţi premiu, lepădătură din fundul Dobrogei! O să te dumic momeală la cosacii, săbioarele şi băloşii din lacu ăsta!

— E dreptu lor, zise Şorici, n-ai cum să-i opreşti.

— Nu-i aşa, se împotrivi Caramet, pe noi ne-a oropsit cel mai mult Buric şi noi trebuie să-l scoatem pe ta-su.

— Hai, apucă vîsla. Cine-o avea noroc îl scoate.

— Uşor îţi vine ţie s-o faci pe deşteptu, da eu am băgat capital în luntre.

Reluarăm căutatu cu înfrigurare. În timpu ăsta, noii veniţi aruncară pe apă douăzeci şi trei de luntri. Ăi care n-apucaseră bărci, smulseră podelele căruţelor şi făcură plute din ele. În cîteva minute, pe o întindere de aproape doi kilometri, lacu forfotea de oameni. Tătarii intraseră cu caii, agăţaţi de cozile lor, îi mînau cu chiote şi cu lovituri către mijlocu lacului, iar în vremea asta cercetau cu picioarele, orbeşte, în covorul de brădiş forfotind de lipitori. Mulţi dintre ăia care n-aveau nici bărci, nici cai, se avîntară în larg, înotînd voiniceşte. Un flăcău, gol puşcă, încălecase o buturugă şi vîslea cu braţele. Strigătele şi bălăceala se amestecau cu înjurăturile. Al doilea val, năvălind din tîrg împinse pe apă, spre uimirea tuturor, sicriile despre care-mi vorbise Enache Pasalac, dimineaţa, şi patru hîrdaie uriaşe pentru spălatu rufelor. Într-unu din sicrie, mînuind o jordie lungă de-un stînjen, urcase starostele călugărilor de la bisericuţa de pînză. Zărindu-l, Che Andrei îşi ieşi din minţi.

— Popo, eşti un ***iritic.*** Eşti de două ori mai mare secătură decît socru-meu. Eşti un... Ce sînt ăia, Ioane?! îşi curmă şiru înjurăturilor, holbîndu-se mirat spre două bărcuţe albastre în care se legănau, gălăgioşi nişte măscărici de circ, în costume strălucitoare, de spectacol, şi cu măşti deşuchiate lipite pe faţă.

— Artişti care fac lumea să rîdă.

— Strigă la ei să-şi ia tălpăşiţa, răcni Titi Şorici. Ăştia au bani destui. Să se ducă dracului. Nici aşa nu merge.

— Măi, scamatorilor! mi-o luă înainte Nae Caramet. Spălaţi putina pînă nu vă fac eu o scamatorie, să mă ţineţi minte toată viaţa.

— Uite că nu vrem, i se răspunse.

Che Andrei lungi oiştea spre bărcile albastre şi făcu lucru ăsta cu atîta însufleţire, încît fu cît pe-aci să se prăvale în apă.

— Te fac eu să vrei, pezevenghiule! Dă îndărăt, Nae. Şorici, bate contra, camarade. Aşa! Netrebnicii ăştia îţi

falşifică hîrtia de-o sută cît te ştergi la ochi şi vin să-şi bage mutra şi-aici. Stai să ţi-i spintec eu!

Înfricoşaţi, cei de la circ suciră luntrile spre mal. Am stat pe lac patru ceasuri încheiate, timp în care trecurăm de două ori prin răcorile groazei: prima dată, cînd flăcău cu buturuga scoase din ape un ciolan de cal, pe care-l vîntură deasupra capului răcnind: „am dat de ei, sînt aici” şi toată lumea se năpusti într-acolo ca să se arunce cu capul în nămolu de pe fundu lacului; a doua oară, cînd patru inşi, clănţănind de frig, ieşiră din apă, undeva la un colţ al malului, tîrînd o plasă pe care o urcară mototol în căruţă şi porniră în trapu cailor.

— Pe ei, strigă Caramet. L-au pescuit pe prinţ şi fug!

Asmuţiţi de strigătele lui Caramet, opt călăreţi porniră în galop după căruţă. O prinseră din urmă şi o răsturnară cu roţile în sus. Din coş se vărsară în prafu drumului patru maldăre de stuf, plasa, un paner cu peşte şi trei guri de ham şterpelite din tîrg. Seara, frînţi de oboseală, ne înapoiarăm la mal. Căutarea se dovedise zadarnică şi multă lume luă calea tîrgului îndărăt. Noi rămaserăm pe loc, să mîncăm şi să ne mai încercăm o dată norocu, pe lună. Eram sleit, mii de ace îmi împungeau ochii, pentru că sărisem de zeci de ori în apă şi dădusem ascultare lu Che Andrei, care-mi spusese să umblu pe la fund cu ochii deschişi.

— Îmbucă cu nădejde, îmi zise Titi Şorici, văzîndu-mă că mestec în silă bucăţile de pastramă tăiate mărunt cu cuţitu. Cînd mai creşte niţel cocoaşa lunii, mergem iar să ne-nmuiem călcîile în apă. Trebuie să-i găsim, spuse el, şi repetă rar: trebuie. Dacă nu-i găsim în noaptea asta, mîine nu mai avem loc aici, c-au să aducă pescari de la mare cu scule speciale.

Mîncînd, am adormit. Prin somn, am simţit mîna cuiva îndesîndu-mi la căpătîi o buleandră făcută sul. Cînd m-am sculat, luna crescuse doar de un deşt. Nu dormisem nici o jumătate de ceas. La spatele căruţii, Caramet se certa cu Che Andrei. Schimbau vorbe aspre, cu voce scăzută.

— Asta-i pungăşie, se repezea Che Andrei, şi eu nu dau voie să fiu prădat ca la drumu mare. Titi Şorici, pune, domnule, mîna, să-l trîntim pe golan pe roata căruţii şi să-l legăm burduf.

— Încearcă, zise Caramet, şi să vezi cum îţi zbor măselele din gură.

— Ce au? l-am întrebat pe Titi Şorici.

— I-am găsit pe prinţi, răspunse Şorici, şi...

— Eu i-am găsit, nu voi, sări Caramet. Eu singur. Şi mi se cuvine jumate din suta de mii. Nu vreţi aşa, nu pupaţi nimic. În vecii-vecilor nu vă duc la locu unde zac alde Şuţu.

— Daa? făcu Che Andrei din gît, ameninţător. O să spui tu şi păcatele mă-ti, şi-ale bunică-ti, şi...

Strîngînd pumnii, se năpusti să-l pocnească pe Caramet. Da Titi Şorici, mai iute, îi prinse braţu şi i-l răsuci la spate.

— Fără tărăboi, că se strînge lumea. Dacă nu taci, îţi înfund gura cu iarbă.

Şorici se întoarse încet spre Caramet şi continuă sec:

— O să fie cum vrei tu. Hai, du-ne-acolo.

— Mai întîi să-mi garanteze şi ăştilalţi.

Tăcut, cu obrazu cenuşiu ca ardezia, din pricina lunii care-l lumina de la spate, Şorici îşi ridică ochii îngropaţi în orbite adinci, şi privirea lui pătrunse în Caramet ascuţită, grea de ură. Şorici era slăbănog, deşirat, pe jumătate chel şi avea dinţi rari şi laţi.

— Bine, se-nvoi Caramet, îmi ajunge vorba ta. Luaţi păturile cailor şi veniţi.

Înecaţii — Caramet dăduse peste ei întîmplător — zăceau în stuf, la vreo cincizeci de metri de mal, sub un cocioc. Am intrat la ei îmbrăcaţi — apa ne udă pantalonii pînă la genunchi — i-am înfăşurat în pături şi i-am tîrît la mal printr-un vad al năvoadelor. Che Andrei rămăsese în drum, pîndea să nu se apropie cineva. Cît umblarăm prin apă, nu se întîmplă nimic, da-n momentu cînd suirăm pe mal, auzirăm înaintînd către noi, dinspre tîrg, un grup de oameni. După rîsetele şi gălăgia pe care o făceau, ne-am

dat seama că în grup sînt cel puţin zece inşi. Luaseră cu ei şi doi cîini care mîrîiau şi lătrau fără încetare, întărîtaţi de şoaptele ce se ţes noaptea în stepă sau de hîrciogi. Ştiindu-i pe toţi setoşi de cîştig, la fel cum eram şi noi — suta de mii oferită de Şuţu-Buric aprinsese toate minţile — ne gîndirăm că au să ne zmulgă morţii din braţe şi teama c-am pierdut totu ne făcu să înţepenim în drum, neputincioşi, complet lipsiţi de vlagă. Să ducem morţii înapoi, în stuf, ne era peste putinţă: cel dintîi pas în apă ne-ar fi trădat. Şi tropăiturile, Doamne-Dumnezeule, se auzeau din ce în ce mai desluşit, răsunau acum la vreo sută de metri, îndată după colţu malului acoperit cu tufe de mărăcini. Nae Caramet, primu, se dezmetici din starea aia neghioabă. În deal, la vreo zece paşi de noi, se căsca gura unei gropi de lut. Caramet luă moarta în braţe şi-i făcu vînt în hrubă. Aceeaşi cale o urmă, într-o secundă, şi bătrînul prinţ Şuţu. Uşuraţi cît de cît de povara spaimei, ne întoarserăm la mal şi aprinserăm ţigări, prima ţigare din viaţa mea. Tremuram.

— Asta zic şi eu moarte boierească, rînji Che Andrei şi vorbele astea întoarseră liniştea în noi. Prinţu-i prinţ şi cînd e viu, şi cînd e stîrv. Uite, ăştia, alde Şuţu, cînd trăiau, au avut de toate cu vîrf şi îndesat. Au dat ortu popii, şi iar bogăţie pe capu lor: trei îngropăciuni în cîteva zile. Ieri i-au îngropat apele, astă noapte noi şi poimîine Buric.

Grupu ajunse în dreptu nostru şi trecu mai departe. Erau soldaţi, cu felinare şi cu bărci de cauciuc. Călcînd de-a latu dîrei lăsată de păturile în care cărasem morţii, unu din cîini se smuci şi începu să schiaune şi să latre. Soldatu care-l purta de zgardă trase scurt şi grăbi pasu să-şi ajungă din urmă tovarăşii.

— Ai văzut, spuse Che Andrei, javra era cît pe-aci să ne lase lefteri. Noroc de răcan, că-i prost ca o piftie.

Cînd umbrele soldaţilor se şterseră cu totu în noapte, Titi Şorici aduse căruţa lîngă groapă, lungirăm morţii în coş, ne urcarăm şi noi deasupra, în scobitura bărcii, şi pornirăm, apucînd-o pieptiş, pe vadu ăl mai apropiat, rupt de ploi.

Frica nu-mi trecuse cu totu. Mi se părea că potcoavele cailor ţăcănesc asurzitor şi-mi venea să scot cămaşa, s-o rup şi să le înfăşur picioarele în cîrpe. Sus în stepă, departe de orice primejdie, Titi Şorici opri caii şi aruncă în căruţă un purcoi de orz. În urmă, pe Lacu lu Bădel jucau prin noapte, ici şi colo, lumini mohorîte. Se mişcau în lunecări încete şi focu lor în scădere, tremurat, vorbea de speranţa răbdătoare şi cruntă din inimile celor intraţi pe apă să găsească morţii şi, o dată cu ei, norocu, suta de mii.

Casieru de la Aguleşti al lu Alexandru Şuţu-Buric îi înmînă banii lu Caramet chiar a doua zi. El îşi opri cincizeci de mii, franc numărat, şi cincizeci de mii ne dădu nouă. Numărătoarea se făcu la cîrciumă, de faţă cu tot satu. Împărţirăm la oameni cinci vedre de rachiu şi zece pulane de salam. După a doua vadră, Titi Şorici îşi înnodă banii în pestelcă, se înclină adînc către oameni, ieşi în stepă prin curtea din dos a cîrciumii şi, în aceeaşi zi, peînserate, plecă înapoi la Dunăre să-şi răscumpere căruţa şi trei pogoane. Pînă la podu de la Vadu Oii l-au însoţit, ca să-l apere de hoţi, doi cumetri pe care şi-i făcuse în Dobrogea. Che Andrei şi cu mine băurăm pînă în zori. Patru lăutari, cu ţambalele, cîntau să ridice cîrciuma în sus. Che Andrei jucă desculţ pe podele, ţinînd pe după gît o băbuţă din munte, îngrijitoare de păsări la arman, înghiţi, făcînd mare haz, o hîrtie de cinci sute — striga morfolind hîrtia: „iaca mîine-o să mă c... şi eu bani ca Buric” — iar la urmă ceru să fie cununat numaidecît cu baba Clănţoaia. Ca să-i facă chefu, trei inşi, turtiţi de rachiu, plecară să-l scoată din aşternut pe popă.

— Mă mut la munte, ţipa Che Andrei, căci, camarade... şi-o dădu în cîntec:

Românaşului îi place
Sus la munte, sus la munte, la izvor.
Liber şi să fie-n pace

Al naturii, al naturii domnitor.

Da popa de la Aguleşti nu veni să-i cunune. Ştia cu cine are de-a face. În zori, cînd eram făcut praf, Caramet mă scoase afară şi-mi spuse:

— Ai o datorie mare pe lume.

— Du-te dracului.

— Ai datoria să-l răzbuni pe tat-tu. Dă-mi banii care ţi-au mai rămas şi-ţi spun cine-i vinovat, de moartea lu tat-tu.

Eram beat şi i-am dat banii. Mi-am oprit numai două mii.

— Hoţu Ţulea Fălcosu e vinovatu, îmi spuse. Du-te şi caută-l pe Neicu Jinga. Neicu ştie unde dai de Ţulea, du-te, trebuie, răzbunarea e armă dreaptă...

— Mare, mare ticălos mai eşti, am rîs eu, mă trimiţi la ocnă! şi l-am sărutat.

— Nu-ţi luam banii, se înduioşă el, da vreau să mă însor. Duminică o peţesc pe fata lu Foti Tomescu din La- covişte. Vreau să mă întind la caşcaval. Vreau să înghit toată roata. Iar tu du-te la Neicu. E chemarea ta să-l răz- buni pe tat-tu. La primăvară se împlinesc şapte ani de la moartea lui. După obicei, trebuie să-l dezgropi, să-i ungi oasele cu vin şi untdelemn şi să-i mai citească popa o dată pentru odihna oaselor. Da cum să-l dezgropi cînd laşu trăieşte?! Trăieşte şi nu mai e la Brăila. Singur Neicu ştie unde e. Du-te şi caută-l pe Neicu. Hai, ia-o la picior. „Hoţule, Ţulea, să-i spui, sînt fecioru lu Neculai Mohreanu şi-am venit pentru o socoteală veche cu taica. Hai s-o încheiem.” La Dunăre, moartea se plăteşte cu moarte. Du-te şi ţine drumu tot înainte, cu ochii la luceafăru de ziuă. Uită-te la el, la luceafăr. Străluceşte ca guşa porumbelului, iar eu, subsemnatu Nae Caramet sînt o scîrnăvie.

— Caramet! strigă Che Andrei din uşa cîrciumii, gura la canea, camarade! Bei, mori, nu bei, tot mori. Să bem, barem să ştim de ce-am crăpat!...

III

UNSPREZECE ZILE MAT TÎRZIU, ION MOHREANU ajunse la Plătărăşti, dar Neicu Jinga nu mai era în sat, din mai. Întors invalid de pe front — trei deşte de la mînă tăiate — Neicu îi făcuse de petrecanie unui neamţ de la spitalul veterinar instalat în curtea şcolii şi fugise în baltă.

Titi Şorici, la care trase Mohreanu, se învineţi de furie auzind că acesta se lăsase jecmănit de Caramet.

— Trebuia să-i suceşti gura la ceafă, şarlatanu! Uite, pun caii la căruţă şi mergem după el, să-i fărîmăm coastele.

— Nu mă mişc de-aici pînă nu-l găsesc pe Neicu.

— Unde-ai să-l găseşti, vreau să ştiu? Balta asta e largă cît o ţară. Zăcătoarea fiarelor şi raiu hoţilor. Jandarmii, cît îs ei de jandarmi, nu-s în stare să-i ia urma, şi-o să-l găseşti tu! Cum?

— O să-i pîndesc pe-alde frate-su. Pe nea Gheorghe Jinga şi pe ţaţa Vetina. Nu se poate să nu ştie ei de cul- cuşu lu Neicu.

Titi Şorici se scărpină în barbă. Trăgea rar cu unghia de la degetul mare, bombată, crăpată şi îngălbenită de tutun.

— Gheorghe nu-i de pus la socoteală, urmă el mai potolit. Gheorghe l-ar vinde şi pe Dumnezeu, darmite pe frat-su Neicu! L-ar da pe un mertic de orz sau numai pe-un pumn de coacăze. Gheorghe şi cu Pavel Berechet, bărbatu Vetinei, fac armata acasă, sînt şefi peste grădina de zarzavat a regimentului 3 artilerie Franţa şi l-ar da pe Neicu c-o tavă de colivă pe deasupra, ca să nu-i clintească pe ei din loc. Atîta vreme cît Neicu e liber, sînt cu frica-n sîn mereu. Şi prin somn le ţîţîie tîrtiţa şi le vuieşte capu de groază, că acum-acum vin ăi mari belea pe capu lor: ni-l daţi pe Neicu,

viu sau mort, sau de nu, pe front, mama voastră, la goniţa morţii.

— Mă tocmesc argat la Berechet, spuse băiatul. Am şi vorbit. De mîine la lucru. Şi la pîndă în calea Vetinei, ziua, în curte, noaptea, în stuf.

— Ai avut bani să-i mănînci cu lingura şi acum, argat! se încruntă din nou Şorici.

— De bani, nu-mi pare rău.

— Nici n-are de ce, c-ai fost prost. Ce-ţi zici tu? Vetina s-a ţinut cu tata şi-o să mi-l dea în palmă pe Neicu.

— N-am ştiut pînă azi că ea... cu tata...

— O ştii acum. Şi, iaca, s-o ştii şi p-ailaltă. După tat-tu, s-a ţinut şi cu Ţulea Fălcosu. Mi-a spus Che Andrei, cînd eram la Aguleşti, că i-a văzut petrecînd împreună la Brăila. Morţii se uită, vezi tu! Mai ales cînd e vorba de muieri. Înţelegi ce vreau să zic?

— Nu.

— Dacă erai umblat la femei, ai fi înţeles.

— Ştiu cum e cu femeile. M-a învăţat o fată de la circ.

— Te-a învăţat prost. O să înţelegi cînd o să faci dragoste cu a doua femeie. Sau cu a treia.

— Nu ştiu ce e de înţeles în asta.

— Ia aminte la soldaţii de sub comanda lu Gheorghe şi-a lu Berechet, la ei şi la muierile lor, şi o să pricepi totu.

Băiatul se întinse cu picioarele spre sobiţa de tuci în care duduia focul, măcinînd cărămida de pe dinăuntru, şi zîmbi. Hornul, care fusese curăţat de curînd — întors de la Dobrogea, Titi Şorici se canonise jumătate de zi, cu capul înfăşurat în ştergarul de vase, să dărîme cuibul de cioară clădit la opt palme mai jos de buza peste care se prelinge fumul, şi să răzuie funinginea depusă în straturi — trăgea bine, flăcările urcau jucăuşe pînă în coşul burlanului, şi acolo, pentru că tabla se îmbucase prost, răzbăteau în afară nişte codiţe aurii. Spuma aceea dogoritoare semăna cu părul fetei de la circ.

— Culcă-te, spuse Titi Şorici! În noaptea asta, eu merg s-arunc vîrşiile în Noian.

— Dacă vrei, îţi ţin tovărăşie.

— Nu, zise Şorici şi ieşi.

Duşumeaua spălată în trei ape lucea ca un covor de spice, noaptea, sub lună.

Apele Noianului, umflate de vînt, se spărgeau cu zgomot înfundat la malul nisipos.

Ploua.

Era la sfîrşitul lunii august şi vremea se răcise pe neaşteptate, prevestind desfrunzirea timpurie a pădurilor de sălcii. De peste Dunăre se ridicau, noaptea, grămezi de nori cenuşii — fulgere ţîşneau prin ei ca firele de bale împrăştiate deasupra ieslei de sforăiturile unui cal căruia i-ai dat să mănînce pleavă — şi în spartul zorilor ploaia începea să se reverse pe arii, îngînîndu-se cu scîrţîitul obloanelor în legăturile de fier, cu uruitul de vînturătoare al vîntului. Ploua şi parcă-n acelaşi timp bîzîiau deasupra satului sute de cimpoaie.

Vetina, care fusese după ciuperci pe insuliţa din mijlocul Noianului, ascunse luntrea în stuful jilav, răscolit de-un şuier rece, coborî în cărarea înecată de mîl, ţinînd cu mîna de poalele fustei, şi sui pe mal în fundul livezii. În curtea şcolii, la spitalul veterinar nemţesc, răsunară, la intervale scurte, trei bătăi într-o toacă de lemn. Era ora cinci după amiază.

„Se împarte cafeaua”, îşi spuse Vetina şi, punînd jos legătura cu ciuperci, se apucă să răzuie noroiul de pe bocanci, trăgînd cu tălpile prin iarba udă.

Trifoiul cu flori viorii, mari cît căpşunile, de pe fîşia de pămînt, care desparte curtea lui Berechet de-a lui Titi Şorici, sclipea vesel prin smocurile de ceaţă.

Deodată, Vetina încremeni, cu ochii lărgiţi de spaimă: printr-o spărtură din îngrăditura livezii o privea Neculai

Mohreanu. Capul ca de înecat al lui Neculai, pe care ea îl strînsese la piept în nopţile lor de dragoste, întîrzie o clipă şi dispăru. Îşi dădu seama că nu putea să fie Neculai — omul murise de şase ani — „e Ion, fecior-su... doamne, de cînd a venit la noi am mereu vedenia ăluilalt... trebuie să se ducă de-aici”, totuşi tremura ca o nuia, o frigeau tîmplele, iar buzele groase — aia de jos, uşor răsfrîntă, cea de deasupra plină şi azvîrlită un pic la colţuri — i se mişcau fără să închege un sunet. „E o prostie, căută ea să se stăpînească, e mort Neculai, e mort şi duhu lui... Băiatu o fi venit să rupă iarbă pentru porci.”

Ridică şorţul cu ciuperci şi porni spre casă, ocolind livada prin lanul de trifoi. Unde i se păruse că s-a arătat capul lui Neculai Mohreanu văzu în pămîntul negru, clisos, urme de paşi: două şi încă două şi pe urmă nimic. Urmele dădeau impresia stranie că omul căzuse de pe o cracă a prunului din răzor, apoi mai făcuse un salt, cu picioarele lipite, dînd să-şi menţină echilibrul, după care dispăruse complet şi nu mai era nici un semn care să-ţi arate încotro o pornise, ca şi cum l-ar fi înghiţit pămîn- tul. „Unde e, îşi spuse Vetina, că doar adineauri şedea aici?!”

Şi simţind cum o cuprinde din nou spaima, o apucă fuga la deal. Un fir desprins din ciorapii ei de lînă se agăţase de tulpina unui scaiete şi pe măsură ce se depărta de locul unde o pîndise năluca lui Neculai Mohreanu, ciorapul de pe stîngul se deşira, dezvelindu-i pulpa groasă, înroşită de frig.

Intră în casă, izbindu-se în treacăt, cu umărul, de comarnicul cu vase. Lepădă flaneaua şi fusta şi îmbrăcă o rochie verde. „Să stea ploaia, se gîndi, şi mă duc la părintele Oancea: dezleagă-mă, sfinte părinte, milostiveşte-te!” În odaie mirosea a unsoare de hamuri şi a efecte ostăşeşti, pătrunse de transpiraţie. Mirosul venea de la centura şi uniforma lui Berechet, atîrnate în cui, sub ceasul de perete, închis ca într-un sicriu în ramă neagră de lemn.

Scoase dintr-o cutie un baton de vanilie şi muşcă din el. Gura i se umplu cu salivă dulce-amăruie. Înghiţi. Apoi,

frecîndu-şi mîinile pe învelitoarea batonului, şi le trecu prin părul negru, bogat, şi aroma aceea, amintindu-i de sărbătorile patimilor lui Christos, îi învălui întreg corpul. Se frecă cu vanilie şi pe umeri şi la subţiori, ridicînd braţele în faţa oglinzii, bucuroasă, cîntărindu-şi cu plăcere frumuseţea trupului ars de soarele verii, umerii groşi, ochii mari cu pleoape groase. Pîntecele, odihnindu-se într-un fel de aşteptare leneşă sub rochia verde, cobora cald şi moale spre şoldurile rotunde. Cu vinovăţie necugetată, Vetina şi-l mîngîie cu vîrful degetelor.

Se opri. În odaia alăturată vorbea Pavel Berechet. Trase încet de perdeaua de stambă de pe geamul uşii şi-i văzu dincolo pe Berechet, pe Titi Şorici şi Ion Mohreanu, şezînd în jurul mesei, lîngă o oală cu rachiu şi un castron cu pepenaşi muraţi. Ion se aşezase cu spatele la uşă, îşi ţinea picioarele sub scaun şi Vetina, văzîndu-i tălpile bocancilor uscate, cu două rînduri de ţinte strălucitoare, simţi o uscăciune în gît, făcu un pas de-a-ndaratelea şi se lungi pe pat, cu ochii închişi.

— Dumnezeule, murmură ea, ai milă!...

— Noroc, Titi Şorici, îl auzi de-alături pe bărbat-su. Am treizeci de oameni sub comanda mea, o tabără...

„Iar îşi dă drumu! se îngrozi Vetina. Of, să te ia dracu!” îl blestemă ea şi-şi astupă urechile cu perna. Din întuneric, răsăriseră şiruri de cruci mohorîte şi ţepene, ca martorii de pămînt pe care săpătorii de şosele îi lasă în picioare, semn de măsurătoare a muncii prestate. Vetina sări în picioare, smuci de ivăr şi ieşi în ploaie. Frica gonea prin ea ca un cîrd de şoareci izgoniţi de un val de fum ardeiat.

Ca să se liniştească, întinse ceafa sub şuvoiul de apă care se scurgea de la streaşină.

Scund, slăbănog, cu creştetul chel — mai chel ca al lui Şorici — cojit în obraji de pecingeni, Pavel Berechet plimbă printre măsele o sămînţă de pepene şi o scuipă în palmă.

— Tabăra din ograda mea?... Titi Şorici, ţi-ai răscumpărat casa, bem aldămaşu a doua oară, tu plăteşti, n-ai tras cu dinţii de bani nici cînd ţi-am fixat preţu răscumpărării, ţie pot să ţi-o spun pe şleau: tabăra s-a născut din tertipurile domnilor ofiţeri... Tu, măi băiete, stai aici, asculţi, da să fii ca peretele ăla: o vorbă să n-o duci mai departe... Domnii ofiţeri, toţi, au moşii întinse. Granguri, se ştie. Pac! zice stătu, facem război. Facem, zic ofiţerii, dacă trebuie să facem, dar facem şi legea „mobilizării pe loc". Cultivatorii de tutun, cultivatorii de bureţi de baie şi de ricin sînt scutiţi de front. Deşteaptă chestie: vine că munceşti la tine, pentru stat, da boieru ştie că trebuie să te duci şi la el să lucrezi în dijmă, dacă vrei să te saturi. Pe urmă mai sînt reformaţii, de-alde tine, şi învîrtiţii, ca mine şi cumnatu Gheorghe. Eu şi cumnatu am primit ordine de concentrare la două luni după ce s-a deschis frontu. Ne-am ars, m-am gîndit, şi ne-am ars rău de tot. Noi, de recruţi, slujisem într-o unitate de geniu, în ordine însă scria că sîntem obligaţi să ne prezentăm cu: cal, hamuri, şa, căldare de adăpat, sac pentru ovăz, pătură, patru chingi de rezervă, adică tacîmu complet al călăraşilor cu schimbu de pe vremuri. Cumnatu Gheorghe, cînd citeşte, ia foc:

— Vor caii noştri, domnii ofiţeri?! Ei bine, o să mergem călări pe coada măturii. Armata e stăpînă pe capu meu, în agoniseala mea să facă bine să nu-şi bage botu. E destul că intru eu în fierbătoare, cal nu dau nici dacă-i vorba să-l pupe sub coadă toţi generalii.

— Măi cumnate, stai! Nişte plocoane şi ceva bănuţi tot trebuie să ducem.

El rîde:

— Berechet, fir-ai al dracului, forfăie gărgăunii cu miile în căpăţîna ta! Îi ungem, se-nţelege c-o să ungem osia.

Doujpatru de ore, cît ne mai era îngăduit să rămînem în sat, am băut, închinînd cu oala pe la toate neamurile şi ne-am mîngîiat muierile.

— Vetină, i-am spus nevesti-mi, să te porţi cinstit în lipsa mea. Să nu-mi pătezi obrazu! Aflu ceva, rup o zi, vin aici şi te înec.

În ascuns, ca să fiu sigur, am pus-o pe cumnata Diculeasa s-o observe. Pentru osteneală am plătit-o cu patru saci de puf şi zece legături de păr de porc, numa coamă. Vine a doua noapte, timpu plecării. Cumnatu Gheorghe mă anunţase de la prînz c-o să călătorim cu vaporu de pasageri. Una: nu ne trăncănea, a doua: era şi mai vesel, întrucît, de la o vreme, punţile şi burţile vaselor gemeau de concentraţi, care o ţineau tot într-o petrecere. Că, ce să facă omu cînd se desparte de meleagurile dragi şi se duce la moarte? Bea, cîntă, chiuie. Da toate astea, fără veselie, mai mult din disperare. Noaptea, la trecerea cursei, muierile tinere se furişau pînă în marginea Noianului şi priveau ca nebunele la vapoarele în drum spre Brăila şi Galaţi. Larma ălora care plecau le smulgea suspine şi smiorcăituri, iar cînd venea timpu să se întoarcă în aşternuturile goale, le apuca o silă şi o greaţă de la lin- guricâ.

— Gata, măi! strigă cumnatu, apărînd în prag.

Era îmbrăcat cu tot ce găsise mai rupciugos.

— Hai, e vremea, a bătut clopotu la debarcader.

Da Vetina, de colo, pac!

— Lasă vaporu, nenică. O să mergeţi călări, aşa cum cere ordinu.

— Zău? Şi de unde să iau cal? Eu n-am hrănit caii pentru armată. Dă-mi tu unu de la tine dacă eşti atît de deşteaptă.

— Îţi dau. Intră în livadă şi caută sub poala nucului.

— De furat? întrebă cumnatu.

— De ce vrei să ştii? rîse Vetina. Am dat o mie de lei pe ei. Să nu-i goniţi, sînt obosiţi. Ăl care mi i-a adus i-a scos tocma din bălţile de lîngă lacu Şerbanu.

La Brăila am lăsat caii în seama rîndaşului de la hanu alde Şoroagă unde trag toţi ai noştri din Plătărăşti cînd merg la oraş şi-am plecat să ducem două cobiliţi cu păsări maiorului Leca, locţiitor de comandant la Cercu teritorial. Îţi spun numele, tu o să zici, Titi Şorici, că sînt prost, mă dau la mîna ta. Nu mă dau, maioru e pe front acum, ia-l la rost dacă mai poţi! Ne-a deschis bucătăreasa. Somnoroasă — mirosea a sudoare, da mai mult a scîrnă de pisică — a înhăţat găinile legate perechi, le-a cercetat sub coadă p-ale ouătoare — uite-aşa depăna din deşte — şi le-a aruncat în ţarcu din fundu curţii.

— Dare de mită, zice cumnatu Neicu, care s-a luat în beţe şi cu statu şi cu nemţii, şi se ascunde acum în baltă, în zăcătoarea fiarelor cum zici tu.

Zică ce-o vrea. Eu ştiu c-am dat cu o mînă şi am luat cu trei. Şi ce-am dat, vreau să ştiu? Găini, doi cai şi cîte zece mii de căciulă, bani gheaţă. Am plătit ca să nu mă curăţ, Titi Şorici. Vreau să trăiesc o sută de ani, bătuţi pemuche şi să mor pe perna mea. Pentru asta mai dau dacă e nevoie. Nu-mi pare rău de nimic, decît de ăia patru saci de puf şi de păru de porc pe care craci lunguţi de cumnata Diculeasa, cu toate că m-am întors acasă în aceeaşi zi, n-a vrut să mi le dea îndărăt. Pac! te capăt eu cu una la mînă, Pavel Berechet ştie să-şi ia şi capetele şi dobînzile. Cu dinţii, dacă trebuie. Da fără mintea Vetinei, am fi păţit-o cu Leca. Fiindcă el ne trimisese ordinele, s-a văzut numaidecît cînd a ieşit în curte. Era în zori şi el iese în cămaşa de noapte, cu cruciuliţe. Noi doi, smirnă.

— Să trăiţi, domnule maior.

— A, Berechet şi Jinga! şi ne strînge mîna. Mă, da beţivani mai sînteţi, vă duhneşte gura ca altă aia. Ce-aţi băut?

— Ţuică, zice Gheorghe.

— Ţuica, frate, atacă, e otravă curată. Să beţi vin.

— Ţuica e mai iute de picior, spun eu. Nici n-ai apucat s-o dai bine pe gît şi... gata, a şi ajuns la creier şi, la gîl- ceavă

frăţie!

— Unde-s caii? mi-o reteză maioru.

— La Şoroagă.

— Cum sînt: globani sau...?

— Lei-paralei, domn maior. Chişiţa săltată, focurile vii, neatinse, nările rupte...

— Gleznele?

— De căpriori. Lujer de floare.

— Îi luaţi şi-i duceţi în grajdu meu de la hipodrom. O să trec în dimineaţa asta să-i văd. Voi mergeţi la Cerc, vă prezentaţi la magazie, vă luaţi efecte şi arme, şi înapoi la Plătărăşti. Sînteţi şefi peste grădina de zarzavat a lu 3 artilerie Franţa. Jinga, cu socdtetile, tu, Berechet, cu munca şi instrucţia. Armată la cataramă, sergent Berechet, gimnastică şi mînuirea armei. Da baza, pe gimnastică. Ţine cărţulia asta şi să-nveţi pe de rost toate figurile.

Ca pe apă le ştiu, Titi Şorici. Poţi să mă scoli din somn la miezu nopţii şi ţi le spun dintr-o suflare. La început, pentru dezmorţirea oaselor, aplecări pe faţă şi pe spate. Asta-i mizilicu. Pe urmă, pac! „Crucea ofiţerului tînăr”, „broasca jurămîntului”, „trotineta şcolii superioare de război”, „salamalîcu lu Osman-paşa în faţa colonelului Cerchez”. Plus, Titi Şorici, săritura lu domnu maior Leca. Un pic neruşinată, da face s-o ştii. „Drepţi! Pe scări, fuga marş!” şi trupa, rap-rap-rap pe scările magaziei. „Drepţi! La săritură, în rînd cîte unu.” Soldatu se apropie de marginea rampei şi sare cu călcîiele lipite, pe salteaua cu paie aşternută pe pămînt. Chestia aparte e că trebuie să ţină braţu întins în lături, iar palma stîngă apăsată la îmbucătura picioarelor, ca şi cînd porneşti la o treabă serioasă şi îţi iese, piază rea, în cale, popa Oancea. E război şi soldatu trebuie să fie destoinic, Titi Şorici. Cumnatu Neicu şi-a ucis aliatu. Sau, mai bine zis, stăpînu. Am hrănit un criminal, Titi Şorici. Cumnatu Gheorghe, că-i e frate, nu se uita la Neicu nici cu dosu, l-a pus pe goană şi eu l-am cules şi l-am crescut. Pentru Vetina am făcut-o, da, adevărat, da untu de sub

unghia mea l-am scos, şi el! Eh, tineretu de azi n-are recunoştinţă, noi am fost altfel: mai plecaţi în suflet, mai ascultători. Şi n-am dat cu călcîiu în ugeru vacii, cînd ne-am făcut mari. Neicu s-a întors de pe front şi rîdea:

— Ce tabără, mă Berechet? înainte, eram nenica Pavel. Asta-i armata lu Baboi, opt în brînză, opt în foi! Faceţi instrucţie cu o singură armă adevărată şi douăjşase cioplite din buştean de plop şi cîntaţi ca tîmpiţii:

Am înarmat a noastră mînă,
Ca să păzim un scump pămînt...

Cîntăm, căci puterea soldatului român n-o face arma, cumnate Neicule. Soldatu român, Titi Şorici, îşi zdrobeşte inamicu cu pumnu. Dă-i ordin să-ţi umfle lumea de piept şi să ţi-o dea cu capu de toţi pereţii. Ţi-o umflă şi — pac! — îi curăţă măselele din gură. Citeşte cartea de istorie, să vezi. Neicu n-a ştiut să s-aranjeze-n viaţă. Şi, ca-n vorba din bătrîni, mireasa care nu ştie să joace, spune că-s lăutarii proşti. Nu mă ascund: l-am iubit pe Neicu şi l-am corcolit cînd era mic. Am spus-o şi jandarmilor. N-am avut copii şi mă gîndeam la el parcă era al meu. Ştia să cînte frumos şi-i dam să bea ouă crude. Bea, măi, că asta ţine glasu bun. Şi el bea, da numa c-un praf de zahăr pre- sărat deasupra. Îi ziceam Vetinei, noaptea:

— O să crească mare cumnatu ăsta micu şi o să aibă grijă de noi la bătrîneţe.

Da a ieşit pe dos: s-a iscat din el un ucigaş. Mă gîn- desc că frontu l-a stricat. Însă mai zic una: totdeauna a avut în el ceva întunecat. Eu ţin gîşte multe, cincizeci sau o sută de perechi. Aşa am apucat de la tata: băltăganu să crească gîşte. Toamna, cînd le scot la vînzare, poţi să pui cîte un sac de porumb între aripile lor şi zboară cu el pîn la moară la Branga, atît îs de grase. Neicu, spurcat de mine la dulce, bea ouăle gîştelor şi da şi la cîini să linchească. De ce-o făcea? Avea microbu crimei în el, asta e. Noi toţi avem un

microb în noi — şi eu, şi tu, şi ăsta a lu Neculai Mohreanu — că un microb vine şi se bagă-n fiecare om, e chestie spusă şi de doctori, da el a avut microbu ăla care i-a zis:

— Ia, măi Neicule, foarfeca de vie şi taie-l pe burtă pe neamţu Kurt.

Cine e croit să fie rău, dă semne de mic. Mărunte cît lindina, da sînt semne. Numa că eu nu le-am luat în seamă. E şi greu, mă Titi Şorici, mai ales că ăştia mici, copiii, vreau să zic, ştii şi tu asta, că ai trei, cu trăznăile lor înveselesc casa. Neicu era tare şi în chestii de-astea. Iaca o întîmplare: Era la doi ani după însurătoarea mea cu Vetina, şi Neicu avea şapte ani. Era primăvara şi el se da huţa pe portiţa de la sală: huţa-huţa, baba Uţa, a venit să-mi dea băncuţa. Eu ascuţeam araci în curte şi-l ascultam. Şi dam cu toporişca — cioc-boc — după cîntecu lui. Cînd tace, mă opresc din cioplit şi, ce să vezi? El scosese din cui portretele lu tat-su şi-al mă-si şi le pusese pe sală, la soare.

— Neicule, zic, ce faci acolo, mă copile? Vetină, ieşi afară să-i priveşti pe alde socru-miu unde i-a pus Neicu.

— Aoleu! sare Vetina. Te pomeneşti c-a scos scoicile din ramă cu briceagu?!

Şi pac! să-l ia în unghii. Da Neicu, blînd:

— I-am scos la soare, să se încălzească. În casă e umbră.

Vetinei i s-a-nmuiat inima:

— Să nu mai faci asta, ţăţică, soarele şterge fotografiile. Vrei să se strice pozele şi să nu-i mai vezi pe alde taica? Tu nici măcar nu-i ştii cum erau de-adevăratelea.

— Îi ştiu. Lu tata îi plăcea vinu. Aide, ţăţică, să-l ducem niţel la butoi în cramă, să miroasă cepu.

Vorbea aşa de-ţi venea să-i bei apă din gură, şi-am intrat şi eu în joc. Am luat fotografiile şi le-am cărat la butoi. Butoiu nenceput, îl păstram să-l desfac de Sfîntu Petru şi Pavel, ziua mea. Am dat gaură cu coarba, am scos o oală şi-am cinstit pentru pomenirea alde socru-miu. Abia mai încoace, cînd Neicu s-a făcut mare, am văzut că pornise strîmb din naştere. La cutremuru din ’40 s-a dat el pe faţă.

Titi Şorici şi Mohreanule, nu ştiu cum a fost la voi în Dobrogea cu cutremuru, da aici a fost prăpădu lu Dumnezeu. Cînd mă gîndesc ce huială şi clătinare, se-ncreţeşte carnea pe mine de frică! Uite-aşa săltau casele, măi! Întîi şi-ntîi s-au pornit să urle cîinii. Mama mă-si, parcă dăduse turbarea-n ei! Imediat după cîini, în baltă, au început să latre lupii. De groază, fuga-n curte cu Vetina şi cu Neicu, dezbrăcaţi, că era noapte, în curte, şi mai rău. Vacile rupseseră funiile, caii sforăiau, strîngîndu-se unu-n altul, găinile cîrîiau, vecinii strigau, un chiloman nemaipomenit.

— Huş dracului! apuc să strig la găini, nu ştiu de ce-mi căşunase tocma pe ele, şi deodată simt cum pămîntu începe să ducă pietroaie cu chirie la Brăila. Pac! cade perdeaua de la ocolu oilor, geamurile trosnesc, salcîmii se scutură, muierea boceşte. Neicu geme, lungit în prag, pe burtă.

— Cutremur, Vetină! strig.

— Culcă-te! ţipă Vetina.

Cad în brînci, lîngă ei şi deodată văd că Dunărea se apleacă şi se varsă în Noian, taman ca o albie cu zoaie pe care-o apeşi într-o margine cu picioru. Era lună şi în clipa aia am văzut fundu Dunării gol. Era o spinare uriaşă de pămînt sau de piatră de pe care se scurgeau şuvoaie de nămol spre Noian. Vagoane de peşte, unu peste altu, se zbăteau într-o forfăială de moarte, fără apă.

— Mă, Neicule şi Vetină, le spun cînd s-a liniştit pămîntu, mă ce-am văzut! Dacă venea peste noi atîta peşte, ne mînca de vii.

— Da, i-am văzut şi eu, zise Neicu. Erau mulţi şi toţi te strigau: Pavel Berechet, Pavele! Vino la Dunăre!

— Ţi s-a năzărit. Peştii n-au grai.

— Nu, te strigau pe matale: Berechet, mă Berechet. Neică Pavele, să ocoleşti Dunărea, c-ai furat-o, auzi? Ai supt din ea de toate şi n-ai dat la nimeni nimic. Ai furat un şlep de cartofi, aşa ai făcut avere, să te fereşti de Dunăre, peştii te caută.

A doua zi s-a întins vorba în tot satu: pe Pavel Berechet l-au strigat azi-noapte peştii. Tartoru crapilor s-a ridicat în coadă şi l-a chemat: Berechet, vino la Dunăre, Berechet, şi-şi sticlea cercelu din ureche, care cîntăreşte două ocale şi seamănă c-o ancoră de vapor. Da Dunărea, iaca, nu m-a strigat pe mine. Pe el l-a strigat. A omorît un neamţ şi s-a dus să se ascundă în duhorile ei. Eu mă feresc de apă, ca vulpea — scrie şi-n cartea sfîntă că omu de apă să se teamă şi de foc — el zace-n smîrcuri şi se hrăneşte numa cu peşte, ca vidrele. Da nu scapă: ai ridicat sabia, de sabie pieri, cumnate Neicule. Barem de l-ar prinde mai repede, măi Titi Şorici. Aş dormi liniştit, nu m-ar mai freca jandarmii pe deşte. Toată legiunea, cînd are chef să petreacă, hai la Pavel Berechet şi la Gheorghe Jinga, iar Berechet şi Gheorghe Jinga se uită cum se topesc bucatele de pe masă şi îndură fără să crîcnească. Neicu spintecă un neamţ şi Berechet plăteşte. Prinde-l, Titi Şorici, şi-ţi dau un premiu. Dau cît ceri, tot ies mai ieftin. Neicu face omor ca tîmpitu — c-a vrut Kurt ăla să-i desfacă cracii unei muieruşti — şi Berechet trage ponosu. Nu-i drept de loc. Vorbesc, beau şi mi se ridică sîngele la cap. Ies să iau trupa la muştruluială. Drepţi! Culcat! Pe burtă, mama voastră, să mă răcoresc şi eu. Pilaf îi fac, Titi Şorici! Scoal, Mohreanule, şi strigă adunarea! Baza, căpraru Mihăilă! Adunarea!...

Împrejurările, cît mai ales cauza înfăptuirii omorului, scăpau pătrunderii lui Berechet. Iată-le:

Venit de pe front, ciung de trei degete, Neicu Jinga începu să trăiască ferit de lume, ca jăratecul sub spuză. Avea douăzeci şi trei de ani. Îndesat, lat în spate, purta părul tuns scurt, ca la cazarmă. Oacheş, faţa rotundă, nas drept, cu nările răscroite adînc, muschiulos, toate muierile tinere îi tăiau calea şi el, ştiindu-se dorit, le privea cu nepăsare, parcă i-ar fi fost lene să le înhaţe de subţiori. Se învăluia deseori într-un fel de abur ameninţător. Îndărătul

figurii lui era, ai fi zis, o altă fiinţă, care ascute mereu cuţite.

— Eşti erou nostru, îi zise Berechet, şi ţi s-a urcat la cap. Nu-i rău, da vezi, fumu scoate gîndurile din vizuină unu cîte unu. Ca pe vulpi. Chestia e să nu le dai pe toate pe faţă.

— Ce vrei să afli? întrebă Neicu. Spune lămurit.

— Cum e acolo? Rău, rău de tot sau... nimic? Mie poţi să-mi spui tot. Cu alţii să bagi de seamă.

— Şi rău şi nimic.

— Aşa, bun.

Nu pricepuse, zicea: „bun”, ca s-o termine. Nu ştia, de altfel, nici să întrebe.

— Să te iei de lucru. Vino la grădină. 3 artilerie Franţa plăteşte cinstit.

— Sînt sătul de militari. O să caut altceva.

Se angajă cîrmaci pe bacul care face trecerea din Plătărăşti în baltă. Erau două poduri: unul purtat de vîslaşi, al lui Şuţu-Buric, celălalt, cu motor, al primăriei. Intră cîrmaci pe acesta din urmă, avînd în subordine doi băieţi din ţigănie, pe Schelete, de cincisprezece ani, slab, te lua ameţeala pe tine privindu-l, şi pe Bomfaier, mai mare cu un an ca Schelete, tipul clasic al ţiganului, linguşitor, rupt la gură şi bun viorist. Bomfaier îşi ţinea instrumentul în- tr-un cui din bordei, lîngă ceaunul de borş.

Totul la bordei mirosea a peşte şi a noroi.

Într-o seară, la ultima trecere, cărară în baltă un cîrd de oi. Ciobanii nu vrură să plătească — „Lasă, că nu crapă primăria!” — Neicu smulse un miel şi-l aruncă pe bac. Repezindu-se, unul din ciobani îl lovi peste gură şi-i rupse buza. Schelete aruncă cu o piuliţă în capul măgarului din mijlocul turmei, Bomfaier vărsă un bidon de gaz pe spinarea a cinci miei, gîndind să scapere şi-un chibrit, dar nu mai ajunse să dea foc, pentru că Neicu puse motorul în mişcare. Se întunecase, dincolo, în vad, nici ţipenie, ciobanii erau patru şi mai tari, balta avea ascunzişuri multe.

Apăsîndu-şi gura cu poalele cămăşii, Neicu se duse la Vetina să-l oblojească. Ea, văzîndu-l plin de sînge, începu să plîngă, Berechet fugi la Gheorghe Jinga şi se întoarse însoţit de Kurt, care potrivi carnea ruptă de pumn şi o cusu. Kurt era tînăr, mai mic cu vreo doi ani decît Neicu şi vorbea destul de bine româneşte. Oprit la masă, se îm- bătă cu ţuică şi se porni să-şi căineze soarta. Îi era silă că fusese aruncat în satul ăsta de la Dunăre, felcer veterinar. Visul lui era să se ducă pe front. Cîmpul de bătaie e cel mai straşnic întăritor pentru nervi. Şi apoi, teritoriile ocupate. Trebuie să fie teribil de captivant. Oricum, e altceva decît să-ţi înfunzi toată ziua mîna pînă la umăr în burdihanul calului să-l destupi, sau să-i cureţi rănile colcăind de puroi. Mirosul de bălegar şi de creolină e dezgustător.

— Pe urmă sînt spînzurătorile, îi zise lui Neicu. Cele de frasin sînt foarte trainice. Ai văzut multe?

— Se vorbea de daraveri de-astea, dar eu n-am văzut.

— Ai stat puţin. Vreau să-mi fac o casă din furci de spînzurătoare, anunţă Kurt.

— Doamne fereşte, domnu Kurt! se închină Vetina.

— De ce? N-ai dreptate să te sperii. O casă din stîlpi de spînzurătoare, într-un loc liniştit, e lucrul cel mai odihnitor. Bate vîntul, lemnul scîrţîie. Să ştii că e o ispită căreia cu greu îi rezistă o fată de-a noastră.

— Femeile cu carte sînt altfel, eu aş îngheţa de frică.

— În orice femeie dorm trei ispite: în genunchi — a plecării, în ochi — a culesului, şi încă una pe care nu face s-o spunem aici. Ispită la ispită dă un rezultat formidabil.

— Să-i visez eu pe toţi morţii ăia! se îngrozi Vetina.

— Visele sînt sub controlul meu, zise Kurt. Ştiu nişte fete care nu s-ar da în lături să vină acolo. Fac casa şi dau o petrecere. O noapte cu duhurile morţilor te căleşte. Lecţie germană, toţi veţi fi siliţi s-o învăţaţi. Am mîncat bine, mulţumesc, heil Hitler!

Kurt fusese jucător de fotbal, în timpul liber bombarda peretele şcolii cu mingea şi în discuţiile despre război

arunca, socotind-o de mare efect, o expresie împrumutată din vocabularul sportivilor: poftă de şut... soldatul trebuie să aibă poftă de şut. Simţise că Neicu n-avea poftă de şut. „Invaliditatea l-a modificat, se gîndea. Nu se poate, îşi zicea mai departe, are gradul I de invaliditate, ce-a păţit el e un accident stupid, un soldat german ar fi cerut să se întoarcă înapoi în prima linie.”

Începu să-l caute pe Neicu, hotărit să dezgroape din el impulsurile războinice, tocite, roase de şedere şi de frica morţii. Venea la Dunăre, în golful scobit cu casmaua pentru priponirea bacului, da celor doi băieţi, lui Bomfaier şi Schelete, să bea cafea din bidonul învelit în postav cenuşiu, făcea baie şi se prăjea la soare, vorbind despre orice-i cădea sub ochi.

— Bună ciorbă, spunea, gustînd cu lingura din ciorba pescărească. Cum se cheamă amestecul ăsta din esenţă de oţet şi usturoi prin care tăvăliţi peştele fiert?

— Ţi-am spus şi ieri: sarmuzac, se supără Schelete.

— Nu ţin minte. E un cuvînt care face să-mi scîrţîie limba.

— Păi bagă la cap, zicea şi Bomfaier. Sarmuzac e pe limba lipovenilor. Ei şi la vîslaşi zic altfel: polupainici, zic. Te mai lungeşti pe muşuroaiele alea de furnici?

Kurt se culca dezbrăcat pe muşuroaie şi lăsa furnicile să-i urce pe la subsuori, pe piept şi pe spinare. Bomfaier, care se minuna sincer de fiecare dată că: „iote la el, vere, cum se lasă să-l sugă lighioanele!”, apăsă cu palma, strivind dîrele de furnici a căror unsoare, susţinea Kurt, e leacul cel mai potrivit în prevenirea şi combaterea reumatismului.

— Încerci şi tu? îl ispitea Kurt.

— Să mă gîdile alea pe mine? întreba Bomfaier. Da de ce să mă gîdile ele?!

Cînd apărea Kurt, Neicu se posomora. Dacă avea muşterii, trecea la cîrmă şi ambala motorul. În caz că nu era nimeni în vad, pornea cu podul spre malul celălalt, spu-

nînd că i-a lăsat vorbă cineva plecat în baltă să-l aştepte acolo peste jumătate de ceas.

— Mă ocoleşti, îi spuse Kurt odată. De ce?

— Am treabă. Ţi se pare.

— Ăştia doi, ţiganii... cum îi cheamă?

— Ce e cu ei?

— Ei doi sînt mai prietenoşi.

— Lăutari, zise Neicu. Înainte de-a-nvăţa să cînte, lăutaru învaţă să fie vesel.

Bacul tocmai pornea. Kurt sări în el şi se lungi pe parapet, alături de cabina în care sta Neicu. Avea pielea înroşită de soare, plină de pistrui cafenii.

— Un remorcher cu şlepuri, anunţă Bomfaier. Dăm îndărăt, nea Neicule. Un şlep s-a desprins din convoi şi vine drept spre noi.

Neicu deschise sirena. Apoi cîrmi, făcînd un ocol larg, şi suci spre debarcader.

Kurt se ridicase în picioare.

— Nu s-a desprins nimic, şlepul e legat lung, dar mi se pare că s-a rupt geamandura.

— E un butoi, zise Neicu, a cărui privire bătea departe. Geamandura stă la locu ei. Bomfaier, te urci în luntre cu Schelete şi-l pescuiţi. Daţi pe după insulă, să nu vă vadă ăia.

Cînd Bomfaier şi Schelete erau la vreo patruzeci de metri de mal, Kurt întrebă:

— Ce-o să faceţi cu butoiul? îl duceţi la postul de jandarmi? Pot să tac dacă-mi ceri să tac.

— De ce te ţii de mine? întrebă Neicu.

— Vreau să vorbim.

— Dă-i drumu!

— Nu aşa, zise Kurt, m-ai înţeles greşit, eu vreau altceva, vreau să vorbim mai des.

— Ai putea să mă laşi în pace. Mă-njură lumea.

— Nici nu vreau s-aud ce spui.

— Şi pe urmă nici mie nu-mi place să am de-a face cu voi, continuă Neicu.

— Te-ai bătut alături de-ai noştri pe front, zise Kurt.

— Sîntem singuri, îţi spun ceva şi pe urmă să mă laşi în pace. Eu nu-s invalid.

— Şi eu zic că nu eşti. Trei degete lipsă e o nimica.

— Nu sînt, pentru că nu sînt şi nu pentru ce crezi tu. Într-o noapte am plecat în cercetare, cu încă unu şi pe linie ne-am întîlnit cu trei de-ai voştri. Salut, salut, da nu ne-am dus mai departe. Hai să bem coniac şi să jucăm cărţi, spune unu de la voi. Aveau lanterne, ne-am vîrît într-o tranşeie, am băut şi-am jucat. Pe conserve. Am pierdut tot. Aveam şi nişte bani, solda, s-a dus şi solda. „Tragem la pace”, spune ăla care ne-ncurcase. „Nu mai am nimic pe ce să pun. Sînt lefter.” „Pune un deşt.” Pierd şi deştu. „Mai pune pe unu.” Şi am pierdut de trei ori. „Hai s-o-ntindem, zice camaradu meu, e tîrziu, ne-aşteaptă cu raportu.” „O clipă, zic ăia, datoria.”

— Ştiu, zise Kurt, se obişnuieşte. S-a dat ordin să nu se mai joace pe asta, da e plăcut. Se spune că se joacă mult acum pe prizonieri.

— Ţi-am spus tot. Du-te şi nu mai mă căuta.

— Ei, nu, asta nu, rîse Kurt. Acum na plec, pentru că vin băieţii cu butoiul.

— Pleci după ce vin, repetă Neicu.

Butoiaşul pescuit cu cangea de către Schelete şi Bomfaier avea preduful retezat. Era mic, de vreo cinci vedre. Îl rostogoliră în iarbă. Bomfaier veni cu o ţintă să-i dea cep. Schelete fugi să spele ceaunul.

— E plin cu rom, zise Kurt.

— Vrei matale să fie cu rom, zise Bomfaier, da e cu uloi de măsline.

— Nici un fel de ulei, spuse Kurt. Rom.

— Arde-l cu ţinta să iasă-n vileag, îl înghionti Schelete pe Bomfaier. Şi eu am zis că trebuie să fie de pileală.

— Sînt dator să vi-l confisc, anunţă Kurt, echipîn- du-se.

Uniforma îi cădea lipită pe trup. Purta mînecile bluzei suflecate.

— Umple ceaunu, îi spuse Neicu lui Bomfaier, fără să privească la Kurt.

Bomfaier puse ceaunul la îndemînă şi îngropă ţinta în doagă, izbind c-un pietroi. O şuviţă de rom ţîşni în lumină, arcuindu-se. Parcă se uşura un copil îndopat cu miez de pepene. Acest gînd trecu şi prin capul lui Bomfaier. Mirosul de rom îl făcu să plescăie din limbă şi-i arătă, rî- zînd, lui Kurt o faţă de copil, veselă, la care adăugă, fără ruşine, şi gestul care precede uşurarea după ce ţi-ai umplut burta cu pepene.

— Stop! zise Kurt. V-ajunge.

Se apropie şi îndesă o ţincuşă de lemn în gaura făcută cu ţinta. O rupse, trăgînd cu paftaua centurii pe doagă şi se aşează cu spatele la butoi.

Schelete şi Bomfaier priviră spre Neicu. Acesta apucă de toarta ceaunului şi urcă pe bac. Se legăna. Pe obraz avea pete cafenii. Kurt rîse şi bătu darabana pe butoi.

— Să ştii că nu şade frumos, zise Bomfaier. Acuş să mai vii să mă pui să omor furnicile alea!

— Marş! porunci Kurt, şi începu să împingă butoiul de-a dura la deal. Militarii români, care de dimineaţă udaseră ceapa în grădina lui 3 artilerie Franţa, mărşăluiau pe maidan, în formaţie de defilare şi cîntau, spre desfătarea lui Berechet.

— Tu-l în Hicler pe mă-sa de neamţu dracului, înjură Bomfaier, îl pun eu cu dinţii pe gard.

— Gata, zise Neicu, de azi înainte îl daţi dracului. Sau de nu, vă dau eu pe voi.

Ziua următoare plouă şi bacul nu lucră. Adăpostiţi în bordei, cei trei băură romul care mai rămăsese în ceaun şi jucară ţintar. Bomfaier, plin de noroc, se alese cu o cartuşieră în care Neicu ţinea rîme pentru undit şi cu patru căpestre de piele pe care Schelete, tîrîndu-se pe burtă, le furase de la spitalul veterinar german.

Seara, Neicu plecă acasă. La Berechet, sub şopron, se fierbea săpun în douăsprezece cazane, urcate pe pirostrii.

Ploaia foşnea în stuful acoperişului şi în salcîmii pletoşi din marginea ariei. Soldaţii, strînşi pe lîngă focuri, vorbeau de front. Trei neveste, venite să muncească în grădina lui 3 artilerie Franţa, alături de bărbaţii lor, mestecau cu nişte lopăţele în cazane. Mirosea a sodă, a grăsime rîncedă şi a fum.

Neicu intră sub şopron, tocmai cînd unul dintre soldaţi îi căina pe aviatori.

— Greu... Greu tare pentru aviatori! Să stai tu în aer, ca o stafie, şi să nu ştii de unde vine inamicu peste tine!

— Noroc, zise Neicu. Nu se mai termină ploaia asta. M-a răzbit la piele.

— A, tu eşti, Neicule? zise soldatul de mai înainte. Ce-i mai păcătos, e că plouă cu ceaţă, frate-miu. Şi eu fug de ceaţă. De cînd cu tubu ăla de fosgen, care s-a spart în baterie şi m-a ***intopsicat,*** hîrîi ca o rîşniţă. Ce ţii în mînă?

— Un cuib de raţă sălbatică. L-am adus pentru Tiţa, fata lu nea Gheorghe.

— Era p-aici, spuse o femeie. Tiţă! strigă ea, scoţînd capul în ploaie. Un' te-ai dus, fă?

— A trecut dincolo, la ei. A strigat-o ăla, neamţu Kurt, răspunse un glas hodorogit dinspre fundul şopronului.

Neicu aruncă în spinare o pînză de sac şi trecu în curtea lui frate-su Gheorghe. Luminile stinse. Pe frîrighia de rufe atîrnau, în val gros, nişte vîrşii. „Or să putrezească", se gîndi şi vru să deschidă uşa cramei, să pună acolo cuibul de raţă şi să plece. Auzi înăuntru un scîrţîit de podele şi glasul Ţiţei, şi se opri.

— De gîsca aia, zicea şi prinţu Şuţu-bătrînu, spunea fata. A venit la el, noaptea, i-a-nghiţit tot auru din ladă şi s-a dus în baltă. Lumea nu ştie, da eu am s-o găsesc, că eu cunosc un semn al ei. Anume nu ţi-l spun, eu am treişpe ani şi cînd oi fi de şaişpe, mă duc în baltă, în noaptea de Sfînta Domnica şi-o aştept la privalul unde vine ea şi se-ntîlneşte

cu toate neamurile de pasări. Zic că stau pîn la şaişpe ani, pentru că atunci nu ţi-e frică...

„Povestea asta eu i-am spus-o!” zîmbi Neicu şi deschise uşa, împingînd cu piciorul, şi încremeni în prag, căci prin lumina tulbure, strecurată printr-o fereastră tăiată sus, îl văzu pe Kurt stînd gol într-o albie şi pe Tiţa aşezată pe pat şi bătînd cu piciorul marginea albiei. Legănîndu-l, fata vorbea şi-şi freca umerii subţiri, ascuţiţi.

Neicu întinse mîna spre tejgheaua cu scule de lemnărie, degetele lui se lipiră, ude, pe foarfecele de tăiat via, şi-n clipa următoare Kurt simţi o lovitură surdă în stomac şi i se păru că albia se scufundă în dedesubtul pămîntului. Şi după aceea nu mai ştiu nimic.

IV

IDEEA NEBUNEASCĂ, SĂDITA ÎN EL DE NAE Caramet, că trebuie să-l omoare pe hoţul de cai Ţulea Fălcosu, ajunse să-i acopere toate gîndurile. Alcătuise un plan de acţiune amănunţit — în nopţile dărăpănate de ploi, ghemuit în culcuşul lui de paie, mîngîia grenadele pe care avea să le arunce în Ţulea, grenade şterpelite de la soldatul german pus să patruleze prin dreptul conoveţelor de pe malul Dunării şi care adormise, după o baie în Noian, sub plopul din faţa casei lui Che Andrei — planul depindea însă în întregime de Neicu Jinga, singurul om din lume care ştia de urma lui Ţulea, şi, cînd simţea că-şi pierde răbdarea, că nu mai poate aştepta o întrevedere a lui Neicu cu soru-sa Vetina — la drept vorbind, prea puţin probabilă — lepăda pantalonii şi se bătea peste pulpe cu o nuia de salcie pînă-i ţîşnea sîngele prin piele. Răbda, scrîşnind, şi trei-patru zile

după aceea umbla zgîlţîit de friguri, însă foarte atent la tot ce făceau sau spuneau Berechet şi Vetina.

Năuciţi de ploaie, scîrbiţi de vîntul care pocnea obloanele, de noroiul întins şi pe prag şi pe preşuri, Berechet şi Gheorghe Jinga se răzbunau, pomenindu-l pe Neicu cu înjurături murdare, ca şi cum fugarul, pentru că nu se dădea prins cu nici un chip, ar fi atras asupra ţinutului de la Dunăre nefîrşitele ruperi de nori. „Îl înjură, chibzuia Ion, ca să alunge orice bănuială, deci se pregătesc să-l întîlnească" şi nu se depărta de lîngă casă nici o clipă. Cînd se lăsa întunericul, se ascundea în tindă, sub horn, şi-şi continua pînda.

Într-o marţi se aşeză din nou vremea frumoasă — cer şlefuit, Dunărea liniştită, plopi de ceară — şi Berechet îl anunţă pe Ion c-or să iasă la culesul porumbului, împreună cu opt soldaţi şi şase ţigani pe care-i arvunise din vară. Caporalul Mihăilă şi nevestele soldaţilor — Bocu, o femeie tînără, îndesată, o chisoaică de muiere, cu carnea tremurînd pe ea, cu faţa lătăreaţă, seara, dădu foc unui muşuroi de frunze uscate şi cîntă, ţinîndu-i pe după gît pe Bomfaier şi pe Schelete, de ţi se tăia răsuflarea, ascul- tînd-o — aranjară în curte, lîngă poarta livezii, zece cazane pentru fiert bulionul şi o masă lungă la care să toace varza cu satîrele de lemn. Neliniştit, Ion înţelese că Neicu fusese dat uitării şi-i spuse lui Titi Şorici că-i dă dracului şi pe Berechet şi pe Vetina şi pe Gheorghe Jinga, şi pleacă în baltă, după Neicu, la noroc. Se învoi cu Şorici să-l treacă Dunărea cu luntrea, pe la miezul nopţii, cînd Şorici pornea să pescuiască în Noian, dar o vorbă de-a Vetinei îl făcu să-şi schimbe hotărîrea.

— Poimîine, îi spuse Vetina lui Berechet, la cină, scoatem porcii din baltă. Zice părintele Oancea că din zi în zi urcă preţu porcilor în oboru Brăilei. Trebuie să-i ducem la vînzare pînă nu năvăleşte toată suflarea din susu Dunării.

„A, se gîndi Ion, poimîine ai vedere cu frate-tu Neicu!" şi rămase pe loc.

Şi chiar în aceeaşi seară, la Berechet începură pregătirile pentru primirea turmei. Prinderea şi aducerea porcilor din baltă se desfăşoară conform unui amestec de datini păgîne şi religioase peste care, de-a lungul vremii, s-au suprapus obiceiuri noi, adaosuri ale fanteziei şi exaltării mistice — două trăsături caracteristice lumii acesteia care-şi macină viaţa în vecinătatea permanentă a apelor.

Berechet şi Ion, împreună cu Bomfaier şi Schelete — ţiganii fuseseră chemaţi în ajutor, pentru că în primăvară, cînd godacilor li se dăduse drumul în baltă, ei le atîrna- seră cercei de fier în urechi şi-i fixaseră vierului bătrîn, la gît, o brăţară de aramă, încheiată cu lacăt — desfăcură cocinele, presărară nisip cernut, punînd deasupra un strat de paie noi şi grămădiră în troacele scobite din trunchiuri de ulm roşcove sălbatice ţinute la saramură şi tăvălite prin tărîţe opărite şi stropite cu lapte proaspăt. Vetina aţîţă focul în vatră şi puse să fiarbă o căldare cu grîu pe care urmau să-l mănînce îndulcit cu zahăr şi cu scorţişoară, aşezaţi roată în jurul turmei. Fruntea grîului se dă vierului bătrîn, cu vorbele:

— Îndoapă-te cu tot bunu pămîntului, ca să nu-ţi pară rău de nimic în ceasu cuţitului.

Doi soldaţi, luminînd locul cu un felinar, înjghebară din cîţiva laţi de salcîm un ţarc nou, al purceilor ce se dau de pomană. Tot la zece capete, stăpînul dă de po- mană un godinac — unul părintelui, ca să spună rugăciunea belşugului, unul moaşei, care-a legat buricul copiilor din casă, unul lui „ţine-oală”, omului care toarnă băutură la nunţi şi botezuri şi care strigă mesenilor: „De-cît să te sară rîndu la pahar, mai bine să te sară moartea” — iar ce rămîne, rudelor scăpătate sau vreunui linge- blide.

Soldaţii din grădina de zarzavat a lui 3 artilerie Franţa, aflaţi pentru prima oară la Dunăre, se minunau de toate obiceiurile şi se înghesuiau bucuroşi, cu toate că mulţi erau deşălaţi de oboseală, ca să-i dea lui Berechet la mînă

şomoioagele de lucernă şi copitele de porc descărnate pe care acesta le atîrna în parii de la poartă. Nevestele lor, mînate de Vetina, împrăştiau ştiuleţi de porumb în drumul turmei. La intrarea în cocine înfipseră în vîrful unui ţăruş o bilă de lemn, de forma unei căpăţîni de porc, frumos cioplită, şi căprarul Mihăilă, mînjit pe faţă cu tăciune, legat pe sub fălci cu o basma roşie, ţopăi în jurul ei, aţîţat de Bomfaier, care lovea îndrăcit o tobă cu un şir de clopoţei pe margine. Lîngă Bomfaier, Bocu, chisoaica din munţii Rîmnicului, cu mîinile în şolduri şi legănîndu-şi bustul, chiuia scurt, hohotit şi cînta:

Ia sticla cu apă tare
Şi dă-i-o printre picioare,
C-acolo-i şoriciu tare.

La sfîrşit, Vetina şi Berechet, stînd de o parte şi de alta a ghizdelor de lemn, zvîrliră în fîntînă cîte doi bani de nichel:

— Vamă sfintelor izvoare şi crăişorului de sub pragu casei.

Se închinară şi merseră la culcare.

Dimineaţa, Ion Mohreanu se sculă mai tîrziu ca de obicei şi, coborînd din culcuşul lui, trase de sub cosoroabă nuiaua de salcie cu care-şi zdrobise, în cîteva rînduri, pulpele şi o frînse pe genunchi. Practic, nu-i mai era de de folos: „Mîine o să-l văd pe Neicu”. Şi, zburlit ca un guguştiuc, ieşi în prag, unde şezu o clipă s-o privească pe Vetina care, cu mînecile suflecate, amesteca sare în grămada de varză tocată de pe masa lungă, frămîntînd vîrtos cu palmele. Avea braţe groase, albe şi se opintea, plină de putere, să răscolească pînă la fundul grămezii. Ea şi femeile din rînd cu ea păreau c-au ieşit să-şi scalde pruncii la un uluc întins în mijlocul curţii. Frecau întărîtate, cu degete aspre şi, privindu-le fix, cu ochii somnoroşi, ca ai lui Ion Mohreanu, te-ai fi aşteptat să auzi şi plînsetele celor mici, necăjiţi de săpunul care le ustură ochii.

— Te-ai trezit, înălţate împărate? strigă Vetina. Adă piua şi fărîmă-ne bolovanii ăştia de sare.

— Ce poamă-mi eşti! zise şi chisoaica din munţii Rîmnicului. Curge carnea de pe tine de puturos ce eşti!

— Dacă-ţi dau una, îngheaţă păduchii pe spinarea ta! ameninţă Ion.

Tăcu. În curte, ocolind băltoacele de la poartă, intrase un jandarm. Înainta, legănîndu-se şi ştergîndu-şi faţa transpirată cu dosul capelei. Se opri lîngă Gheorghe Jinga care, bărbierit proaspăt, cu tunica descheiată, cu mustaţa răsucită în sus, ungureşte, pisa struguri într-o putină; făcea must pentru petrecerea de a doua zi seara, după aducerea porcilor din baltă.

Jandarmul ciuguli cîteva bobiţe de struguri, apoi ceru să-i fie aduse toate fotografiile cu Neicu.

— Eu, personal, se acuză Jinga, n-am nici una. Ştiţi, eu nu mă împăcam cu frate-miu. El şedea aici, la cumnatu Pavel. Eu locuiesc alături. Soră Vetină, adă-i pozele!

Încălecînd un scaun şubred, pe marginea căruia se afla un ciur cu gutui culese de Vetina pentru două din nevestele soldaţilor gravide în luna a patra, jandarmul, grad de plutonier, cercetă fotografiile cu luare aminte, trecîndu-şi vîrful limbii peste buzele uscate. Cînd isprăvi, scoase şi el una din buzunar, format carte poştală, şi i-o întinse Vetinei, după ce mai întîi o cîntări din ochi şi înclină capul, chibzuind, pesemne, dacă bucile femeii, parcă anume făcute să le baţi cu palma — într-atît erau de sănătoase şi ispititoare! — ar încăpea, fără să se reverse, în gura unuia din butoaiele pentru varză înşirate lîngă peretele şopronului. Fotografia îl înfăţişa pe Neicu în faţa unei cîrciumi, între doi bărbaţi: unul, înalt, tînăr, frumos — Vetina îl recunoscu, uimită, pe Ţulea Fălcosu — celălalt, mic, costeliv, numai vînă şi os, acesta din urmă era Costică Gurafoii, hoţul de pe Ialomiţa, dar Vetina nu-l văzuse niciodată.

— Are cinci puncte de ieşire frate-tu, ca orbeţii, zise plutonierul, săptămîna asta ne cade-n capcană.

— Poate să aibă cinci, poate să aibă şi-o mie. Eu nu ştiu nici unu, şi nici voi nu ştiţi.

— Zău! se miră el. Cade, ţi-o spun eu. Şi ţin să fiu eu ăla care pune laba pe el. Ştii povestea cu paianjenu? Maica Domnului ţesea pînză de cămăşi. Vine un paianjen şi-i zice: „Eu ţes pînză mai frumoasă decît tine”. Şi — sfîr, sfîr, şi rîşca, rîşca! — începe să ţească. Asta l-a supărat urît de tot pe Dumnezeu. Ţi-arăt eu ţie, putoarea dracului! Te blestem să mori stîlcit sub pingea şi ăluia care te-o ucide îi iert şapte păcate...

— Atîtea ai pe suflet?

— Da. Şapte în cap.

Vorbind, desprinse vergeaua de la armă, înţepă un cotor de varză, îl aruncă, plictisit, în pereţii porumbarului şi plecă.

A doua zi, ziua sorocită prinderii porcilor, plutonierul îşi făcu apariţia chiar în răsăritul soarelui. Răsucea în mîini un frîu cu rastaglii, din acelea după care li se scurg ochii hoţilor de cai şi, salutîndu-l pe Berechet, îi arse, rîzînd, cu dîrlogii peste picioare pe Bomfaier şi Schelete, care mîncau nişte tocană.

Strînşi în ceată, soldaţii şi muierile lor priviră chiorîş spre jandarm.

— Ţiganu sătul nu-i bun de hăituială, îi spuse plutonierul lui Berechet, şi apucă o prăjină de lîngă masa de tocat varză, pe care-o îndoi pe genunchi.

Prăjina era strîmbă, scurtă, cioplită la capete în formă de cîrlig. Băltăganii, legînd-o de mijloc cu un odgon, o aruncă de la distanţă între picioarele porcilor pe jumătate sălbăticiţi şi-i dau peste cap.

— E prea moale, reluă plutonierul, şi n-o să vă folosească. Mie-mi zice Zatîc, se întoarse el spre Vetina, şi ştiu tot ce mişcă în capu vostru. Vă trage aţa peste Dunăre. Matale zici că te duci să prinzi porcii, da eu ştiu ce ştiu. Eşti

taman ca călugăriţa aia mititică pe care-am întîlnit-o azi dimineaţă în port la Brăila. Era borţoasă şi marinarii...

— Minţi! îl repezi Vetina. Azi noapte ai dormit în casa pe care-am cumpărat-o de la Che Andrei.

— Ia, răcni Berechet la nevastă-sa, leagă fleanca! Luaţi o gustărică, dom plutonier Zatîc?

— Dacă se găseşte ceva de sezon, altfel nu.

— Da, aprobă Berechet, mîncarea de sezon întăreşte sîngele, îl schimbă, cum se spune. Ioane, îi strigă lui Mohreanu, taie nişte pastramă, dă jos şi nişte nuci, rupe un coltuc de pîine proaspătă, curăţă şi nişte napi.

Ion dispăru să-i împlinească porunca, iar Diculeasa, care jumulea, cu Tiţa, o găină pentru prînz, dădu fuga acasă şi aduse o moşoaică cu ţuică.

— Asta-i fata care l-a dus în ispită pe neamţu Kurt? arătă Zatîc spre Tiţa.

Tiţa se trase îndărăt, la spatele Diculesii.

— Zi, insistă Zatîc, tu eşti aia?

— Nu vreau să vorbesc cu tine, răspunse Tiţa.

— Osana întru cei de sus! strigă Zatîc, Da, n-avea gusturi proaste neamţu. Adevărat că şedea cu fundu gol în copaia pentru aluat?

— Noi facem pîine-ntr-un lighean mare, roşu. Aia era albie de rufe.

— Ce idee pe voi să vă tăvăliţi în albie! şi o ciupi pe Tiţa de braţ.

— Hei, se răsti Vetina, ţine-ţi laba acasă, că te frigi!

— Bine zici, e fierbinte mucoasa, răspunse Zatîc şi dădu pe gît toată ţuica din oală.

Se scutură, ca să-i piară greaţa, îi făcu cu ochiul Ţiţei, îşi aranjă ţinuta şi, aruncînd asupra grupului de soldaţi şi muieri o privire scurtă şi leneşă, de om sătul, ieşi din curte, apucînd-o prin lanul de trifoi care despărţea casa lui Berechet de a lui Titi Şorici. Muierile scuipară pe urma lui, scîrbite, Berechet înjură cu năduf, iar Bomfaier şi Schelete

aruncară două roşii putrede care se striviră pe gardul înverzit de ploi.

Ion care, chiar de la prima apariţie a lui Zatîc, intuise că planul său de a-l vedea pe Neicu Jinga poate fi dat peste cap — şi nu mai încăpea îndoială că primejdia, de care în adîncul lui se temea cel mai mult, sosise — dădu colţul şopronului să cunoască încotro se îndreaptă jandarmul.

Zatîc, fără să se uite o clipă înapoi — şi auzise doar ocările şi înjurăturile cu care-l blagosloviseră din belşug alde Berechet — străbătu cărarea pustie pînă în răzorul cu pruni al livezii. Avea mersul clătinat, al omului pe care l-au ros o viaţă întreagă bocancii. În locul unde livada cobora brusc spre Noian, Zatîc se opri, ca şi cum ar fi dat de-un şanţ cu apă, legă între ele, trainic, vîrfurile a patru tufe de măturică, apoi întinse mîna spre o grindă a grajdului, ieşită mult în afară, şi se săltă în podul cu fîn, prin- tr-o spărtură făcută de vite. Lucrase cu repeziciune nebănuită, solid, fără zgomot.

Uimit, Ion ascultă cum Zatîc înoată prin mormanele de iarbă spre peretele care răspundea în curte şi era făcut din şipci bătute cam la două lăţimi de deget una de alta. Pe urmă se uşură pe gard şi se înapoie în bătătură. Intră în casă şi din prag o strigă pe Vetina:

— Ţaţă Vetină, vino aici să vezi dandana. A căzut ceasu din cui.

Vetina năvăli îngrozită în tindă.

— N-a căzut nimic, îi spuse Ion în şoaptă. Vreau să-ţi spun că Zatîc ăla n-a plecat. E în podu cu fîn, s-a ascuns acolo şi pîndeşte.

Vetina aruncă o privire în curte prin ochiul de geam, tăiat în dreapta uşii.

— Înainte de-a se urca în pod a legat tufele de măturică de la colţu grădinii. Îşi bate joc, nemernicu, le-a legat cu panglică roşie!

— Ai văzut tu c-a legat măturicile?

— Ce dracu, bre, doar m-am ţinut după el!

Vetina răsuflă adînc, îşi şterse obrajii şi rîse uşor sî- sîit. Un fir de salivă, subţire, îi sări printre dinţii albi, deşi, puţin bombaţi şi i se lipi de bărbie. Pe neaşteptate, se aplecă şi-l sărută pe Ion, apăsat, pe frunte.

— Ioane, ţăţică, ţii la noi, eşti băiat de treabă! Las că văz eu ce-i cu porcu ăla! Tu, ţăţică, să-ţi pui pantofii ăia frumoşi şi să te duci la părintele Oancea să-i dai din partea mea patru ştergare pentru sfînta biserică. Să-ţi dau şi-un buturoi de miere, coana preoteasa nu mai are dinţi, săraca! Să-i zici: „Ţi le-a trimis ţaţa Vetina, să-i pomeneşti numele-n rugăciuni păcătosului care-a făcut moarte de om!” Mă Ionică, spuse ea privindu-l în albul ochilor, cum mai semeni cu Neculai! Bucăţică ruptă, nu altceva. Eu, şi-acuma-l visez cîteodată. Parcă se face că mă strigă şi-mi zice: „Vetină, Vetină, rece şi amar e pe lumea ailaltă!” Hai, încalţă-te şi du-te. În biserică şi-n casa părintelui nu se intră desculţ. Să luăm exemplu lu domnu nostru Isus Christos, care mergea tot timpul în sandale.

— Acum sînt gata. Da cum facem astăzi, o iscodi băiatul, mai mergem sau nu în baltă?

— Nu ştiu. Adică nu, nu mai mergem. Amînăm.

Îi înmînă popii darul Vetinei. Şi, ca să scurteze calea — popa Oancea locuia în marginea ailaltă a satului — la întoarcere, tăie prin maidanul plin cu bozii din dreapta cîrciumii lui Fănică Măxineanu. De la Dunăre, patru furgoane, trase de trei cai belgieni, încărcate cu saci de ovăz se tîrau pe uliţa care sfîrşeşte în Noian. Cărăuşii, prizonieri de război, în haine din pînză de sac, loveau în cai cu centiroanele. Erau plini de nămol, unul sugea o teacă de roşcovă sălbatică, muşca, mesteca şi scuipa resturile, cu precizie, numai între urechile lăturaşului.

Pe maidan, vreo cincisprezece nemţi înfipseseră pe un petec de pămînt zvîntat piroane nr. 20, fără floare, şi goneau cu bicicletele printre ele. Pariaseră, cine sparge

într-un sfert de oră, plăteşte berea şi pîn-acum — trecuseră vreo zece minute de cînd arbitrul ordonase plecarea — spărsese unul singur: un tip îndesat, vînjos, cu obrajii raşi pînă la sînge, cumplit de nervos, care fuma trabuc şi privea pe sub sprîncenele spălăcite la lipoveanca bătrînă venită cu două hîrdaie de castraveţi acri să-i desfacă la masa de prînz.

Ion luă dintr-un hîrdău o măciulie de mărar ca să-şi frece palma zgîriată într-un cui de la poarta popii şi-l întrebă pe neamţ dacă n-are de vînzare nişte ciorapi de lînă.

— Valea! răspunse ăla răstit.

— Să nu-ţi mut eu fălcile mai la deal de unde sînt! se-nfurie Ion. Te-ntreb cu frumosu şi tu o faci pe deşteptu!

— Ia un castravete, măicuţă, îl îmbie pe Ion lipoveanca, fricoasă. De ce-l sîcîi, o fi şi el supărat.

— Vere Ionică, se auzi Ion strigat. Verişorule!

Se întoarse şi dădu cu ochii de Gică Dună, văr bun după mamă. Nu-l mai văzuse de cînd plecase, în 1934, spre Dobrogea, dar îl recunoscu imediat, fiindcă semăna leit cu lemnarul Petrea Dună. Ca şi taică-su, Gică era înalt, gros în şale, cu umerii ca două aripi de vîslă. Sta în uşa cîrciumii şi-i făcea semne, vesel — aici se deosebea de lemnar — bătînd cu talpa în muchea pragului, probabil ca să-şi ritmeze gesturile. Era îmbrăcat îngrijit, cu pantaloni de stofă subţire, pantofi negri împletiţi şi cămaşa albă de aţică. Pe cămaşă, pete de vin roşu înşirate de la burtă spre umărul drept, pesemne că ferise paharul de mîna lacomă a vreunuia din meseni.

— Ce faci, vere Ionică?! zise scuturîndu-i braţul. Te cerţi cu ics şi cu fix?! Te-am văzut pe geam, c-am venit să-mi schimb sifoanele, aştept să-mi pice cumătru-n vizită, sînt cumătru cu prinţu Şuţu, mi-a botezat o fetiţă, o bomboană de copil. Vilică, adu-mi lada, mă! Cînd era domnu Măxineanu teafăr se mişcau ăştia... spirt, nu altceva. Acum atîrnă lenea ciucure pe ei, ca rîia pe capră. Vere Ionică, pune mîna pe marginea aia a lăzii, mergi la mine şi rupem

pămîntu, auzi?! Te privesc şi parcă-l văd pe unchiu, să ştii. Şi el era scandalagiu, cînd se uita chiorîş la tine, începeau să-ţi tremure picioarele, ziceai că ai oase numa corzi de ţambal. Chiscă-nene! îl strigă pe omul ieşit în poarta casei de lîngă maidan, să vadă cum fac nemţii opturi cu bicicletele, ţi-aduci aminte cînd ţi-a azvîrlit Neculai Mohreanu o vadră de lapte-n cap?! O săptămînă te-a bîzîit musca la gură.

— Şi ce te priveşte pe tine! Ai nărav prost, Gică, te-a-tîrni de om cum atîrni bolovanu de coada vacii nărăvaşe cînd o mulgi.

— Îl vezi, vere Ionică? îl cheamă Chiscăneanu, da-i zicem ***electricu,*** că-i plin cu curent. Frumos spune prinţu Şuţu, Chiscănene! Spune: ştiuculiţa e vo-ra-ce, vrea să spună că ştiuca e mai gustoasă decît şalău, eu sînt ştiu- culiţă (îi plăceau nespus diminutivele, se îngrăşa, rostin- du-le) da te fărîm numa c-o plesnitură din coadă. Dă-i drumu, vere Ionică, te-ai întors în sătuleţu natal, cum se zice, şi eu aşteptam să vii întîi pe la mine, da venit ai fost, că nu veneai dacă nu te găseam în drum. Pe mine să mă cauţi mereu, iar de-alde Chiscăneanu să te fereşti. E strajă de hoţi, îi păzeşte pe hoţi la furat. Ţinutu nostru e recunoscut ca ţara hoţilor de cai, nu degeaba se spune că-n Brăila trebuie să intri cu buzunările cusute. Chiscăneanu crezi c-a ieşit în drum să se uite? Să-i spună el asta lu ta-su pe care-l lasă să zacă flămînd. Îi coace ochiu în cap, dacă vede un lucru şi nu-l face la stînga. E iute de mînă, că-i încărcat cu curent. Ţi-am spus? Astă vară l-a lovit trăsnetu, pe el şi pe alde soru-sa, şase muieruşti. Erau la praşilă, dă o ploicică şi, bum!, praf le-a făcut sapele. Pe ei nu i-a atins, adică i-a atins niţel, i-a încărcat numa cu curent. Ştii cum săreau? Să mor, făceau salturi de cinci metri, parcă se aruncau cu prăjinile. N-a murit nici unu şi-au umplut casa cu candele. Şi sarea o mănîncă din candelă. Au pus sfintele păhărele şi pe pereţi afară, lîngă cuiburile de rîndunică, dac-ai fost atent. Eu l-am pierdutpe tăticu, adică nu l-am pierdut de tot, o să-ţi spun

eu cum l-am pierdut, mai întîi vreau să-ţi spun că am un cîntec:

Cocoşel cu două creste,
Gică cu două neveste.

— Chiar ai două neveste?! se miră Ion. Neveste adevărate sau... ibovnice?

— Neveste-neveste, vere Ionică. O să le vezi acum. Uite, asta-i casa mea.

Intrară în curtea largă, cu patru rînduri de peri altoiţi, cotiră după chioşcul acoperit cu viţă — un stol de mierle, făcînd să se înfoaie şi să plesnească aerul ca o pînză sfîşiată brutal, îşi luă zborul peste Dunăre de pe ciorchinii cu boabele scurse — şi pătrunseră într-o odaie mare — lîngă prag, un viţel cu părul de culoarea talajului de fag, lingea mălai dintr-o căldare — unde o femeie de douăzeci şi cinci de ani, înaltă, cu părul blond, strîns într-o coadă lungă, adusă pe piept, răsucea canură învîrtind fusul pe pulpă.

— Ăsta-i văru Ionică, spuse Gică, împingîndu-l în faţă pe Ion, care-şi ştergea picioarele pe preşul de zdrenţe.

Femeia zîmbi şi culese o scamă de lînă prinsă de bărbie.

— Ea e nevestica mea a doua, Maria. Vorba vine: a doua, şi Maria şi Anica sînt nevestele mele şi sînt de-un rang, de-un nivel. Dincolo, în odaia de-alături, unde doarme copilaşul... aţi uns şuruburile leagănului să nu mai scîrţîie? V-am spus să daţi c-o pană de gîscă muiată-n grăsime.

— Am dat, zise Maria, şi-am văcsuit şi haina ta de piele.

— Bravo. Dincolo, vere Ionică, ţi-am zis, e Anica. Casa, a ei a fost, şi copilu tot cu ea l-am făcut. Nu-i nimica, o mîngîie el pe Maria, ciupind-o de obraz, pînă-n primăvară vine şi ălalt, e pe drum: cioc-cioc-cioc la poarta vieţii, să sugem lapte din ţîţică! Maria a moşit-o pe Anica, acuma vine rîndul Anicuţii să dea ajutor. Du-te, Mărie, ia-o pe Anica, şi puneţi masa. Eu, într-un cap al mesei, văru Ionică în capu ălălalt, iar voi la stînga şi la dreapta mea. Eu, vere Ionică, legal sînt însurat numa cu Anica, Maria a fost lucrătoare cu ziua în

grădina mea de zarzavat, că am grădină la fel de întinsă ca 3 artilerie Franţa, ne-am iubit şi am adus-o în casă. Drept, nu? La început, Anica, rău, că pleacă, că-şi face seama, ocăra, înjura. Burta pe duşumele şi dă-i bătaie. Şi dă-i şi ăleilalte. Greşea una, le băteam pe-amîndouă. Egal. Anicuţa a prins de veste că dacă dau în una, dau şi în ailaltă. Şi-a început să strice, să fărîme, să ologească o vită, totu ca să le iau de păr. Vezi, socotea ea, îndur eu, da mă răcoresc din partea care mă arde, că Gică pune toroipanu şi pe Maria. Pîn-am prins fasoanele. Acum nu mai e nici un fel de rîcă. S-a liniştit treaba. Ei, da nu mai vin odată?

Gică se ridică şi căscă uşa. Femeile erau în tindă.

— Acuş-acuş. Sîntem gata, zise Maria care-ntîrziase să-şi schimbe fusta, pusese una verde, strînsă bine pe talie şi intră, aducînd o pîine şi o tingire cu trandafiri de porc prăjiţi.

Anica, cealaltă nevastă, aducea vin şi sifoane. Era palidă, cu gura mare, buzele vinete, cu ochii negri, sperioşi, durdulie, cu picioarele groase. Apăsă pe cîrligul sifonului, ca să-i încerce presiunea şi împroşcă podelele cu apă gazoasă.

— Ce-i cu tine? o-ntrebă Gică, privind-o lung. Eşti schimbată, azi dimineaţă aveai rîgîieli, ai mîncat ridichi aseară, ţi-am spus eu să te-astîmperi.

— Mă ia cu baldoseli de la burtă.

— Îţi face Maria o frecţie. Iei oţet, Mărio, şi-o freci bine la tîmple şi pe mîini. Un păhărel de anason, Anicuţă?

— Mi-e gura coclită, îl vărs.

— Să mi-o faci bine, Mărie, auzi? Să nu i se strice laptele, doamne-păzeşte! Eu am de vorbit cu văru Ionică, duceţi-vă.

— Dacă e nevoie de ceva, mă strigi, zise Maria şi ieşiră.

Ion Mohreanu încremenise pe pat, uimit, dar totodată înveselit de harababura din casa lui văr-su Gică. Ochii verzi îi străluceau umezi împrumutînd mobilitate şi căldură feţii lui ca de înecat. „Al dracului, văru Gică, cu ce le-o fi furat mintea la amîndouă?” Nu i se părea nimic absurd în felul

cum îşi aranjase Gică viaţa, situaţia acestuia, nemaiîntîlnită, îi stîrnea o umbră de invidie, şi-atît.

— Ce zici, vere Ionică, nu-i aşa că se ţine norocu după mine? Eu nu umblu cu bale la gură după el. Aştept şi vine singur. Hai, gustă vinişoru. E bun, ţine-l întîi pe limbă, plimbă-l prin gură, parcă ai furnici în gură, nu? Şi-s dulci-dulcişoare! Eram lefter, pui golaş, tăticu ce să-mi dea? Cel mult una cu rindeaua în cap. M-am însurat cu Anica, tare-i proastă femeia asta a mea, mănîncă ridichi cu sare de-ţi face şi ţie poftă! Se dă-n vînt după ridichi. Maria, nu, Măriei să-i dai o covată de scovergi şi toată lumea-i a ei. Fiecare om cu tipicu lui, şi cum îţi spuneam, Anica mi-a adus cinci pogoane, am pus cartofi pe toate cinci şi-am dat lovitura, că era pămînt nisipos, bun pentru cartofi şi pepeni. Un tren am vîndut. Bietu tăticu se uita şi nu-i venea să creadă. Îl urăşti de moarte pe tăticu, aşa-i?

— Titi Şorici şi Che Andrei zic că s-a purtat urît de tot cu tata. I-a rugat moartea.

— A greşit, da şi ispăşeşte. Tăticu e acum la Săpoca, în Munţii Buzăului. La Să-po-ca, unde se adună toţi copilaşii lu Dumnezeu.

— Săpoca e casă de nebuni.

— Foarte frumos spus, aşa e. Eu am zis: copilaşii lu Dumnezeu, pentru că nebunii sînt copilaşii lu Dumnezeu. E acolo cu Toto Dudescu, notaru de la noi. Îl ştii pe Dudescu? Ăsta da, ăsta ştie să vorbească. Îi curgeau vorbuli- ţele din gură, pufoase, ca mălaiu la moară. Tu n-ai apu-cat-o pe Dudeasca-bătrîna. Ei, să-ţi fi povestit el! Erau opt copilaşi — să-i iei în cîrcă şi să fugi cu ei, şi ei să te gîdile pe la subsuori — n-aveau tată şi Dudeasca era manca morţilor, aia care spală morţii, îi tunde, le taie unghiile şi-i îmbracă cu hainele de ducă. Satu, c-aşa-i pe la noi, cînd se trag clopotele de moarte, se opreşte şi se-nchină. S-a dus un suflet, înţelegi? A zburat un sufleţel de om. Dacă-i curat, se face un norişor şi trece vara peste Dunăre, dintr-o parte în alta şi-şi vede neamurile ieşite la coasă. E murdar,

împovărat de păcate? Se duce şi se tot duce. Bătea clopotu, rar, într-o dungă, veste neagră, alde Dudescu o sculau pe bătrînă: scoală, măiculiţă, şi-i apuca jalea, zău, le venea şi lor să plîngă. Va să zică, moartea cînd vine, nu bucură pe nimeni, nici pe ăi care trăiesc de pe urma ei.

— Eu vreau să omor un om. Şi o să mă bucur, zise Ion.

Gică Dună holbă ochii. Apoi rîse:

— Verişorule, verişorule, şi legănă capul, tare eşti prost! Pardon, să mă ierţi, da nu ştii ce spui.

— O să omor, întări Ion, dar imediat se gîndi că nu trebuia să vorbească. „Cînd s-o auzi de Ţulea, ăsta începe să trăncănească." Cum a ajuns unchiu Petrea la Săpoca? întrebă el ca să schimbe vorba.

— Din cauza Ioanei lu Şarpe. A, nu ţi-am spus-o! Dudescu a înnebunit de beţie şi nu vorbea decît de chestia aia cu manca morţilor. Madam Dudescu, care trăieşte cu domnu Doancă, vine la tăticu şi zice: „Du-l, neicuţă Petrea, du-l la Săpoca. Te plătesc atît." Tăticu: „îl duc", şi în noaptea aia, iese pe malul Dunării, neamu nostru e ursit să i se tragă belelele de la Dunăre, maică-ta a murit înecată în Dunăre şi tăticu tot de-aici a scrîntit-o. }n apă, Ioana, sora lu Chiscăneanu, a lu electru, se scălda, că era lună, şi tăticu, om în putere, a luat-o în braţe, goală şi udă, şi hai cu ea pe o claie de iarbă. Femeile, le cunosc bine, sînt ca untişoru, greţoase la început, da pe urmă, minunea lu Dumnezeu! La schitu de peste Dunăre, în Dobrogea, unde miresele lui Christos dorm în aşternuturi de păr de capră, toca pentru rugăciunile de noapte, da tăticu, păgîn şi hulpav — vădan, ce vrei! vădanii sînt nişte nenorociţi, visează, păcătoşii, numai muieri desfrînate — a trîntit-o în iarba aia cosită şi n-a aşternut măcar o flanea dedesubt. Şi dedesubt dormeau încolăciţi patru şerpi. Aia, cînd i-a simţit, să moară, l-a zvîrlit pe tăticu cu coatele şi fugi! Goală cum a făcut-o mă-sa gonea spre sat şi urla. Tăticu a înhăţat şerpii şi, după ea: „Ioană, opreşte-te, fă, i-am omo- rît!" Prostii, că şerpii i se înfăşuraseră pe braţ. A fost un tămbălău în Plătărăşti! Şi

şerpii erau veninoşi. L-au străpuns cu limbile pe tăticu pe piept şi pe gît şi pe labe, am chemat un bătrîn de lîngă lacu Şerbanu, unu care adună buruieni de leac, i-am plătit cît a cerut şi el a pus gura pe muşcături şi a supt tot veninu. Mai greu a fost cu Ioana, că pe ea o înţepaseră la buci şi nu vroia să dezvelească partea moale, am crezut c-o să se spînzure în noaptea aia. În zori, tăticu a plecat cu Dudescu, cum fusese vorba şi, de ruşine sau de nebun, nu s-a mai întors în sat. L-a făcut marţ un şarpe, dacă ştii table sau ghiulbahar. Prinţu Şuţu rîde pînă-l apucă sughiţu şi face: „brrr, dragă Gică!", cînd îi spun ce ţi-am spus ţie. Om greu, prinţu, alde ta-su mare au stăpînit ţara, sub cizmă o ţineau şi-o croiau cu biciu, el are treizeci de mii de pogoane, poartă pălărie cu cordică de aur şi cînd vine la mine stă pe scaunu ăla de lîngă tine. Astă iarnă a cumpărat o herghelie de cai, i-a tăiat cu toporu pe toţi pînă la unu — nu el, argaţii, vere Ionică — şi a pus hartanele în pădurea Crestata, să aibă lupii de mîncare, să nu plece după pradă la dracu-n farfurie. Îi place mult vînă- toarea, numai piei de urs în conacu lui şi, ca să se distreze, a cumpărat trandafiri din Japonia şi a făcut aici un parc mai frumos ca a lu Marghiloman din Buzău. Cu avionu i-a cărat, că are două, unu pentru el, unu pentru nevastă, prin iulie era aci la mine, venise s-o vadă pe Maria, adică nu credea nici el că am două neveste, am băut o ***enfuzie*** dintr-o sticlă cu căpăcel în formă de pahar, şi hop! mecanicu de la orezărie, să-i spună că nu mai trage pompa. „Paştele mă-si! zice, că înjură la fel ca noi, suiţi pompa aia în avion să plec cu ea la Ploieşti. Tu, Gică, îmi zice, să m-aştepţi să mai vorbim, în juma de oră sînt îndărăt." Ţine mult la mine, pot să-ţi zic că i-a ordonat lu domnu Doancă, ad- ministratoru de pe moşie, să-mi dea prundu de gîrlă din dreptu conacului, ca să mă scald acolo cu nevestele. Ani- cuţa şi cu Maria intrau în apă cu caşmiru atîrnat de brîu, proastele, se fereau una de alta şi Doancă a venit să-mi atragă atenţia că prinţu zice că pe prund sîntem singuri şi n-are rost să poarte muierile

cîrpele-alea. Vezi tu, el ne privea prin binoclu din cerdacu conacului, cum ne giugiulim, noi, gu, gu, gu! Vere Ionică, sînt om norocos. Şi ştii de ce? Fiindc-am sărutat mînă de mort. Fiecare sărută mîna mortului, dacă-i moare mă-sa sau ta-su, da eu am sărutat mînă de mort ***miste-rioasă,*** şi-am plătit cu două perechi de cai. Mîna asta o ţine Stan-Vrăjitoru, băiatu unuia care-a fost prizonier cu Che Andrei în Anatolia. Cunoşti, Brăila, da? Bun. Brăila, spune domnu Doancă, care mă ia acolo cu el, din cînd în cînd şi mă tratează cu băuturi scumpe, — l-alde fi-su George şi Zigu le dă numa sirop. George e o puşlama, de patru ori şi-a vîndut plapoma, e la liceu, Zigu e mai serios, tuciuriu ca ţiganii şi sanchiu la suflet.

— Brăila, zice el, e picior de Paris, iar Parisu, cică, e picioru lu Dumnezeu, ăla pe care leagănă curvele. Eu mă duc la Brăila, mai ales de Anu nou, ca să joc cărţi la cafeneaua pe care-o ţine Bijulică Bagdad şi unde-şi face veacul Mişu Atu, cel mai mare şnapan de măsluitor. De sfîrşit de an, cînd petrece lumea şi vin golanii să te semene cu grîu, noaptea, după ora douăşpe, imediat cum începe anu ălălalt, dau busna la Bijulică toţi boierii ca să-şi încerce norocu la Mişu Atu. La uşă, Bijulică Bagdad ţine pe unu cu gheb în spinare, boierii îşi freacă mîinile de cocoaşa ăluia şi coboară într-un beci cu pereţii şi cu mesele acoperite cu catifea roşie, s-o spargi cu limba de frumoasă, nu altceva. Mişu Atu, galben şi cu cearcăne, sărută mîna cucoanelor şi turuie mereu: „La mulţi, domnule prefect, sănătate şi strălucire, domnule primar”, iar în timpu ăsta Bijulică Bagdad desfundă sticle şi toarnă. Ciocnesc. Mişu ia un pachet de cărţi noi, le bate, le dă la tăiat unei cucoane şi le împarte în grămezi mici, cîte una pentru fiecare musafir. Jocu se cheamă copcica. Mişu Atu ţine banca. Cîştigă, ia banii cu lopăţica, pierde, face semn şi un băiat al lui aduce banii pe o tavă de argint. Luxu de pe pămînt. Trei ani, de cînd joc, vere Ionică, n-am pierdut o para chioară. De cîte ori mi-a întors Mişu cartea pe faţă: as de inimă neagră.

Mîna mortului, verişorule. Am ştiut ce sărut. Da pe cine vrei să omori? Că ziceai c-o să omori pe cineva.

— Poate-am să omor, poate n-am să omor.

— A, e secret, înţeleg. Eu vroiam să te iau om în curte, da ai băgat frica-n mine.

— Plec şi de la Berechet.

— Da, nu merită să stai, pute ca un dihor. Eu, să ştii, plătesc bani număraţi.

— Îţi răceşti gura de geaba. Am hotărît să plec din Plătărăşti.

— Voia ta. La mine n-aveai de ce să te plîngi, cu toate că mai bine te-mpaci cu străinii decît cu neamurile. Eşti tînăr, vere Ionică şi vreau să-ţi dau un sfat: cînd baţi la uşa cuiva mare, să baţi cu coatele sau cu genunchii. Vreau să zic că să cauţi să ai braţele pline cu plocoane cînd te duci la unu şi la altu de la care poţi să capeţi ceva. Acum mai aduc o sticlă, o bem şi p-asta şi Maria o să ne cînte. O să ne cînte: ***Vremea s-a-nchis şi-afară ninge.*** Şi eu o să plîng, vere Ionică.

Vetina se întoarse la masa lungă unde tocau varză nevestele soldaţilor din grădina lui 3 artilerie Franţa, veselă şi îmbujorată, puse mîna pe cuţitoaie, bătu îndelung în stinghia cu care Bocu, chisoaica cu nume de băiat din Munţii Rîmnicului, mesteca în cazanele de bulion şi spuse:

— Fă, muierilor, diseară pun la bătaie patru oca de rachiu drese cu zahăr.

Se întoarse spre Bomfaier şi Schelete:

— Să veniţi şi voi să vă dedulciţi. Plecaţi, nu mai mergem în baltă, şi veniţi diseară!

Pavel Berechet înclină capul lui de stîrpitură, cu pielea pergamentoasă întinsă să plesnească pe oasele feţii, fluieră în podul palmei, semn că ţiganii s-au şters pe bot dinspre partea cîştigului, şi zise, privind roată la soldaţii care hrăneau focurile, sub cazane:

— E timpu să facem niţică instrucţie, letilor. Strîngeţi corturile şi alinierea pe maidanu de lîngă Titi Şorici.

— Staţi la locu vostru, sări Vetina. Ce-ţi veni, mă? se răsti la bărbatu-su. Lasă oamenii-n pace. Tare-ţi mai place să comanzi! Mai bine du-te de dă o roată pe la vie, s-a copt terasa şi fură ăia din marginea satului de se smintesc. Ei fură şi tu: hai la instrucţie.

— Te-amesteci în treburi de armată, făcu Berechet, moale, da nu e voie să prinză soldatu rapăn pe burtă.

— Lasă că-i spală nevestele. D-aia le-au chemat aici, să-i îngrijească, să-i spele.

Vetina era astăzi largă la inimă şi bună cu toată lumea, fiindcă primise veşti de la Neicu. Veştile, la drept vorbind, încă nu le primise, dar i se dăduse de ştire priritr-un semn — „să m-aştepţi, îi spusese Neicu înainte de-a fugi în baltă, cînd o să găseşti tufele de măturică din colţu livezii legate între ele c-o panglică sau c-o sfoară” — că Neicu, sau un om de-al lui e prin apropiere. Şi omul ăsta al lui Neicu se afla în podul cu fîn — era Zatîc — iar Vetinei îi era frică, nu găsea curajul să urce pînă la el, să-l descoasă ce şi cum.

În cele din urmă, apucă un coş din surcele şi o chemă pe Bocu să adune merele din livadă scuturate de vînt. Slobodă la gură şi petrecăreaţă, Bocu nu se îngăduia cu nevestele celorlalţi soldaţi, Vetina, însă, şi-o apropiase tocmai datorită firii ei deschise şi nepăsătoare şi priceperii cucare-l topea în osînza lui pe oricine încerca s-o ironizeze. Bocu nu cunoştea ce-i aia sfială, o spînzurase de mult, dovadă primele vorbe rostite la sosirea în Plătărăşti:

— Am venit să slujesc cot la cot cu bărbăţelu şi să-i frec nasturii de la manta cu cenuşă, bătu-l-ar Dumnezeu şi mama Ana, pedeapsa şi naguta, că mi-a scris că-mi suceşte gura la ceafă dacă mai rămîn o singură clipă printre mocanii de la Rîmnic care umblă morţi după muieri pînă la cincizeci de ani, iar de la cincizeci încolo umblă cu mortu după ele.

Vetina se strecură în podul cu fîn şi Bocu rămase să pîndească lîngă tufele de măturică, cu obligaţia să dea gură dacă-i trăsneşte prin minte vreunuia din curte să intre în grajd. Bocu culese de sub meri fructele căzute peste noapte — mai toate erau viermănoase — şi, cum Vetina întîrzia, rupse o pală de mohor şi se aşează pe pămînt lîngă o răsuflătoare făcută de dihori sau de nevăstuici. N-o interesa ce se petrece sus în pod — „îmi spune ea ţăţica Vetina, dac-o vrea” — trăgea c-un vreasc în jurul piciorului desculţ, ca să însemne în ţărînă tiparul labei, şi asculta cum s-ascute vîntul în tufele de măturică, îngălbenite şi uscate.

Măturică creştea în colţul ăla al ogrăzii, an de an, fără s-o semene altcineva decît vîntul. Nu folosea la nimic, ai casei măturau bătătura cu tîrnuri ţepoase din crengi de gherghin, dar apucaseră s-o ştie acolo de cînd lumea şi o lăsau să se salte în voie şi să se înfoaie. Toamna, tufele ajungeau să semene cu nişte sălcii şi rămîneau în picioare pînă în martie, cînd putrezeau de ploaie, pentru că viscolul trecea pe deasupra lor fără să le atingă, le scăpa de la prăpăd pîsla de salcîmi şi pruni din răzor.

Cînd Vetina coborî din podul cu fîn — întîrziase cu Zatîc un ceas şi mai bine — Bocu picotea, ameţită de miresmele livezii răvăşite de toamnă. Tulpanul îi căzuse pe umeri, soarele bolnav scînteia în părul ei împletit în şase codiţe cît degetul.

— Era să mă fure somnul ca pe măgaru lu Hogea, spuse ea căscînd şi făcîndu-şi cruce deasupra gurii.

Vetina săltă coşul cu mere pe umăr, bărbăteşte şi porni, urmată de Bocu. La pîrleazul care dă în curte, se opri, cupicioarele îngropate într-un maldăr de frunze brumării, veştede, o privi pe Bocu cum scutură firele de păianjen prinse de fustă, şi-i spuse, căinînd-o parcă:

— Dormi prost în coliba de la grădină. Să te muţi cu bărbatu-tu în căsuţa pe care-am luat-o de la Che Andrei. Da, chiar azi o să te instalezi acolo. Scuturi bine după masă

şi deseară îl chem pe părintele Oancea să facem sfeştanie, şi te muţi.

— Nu-mi trebuie nimic, ţăţică Vetină, matale ai suflet bun, da o să mă-nghită nemestecată muierile ălorlalţi.

— Ştiu eu mai bine ce-ţi trebuie şi ce nu-ţi trebuie, i-o întoarse Vetina, şi Bocu tăcu, pentru că Vetina, coborînd din podul cu fîn, părea că lăsase sus toată buna dispoziţie şi voioşia febrilă de care fusese cuprinsă mai înainte.

Lepădase acolo chiar şi îngăduinţa — taxată de Berechet drept nesocotinţă şi izvor de risipă — ce-o avea pentru prietena ei mai tînără venită din munte. „A suit în pod veselă ca o turturică, se gîndea Bocu, şi s-a dat jos cloşcă bătrînă”, dar pe faţa ei lată, cu pete cafenii, cum se văd la copiii ce cresc anormal de lungi, nu desluşeai decît supunere bleagă.

— Aşa, Bocule, răbufni Vetina, cu toate că chisoaica nu scosese un cuvînt, să nu sporeşti la vorbă în faţa mea. Sînt eu bună, da cînd zic că dracu e bălan, bălan rămîne!

„E necăjită, săraca, îşi zise Bocu, că-i la fel ca mine, tot o stîrpitură de bărbat ţine.”

În curte, nevestele soldaţilor lăsaseră din mîini satîrele de lemn şi făcuseră cerc în jurul lui Ion Mohreanu, care adusese de la văr-su Gică Dună două becaţine împuşcate. Păsările, străpunse de alice, zăceau pe un colţ al mesei de tocat varză.

— Ce-s mortăciunile alea? făcu Vetina scîrbită. Nea Mihăilă îi zise căprarului bătrîn, ***intopsicat*** cu gaze de fozgen, aruncă-le în closet că mi se întorc maţele pe dos. Ai stat la părintele un veac, îl luă la rost pe Ion, parcă te-aş fi mînat s-o scoţi pe bîta din groapă. Strînge-ţi catrafusele şi du-te cu Bocu. Bocule, diseară să nu văz un pai nela- locu lui!

Căsuţa de bîrne şi lut, căzută oarecum în paragină — Berechet cam aruncase banii în vînt cînd o cumpărase dela Che Andrei — era aşezată deasupra Noianului, în apropiere de conoveţele spitalului veterinar german. În faţa prispei

năruite, cu urme de copită — în cîteva scobituri se uscau nişte raci, cu cleştii lăbărţaţi, scoşi din Dunăre cu un stîrv de găină moartă de vreun puştan întreprinzător — se deschidea o pajişte în formă de arc, cu iarbă tocită, în mijlocul căreia îşi foşnea frunza plîngătoare un plop canadian, cu trunchiul plin de însemnări şi inimi străpunse de săgeata amorului. Tufe de scoruş mărgineau cărarea întortocheată ce se ivea din rotocoalele de stuf din care se ridicau dîre de fum. Pe buzăielele prin care apa ploii se scurgea în Noian şi în fluviu piroteau luntri mici, de-o persoană, legate în pripoane, uluce date cu catran şi jgheaburi croite din buşteni groşi, scobiţi grosolan cu barda şi toporul, un fel de pirogi în care pescarul e nevoit să stea adunat deasupra genunchilor, iar caracuda i se îndeasă în încălţări.

Bocu şi Ion trudiră pe brînci cîteva ceasuri bune. Şi în amurg, căsuţa strălucea ca un pahar. Chisoaica spălase geamurile, curăţise praful şi scamele de pe pereţi, lovind înverşunat cu o legătură de nuiele de salcie, răzuise pragurile, scoţînd c-un cuţit de lemn gîndacii cuibăriţi adînc în crăpături, iar afară, Ion greblase gunoaiele — muşuroaie de bălegar fumegau pe malul Dunării — întărise galeria din care se mai păstrau două înflorituri făcute cu fierăstrăul şi spoise, purtînd bidineaua cu osîrdie, plopul cel mare, pînă la înălţimea unui om.

— Bocule, zise băiatul, aşezîndu-se să răsufle, acum o să te instalezi caimacan aici, fetiţo. Ştii ce-aş vrea eu în clipa asta?

— Ce?

— Să mă fac de-un bandit nemilos şi să profit de fi- zicu tău.

Fraza o ştia de pe cînd lucra la circ, Enache Pasalac i-o repeta deseori fetei cu care Ion se iubise o noapte,

— Ei, da ţie-ţi place numai carnea de ţigan, că-i afumată! Am băgat de seamă că-l bei din ochi pe Bomfaier.

— Păi ce să-ţi fac, mă, dacă n-ai pic de abur în tine?!

— Plec în bălţi, Bocule. Spune, o să-ţi pară rău?

— O să mă dau de ceasu morţii.

Tăcură. În pajişte apăruse Vetina, cu părintele Oancea şi cu dascălul. În urma lor, soldaţii din grădina de zarzavat a regimentului 3 artilerie Franţa, cu nevestele şi lume din sat. Înconjuraţi de un cîrd de copii, Bomfaier şi Schelete purtau pe un suport o cruce mare, din lemn negeluit, cu braţele înfăşurate în vreascuri.

Începu slujba. Popa, în odăjdii, cu bărbuţa roşcată frîntă pe piept deasupra firului de galon ţesut de jur împrejurul patrafirului, se porni să citească din carte, cu glas ascuţit, ţîşnit parcă din creieri, în timp ce dascălul, un bă- trînel cu ţeasta ascuţită, complet chelă, stropea pereţii cu două fire de busuioc înmuiate în căldăruşa atîrnîndu-i la îndoitura braţului.

În mulţimea îngrămădită în faţa uşii, Ion îl zări pe Chiscăneanu, pe ***electricu,*** cum îl poreclise Gică Dună. Pietros, de-ai fi zis că îngrămădiseră carnea pe el bătînd-o cu maiul, Chiscăneanu privea tot timpul spre acoperişul casei, parc-ar fi venit să fixeze preţul maldărelor de stuf întinse pe căpriori. Ion îşi aminti despre ce-i spusese văr-su Gică Dună, că Chiscăneanu n-are somn în oase, nu-nchide ochii o clipă, noaptea, dacă n-a ciordit ceva peste zi, şi-i şopti Vetinei:

— Ţăţică Vetină, să ferim buzunarele, c-a venit Chiscăneanu.

— Eşti plin de coacăze! îi răspunse ea dispreţuitoare. Ce să fure de la tine?

Îi întinse o cutie de chibrite:

— Ia-le şi cînd iese părintele afară, scapără şi dă foc la crucea de-o ţine Bomfaier şi Schelete. Ardem crucea lîngă prag, ca să nu intre boleşniţa în casă.

— Păi Bocu s-ar bărbieri-n cap de bucurie dac-ar fi să-l scoată pe bărbat-su de-aici cu picioarele înainte.

— Piei din faţa mea, că-ţi rup urechile. Derbedeule!

Strîmbîndu-se plictisit, Ion îşi făcu loc pînă la Bomfaier şi Schelete.

— Ce faci, Ionică, înecatule? întrebă Bomfaier, sticlin- du-şi dinţii. Iote, mă, au venit şi nemţii să tragă cu ochiu! Pe globu meu de aur! Aşa se zice, vere, cînd te juri să-ţi saie luminările ochilor, dădu el explicaţii, sugînd dintr-un muc de ţigară.

Într-adevăr, sub plopul cel mare se îngrămădeau vreo zece soldaţi germani, paza de la conoveţe, toţi în haine verzi. Printre ei, şi ăla cu obrajii raşi pînă la sînge, căruia Ion vroise să-i mute fălcile „mai în deal”.

— Ei îs păgini, zise Schelete, n-au biserici, aşa-i?

— Iote ţiganu ce diliu e! făcu Bomfaier. De unde să aibă? De-aia cască gura la noi, că n-au. Ce-o fi-n capu lor acum? Iote rumânii, vere, cum fac ei şi cum dreg cu popa Oancea, care-ar trebui jugănit, ţapu-bătrîn, că toată ziua stă ca un batal.

Popa ieşi pe prispă.

— Crucea! răsunară strigăte în mulţime. Aprindeţi crucea!

Bomfaier şi Schelete scuipară în mîini şi ridicară, înhăţînd capetele ştacheţilor, simbolul răstignirii. Ion aprinse un chibrit şi plimbă flacăra plăpîndă pe sub vreascuri. Ţiganii, izbind cu picioarele în ţurloaiele copiilor, ca să-şi facă loc, înaintară pînă la un metru de prag. Popa Oancea bătu cu cădelniţa şi strigă cu glasu-i subţiat ce-i curgea, smiorcăit şi înalt, aidoma chelălăitului unui pui de vulpe, mai mult pe nări decît pe gură:

— Crucea pătimirii Domnului nostru Isus Christos să ne izbăvească pre noi de boli şi duhuri necurate. Pre noi şi această casă creştinească. Strigaţi de bucurie către Domnu toţi locuitorii pămîntului.

— Doamne miluieşte! îngînă dascălul, smucind cu dreapta de pantalonii lunecaţi pe şolduri.

Încinsă de flăcări, crucea se mistuia, trosnind şi împroşcînd scîntei.

Pe cer răsărise luceafărul, mare, colţuros şi rece, încît îţi venea să strîngi din umeri de frică să nu-ţi facă gaură în spinare.

Popa Oancea coborî în poiană şi, cădelniţînd leneş — bătea abia pînă la înălţimea genunchilor — porni să dea roată casei, urmat de ţiganii cu crucea. Aveau să ocolească de trei ori şi la urmă să stingă jarul în apa sfinţită din căldăruşa ce o purta dascălul. Mulţimea se urni şi ea greoaie în urma rugului — femeile se închinau şi sporovăiau fără încetare, bărbaţii călcau ţepeni, trăgînd cu talpa peste dî- rele de foc ce săreau în pajişte, copiii schimbau pumni şiînjurături, căutînd fiecare să ajungă cît mai în faţă — iar nemţii, dornici să urmărească tot spectacolul, se încolonară şi ei procesiunii.

În clipa aia, Ion îl zări pe Chiscăneanu schimbînd un semn din cap cu Vetina şi dispărînd grăbit între tufişurile de scoruş. Ieşi din rînd şi se furişă după el. Schiţă, însă, vreo douăzeci de paşi şi se opri. Din umbra unei parcele de stuf, se ivise în cărare Zatîc, cu arma în cumpănire. Chiscăneanu îi strigă ceva, în şoaptă, şi amîndoi dispărură în trap spre conoveţele spitalului veterinar german.

— Dadă Vetină, zise Ion, şi ea tresări îngrozită de la primul cuvînt, ştiu tot. Ştiu că Zatîc nu era Zatîc, sau, cine ştie, poate că-l cheamă aşa cum zice, da nu e jandarm, el şi cu Chiscăneanu au furat ăia unşpe cai de la nemţi. I-am văzut şi te-am văzut şi pe matale cînd i-ai făcut semn lui Chiscăneanu c-a venit momentu s-o ia la picior. Sfeştania şi povestea cu crucea arzînd, Zatîc le-a aranjat, aşa-i?

Erau în grădina din faţa casei. Se înnoptase, vîntul de peste Dunăre zomăia în salcîmii de la uliţă şi Vetina ieşise să închidă obloanele. Cînd Ion sfîrşi, se întoarse spre el, dar nu-i văzu faţa, pentru că băiatul se oprise în întuneric şi dîra gălbuie pe care-o arunca lampa prin geam îi lumina

doar piciorul drept îndoit înainte. Sleită, Vetina se rezemă de perete, bîjbîind cu degetele pe zid, în neştire. Dîra de lumină, răzbătînd din casă, se înfigea ca o sabie tocmai în colţul dinspre fîntină al grădinii, dezvelind nişte beţe uscate de iarbă dulce, un ghiveci răsturnat cu buza în ţă- rînă, o stropitoare spartă, cu gîtul strîmbat, şi iepurele din fier masiv, cumpărat de Berechet la Brăila, care-şi holba ochii de sticlă spre fereastră, încercînd parcă să desluşească poziţia minutarelor pe cadranul ceasului îngropat într-un toc de lemn şi prins în două cuie pe peretele dinspre curte al odăii.

— Cît? îngăimă Vetina şi Ion înţelese că-i cerea să-şi fixeze singur preţul tăcerii.

— Nu vreau să te storc de parale, poţi să fii liniştită. Şi nici nu te-aş fi strîns cu uşa, da am nevoie de Neicu. El ştie de urma omului pe care-l caut eu pentru o răfuială. Fă-mi legătura cu Neicu, asta vreau eu.

— Acum nu se poate, Ionică. Trebuie s-aştepţi pînă la Bobotează.

— Nu, dadă Vetină, e mult pîn-atunci.

— Altă cale nu-i, Ionică. Dacă vrei, mă jur. Şi eu aş vrea mult să-l văd, că nici din ochi nu ştiu să-l mai fac, da numa la Bobotează îi dă drumu Zatîc. Îl ţine Zatîc şi frate-su mai mic, să le păzească în baltă caii de furat. S-a dat pe mîna lor, şi-alde Zatîc îl ţin strîns în gheare. El văruieşte caii, le schimbă păru de nu-i mai cunoaşte în vecii-vecilor stăpînu. Da la Bobotează au să-i dea drumu să plece. M-am rugat de Zatîc cu ceru şi pămîntu: „Domnule Zatîc, ai supt lapte de la o mamă şi ştii ce-i durerea de mamă, eu i-am fost lui Neicu mai mult decît o mamă, la- să-l să plece şi nu-l vinde, că-l caută pentru crimă de omor”. „Hei, ţăţică, mi-a zis, dacă n-avea crimă la activ, îl vindea de mult frate-miu ăl mic.” E colţos tare, cică, ăla micu, sta-i-ar tîmpla lîngă bietu tat-tu, îi sufli-n borş, raftai cu tine, în două zile eşti în cătuşe. Săracu frate-miu, bine măcar că-i teafăr. Zatîc zicea că-i rujat în obraji şi rotofei, trăieşte bine la ei adicătelea.

— Atunci o s-aştept, dadă Vetină şi o să slujesc mai departe cu credinţă, că nu de rău şi de hain te-am oprit şi ţi-am zis ce-am văzut aseară. Să nu fii supărată pe mine. Îţi zic: „săru mîna”, şi-acum intră-n casă, ferec eu obloanele.

Neicu Jinga sosi în Plătărăşti, aşa cum spusese Zatîc Vetinei, seara, în ajun de Bobotează, pe la orele şapte. Purta o şubă de postav jerpelită, iar şapca cu clape, model german, căptuşită cu iască — începuse să chelească şi-şi ferea de frig bănuţul golaş din creştet cu ce găsise mai bun în pădurile de sălcii şi plop — îi acoperea fruntea şi ochii de crivăţ. Înainte de-a trece Dunărea pe gheaţă, din miază-noaptea vînăt-cenuşie se dezlănţuise viscolul. Şi avea haita de vînt ce să răscolească, pentru că ninsese îndesat o zi şi o noapte, fără oprire. Zăpada, aşezată într-un strat gros de-o jumătate de metru, scăpărînd într-un albastru trist pe toată întinderea bălţii — prin curţile şi uliţele satului, privită de dincolo de Dunăre, zăpada avea culoare mai caldă, mai odihnitoare, cel puţin aşa gîndea Neicu, care-şi spunea că în sat zăpada, căzînd, se împachetează cu cîrcei de fum prelinşi din atîtea boturi de hoarne — săltase dintr-o dată pe lîngă el în vîrtejuri largi, care acum se încrucişau prin aer îngroşînd mult valul tulbure al înserării.

Vetina, care-l îmbătase tun pe Berechet, îl primi, împreună cu Ion Mohreanu, lîngă debarcaderul de la Noian, îl îmbrătişă, plîngîndu-i pe umăr şi-l duse în căsuţa unde trăia Bocu — bărbatul chisoaicei zăcea lat cu Berechet. Acolo îl îndopă cu carne săţioasă de porc, cu plăcinte cu varză — de Bobotează, întreg ţinutul Dunării dinspre vărsare miroase a plăcintă cu varză — cu vin negru şi plînse din nou, pe săturate, fericită că-l vede zdravăn şi sănătos. Ion — încheiase de dimineaţă socotelile cu Berechet şi cu jumătate din banii primiţi cumpărase un cojocel şi o căciulă neagră din blană de pisică — ieşea din

timp în timp afară, să tragă cu urechea şi să cerceteze dacă nu s-arată vreun musafir nedorit.

— Poţi să m-ajuţi s-ajung mai repede la Brăila? o întrebă Neicu pe soră-sa. Mîine-i ziua iertării hoţilor şi vreau să-ncerc să scot crucea pe care-o aruncă episcopu.

— Pe tine n-au să te ierte, ţăţică. Da tu trebuie s-o scoţi, ca să-ţi şteargă Dumnezeu păcatu. Oamenii sînt răi, se rup în bucăţi fără milă. Dacă ai norocu s-o scoţi, cînd te-o întreba prefectu: „tu pentru ce eşti osîndit, băiete?” să-i răspunzi, fără să-ţi spui numele: „nu sînt osîndit de oameni, osînda mea e de la Dumnezeu şi o port năpastă în cugetu meu”.

— Poate că nici n-am să mă bag în apă, zise Neicu. Vreau să văd lume, ţăţică, pentru asta am ieşit. Nu ştii cît e de greu să stai departe de oameni. Te sălbăticeşti.

— Nu, se îndîrji Vetina, să te bagi în apă. I-am plătit lu Chiscăneanu să caute şi el pentru tine. El şi aşa se bagă, ca s-o facă pe măscăriciu şi să-i azvîrle boierii bani. Dac-o găseşte, ţi-o dă ţie să ieşi tu cu ea. I-am dat cearşafuri să vă înfăşuraţi în ele şi ulei să vă-mbîcsiţi pielea bine, înainte de-a vă arunca în copcă. Ăsta, arătă spre Ion, e băia- tu lu Neculai Mohreanu. Umblă de juma de an după tine.

— Pentru ce? îl întrebă Neicu pe Ion.

— Îl caut pe Ţulea Fălcosu. Unde-l găsesc?

— Ţulea? zise Neicu şi rîse.

Faţa lui, cu trăsături frumoase, regulate, la care Bocu, retrasă într-un colţ, privea insistent, avu o tresărire. Se uită la Vetina, apoi, ridicînd din nou capul spre Ion, răspunse:

— La Bucureşti. Are grajd de curse. S-a căpătuit. Da mîine... Ia stai, se opri, înainte de-aţi spune totu, spune-mi şi tu mie: îl duşmăneşti de moarte?

— Da, recunoscu Ion.

— Mîine o să fie la Brăila. Alde Zatîc spune că Ţulea vine la aruncarea crucii chiar dac-ar fi la capătu pămîntului. E petrecerea care-i place cel mai mult. Da mîine n-aveţi cum să vă-ngăibăraţi. E oprit prin legea pămîntu- lui. Aici la Brăila, cel puţin. Ai înţeles?

— Să fiu lîngă el şi pe urmă nu mă mai dezlipesc de umbra lui. Aştept pînă poimîine, sau pînă cînd s-o putea.

Către ora zece, cineva tropăi pe prispă şi bătu cu pumnul în geam. Era Chiscăneanu, care venise cu sania, tîrînd-o de oişte, ca să înhame la ea doi cai din grajdul lui Berechet.

— Nu vă speriaţi, e nea Chiscăneanu, zise Ion. Eu am plecat. Bocule, ia-mi locu la pîndă.

Bocu ieşi în tindă şi-i făcu semn din ochi Vetinei să vină cu ea.

— Ţăţică, să ştii — ţinea mîna pe zăvor şi-l zdroncă- nea, nervoasă — dacă el vrea... p-acolo n-a avut pe nimeni...

Vetina o scrută prin întunericul palid, apoi îşi înfăşură capul în broboadă, legînd capetele strîns la spate şi smuci de uşă.

O dîră de zăpadă zburătoare, fîlfîind, şi se izbi de peretele din fund pe care atîrnau crătiţi, tingiri, un ştergar de bo- rangic şi un smoc de leuştean uscat.

În timp ce sania, pornită din Plătărăşti, gonea prin viscol, şi caii, cu glugi trase peste cap, să nu-i orbească spasmele crivăţului — întreaga natură căzuse parcă într-un acces de epilepsie — păreau nişte năluci, „doi băieţi din Brăiliţa”, urcaţi în turnul cît o chilie al bisericii din spatele Pieţii sărace, situată nu prea departe de centrul Brăilei, trăgeau clopotele, vestind ora zero, adică începutul Bobotezei, ziua cînd hoţii pot ieşi în plină stradă şi poliţia şi jandarmeria n-au voie să-i înhaţe de guler. Douăzeci şi patru de ore e stăpînă iertarea, pe urmă din nou hăituială.

Dar douăzeci şi patru de ore, marele port de la Dunăre clocotea de petreceri. Cartierele vărsau în străzile principale toată suflarea gălăgioasă a celor fără căpătîi şi fără Dumnezeu. Sunetul grav, închegat din vibraţiile bronzului, anunţa o mărşăluire triumfală ce avea să se stingă şi să moară, a doua zi, la căderea serii. Brăiliţa care — la data cînd se petrec lucrurile povestite aici — era, indiscutabil, cel mai insalubru cartier al oraşului, mai

nenorocit şi mai părăginit chiar decît Comorofca lui Panait Istrati, arunca prima, spre centru, cetele de haidamaci care îi clădiseră, cu lovituri învîrtite de cuţit, faimă şi glorie solidă în lumea borfaşilor. Acolo în Brăiliţa, pe o arie de cîteva sute de metri pătraţi, de o parte şi de alta a podului zbierat în cîntece de lăutarii din cele o jumătate de mie de cîrciumi: ***„Şi la podu Brăiliţa, hoţii ciorii, mă / mi-au furat hoţii căruţa***, era capitala barbutului. Pînă şi borna kilometrică, din marginea terasamentului de cale ferată, era punctată ca un zar.

Primii trei inşi care apărură în centru, lîngă statuia împăratului Traian, suind dinspre Dunăre, se numeau: Mezingher, Stan-Vrăjitoru şi Îngerul.

MEZINGHER. De profesie măcelar. Pus sub urmărire pentru vînzarea pe sub mînă a cincizeci de butoaie cu carne sărată. Reclamat poliţiei prin scrisoare neiscălită. Ajutat să dispară fără urmă de Bijulică Bagond, cumnat după nevastă, proprietarul cafenelei tapisate cu pluş roşu. Subcomisarul, care ceruse emiterea unui mandat de arestare împotriva lui, notase, printre altele, în raportul către şeful parchetului: „a doua zi după încasarea sumei, contracostul cărnii şi, probabil şi al unor produse derivate, Emil Me- zingher a fost văzut plimbîndu-se în stare de ebrietate prin fundătura Cosminului unde, la numărul 3 bis, are o ţiitoare în vîrstă de 20 de ani. Ţiitoarea nu l-a primit, ca de obicei,după informaţiile culese urmăreşte să se căsătorească cu un individ bătrîn din Galaţi, putred de bogat, după cum declară o vecină care le-a cumpărat gustări şi vin, şi numitul Mezingher striga din drum: deschide puişor şi-am să te îmbrac în aur. Văzînd că oricît bate cu pumnii în poartă, nu i se răspunde, Mezingher s-a descălţat de bocanci, a azvîrlit cît colo ciorapii şi obielele, şi-a înfăşurat picioarele în hîrtii de cinci sute şi şi-a pus din nou bocancii, fără să mai strîngă şireturile. S-a rotit aşa pe

trotuar un ceas, poate un ceas şi jumătate şi copii vagabonzi se repezeau să smulgă hîrtiile din bocancii lui. Nu i-a lovit ca să-i alunge, martori oculari povestesc că rîdea şi striga: mai încet, puşlamaua dracului, nu mă gîdila cu unghia. Denotă...” ete., etc.

În centru, Mezingher îi salută fără vorbe pe Înger şi pe Stan-Vrăjitoru şi intră în cafenea la Bijulică Bagdad. Privi un moment scările de marmoră care coborau în tripou, gîndindu-se pesemne să dea buzna înăuntru şi să strige cu glas tunător: „Bine v-am găsit! hai, turnaţi-mi un coniac!” dar scutură din cap şi pătrunse în odaia de-alături, luminată puternic de două becuri ascunse între plăcile de lemn negru întinse pe pereţi, unde-l găsi pe cumnat-su, îmbrăcat în haine negre, de seară, pe cap cu o tichie, un fes turcesc ţesut cu fir roşu şi albastru. Erau acolo şi cei doi feciori ai lui Bijulică, puţin aduşi de umeri, asemeni croitorilor, amîndoi avînd ochii bulbucaţi şi nasuri ascuţite.

— Te aşteptam, zise Bijulică, silindu-l să bea ca să se încălzească. Acum chiar o să potcovim măgăreaţa. Ştii, aia de-o aveam anu trecut a murit, am una tînără acum, cu două pete albe în frunte, o frumuseţe.

— Ce s-aude pe la mine? întrebă Mezingher.

Era gros şi mai lung cu două capete decît Bijulică Bagdad. Subcomisarul, descriindu-i înfăţişarea — lucru ce nu se cerea neapărat înşirat în raport — spusese despre el că „e un individ care trezeşte bănuieli numai prin felul groaznic de-a se mişca, zici că tot caută să rupă ceva în pumnii lui de parlagiu.” Eroare, pentru că Mezingher, în ciuda staturii, călca cu pas lin, vătuit.

— E bine, răspunse Bijulică, am aranjat eu totu. O să vezi mîine. Acum, hai să mergem.

— Tu, se îndoi Mezingher, poate zici că e bine să te grăbeşti să-ţi faci damblaua.

— E a-ran-jat! silabisi Bijulică apăsat. Mîine intri în apă să scoţi crucea. O scoţi sau n-o scoţi, tot eşti aranjat.

— În apă, eu?! Da ce, m-au găsit dracii?!

— Mai bine în apă, decît la apă. Faci ce ţi-am spus, n-o să degeri, că ţi-am pregătit costum special.

— Atunci sînt gata. Ciocanu, caielele şi potcoavele!

— Anunţaţi lumea să poftească la grajduri! spuse Bijulică şi feciorii zburară pe uşă.

Bijulică strălucea de bucurie. Faţa lui cît pumnul, căptuşită pe sub fălci cu zbîrcituri mărunte, dispăru în deschizătura casei de bani. Cînd şi-o întoarse din nou spre Mezingher, ţinea cu mîinile ridicate în dreptul tîmplelor două potcoave subţiri, turnate din aur, care păreau — cu atît mai mult cu cît le mişca uşor tremurat, spre a-i lua ochii lui cumnat-su — două bucle de păr blond, ivite de sub basmaua unei fete.

— Domnilor, rosti, el celor vreo cinsprezece clienţi ai cafenelei, strînşi într-o încăpere a grajdului, cu miros de paie vechi şi bălegar, măgăreaţa pe care-o vedeţi că-i curăţă copitele cumnatu meu e izvoru averii mele. Ea, sau mai bine zis una tot ca ea, da care s-a prăpădit de mult, mi-a purtat harabaua cu ciorbă de burtă din mahalaua unde stam pînă în docuri. Timp de opt ani am cărat împreună ciorbă de burtă. Aşa mi-am strîns capitalu, din bănuţii hamalilor care se îngrămădeau cu castronu. Şi cînd am cumpărat cafeneaua, am jurat s-o potcovesc cu potcoave de aur. Şi m-am ţinut de cuvînt. O dată pe an, de Bobotează, ziua cînd m-am instalat aici, îmi strîng familia şi-mi împlinesc jurămîntu.

STAN VRĂJITORU. Escroc sadea, cunoscut şi sub numele de ***Învierea,*** ceea ce vrea să-nsemne, în limbajul hoţilor brăileni, profanator de morminte.

Intrase în oraş fără alt scop decît să caşte gura la scoaterea crucii şi să se îndoape cu mezeluri, mititei şi fudulii la grătar. Despărţindu-se de Mezingher şi de Înger se adăposti în hruba unui gang şi socoti ce avea de făcut. Întîi şi întîi, îşi zise, mă afund într-o odaie de han — şi să

dea mama dracului să văz eu ţigan care face pauză, că nu cîntă pînă i-o da sîngele pe nări! — şi mănînc, şi mănînc şi beau vin cărat din beci cu paharu, nu cu vadra şi să fie bruma de-un deşt pe buza paharului. Colo, spre dimineaţă, un puişor de somn, maxim juma de ceas şi după aia, tule-o la Dunăre, să stric o vorbă cu băieţii — „hai să trăieştii frate-miu, azi ne merge şi nouă, batem doaga străzii, cot la cot cu caraliii" — torn doi pumni de mărunţiş în tinichelele alea pe care le poartă călugării atîrnate de furca gîtului ca pe trăiştile de ovăz — bine o mai întoarce proverbul ăla, că omului să-i dai de milă, da cînd îi iei, să-i iei, să-i iei tot, şi cu binişoru şi cu de-a sila — şi pe urmă îndărăt, să ne punem din nou burdihanu la cale. Iar cînd or mai fi patru ceasuri pînă ne ajunge sorocu şi începe balamucu, ***Învierea*** îşi ia tălpăşiţa la gară, spală putina. Ţara Românească-i mare şi — puf, puf! — trenu te duce unde vrea rînza ta.

Zis, dar nu şi făcut, pentru că în momentul cînd părăsi gangul, se pomeni încadrat de doi vlăjgani, unul în palton de piele, celălalt în şubă îmblănită, cu guler larg, răsfrînt pînă aprope de şale. „Acum e-acum, cugetă Stan, să te văz cum le pui sare la călcîie".

— Ce-i, mă, făcu el pe omul bine dispus, aţi degerat şi vă îngrămădiţi în mine să vă încălziţi? Căutaţi mai bine o muiere, fleoarţe cîte vrei în cîrciumile-alea din port.

— Mergi pian, răspunse cel din stînga, cu şubă, şi să nu-ţi treacă prin cap să-ncaleci coada măturii. Cît oi fi tu de vrăjitor, scot din tine oscior cu oscior, să ştii.

— Os, hai? zise Stan. Chiar că sînt os de-atîta frig. Scîrţîie vîntu ăsta şi mă ustură de parcă-mi trage cu mărăcini pe spinare.

— Sergent! ordonă cel în palton de piele, înhaţă-i laba şi bag-o-n buzunar la tine. Ţine-l strîns, poate să aibă un şip cu vitriol, ţi-l aruncă-n faţă şi rămîi pocit pe tot restu vieţii.

— E prima oară cînd îmi înfund mînuţele în buzunar străin silit de alţii şi nu din voia mea.

— Şi tot pentru prima oară cînd o să le scoţi goale.

— Asta rămîne de văzut.

Îl purtară prin cîteva străzi înguste, întunecoase, şî neumblate — în copaci şi pe deasupra caselor ziceau de moarte toate cucuvăile viscolului — şi-l urcară, fără să-i slobozească braţele, la etajul întîi al unei clădiri cenuşii, cu culoare cotite şi ferestre înalte, pe la încheieturile cărora vîntul băga zăpadă înăuntru, cernînd-o. Pe scara de lemn şubredă, alunecoasă şi prost luminată, mirosea stătut, a umezeală şi — aşa cel puţin i se păru lui Stan — a slănină fiartă în zeamă de murături. „M-or fi cărat la un chiolhan, îşi zise el, dă Doamne!”

Se opriră în dreptul unei uşi albe, ca de spital, sergentul ciocăni, cineva din încăpere rosti scurt, nervos: „Intră!” şi peste o clipă ***Învierea*** pătrunse într-o apă de lumină. Strinse pleoapele, orbit.

Vocea omului instalat înapoia lămpilor de masă îndreptate spre uşă în formă de proiectoare, înregistră cu satisfacţie.

— L-aţi prins, bravo! A strigat, s-a zbătut?

— Nimic.

— Liberi,

Cei doi ieşiră. Stan, tot lîngă uşă, cu mîna pavăză la ochi.

— Ia loc pe scaunul din colţ.

— Stinge lumina şi pune-ţi mască, dacă nu vrei să te văz. Sau cel puţin fă-o mai slabă.

— Bine, şezi, sting o lampă.

— Mulţumesc, zise ***Învierea,*** că nu m-ai ţinut bădărău în picioare. Barem să mă odihnesc niţel, pînă dai ordin să mă facă ăia cocoloş. Ia, se miră el, dînd să-şi şteargă faţa, sergentu şi-a uitat batista la mine. Uite ce zdreanţă ţine-n buzunar. Şi peste toate astea, murdară de ţi-e scîrbă s-o atingi. I-e lene, secăturii, s-o spele! Pot să vorbesc cum vreau, nu? Doar astăzi e Bobotează şi n-aveţi cum să mă ţineţi aici. D-aia n-am făcut tămbălău pe drum, că ştim că n-

aveţi putere peste mine astăzi. Dacă mă luaţi în arcan înainte să bată ăia din Brăiliţa clopotu, era altceva.

— Crezi?

— Păi cum? se miră Stan. Puteţi să mă ţineţi aici, da mîine-n zori am întîlnire cu nişte băieţi de ispravă. Lipsesc, întind ăia limba în tot tîrgu.

— Şi?!

— Şi se strică convenţia. Or să vă dea hoţii de lucru pentru doi ani.

— Ei nouă şi noi lor. Da tu n-ai să mai ştii, într-o săptămînă ţi se taie capul.

— Ba nu zău, o înmuie el, c-oi fi matale gîdea al Romeniei?! Sau oi fi, cine ştie! Da chiar dacă eşti gîdea, de ce să-mi tăiaţi tărtăcuţa? Am deschis morminte, am suferit nouă condamnări, am plătit, nu? capu meu o să stea mult şi bine unde e, că nici pe front linia întîi nu poţi să mă trimiţi, am sărit peste limita de vîrstă. Sînt vrăjitor, sau aşa-mi zice lumea, da ce fac eu contra legii? Nimic-nimicuţa. Descînt, scot diavolu din femeile sterpe, tai rachiu la beţivani. A, ştiu cine m-a pîrît! Chiorul de Che Andrei, care-şi suge deştele prin Dobrogea. Ce să-i fac dacă tîmpitu de fi-su e tîmpit! Gicu Catîru, numa după nume poţi să-ţi dai seama cîtă minte-n glava lu fi-su! Chioru s-a rugat de mine: „Arde-l cu buruieni pe maţe, Stănică, că suge rachiu ca o căpuşă”. Ce-am făcut? I-am dat să bea o litră de ţuică îndoită cu zeamă de balegă şi cu cinci drame de argint viu. A doua zi, pe soare nerăsărit, l-am pus să săvîrşească păcatu copilăriei, i-am adunat bărbăţia tot în sticla aia, am mai pus cinci drame de argint şi ţuică, şi iar i-am dat să bea. Gata, i-am spus, cîrna de soacră-mea tot s-o mai uita-n oglindă, da tu cît îi veacu n-ai să te mai uiţi la rachiu. Da la lună cică s-a luat iar de supt. A umblat chioru să mă taie şi mă înjura în două limbi, pe româneşte şi pe turceşte, c-a fost prizonier, cu tata, în Anatolia şi-a rămas cu scrînteala să zică orice zice şi pe limba de-acasă şi p-aia de- acolo. Pentru asta n-aveţi ce-mi face.

— Pentru asta nu, dar pentru vrăjitoria ailaltă o să te trimitem la Consiliul de război şi-o să te alegi cu un glonte în ceafă. Mă refer tot la o poveste cu mercur sau cu argint viu, cum îi zici tu. De ce-ai încremenit pe scaun? Te-ai speriat? Te gîndeşti acum şi mă-njuri; masca aia de dinapoia mesei, gură de mort ăla, m-a dibuit. Da, aşa este. Uite, în mîna asta — o palmă subţire, cu degete lungi, albe şi acoperite cu peri fini, gălbui, se întinse în lumină — am cheia dosarului care să te ducă la zid. Ai scos din oasteaţării douăzeci de luptători. Douăzeci, breşă spre inima ţarii, panairul mă-ti de bandit. În picioare!

Stan sări de pe scaun şi luă poziţie cu călcîiele lipite.

— Ştim totul, ai lucrat la Buzău şi la Tecuci şi poi- mîine, vezi că respect Boboteaza şi respect dacă vrei şi sărbătoarea sfîntului Ion, te trimit la Bucureşti, în fiare.

Vocea se îmblînzi puţin.

— Ştii asta: „Şapte popi din Ţarigrad / Cîntă aleluia”? N-o ştii, de unde s-o ştii? Tu ştii numai să-l freci pe răcan pe spinare cu argint viu, în patru, cinci sau şase locuri alese cu grijă. După ce-l freci bine, îi dai să bea un pahar cu spută de tuberculos — cumpărai scuipat de la spitalul T.B.C. cu kilogramul! — şi, fuga la doctor să-l pună la raze. Cine te-a învăţat, mă, că semnele pe care le lasă mercurul pe spinare dau impresia în aparatul Röntgen de caverne ale plămînului? Ei, zi, ştiu sau nu ce e cu tine? Răspunde.

— Ştiţi, bîlbîi Stan. Mi le-aţi numărat cum numeri teancu de bani cînd dai cu împrumut.

— Recunoşti, şi-mi pare bine. Începem să ne înţelegem. Pentru ce-ai venit în Brăila?

— Să văz cînd s-aruncă crucea.

— Îl ştii pe Înger?

— Adineauri am trecut Dunărea cu el pe gheaţă. Era într-un sumănaş de ciocoi.

— Trebuia să-mi închipui: ***Învierea*** şi ***Îngerul.*** Una fără alta nu se poate.

— Ne-am întîlnit din întîmplare. Zicea că mîine vrea să scoată crucea.

— Mîine intri şi tu în Dunăre. Ţi-e frică?

— Fac cum ordonaţi, ce mai stăm să discutăm?! Dacă dumneavoastră vă înduraţi de mine, intru şi sub pămînt.

— Intri în Dunăre, atît. Şi mîine seară poţi să pleci cu ăilalţi ai voştri. Dar să pleci cît mai departe şi să nu te mai amesteci în prostii, ai doar destui bani ca să trăieşti liniştit.

ÎNGERUL. Numele adevărat: Costică Banaurs. Mecanic de bord în flota aeriană, flotila 3 informaţii, căzuse cu avionul în apropiere de Sevastopol şi, după un an de zăcere prin spitale, comisia de triere a forţelor de regrupare, prezidată de soţia unui subsecretar de stat, îl declarase inapt pentru cadrele armate. Era atît de frumos, încît doctoriţa, trecută bine de patruzeci de ani, nu-şi putea desprinde ochii de la el, ameţită, fascinată.

— Nu, n-am putere să-l trimit din nou în iad. Tu ***Îngere*** — tot înger aveau să-l numească apoi femeile din Brăila despre care merge vorba că sînt, ca înfăţişare, fără pereche în România — tu ***Îngere,*** ar fi vrut ea să-i spună, întoarce-te acasă, iubeşte, fă copii, întinde-ţi neamul.

El a îndrugat cîteva vorbe, poate de mulţumire, dar cei din comisie n-au înţeles ce spunea, fostul mecanic de aviaţie vorbea încet, cuvintele i se rostogoleau din gură seci, uscate, lemnoase parcă, pentru că se simţea ruşinat de faptul că stă gol în faţa lor. Încins încă de febră, însemnat pe piept cu cărbune, în loc să se bucure că e liber să plece unde vrea, încerca un sentiment apăsător de dezamăgire şi umilinţă crîncenă, şi starea aceasta, care putea fi un simptom de reafirmare a bolii, nu-l părăsi pînă la întoarcerea în Brăila — mai tîrziu, el însuşi avea să-şi spună că trăise inexplicabile ceasuri de chin — mai precis pînă cînd simţi în nări mirosul de nămol, uleiuri, rugină şi

gudroane al portului. Aici, în malul Dunării, surescitarea îi dispăru, valurile fluviului — niciodată albastru, indiferent că manualele şcolare susţin contrariul — muşcînd din ţărm, aşternură în el o linişte copilărească. Îşi aminti cum înaintea primăverii, cînd şi plaja şi cheiurile şi cabana pescarilor din insulă dorm încremenite sub gheţuri, trecea c-un avion de luptă şi arunca bombe ca să spargă sloiurile. Operaţia aceasta era anunţată din timp şi pe mal se îngrămădeau în cerc fetele şi puştanii de la liceu, totdeauna dispuşi să tragă la fit în ajun de-a se porni austrul. Vîntul ăsta înfoaie corniţele mugurilor de salcie — ***Îngerul*** îi cunoştea bine răsucirile, cînd sosea vremea să se umfle austrul în pungile sacilor înălţaţi în colţurile pistei de aterizare, băieţii din toată flotila, încălcînd prevederile regulamentului, năvăleau afară, zvîrleau capelele, săltau ca mînjii şi săreau ***capra,*** bătînd pinten dublu pe şezutul ***caprei,*** cînd capra se nimerea să fie grad superior — scoate oamenii din casă şi cîinii din paie.

La Brăila, se angajă cu leafă bună la un atelier particular care repara în aer liber — mai pe şleau, la faţa locului — ambarcaţiunile de tonaj mic. Se găsesc unii care susţin că frumuseţea lui Costică Banaurs nu te mîna neapărat către asocieri serafice, obrazul lung, pietros, smead, asprit întrucîtva ca al muntenilor, reţinea atenţia mai degrabă datorită unei apăsări drăceşti ce-i fierbea în sînge. Dar toţi se încurcă atunci cînd vine vorba să-i descrie ochii, pentru că ceea ce se pare că punea în stare de alarmă inima oricărei femei erau ochii lui negri, mari, aprinşi, uşor înclinaţi spre colţuri, unde pielea pleoapelor se îngroşa ca să se continue apoi netedă pe fălci.

— Cele mai lungi şi mai catifelate gene, spunea o doamnă prietenei ei. Se uită la tine şi parcă-ţi dă cu un pumn de nisip în ochi. Era în ei ceva halucinant, draga mea, aşa îmi închipui că arată ochii fumătorilor de opium.

Se povesteşte că prin octombrie, cu două săptămîni înainte de-a fi fost nevoit să părăsească oraşul, a fost văzut

devale în port, lîngă halele de peşte. Sta rezemat, cu haina făcută sul la spate, de peretele unei cîrciumi vestită printre marinari, şi femeile, trecînd după cumpărături, se opreau să-l privească, iar unele, mai îndrăzneţe, se apropiau să intre în vorbă, dar el n-a stricat o privire pe nici una, se prăjea nepăsător la soare, ţinînd în braţ un pisoi negru, cu coada bătînd în verde-prăzuliu — o ciudăţenie desigur, în cazul că a existat aievea un asemenea motan. Adevărul e că se ducea din cînd în cînd şi pe la cîrciuma aia — de obicei îşi omora timpul la Bijulică Bagdad, între lume aleasă — ca să asiste la partidele ***bras de fer*** dintre marinari, sau ca s-o întărite pe fata cîrciumarului, o roşcovană care mirosea a lînă nespălată, fiindcă dormea cu plăcere pe şlepurile ancorate în port, chiar în dreptul casei lor, iar în perioada de care ne ocupăm, şlepurile toate veneau încărcate numai cu baloţi de lînă. De altfel roşcovana este aia care-a întins vorba că l-a văzut intrînd între sălciile din insulă, de mînă cu fata prim-chestorului, cu toate că pe urmă a schimbat-o, spunînd că: „N-aş putea zice că el a fost, n-am cum, era după ploaie şi plutea un fum gros de credeai c-afumă ăia din bălţi să scoată vulpile din vizuini, iar eu spintecam un maimuţoi de crap să facplachie”. Dar cînd a schimbat-o era prea tîrziu, procesul ***Îngerului*** — „seducerea unei persoane minore” — fusese înscris pe rol.

Condamnat în lipsă la doi ani de închisoare, ***Îngerul*** se înapoia în noaptea de Bobotează la Brăila ca să-şi în- cerce norocul: să scoată crucea, să ceară şi să primească iertarea.

Trase la o brutărie pe Rahovei, la ceasul cînd se scot jimblele din cuptor. Brutarul şi cele patru ajutoare ale sale, văzîndu-l trecînd pragul, scăpară lopeţile din mîini.

— Î***ngere!*** Măi băiete! strigă brutarul şi se repezi să-l îmbrăţişeze.

Binecuvîntatul miros al pîinii curgea în stradă prin uşa larg deschisă, amestecîndu-se cu viscolul.

Cei trei din Plătărăşti traseră la hanul fraţilor Şoroagă de pe Dorobanţi. Vărsară o dublă de grăunţe în ieslea cailor şi se duseră liniştiţi în sala mare — dormitorul — aşternută cu rogojini şi cu saci umpluţi cu paie. Fraţii Şoroagă, avînd legături cu tot spurcul hoţilor, îţi garan- tau că fiind la ei, poţi să laşi hamuri, bici, bagaje în ori-care ungher al curţii, la plecare tot acolo o să le găseşti. Şi drept este, nu-i dispăruse niciodată nimănui măcar o cureluşă.

Ion şi Neicu Jinga se întinseră lîngă sobă, cu picioarele spre tabla de cărbuni, rebegiţi de frig, cu fălcile înţepenite. Spre deosebire de ei, Chiscăneanu arăta ca şi cum ar fi coborît atunci din pat de lîngă nevastă.

— Ia te uită cum dîrdîiţi! rîse el aprinzînd felinarul. Hei, cîte viscole de şase ori mai prăpăstioase ca ăsta m-au tăbăcit pe mine!

Desfăcu merindele, îmbucă din ele grăbit şi se apucă să-i cerceteze pe rînd, vîrîndu-le felinarul în obraz, pe toţi cei ce dormeau. Peste trupurile cotropite de somn plutea o duhoare de veşminte ude, de slănină prăjită — uşiţa sobei arăta la fel de slinoasă ca gura copiilor de ţăran în ziua de Ignat — de vin, de sudoare de cal şi de fum. Neobosit, Chiscăneanu trecea de la om la om, căutînd să dea de mutra vreunui prieten. Lîngă intrare chiar dibui doi cumetri, beţi fleaşcă, pentru că oricît îi înghionti, nu izbuti să scoată o vorbă de la ei. Plictisit, înhăţă tabacherea unuia şi-o băgă la brîu, stinse felinarul şi intră în cîrciumă să afle noutăţi.

Era cunoscut — pe-aici i se spunea ***măscăriciul Bobotezei*** — aşa că-şi găsi repede loc la o masă de cheflii care răsturnau paharele pe gît de-ai fi zis că au var în burtă şi vor să-l stingă. Le spuse cîteva glume veştede, ăia rîdeau să moară, şi-i dădu gata, cucerindu-i definitiv, cu douăzeci de beţe de chibrit aranjate în formă de pari pe capacul cutiei şi care, unse cu scuipat într-o parte şi aprinse din trei în trei, se strîmbau şi se alcătuiau într-un cuvînt ce nu-şi merită locul pe hîrtie.

— Aţi văzut? strigau ăia. Iarba bună numa-n mărăcini creşte.

Cînd se întoarse în sală, Ion şi Neicu aţipiseră. Îi zgîl- ţîi şi le servi veştile. Sfatul negustorilor din oraş căzuse la învoială cu poliţia, mînjind, bineînţeles, pe cine trebuia, ca hoţii să nu fie supăraţi nici cu un fir de păr în ziua de Bobotează.

— Auziţi voi, repetă Chiscăneanu, nici c-un fir de păr! Mulţi gologani trebuie să lase hoţii de ziua asta în pun- gile negustorimii, de s-au dat ăştia peste cap să cîştige bătălia! C-a fost bătălie, nu glumă, cică poliţia, la înce- put s-a ridicat că „nu şi nu", că-i vreme de război, greu în ţară şi se supără mareşalu. Pîn la urmă s-au înmuiat: o facem, zice, să respectăm o tradiţie, da pe barba noastră o facem.

Mai spuse că, dimineaţa, la Dunăre, avea să se alinieze, întîi şi întîi, armată. Civilii, mulţimea, grosul, ră- mîne la distanţă pe o platformă de pămînt, pămîntul scos din tranşeie. Slujba avea s-o ţină protopopul, episcopul Dunării de jos, cu sediul la Galaţi, nu poate să vie, e bătrîn, rablagit, şi că gropanul în care se aruncă crucea o să fie de cincizeci pe douăzeci de metri, iar crucea — „musai ş-o înhăţăm noi, nu bicisnicii de-aici, care se duc cu ea, după pomană, pe la casele mari şi prin restaurante. Noi şi numai noi, ca să-ţi linişteşti cugetu, Neicule, şi să ţi se spele de păcat mîna cu care-ai înfipt foarfeca de vie în burta neamţului Kurt" — crucea nu mai e de lemn, ca-n alte dăţi, negustorimea a trimis una specială bătută în argint, pleosc! cu ea în fuiorul apei şi se duce la fund, nu mai pluteşte. Asta nici nu mai e cruce, e lucru dracului, vorba românului.

— Ce crezi, cit o să încaseze protopopii pentru slujbă? îl întrebă Chiscăneanu pe Neicţj. Mamă, mamă ce de miişoare o să umfle! Ba nu zău, Dumnezeu, cînd şi-n- toarce faţa către unu, îi face dîră-n barbă: uite, pe-aici să ţi se scurgă untu şi mierea. Adică, să stai şi să mănînci şi ce-ţi scapă printre dinţi, tot în blidu tău să cadă.

— De Ţulea Fălcosu aţi aflat ceva? întrebă Ion.

— Da, e aici. S-a prezentat de ieri, are actele-n formă, nu mai fură, ţine grajd de curse-n Bucureşti. A tras direct la Bijulică Bagdad, unde se bate biliardu. Coşcogea ciocoiu. Da dimineaţă, să vezi, tot s-aruncă-n Dunăre. Aş mînca o bucăţică de bostan copt, măi băieţi, o fi avînd taica Şoroagă niscai bostani păstraţi în pleavă? Să-i fac întrebarea, ce ziceţi?

— Aşteaptă să se lumineze, spuse Neicu, e o simigerie la colţ.

Erau treizeci şi trei cei care urmau să se arunce să caute crucea — unul pentru fiecare an al lui Christos — şi se înghesuiră într-o baracă de scînduri folosită vara ca vestiar de către funcţionarii portului. Pereţii, zgîlţîiţi de foalele viscolului, miroseau a mucigai, pe spătarele băncilor vedeai semnături lăbărţate făcute cu săpun sau cu vîrful briceagului. Un pietroi cît o buturugă, de felul celor întîlnite la băile de abur din mahalale, sprijinea o masă şubredă, cu picioarele descleiate, un sanitar, desemnat de spitalul comunal, împărţea halate, strigînd răspicat numele ***înotătorilor*** înşirate pe o listă. Cei mai mulţi se înscriseseră cu poreclele — pe Neicu Jinga, care nu era cunoscut şi participa pentru prima oară la asemenea competiţie, Chiscăneanu, figura număru unu din această adunătură, îl trecuse sub numele de Ghiţă Baroncea, oase de in — şi sanitarul lat în şolduri ca o femeie, citind, ţuguia buzele de mirare. „Maică, doamne, ce de mai lepădături, golani sadea, tot să-i priveşti şi să te minunezi!” părea să spună obrazul lui de spîn, punctat în stînga nasului butucănos de două aluniţe cît ghinda.

— Tichie de cîlţi...

— Zent!...

— Stan Vrăjitorii zis Învierea săteanului... Milică Mezingher... Didi, cutie de flegmă... Îngerul... Domnul Ţu- lea Fălcosu.

Ţulea smuci halatul negru, cu miros de naftalina şi de formol şi îmbrăcîndu-l se strîmbă, aruncînd scîrbit spre sanitar:

— Echipament de morgă, lua-v-ar dracu!

Sanitarul se scuză, n-avea nici o vină, Tulea scuipă ascuţit printre dinţi şi se răsuci pe călcîie, ca un patinator încercat.

— A, tu eşti Ţulea! zise Ion Mohreanu, de lîngă uşă.

Se strecurase în baracă ajutat de Chiscăneanu.

— Cu mine vorbeşti, guriţă? se încruntă Ţulea.

— Sînt băiatu lu Neculai Mohreanu pe care l-au împuşcat acum şapte ani în sat la Mircea-Vodă din pricina ta.

Ţulea tresări. Dar numaidecît puse braţele în şolduri şi rosti ameninţător, crăcănînd picioarele:

— Mai zi o dată, şi-ţi mut dinţii la ceafă! Ce-i asta, sanitare, se-nfurie el, noi avem aici o treabă de făcut şi intră peste noi toţi nepricopsiţii, să ne toarne bazaconii. Avem măscărici, pe Chiscăneanu, p-ăstălalt i-al şi dă-l cu botu-n zăpadă!

— Plec singur, spuse Ion, da să ştii că sînt pe-aproape. N-o să te pierd din ochi.

Ieşi. Sute de oameni, albi ca bîtlanii de-atîta zăpadă cîtă le arunca vîntul în spinare, tremurau în jurul scenei pe care se cocoţase şi slujea protopopul, ajutat de patru diaconi. Nu se înţelegea nimic din ce spune, pentru că vîntul, trecînd în rafale, îi spărgea vorbele şi-i spuzea gura cu băşici, iar cele opt companii de soldaţi, aliniate, cu arma la picior în buza Dunării, tropăiau de mama focului. Căpitanul cu comanda, în pelerină de foaie de cort, împărţise vreo sută de zile de corvoadă şi se retrăsese în stînga scenei, ca să nu se observe că pierduse, călcînd într-o scoabă rătăcită pe-colo, dracu ştie cum, tocul unei cizme.

Învineţite de ger ca scrumbiile, nişte puşlamale, suite pe mormanul de sloiuri desprinse din fluviu — în gro- panul pentru aruncarea crucii valurile se clătinau înspumate —

pretextînd un guturai, nechezau şi mihohăiau, iar cei din jur le urau, strigînd din răsputeri:

— Hai noroc şi sănătate!

— Mocofani din Brăiliţa! îi înjură prefectul, aple- cîndu-se spre soţie.

— Ce-ai spus? întrebă doamna.

— Nimic. Ies ăia, uite-i!

Din baraca aşezată în vale, la vreo douăzeci de paşi de unde se isprăvea şirul soldaţilor, apărură pe mal înotătorii. Halatele negre fluturau pe ei ca steagurile de înmormîntare. Mulţimea se precipită în faţă, comisarii de ordine făcură lanţ viu în calea ei, ţinîndu-se de mîini, iar căpitanul o zbughi pe linia compăniilor. Strigătele se învălmăşeau:

— Silifonca, uite-l dracii băltat, a, turnat pe el o vadră de ulei!

— Învierea!

— Măscăriciu!

Chiscăneanu ieşise de-a buşelea şi făcea tumbe. Se da peste cap, se săltă în mîini şi, cînd trecu prin dreptul primei companii, salută cu palma dusă la şezut.

— ***Îngerul!***

Apariţia ***Îngerului*** — călca rar, stăpîn pe sine, cu ochii în pămînt, iar mînecile halatului pus într-o doară pe umeri, de parcă ar fi ieşit din casă pentru o clipă, să cerceteze starea vremii, se zbăteau pe lîngă el ca nişte aripi negre — smulse un ***uuuu!*** prelung din pieptul mulţimii. O femeie adună zăpadă în pumn şi aruncă bulgărele ţintindu-i capul. Gestul ei, lipsit de orice pornire duşmănoasă, îl imitară cete întregi. Şi o ploaie de cocoloaşe albe se abătu asupra celor treizeci şi trei.

O curmă protopopul care, sprijinit din părţi de doi diaconi, coborî cu crucea dăruită de negustorii Brăilei pînă în malul Dunării. Muştruluită de căpitan, compania din flancul drept se desfăcu în patru şiruri, încărcă armele şi la

porunca: „An-ten-ţiune... foc!” urlată în crescendo, trase o salvă în gropan, ca să ucidă diavolul.

În vreme ce soldaţii reveneau în front, capul bisericii brăilene invocă duhul sfînt să coboare în ,,largă această apă, ca odinioară în matca Iordanului” şi, sforţîndu-se, trimise crucea cu podoabe de argint departe în valuri. Chiuind, în clipa următoare, Chiscăneanu se repezi pe gheaţă cu o sanie pusă din vreme sub mal — sutele de oameni, biciuiţi de viscol, urlau, mugeau, cuprinşi de o totală beţie a simţurilor — şi se rostogoli în apă, bătînd caraghios din braţe. Iar pe deasupra lui, lovind apăsat pragul din bîrne solid îmbucate, ca să-şi încerce norocul, săriră ceilalţi treizeci şi doi de inşi, unii, cei mai mulţi, strangulaţi de spaimă, alţii cu sîngele înţepat de vinul care fierbe, fără să se acrească vreodată, numai în vinele îndrăzneţilor sau disperaţilor.

Ion Mohreanu, nimerit în mijlocul unei cete de ţă- rănci — femeile discutau despre a lu cutare care „s-a însurat, fă, la 15 ani, nici nu i s-a uscat buricu, e cu buricu verde” — îl văzuse pe Neicu Jinga că, înainte de-a se avînta în Dunăre, vorbise ceva cu Ţulea, arătînd spre mal şi-l înjură furios. „Eşti o secătură, domnule Neicu, a trăit cu sor-ta şi-l înveţi cum să se ferească de mine. Da nu-mi scapă!”

Cei treizeci şi trei se scufundau şi se ridicau, împingîndu-se şi îmbrîncindu-se, Chiscăneanu, în buza gropanului — uitase de banii primiţi de la Vetina — îşi clătea gura cu apă, înfiorînd-o pe nevasta prefectului care avea dantura măcinată de carii, cînd deodată, Costică Banaurs, înotînd acolo unde era înghesuiala mai mare, scoase un răcnet neomenesc.

— Fraţilor!... Tîlharii!... şi dispăru în adînc, cu braţele adunate deasupra burţii, iar apele îi trecură trupul înjunghiat sub podul de gheaţă al Dunării.

Adică în fum şi uitare. Sau în legendă.

— Eu, avea să povestească Ion Mohreanu învăţătorului Eugen Fulga, în primul moment n-am înţeles că acolo jos se petrecuse o nenorocire, am crezut că ţipătu deznădăjduit al ***Îngerului*** face parte din regulile jocului — de altfel preocuparea mea era să-l observ pe Ţulea Fălcosu — şi numai cînd am băgat de seamă că înotătorii se îmbulzesc spre scările împinse în apă pentru ei, am simţit în gură un gust amar, de tutun mestecat, şi mi-a fost frică pentru mine că-l pierd pe Ţulea şi pentru Neicu Jinga, fiindcă poliţiştii înconjurară numaidecît gropanu — poliţiştii şi muştele sînt ale dintîi vietăţi care dau buzna în locu unde a secerat moartea. Toţi cîţi se aruncaseră după cruce fură opriţi pentru cercetări şi, neştiind cînd şi pe unde avea să iasă Ţulea — nu mă îndoiam c-avea să-i dea drumu — am plecat la Bucureşti, să-l aştept acolo. Şi peste patru zile, într-o miercuri, la hipodromu Băneasa — se alerga pentru premiu Negro Ponte, cursă rezervată proprietarilor de grajduri — i-am auzit numele strigat în megafoane şi l-am văzut ieşind la promincă, antrenamentu ăla scurt şi ultim pe care-l încearcă jocheii înaintea luării startului. Ningea gros — la poala troienilor, ca nişte metereze, invalizii de război înjghebaseră o tarabă la care vindeau ţigări Naţionale, vai de sufletu lor, că erau cincizeci şi cu hainele de pe ei de-abia dac-ai fi putut îmbrăca un om ca lumea — ningea închis şi nu se alerga cu sulky, ci cu săniuţele, iar Ţulea, purtînd jachetă galbenă, şapcă albă şi jambiere albastre, conducea o iapă roaibă, Freia, considerată favoritu număru doi, cel puţin aşa ziceau pariorii, nesăbuiţii şi credulii jucători de curse, care, mai tîrziu, cînd intrasem rîndaş, — am stat acolo două luni — mă plăteau cu băutură să le vînd aranjamentele, înţelegerile pe sub mînă dintre antrenori. Văzîndu-l pe Ţulea, neliniştea din mine s-a desfăcut. „Gata, ziua răfuielii noastre e aproape. Mîine sau poimîine îl aştept pe strada îngustă de lîngă hipodrom, seara, cînd are obiceiu să-şi viziteze grajdurile, şi se va alege”. Se dădu comanda pentru încetarea jocurilor şi săniuţele se aliniară în partea

opusă tribunelor. Un tip burtos, arbitru, pocni din pistol şi opt cai, bine strînşi în hăţuri de proprietarii lor, se dezlănţuiră în trap, iar jucătorii începură să se frămînte şi să strige. Plutonu trecu nefărîmiţat prin dreptu grilajului de fier, peste care atîrnă tufe de lemn cîinesc, netunse şi îngroşate de zăpadă, da la cotitură, în locu numit turnanta nepricopsiţilor, doi inşi căzură din sănii — cît pe-aci să fie pisaţi în copitele cailor ălora care sileau din urmă — şi Ţulea trecu în faţă. Freia lui îşi ţăcănea potcoavele din ce în ce mai înteţit, un vîrtej alburiu clocotea legat de genunchii ei, şi-mi plăcea că Ţulea e înaintea tuturor, doream cu aprindere să bată el cursa, indiferent că tata se prăpădise din pricina lui, sau poate tocma de aia. Secundarele metronomului băteau scurt şi Ţulea se apropia vijelios. La cîţiva metri de potou, Freia galopă şi se ridică pe picioarele dindărăt, nechezînd sălbatic, asemeni cailor sloboziţi în bălţile Brăilei, şi cei ce mizaseră pe ea îngheţară, da iapa se linişti, trecu linia de sosire cu avans de două lungimi, slăbi pasu şi întoarse în loc, apucînd-o pe poteca dinăuntru, spre turnu judecătorilor. În sanie, Ţulea sta nemişcat, cu capu pe umăr. Scăpase biciu şi hăţurile, care se tîrau prin zăpadă. Jocheul clasat al doilea trase lîngă el şi-l împinse, în glumă, cu cotu. Ţulea se răsturnă în partea cealaltă, ţeapăn. Murise. Doctorii stabiliră că atacul de inimă avusese loc înainte de încheierea cursei şi Freia, conform regulamentului, fu descalificată. Stam lîngă taraba invalizilor, în ninsoare, şi mă gîndeam la mine şi la Ţulea, şi-mi spuneam, prosteşte poate, că el era ăla care cîştigase. Şi acuma ştiu precis că el era, pentru că eu n-am cîştigat niciodată, da poate că nu e departe ziua aia cînd o să zic: „Gata, azi am învins eu”. Doar fiecare om trebuie să aibă o zi a lui, nu? Eu o aştept şi-o să mă bucur, cu toate că nu scrie nicăieri că ea va veni neapărat.

. . . . . .

. . . . . .

. . . .

Şi a fost întîia strigare.

V

SEARĂ VÎNĂTĂ, CU ŢÎNŢARI. REFORMAŢII DIN grădina de zarzavat a regimentului 3 artilerie Franţa, întorşi de la Dunăre, unde încărcaseră cu cartofi de vară un şlep sosit de la Cernavoda, beau ţuică cumpărată de la Gheorghe Jinga pe doi saci de cărbuni măritaţi de sol- datul însărcinat cu paza şlepului. Ăsta, soldatul Vasile Predescu, sta rezemat de peretele şopronului — felinarul cu plasă de sîrmă, legănîndu-se, îi suia umbra în pod — tăcut, mîngîind ceaşca cu flori de smalţ albastru şi privea la Bocu, chisoaica din Munţii Rîmnicului, care dormea în paie, cu picioarele învelite într-o faţă de masă, cu gura uşor întredeschisă, şi palma dreaptă apăsată pe ţîţele deschise.

— Zgîlţîiţi-o să se trezească. Vreau să bea cu mine. Seamănă cu regina mamă.

— Nu, las-o, îi luă apărarea o muiere care ronţăia covrigi. A fost în ţigănie la Bomfaier şi o pisică a zgîriat-o pe spinare.

— Eu am dat cărbunii. Şi, dacă i-am dat, am dreptu să comand. Scurt. Trebuie să strigaţi: Trăiască regina mamă. Strigaţi. Că pe spinarea mea beţi.

— Poate te zăreşte careva că-ţi baţi joc, şi-ai să vezi cum dai de dracu!

— De ce? Regina e iubita mea.

— Ea ştie? rîse muierea cu covrigi.

— Tocma asta-i frumuseţea, c-o iubesc de la distanţă.

— Aşa poate să zică oricine, soldat. Că toţi sîntem datori să ne iubim regina şi să ne dăm viaţa dacă ne cere.

— Degeaba, scutură Predescu din cap, eu am avut întîi ideea. Trăiască regina-mamă! urlă el şi dădu ţuica pe gît.

Pentru că o iubesc, am scăpat de la moarte. Dragostea face minuni, spune o vorbă, şi ăsta-i adevăru. Eu am învăţat ceva carte şi ştiu c-aşa este. Eram pe front şi mă mîncau păduchii. Da ce păduchi! Mergeai călare pe ei. Mă aşezam, uite-aşa, să desfund o cutie de conserve, şi păduchii mă tîrau încolo, ca pe rotile. Trebuia să-mi ţin arma atîrnată de gît, dacă vroiam să n-o pierd. Şi aveam un căpitan la companie, o fiară! Astă iarnă, cît e iarna aia rusească de-a dracului, ne punea, seara, la culcare, să ne spălăm pe picioare cu apă rece — un bordei, patru găleţi. Şi ne îngheţa apa între deşte, paştele mă-si! Şi o răzuiam cu cuţitu. Puteam să-l vîr pînă la os în carne, nu simţeam. Aveam un prieten din Craiova — Dumnezeu să-l ierte, a murit, a adormit în zăpadă şi n-am putut să-l mai dezdoim, l-am îngropat stînd în cur, aşa l-am băgat în pămînt, parcă şedea şi se gîndea la nevastă, sau îşi asculta caii păscînd iarbă — mă Ionescule, c-aşa-l chema, cînd om mai ieşi odată la atac, o să-i înfig căpitanului un glonţ în ceafă. Aleluia, şi vreau să-l văd p-ăla care vine să mă ia de piept. Da l-am iertat, fiindcă în noaptea după ce-a murit prietenul ăla din Craiova, am avut un vis, se făcea că regina venise la mine, prin zăpadă, mi s-aşază pe genunchi, îmi bagă mîna la piept şi mă mîngîie pe păr — sînt păros ca un urs — mă mîngîie, mă freacă şi cu tocul pantofului mă loveşte peste moletieră şi-mi zice: „Predescule, Predescule, de cînd umblu după tine şi tu un cuvînt nu-mi zici. Hai, zi-mi un cuvînt.” Dar eu nu puteam să descleştez fălcile. „Zi, de ce nu mi-ai scris?!” M-am trezit afară, în dreptu geamului tropăia santinela, scăpăra cu cizmele în zăpadă, şi-am înjurat şi-mi venea să mă scuip între ochi, fiindcă numai un bou poate să viseze ce-am visat eu. Dar a doua zi, cînd am primit plicuri să scriu în ţară, ce mă gîndesc eu? Hai să-i scriu reginei. Să-i scriu? Să nu-i scriu? Îi scriu! Şi dă-i: „Scumpa mea majestate regală, află despre mine să sînt bine sănătos, ceea ce îţi doresc ca scrisoarea mea să te găsească în momentele cele mai fericite, şi să ştii că azi-noapte te-am visat frumos, că

erai cu mine şi nu mai simţeam geru. Mi-e tare dor de tine de cînd ne-am despărţit şi-am plecat în bătălie, da nici din ochi nu te mai poci face, fiindcă s-a scurs un an şi-am pierdut fotografia pe care mi-ai trimis-o. Scrie-mi mult şi vorbeşte-mi mult de tine de cînd nu te-am mai văzut, da să nu-mi mai scrii bătut la maşină, scrie-mi de mînă, literă cu literă, ca să văz deştele tale cum se plimbă ele cu tocu pe hîrtie şi scriu mărunţel numele meu. Eu am ieşit teafăr din toate luptele pe care le-am dat cu vitejie cu inamicu din faţă, aşa că roagă-te la bunu Dumnezeu să mă păstreze neatins ca să ne vedem cu bine şi să ne povestim cum ne-a fost nouă în vremurile astea grele, departe unu de altu. Iar în încheiere îţi scriu aici cea mai frumoasă amintire pe care s-o înveţi şi tu: Multe uită omu-n lume / multe am uitat şi eu / dar a te uita pe tine / e un lucru enorm de greu. Iar acuma, la sfîrşit, te cuprind şi te sărut al tău care te doreşte cu mult dor şi drag, soldatu Predescu.”

— Şi ai trimis-o? întrebă bătrînul Mihăilă. Ai ticluit-o, să zică aia că eşti soldat prost, da cum s-o trimiţi, că te legau!

— Şi unde să mă ducă?! Să mă ia şi să mă scoată din linia-ntîi? Asta voiam şi eu. Am trimis-o. Şi, hop, peste două zile soseşte ordin să mă prezint la colonelu Grigoriu.

— I-o dăduseră ăia de la cenzură, leprele! Secături care ling cleiu de pe plicuri.

— Exact, aprobă Predescu. Primesc ordin, mă duc. Colonelu Grigoriu era unu mic, vînjos, cu fruntea largă şi albă, cu ochi holbaţi, verzi. Intru şi mă prezint. El şedea cu spatele, avea păru uns, lipit de ţeastă şi mesteca o felie de pîine cu margarină. În bordei la el, cald, ardea godinu şi mirosea a brad. Lîngă geam, o lădiţă cu pămînt semănat cu orz, orzu răsărise des, verde, cum să spun, parcă nu mai eram pe front, eram acasă şi aşteptam să vină primăvara. În altă lădiţă, aşezată lîngă patu de campanie, doi iezi, ordonanţa îi învelise cu o pătură, li se vedeau numai capetele. Coarnele lor, ca nişte muguri, şi unu avea fruntea

bălţată şi cercei pe care şi-i scutura prin somn. Colonelu se întoarse şi mă întrebă rar:

— Locu naşterii?

— Cîmpulung Muscel.

— Frumos oraş, miroase tot timpu anului a cherestea. Acolo ai familia?

— Nu mai am pe nimeni, domnule colonel. Sîntem trei fraţi, toţi pe front.

— Iubeşti o femeie...

Vorbea răspicat, de-abia începea să i se înfierbînte sîngele şi se uita la perete peste capu meu, şi-mi venea să mă întorc să văd ce se întîmplă atît de interesant acolo în spate.

— Înainte — şi se opri — înainte, ai mai iubit alte femei?

— Da, domnule colonel.

— Bun. Spune-mi ceva despre femeile pe care le-ai cunoscut.

— Ce să vă spun?! Erau femei... femei ca toate femeile. Nu mă pricep să povestesc.

— Erau frumoase?

— Unele, da, erau, da toate aparţin acum trecutului.

— Femeile trecutului. Bine zis. Frumoasele femei care-au zăpăcit lumea. Soldat Predescu, eu, cînd mă gîn- desc cîteodată la trecut, văd numai frumoasele femei ale trecutului. Bărbaţii mor şi uitarea-i astupă de o mie de ori. Femeile frumoase, însă, se păstrează tot timpu în noi. Ele nu dispar niciodată definitiv, numai noi sîntem trecători şi avem o singură mîngîiere, da şi aia prea tîrzie: atunci cînd se întîmplă să murim acasă, rîndunelele de sub streaşină fug să-şi facă cuib în altă parte.

— Cînd moare o femeie, nu fug, domnule colonel?

— După cîte ştiu eu, nu. În tinereţe am trăit la ţară şi mă pricep la chestii din astea. Femeile frumoase nu dispar, pentru că se continuă în fetele frumoase cărora le dau naştere. Ceea ce n-a putut face femeia de demult, va face în mod sigur femeia care vine. Carnea femeii care vine are de

împlinit exact ceea ce carnea femeii care a murit n-a apucat să facă, să frămînte, să domolească, să usture, să frigă, să usuce. Ce şcoală ai?

— Arte şi meserii. Patru clase. Şi una de seminar.

Minţeam.

— Interesant. Spune-mi o poveste cu Isus Christos. Da nu vreau una de-aia din cartea de religie. Ceva necunoscut.

— Numa p-alea cunoscute de toată lumea le ştiu, domnule colonel.

— Nu, alea nu-mi trebuie. Stai jos şi-am să-ţi spun eu una. Uite, iar s-a pornit viscolu. Ai auzit ceva despre balurile pe care le dădeau ei înainte de revoluţie? Frumos. Acum au stricat totu, dracu să-i ia. Stai jos, ţi-am spus. Viscolu îmi dă dureri de burtă, parc-aş avea tenie. Bu- nicu meu dinspre tată era miner, avea mină în Munţii Apuseni, extrăgea cărbune, dar mai mult căuta aur. Drept-credincios, trebuia să-l cunoşti, ţi-ar fi prins bine. În săptămîna patimilor, în noaptea de Vinerea mare, cînd lumea se duce să cînte prohodu, el a rămas cu un om al lui să păzească galeriile. Pe la miezul nopţii, cînd sus, în biserici, lumea îngenunchează, a luat lămpaşul şi i-a zis omului care rămăsese cu el:

— Mă cheamă Mesia la El. Vino cu mine şi-ai să te întorci cu Mesia.

— Avusese vreun semn? întrebă femeia care ronţăia covrigi.

— Nu ştiu, nu mi-a spus de semn.

— Precis c-a avut, da a uitat să-ţi spună. Cînd e să ţi s-arate Christos, ţi s-arată întîi un înger care-ţi spune, uite-aşa şi pe dincolo, să fii mîine în locu cutare, îmbră- cat frumos, spălat, pieptănat. Petrache Lupu de la Maglavit...

— Dă-l în mă-sa de ordinar p-ăla. Zi, Predescule, las-o pe toantă. Du-te fă, şi bagă-te-n paie şi dormi, tu nu vezi că trăncăneşti aşa ca să te afli-n treabă?!

— Da, zice colonelu, au plecat cu lămpaşu, Predescule, să caute poarta unde se termină pămîntu şi unde începe lumea

nevăzută. Bunicu, în faţă, ăla după el. Au mers mult, pe unde era locu strîmt, se tîrau pe burtă şi şobolanii — sub pămînt mişună şobolanii cu milioanele — se strîngeau unu lîngă altu, perete de spinări, şi nici nu mişcau, cu toate că ei, cînd sînt flămînzi, se bagă în om, da acuma înţelegeau că bunicul are o menire. În zori au ajuns la poartă. Mirosea a lemn de măr şi a fum de ţigară bună. Auzi? Trei zăvoare grele atîrnau pe ea. Bunicu a îngenuncheat şi le-a sărutat. Imediat, poarta s-a desfăcut în două scoarţe şi l-au văzut pe Mesia. Întins pe o cruce care plutea înfiptă în aer, ţinea în mînă o balanţă: pe taleru din dreapta, Binele, pe taleru din stînga, Rău.

— Moş Grigorescule, a vorbit Mesia, am o treabă pe pămînt, şezi în locu meu şi ţine balanţa, cînd termin, mă întorc.

— Da e numa aer în jur, pe ce să mă sprijin?

— Pe urmele mele, şi cum a zis, în aer s-au şi întipărit urmele paşilor lui.

— Doamne, a zis bunicu, port număr mare la bocanci.

— Nici o grijă, şi eu am talpa lată, că purtam sandale de sfoară.

Bunicu s-a descălţat, i-a dat bocancii ăluia de venise cu el şi s-a dus de s-a urcat pe cruce. E tot acolo, iar omu lui n-a murit, sade la uşa minei şi-l aşteaptă pe Mesia ca să-i arate drumu la întoarcere. Înţelegi cum vine asta, Predescule?

— Nu, domnule colonel.

— Vine că eu am oamenii mei şi în cer şi pe pămînt. De cînd îi scrii reginei?

— O iubesc sincer, domnule colonel.

— O iubeşti! Mai zi o dată vorbele astea şi să vezi ce urmează.

— Vă rog să-mi permiteţi.

— Nu-ţi permit nimic. Eu o iubesc, soldat Predescu, eu singur şi nu dau voie la nimeni să-i scrie. Uite, iezii ăştia doi — şi-a smuls pătura de pe ei — i-am găsit într-un grajd şi i-am luat pentru ea. Am semănat orz, să-i hrănesc cu orz.

Femeile iubesc căţeii şi iezii. Ea are o sanie de trestie, o regină are tot ce doreşte, la Sinaia e frig, i-am cules dintr-un loc cuiburi de auşel, sînt ca mănuşile de pîslă, îi trimit iezii şi cuiburile, iar pe scrisoarea ta mă cac. Şi, dacă mai îndrăzneşti să-i scrii un rînd, cu mîna mea te-mpuşc şi te trimit împachetat în gheaţă la morga din Bucureşti. Morga din Bucureşti e cea mai bine înzestrată din întreaga Europă. Toate anomaliile sînt prezentate acolo: sinuciderile, crimele, escrocheriile, falsurile celebre. Dacă nu renunţi, dacă nu te dai în lături din calea mea, te-mpuşc.

— Trimiteţi-mă în ţară, domnule colonel, şi vă jur că mă voi înfrîna...

Gardul de mărăcini dinspre livadă trosni, apăsat de trupurile a trei inşi care pătrunseseră pe arie şi se opriră în gura şopronului. Erau trei nemţi de la spitalul veterinar. Pe cel din mijloc, care proptise piciorul pe roata de căruţă răsturnată în cărare, îl cunoşteau, era tălmaciul grupului german, Paul Stedner, dar lumea-l chema cu numele meseriei pe care-o exercita: Tălmaciu. Număra în jur de patruzeci de ani, în serile liniştite pescuia în Dunăre, stînd într-o barcă de cauciuc, avea o mutră plîngăreaţă de om care suspină mereu, ochi gogonaţi ca nişte boabe gata să spargă, şi reparase ştampila primarului, lucrînd-o cu un briceag cît o lăcustă.

— Toată lumea rămîne pe loc! spuse el, trăgînd piciorul de pe roata veche. Şi nici o mişcare!

Reformaţii, strînşi în jurul ceaunului cu ţuică, încremeniră. Nemţii ceilalţi, la cîţiva paşi în dreapta felinarului, îndreptară pistoalele automate spre gura şopronului. Muierea care ronţăia covrigi se aplecă şi o smuci pe Bocu de umăr.

— Scoal, fă, c-au venit cu pistoalele şi tu dormi în nesimţire.

Bocu se ridică într-un cot, îndreptă o şuviţă de pe ochi şi căscă.

— Ce e, mă, nea Mihăilă, îl întrebă pe bătrînul căprar, v-a venit să vă jucaţi cu puştile noaptea?! Jucaţi-vă dracului în bălării şi lăsaţi oamenii să doarmă.

— Taci din gură, proasto, o repezi Mihăilă.

Apoi către Tălmaciu:

— Ce vreţi, camarade?

— Trebuie să predaţi armele. România s-a aliat cu Rusia şi a declarat război Germaniei.

— I-auzi drăcie! făcu Mihăilă şi privi la ai lui, buimac, aşteptîndu-se parcă să fie contrazis.

— O să plătiţi scump chestia asta. Armele!

— Păi... camarade, încercă Mihăilă.

— Isprăveşte cu tîmpeniile! îl repezi Predescu. „Camarade” în sus, ,,camarade” în jos. Dacă s-a întîmplat că s-a întîmplat, nu mai sîntem camarazi, sîntem inamici

Şedea în poziţie de drepţi, ţinînd ceaşca cu flori de smalţ albastru lipită de vipuşcă.

Tălmaciu îl privi scurt, piezîş şi trecu la rastel. În chenarul de tablă fixat cu scoabe de peretele şopronului atîrna o puşcă veche şi ciopliturile din lemn de plop în formă de arme, cu aia cu care Pavel Berechet îi freca la instrucţie pe reformaţi în zilele cînd nu era de lucru în grădina de zarzavat. Desfăcu smucit închizătorul singurei puşti în stare de funcţiune, păşi peste Bocu, care tot nu se îndura să se smulgă din culcuşul cald, şi ieşi pe uşă, astupînd cu spatele lumina felinarului. Noaptea se făcu dintr-o dată mai deasă şi se auzi vîntul curgînd cu valuri de ţînţari.

— Treci în faţă! îi porunci Tălmaciu lui Mihăilă, care înaintă şi se lăsă percheziţionat fără să scoată o vorbă.

Din pricina fricii, sau poate fiindcă băuse prea mult, unul din reformaţi icni şi începu să vomite. Muierea lui îi prinse fruntea în palme şi-l întoarse cu faţa spre perete.

După Mihăilă veniră la rînd ceilalţi. Tălmaciu le pipăia atent buzunarele şi la sfîrşit îi împingea pe arie. Găsi asupra lui Mihăilescu doi cartofi copţi şi o gutuie. Cartofii îi strivi sub cizmă, gutuia o aruncă în gardul de mărăcini,speriind curcile urcate în salcîm. După asta, le îngrămădi şi pe femei la un loc cu bărbaţii. Una începu să plîngă, Bocu o lovi cu cotul să se liniştească, iar căprarul Mihăilă îi spuse lui Tălmaciu, acru şi rău:

— Pe femei nu aveţi voie să le căraţi cu noi, ele nu-s în armată.

— Nu cărăm pe nimeni, nicăieri. Vă luăm ca să goliţi şlepul de cartofi. Trebuie s-ajungem cu toţi caii sănătoşi în Ungaria. Daţi-i drumu. Iar cine se opune, va primi un glonţ în burtă.

Grupul se urni spre fundul livezii. Trecînd pe lîngă closet, Tălmaciu deschise uşa şi aruncă închizătorul capturat prin deschizătura tronului rotunjită cu fierăstrăul de către Pavel Berechet în formă de inimă. Bărbaţii călcau tăcuţi, neîncrezători, femeile, speriate, se închinau, bolborosind rugăciuni.

Cînd ajunseră pe malul Dunării, departe, peste cîmpie, într-acolo unde se întind vărsăturile Ialomiţei, ţîşniră flăcări violete şi o bubuitură îi făcu pe toţi să încetinească pasul. Bocu ţipă în pumni:

— Doamne, ai milă!

Dar nimeni n-o luă în seamă. Un reflector, în fază slabă, instalat între tufişuri, lumina la intervale egale pereţii de fier ai şlepului, debarcaderul păzit de santinele înarmate şi un grup de ţărani ghemuiţi sub salcîmi.

Tălmaciu, ferindu-şi ochii cu palma de lumina reflectorului proiectată asupra punţii făcută din dulapi, strigă santinelelor să urce pe şlep, apoi se întoarse spre cîrdul reformaţilor şi, arcuind umerii, le făcu semn să-l urmeze.

— Puntea e strîmbă, remarcă Predescu.

— Îndreaptă-o, îi porunci Tălmaciu, fără să se oprească, şi oamenii îl urmară, cuprinşi de-o nerăbdare febrilă, prostească.

De sus, de pe şlep, pîraie de cartofi începură să curgă în Dunăre. Apa tulbure îi înghiţea cu gîlgîituri sufocate, şi-i scotea din nou la suprafaţă. În cer ţîşneau benzi de foc, ai fi zis că noaptea rîde isteric şi i se văd dinţii înspumaţi. Mirosea a fum de tutun, a tutun cazon, şi a măsline (de unde?). Un bătrîn care lucra între căprarul Mihăilă şi Bocu se împiedică, barba dată cu ulei mătură capacul unui chepeng pus lîngă cabina paznicului însoţitor, şi omul rămase în genunchi, ţinînd în mîini un cartof pe care-l cojea cu unghia, în neştire.

— Auzi, îi spuse lui Mihăilă, am avut un copil bolnav de scarlatină...

Dar vorbele i se topiră pe buze. Lîngă el apăruse Tălmaciu.

— Ce e? Priveşti luna? şi arătă luna pe sub care treceau nori negri ca nişte stafii de scrum.

— Nu, de ce să mă holbez la ea? Luna e roşie da nu ţine de cald. Luna e un vas.

— Cum ai zis? făcu Tălmaciu, neînţelegînd.

— Luna e un vas cu lacrimi. Din marmură şi din sticlă, înăuntru sînt adunate lacrimile cu care Maria Magdalena l-a plîns pe Isus Christos. Noaptea sînt de sînge, adică lacrimi de căinţă, înţelegi? Iar ziua sînt de rouă, bucuria iertării.

— Şi nu curge?

— Luna?! Păi e un vas sfînt. Numai Dumnezeu o şterge de praf şi n-are nici un interes să-i dea gaură cu burghiu, nu-i aşa?, întrebă el. Apoi, scurt: Vine, vine bătălia. Nu credeam asta.

Tălmaciu îi întoarse spatele şi se îndreptă spre celălalt capăt al şlepului.

În poiana deschisă spre castelul prinţului Şuţu răsunară deodată nechezături. Cei de pe şlep se întoarseră şi văzură cum cincisprezece soldaţi germani, echipaţi de front,

scoteau caii de la conoveţele din fundul parcului şi-i îngrămădeau pe aleea pardosită cu dale de piatră ce duce de la scările clădirii pînă la morile de vînt unde e o barieră, făcută din discuri de scîndură vopsite fistichiu, în plasa de iederă şi trandafiri galbeni, care acoperă peretele castelului pînă la streaşină, se deschisese o fereastră şi o umbră nedesluşită sta aplecată peste pervaz. Era comandantul spitalului, un tip negricios, corcitură de italian sau de grec, căruia îi plăcea să mănînce biscuiţi şi să bea vermut dintr-o sticlă cu etichetă verde avînd înscrise pe ea semne de localităţi străine, înşirate ordonat, ca pe scala unui aparat de radio. Caii fornăiau, nechezau scuturat. Erau dintre cei răniţi şi vîntul nopţii, încurcîndu-se în coamele lor, împrăştia duhoare de iod şi de creolină. Soldaţii le smulseră căpestrele — umblau tăcuţi, dar repede, cu mişcări nervoase, se cunoştea asta după ţăcănitul sec al cataramelor lovite între ele şi din atingerea bocancilor cu piatra — şi trecură în umbra plopilor canadieni.

Cînd isprăviră, comandantul, la fereastră, mişcă o mînă, parc-ar fi scuturat scrumul ţigării peste o balustradă şi în clipa aia două mitraliere deschiseră foc în plin asupra cailor. Caii se clătinară, izbindu-se între ei şi izbind piatra cu copitele. Doi noateni, aflaţi în unghi mort faţă de poziţia mitralierelor, se aruncară în gardul de lemn cîinesc, turtindu-l, dar o a treia mitralieră, parcă sora mai mică a celorlalte, îi seceră fulgerător. Trupurile greoaie se prăbuşiră înfundat, cu sforăituri şi gîfîieli. Căzură toţi, zbătîndu-se scurt şi doar nechezatul unui singur cal ajunse în punctul de intensitate maximă şi se frînse acolo, pe treapta de sus a groazei, deznădăjduit şi parcă omenesc şi, cînd pieri, atîrnat în înalt, urlet îngheţat în gura unui clopot, jos se aşternu o linişte fricoasă, mirosind a sînge gras şi a puroi.

— Porcilor! spuse tare cineva pe şlep.

Tălmaciu îl auzi, dar nu încercă să-l descopere. Înjură şi coborî pe mal, să-l întîmpine pe comandant care ieşea din

castel, urmat de cei opt cîini de vînătoare pe care-i culca, noaptea, pe divane joase, în aceeaşi odaie cu el, şi se apropia de debarcader, călcînd peste căpiţele de hoituri. Venea încet, înfăşurat în pelerină. Picioarele-i subţiri, strînse în cizme înalte, se înfundau pînă la genunchi în burţile moi, păroase ale cailor, striveau aşchii de os, se izbeau de ţestele sîngerînde şi făceau să ţîşnească fîsîituri din intestinele îndopate cu fîn şi grăunţe. Clinii se ţineau în urma lui, schelălăind pofticioşi, cu limbile scoase, dar neîndrăznind să se atingă de ceva. Lîngă debarcader, se porniră să latre îndîrjiţi, parc-ar fi întîlnit o haită de lupi.

Tălmaciu răcni la ei, să-i potolească, de peste Dunăre cineva strigă lung: „Panaite!”, o pasăre ţipă ascuţit în smîrcuri — în clipa aceea, luminile din castel se stinseră (administratorul Marin Doancă? servitorii?) — în cer, foarte aproape, se sparse un obuz, bătrînul, care vedea luna ca pe un vas de lacrimi, scînci şi pe zare se aprinse stuful şi se văzură Munţii Măcinului, calcaroşi, scăldaţi într-olumină ireală. Trecea spre mare o vedetă rapidă a armatei germane şi-n drumul ei, spre gurile Dunării, unde pontonierii întindeau plase de mine, bătea cu tunurile ca să ridice la luptă toate unităţile dispersate pe malurile fluviului. Comandantul spitalului veterinar şi patru soldaţi suiră într-o şalupă şi-i ieşiră înainte în dreptul insulei din mijlocul Noianului. Căpitanul vasului, un tînăr smintit, amăgit de cine ştie ce promisiuni, acceptă să ancoreze şlepul, dar cînd veni la ţărm şi văzu cîtă încărcătură trebuie să tîrască, se răzgîndi şi nu vru să ia decît jumătate din efectiv.

— Ceilalţi puneţi mîna pe căruţe şi vă încolonaţi, şi spre munţi!

Soldatul român Vasile Predescu fu declarat prizonier şi pus să lege şufele. Cînd şlepul se desprinse de lîngă debarcader, el sta pe punte, drept, cu un muc de ţigare atîrnîndu-i între buzele groase. Îl scuipă şi strigă spre Bocu,

încremenită pe mal, cu reformaţii din grădina lui 3 artitilerie Franţa:

— Hei, Bocule, rămîi sănătoasă. Noi doi ne-am fi înţeles bine. Acum o să-ncerc la regina nemţilor...

Şi s-a dus să moară unde nu-l ştia nimeni.

În noaptea în care nemţii părăseau Plătărăştii, Che Andrei şi Ion Mohreanu porneau din Urziceni, pe doi cai de furat, către satul lor de la Dunăre, ca să culeagă două sute de butuci de vie, proprietatea lui Che Andrei.

— Mie, cum avea să spună Ion, mi se făcuse dor de Noian, iar bătrînului de o băutură de trei zile, cu lăutari. Am mers numa printre porumburi, departe de drumurile umblate, şi-n zori am fost la Plătărăşti, la Titi Şorici. Bătea un pui de vînt, sămînţă neagră de furtună şi de ploaie, şi Titi Şorici, întors de la pescuit, înşira pe o rogojină crapi mari, cu boturile pline de aţe băloase. Pantalonii cu care intrase în apă şi o flanea murdară atîrnau într-un par, iar cizmele de cauciuc, găurite şi pline de nămol, zăceau lîngă prag. Titi Şorici, deşirat şi noduros, cu obrazul vînăt, aspru, a legat caii sub şopron şi s-a rotit mult pe lîngă şargu călărit de Che Andrei.

— Cal de arhanghel, dacă nu-l ascundem, l-am pierdut.

— Iapă, băiatule, răspunse Che Andrei, şi e nedată la armăsar, călugăriţă adică. Ia!... se opri. De ce zbiară muierea aia, camarade?... Vetină, strigă el spre curtea lu Pavel Berechet, şi chiar făcu cîţiva paşi spre pajiştea de lucernă în care se amestecau petece de negură, de ce urli, neică, în faptu zilei? Titi Şorici, ştii vorba mea, că un om deştept doarme într-o juma de ceas cît un prost în trei zile? Tot aşa şi muierea, cînd plînge...

— Las-o-n pace, spuse Titi, Pavel trage să moară.

— De unde pînă unde?! se miră Che Andrei.

— S-a îndopat cu bani de hîrtie şi horcăie acum fără speranţă.

— Te-te! se strîmbă Che Andrei, cum să se îndoape cu bani?

— Uite că s-a îndopat. Nemţii i-au rechiziţionat patru căruţe şi i-au aruncat ca plată bani de-ai lor, care nu mai au nici o valoare. El s-a aruncat în genunchi, a strigat, s-a tîrît şi la urmă a făcut banii sul şi i-a înghiţit. Acum stă să dea ochii peste cap. Azi noapte l-au frecat cu făcăleţu pe burtă, da degeaba. I s-a încuiat stomacu.

— Totdeauna i-au plăcut banii, zise Che Andrei. Acum o să aibă să numere şi pe lumea ailaltă.

— Du-te şi-l vezi, dacă vrei.

— N-am timp, spuse Che Andrei, fiecare se aranjează cum îi convine. Eu, parexemplu, cred c-o să mor într-o zi la trei după amiază. Şi n-o să apuc să-l mai văd pe Gicu Catîru. Ştii, Titi Şorici, că Gicu al meu a făcut exact ca Pavel Berechet?

— I-au luat şi lui căruţele?

— Domnule, tu ai fost deştept cînd ai plecat din Dobrogea, da văz că te-ai prostit de cînd te-ai întors. Am zis eu o vorbă despre căruţe? Pentru mine o căruţă nu valorează nici cît un petec de izmană. Gicu Catîru e prizonier la ruşi şi-or să-i putrezească oasele în Siberia. Era mai bună Alaska, acolo topesc ăia gheaţa cu două fire de curent electric — sfîr, sfîr! şi sloiu se face apă caldă, să te bălăceşti în ea de dimineaţa pînă seara — da Alaska nu mai e a ruşilor, au vîndut-o americanilor. Gicu al meu a avut norocu pe care-l merită. Mi-a spus om care-a fost la faţa locului, şi a scăpat. S-a rupt frontu, auzi tu, şi trupa fugea să se regrupeze. Era pe lîngă o linie de cale ferată şi, buf! o bombă, şi-un tren nemţesc e făcut pilaf şi dintr-un vagon sar în aer vrafuri de hîrtii. Da nu erau hîrtii, că erau bani şi Gicu Catîru se opreşte să adune. Umple sacu de merinde, ăilalţi trag de el: „Mişcă, mă, camarade, c-o să dai de dracu”, da el nimic, rămîne să umple şi raniţa cu şo-moioage. Şi-a luat de pe jos, că l-au luat ruşii ca din oală. Mă mîngîi cu gîndu că i-or fi trîntit vreo douăzeci de cizme-

n dos. Ca să vezi că nimic nu e fără pereche pe lume. La ăsta, la Berechet, cînd o muri, că o să crape, nu-mi fac eu griji dinspre partea asta, trebuie să pună Vetina taxă de intrare. Cine vrea să-l vadă, să plătească. Fiindcă e de văzut. Păcat că eu trebuie să mă duc la vie — o să-mi dai tocitoarea ta, Titi Şorici, n-am pe altu la care să deschid gura — aş fi vrut să văd cînd îi scoate maţele. Cînd l-a otrăvit, ştii tu cine, pe domnu Fănică Măxineanu, eram la Brăila, şi n-am văzut. N-am mai văzut maţe de om din războiu ălălalt. Vreau să zic că în ultimii douăzeci şi ceva de ani am văzut numai maţe de porc şi de peşte.

— Păi de ce să-i scoată maţele? am întrebat eu.

— I le scoate, fiindcă aşa se obişnuieşte, şi noi n-o să fim aci cînd l-o tăia cu fierăstrău...

Apoi se făcu dimineaţă, o dimineaţă grea, mohorîtă şi noi intrarăm în vie. Pe cer, deasupra Noianului, se alungau nori, unu semăna cu un porc despicat şi fugea să se înfigă în turla bisericii, ca într-o frigare. Iarba atîrna de rouă, şi deodată începură să ţăcănească nişte mitraliere: ta, ta, ta!

— Se bat, zise Che Andrei, şi se ridică în picioare.

Dincolo de şirul de pruni care mărgineşte via era o bostană. La picioarele prepeleacului învelit cu stuf, două fetiţe, în fuste de stambă decolorată, săpau cu un fier strîmb o groapă în care să aşeze o păpuşă de lut. Sus, în prepeleac, patru puştani mulgeau sfoara unui smeu. M-am suit lîngă ei.

— Vezi ceva? mă întrebă Che Andrei, de jos.

— Parcă se mişcă unii prin porumburi, spre Vadu lupului.

— Armată regulată, sau nişte haimanale?

— Armată.

— Eroi, domnule, nu armată. În toate cărţile scrie că sînt eroi, şi tu, hodoronc-tronc, armată! Soldatu, în bătălie, este un erou. Ai noştri sînt eroi, ai lor sînt eroi, pas să mai înţeleagă ceva bietu copil cînd se duce la şcoală. Orice treanţă de soldat ajunge de devine erou, ascultă la mine. Chiar şi eu, dacă vrei să ştii, sînt erou. Da sînt erou viu, un

fel de scuipat adică, fiindcă cei mai buni eroi sînt eroii morţi, care nu cer de mîncare. Dă-te jos şi hai să ne vedem de treabă.

Şi către copii:

— Cu ce-aţi lipit, neică, stinghiile smeului?

— Cu clei de prun.

— Huş! Cel mai bun lipici e ceara din urechi. Veniţi încoa să vă dau nişte ciocolată. N-aţi mîncat de cînd sînteţi, e dulce.

Ciocolata o luasem dintr-un camion german, părăsit în cîmpie. Che Andrei împărţi fiecăruia cîte două bucăţi mici, rotunde, în formă de melci, şi copiii o înfulecară pe loc şi cu foiţele de staniol îşi îmbrăcară dinţii.

— Acum duceţi-vă acasă, le spuse el, să nu vă nimerească vreun glonţ tras de-un prost.

Mitralierele continuau să tragă îndesat, iar împrejur, aproape, era linişte molîie.

— Ţi-e frică, Ioane? mă întrebă Che Andrei, cînd ne-am întors în vie. N-are de ce, soldaţii se bat, noi culegem via.

Apropierea frontului nu-l neliniştea, şi s-auzea acum şi uruit de şenile smulgînd pămîntul amestecat cu piatra de pe şosea.

— Paştele mă-si de război, eu vreau să-mi culeg via şi să-mi bea vinu. Ştii ce vin e ăsta? Negru, ca sîngele de ţigancă. Dacă vrei să mă crezi, eu numai cu ţigănci mi-am cules mereu fîşia asta de vie. Ţigăncile ştiu să se dezbrace frumos şi au pielea ca strugurii. Ele nu ţin de nici o religie, camarade, şi nu le e ruşine de nimic. Ascultă aici, culesu viei fără ţigănci n-are nici un haz. Cînd o să ai via ta, numa pe ţigănci să le chemi să calce strugurii. Tropăie pe sac şi cîntă de-ţi vine să le mănînci. Da-s frumoase numa la tinereţe, atunci îţi seacă minţile. Eu, parexemplu, am prins pentru una două mierle, le-am smuls limbile şi i le-am dat ei să le mănînce. Mi-a cerut limbi de mierlă, i-am adus. Cînd îmbătrînesc, nu mai sînt bune de nimic, se-ngraşă, se fac

nişte balabuste nenorocite care fumează de te-apucă două mii de draci cînd le vezi cum aruncă fumu pe nări. Parcă s-a mai apropiat, sau mă-nşel eu? Nu vreau să mor astăzi, n-am mai luat anafură-n gură de la Paşte şi poţi să ştii ce-i pe dincolo?

Trase adînc în piept aeru uscat de vînt, se duse la tocitoare şi, cocoţat pe o grămadă de lemne aşezate în trepte, începu să zdrobească strugurii cu un par de salcîm, răzuit de coajă. Ciorchinii goi îi azvîrlea în petecul de mohor din marginea Noianului. Zgomot de crăci frînte, şi o chemare:

— Alo, voi de colo, daţi-vă mai aproape.

Era o patrulă de cinci călăreţi români. Se oprise între pruni.

— Veniţi voi, le răspunse Che Andrei, că tot nu umblaţi pe picioarele voastre. Poate gustaţi şi o cană de must. Hai, veniţi şi luaţi, pomana îngraşă.

Comandantu patrulei, un locotenent subţirel, cu obrajii palizi şi cu o gîlmă cît o nucă sub tîmpla stîngă, prelungi o-njurătură. Lîngă el, un sergent în capu gol mînca mure cu lingura dintr-o gamelă pe care-o ţinea în îndoitura braţului.

— Serviţi şi dumneavoastră? întrebă sergentu.

Locotenentu smuci din cap şi bereta îi căzu în iarbă. Se aplecă, o ridică uşor cu biciuşca, şi-n timp ce-i scutura tresele cu fir de aur fixate deasupra cocărzii, ţipă răguşit:

— Mişcă-n pas alergător cînd te chem!

Che Andrei, mînjit de must pînă la coate, fugi printre butuci şi luă poziţie de drepţi. Da în clipa următoare desfăcu braţele şi strigă la mine:

— Uite-l pe Dumitru Căpălău, mă! De unde-ai apărut, Dumitre? şi se repezi la Dumitru şi-l bătu cu pumnu pe pulpă. Al dracului, gură-spuzită, ai scăpat teafăr, a? Îmi pare bine că te văd, să ştii.

Dumitru se feri, întinse laba grea, îl apucă pe Che Andrei de umăr şi-l întoarse spre locotenent.

— Ce e cu copiii ăia din şanţ? întrebă locotenentu şi gîlma de sub tîmplă îi tresări nervos.

— Sînt din satu nostru, Plătărăşti, răspunse Che Andrei.

— Şi d-aia ţi-ai bătut joc de ei?

— Eu?!

Dînd pinteni, locotenentu îl luă în pieptu calului şi-l trecu dincolo de pruni, în bostană. Băieţii şi cele două fetiţe, stînd pe vine, în marginea şanţului, se uşurau gemînd. Doi dintre ei rupseseră cîte-un fir de bozie, şi se apărau de muşte.

— Se cacă, făcu Che Andrei. Măăă!

— Pentru că tu, ticălos bătrîn, le-ai dat koprol. Am văzut foiţele de staniol. Frontu e la doi paşi şi tu te joci. În loc să-i iei, să-i duci la adăpost, tu-i îndopi cu koprol.

Şi dacă frontu se lăsa-ncoace? Nu-i strivea, nu-i făcea una cu pămîntu?

— Domnule locotenent, daţi-mi voie să raportez, eu am zis că e ciocolată adevărată, de unde să ştiu că sînt buline care te scot afară?

Locotenentu îşi strînse bereta în pumn şi o îndesă sub cureaua diagonalei.

— Sergent, ordonă el, pantalonii jos, şi douăj de trăgători. Ca să-i piară pofta de glume idioate.

Sergentu atîrnă gamela într-o cracă de prun şi sări din şa. Che Andrei vru să fugă, da sergentu, călcînd apăsat, îl prinse în braţe şi-l trînti cu faţa în ţărînă, ca pe-un sac. Che Andrei se zvîrcolea neputincios, sergentu, mînjit de mure pe bot, îi smulse pantalonii şi se sui cu şezutu pe ceafa lui.

— Hai, Căpălău, treci şi arde-l!

Dumitru îşi desfăcu centura, strînse paftaua în pumn, şi-l croi pe Che Andrei peste şale, îngustînd ochii şi boţin- du-şi faţa.

— Dumitre, l-am strigat, opreşte-te, mă, eşti nebun?!

— Dă-te-n lături, să nu te trăsnesc şi pe tine!

Era roşu la faţă, nedormit şi transpirat, cămaşa scorţoasă i se descheiase la piept, lăsînd să-i curgă afară lăn- ţişoru de care e legată plăcuţa matricolă. Se frecă la

gură, îşi făcu vînt şi lovi din nou. Cureaua vîjîia prin aer şi pocnea scurt în trupu lu Che Andrei. De fiecare dată, Dumitru îşi muşca buza şi-şi lingea cu vîrful limbii mustaţa aspră, tunsă scurt, iar Che Andrei avea zvîcneli pipernicite, de animal bolnav şi trudit. După a şaptea lovitură se săltă, cu ultimele puteri, şi-l dădu peste cap pe sergent. Ăsta seridică repede, ca să-l înşface din nou, da locotenentu îl opri şi-i făcu semn să încalece. Între timp începuse să plouă, o ploaie cleioasă, răsucită de vînt. Dumitru îşi suflă nasu, ştergîndu-şi deştele de pantaloni, îşi încheie centura, luă gamela uitată de sergent în prun, şi porni în galop ca să ajungă restu patrulei care gonea pe drumu mărginit de tufe de sînger către linia frontului din cotu ce-l face Dunărea înainte de a se arunca spre Plătărăşti, apoi în gura Brăilei. Mai tîrziu am ştiut că acolo s-a bătut un regiment de roşiori cu o coloană germană, împiedicînd-o să facă joncţiunea cu ariergarda a două divizii motorizate ce sileau să se instaleze pe Munţii Buzăului. Che Andrei mă privi lung, cu faţa slută şi rea şi, fără să spună un cuvînt, intră în bordeiu săpat în marginea Noianului şi trase zăvoru pe uşă. L-am strigat, n-a vrut să-mi răspundă şl nici să-mi deschidă. Atunci m-am dus de-am acoperit tocitoarea şi m-am întors şi m-am aşezat pe-un butuc, aproape de uşă şi am aşteptat. Tîrziu, cînd lătratu mitralierelor şi sughiţu tunurilor de cîmp s-au potolit, şi s-a făcut şi seară, Che Andrei a ieşit.

— Hai în sat, mi-a zis. Şi nu-i nevoie să-i spui lui Titi Şorici cum m-au bumbăcit ăia. Hei, mama lor de eroi!

Şi, schimbînd tonu:

— Am tras un puişor de somn, cum scrie la carte.

Titi Şorici ne dădu să mîncăm raci tăvăliţi prin usturoi. Ziua întreagă, ai lui, adică nevastă-sa Mitana, o femeie mărunţică şi foarte frumoasă, cu ochi negri, mari, plini de mirare şi de scîntei vesele, cu păru legat cu o fundă, în urechi cu cercei ca nişte ciorchini, fata de cinci ani,

bucăţică ruptă din mă-sa, gătită şi ea cu cercei de sticlă, şi ăi doi băieţi gemeni, născuţi în Dobrogea, la Aguleşti, şezuseră ascunşi în tranşeia din fundu grădinii, ca aproape toţi oamenii din Plătărăşti, iar el pescuise raci şi strînsese băligi uscate pentru foc. În timp ce Mitana aşeza masa, Titi Şorici ne spuse că Pavel Berechet murise.

— S-a stins ca o feştilă. Ca să vezi că omu nu-i nimica!

Berechet murise după amiază. După ora două, cînd a început ploaia, a băut o cană cu rachiu de izmă şi a ieşit afară, tîrîndu-se în patru labe. Vetina nu l-a simţit, aţipise sub horn, pe un maldăr de frunze de hrean rupte ca să învelească pîinea în ele înainte de-a o băga în cuptor. Cînd s-a trezit din somn a sărit şi, fuga în odaie. Acolo, nimeni, cana întoarsă cu fundu-n sus şi baioneta lu Berechet răsturnată pe podele. A ieşit afară şi a strigat la Gheorghe Jinga care, sub şopron, călca gîlcile Ţiţei cu un beţişor înfăşurat în scame de bumbac înmuiate în gaz:

— Nenică Gheorghe, unde e Pavel?

Jinga, nici el nu-l simţise pe Berechet. Auzind-o pe Vetina, s-a întors şi a dărîmat sticla cu gaz. Şi atunci l-a văzut pe Pavel. Era pe gunoi, cu faţa în sus, ploaia-i uda obrazu, da el nu se mişca. Călcînd cu bocancii peste cioburi, Jinga a dat fuga înaintea Vetinei să-l zgîlţîie pe Berechet. L-a sucit, l-a scuturat şi cînd şi-a dat seama că e mort, s-a aplecat şi i-a lipit pleoapele. Vetina a îngenuncheat şi ea, şi i-a desfăcut pumnu drept din care a scos fluieru cu care Berechet îi strîngea pe reformaţi la instrucţie. Pe urmă, ca o besmetică, s-a dus sub salcîmii de lîngă gard, s-a aşezat cu pieptu pe scîndurile ude şi-a aşteptat să zică cineva ceva, da nimeni nu zicea nimic, s-auzea numa Dunărea, tunurile şi nişte cîini care lătrau turbaţi. Şi atunci, smulgîndu-şi broboada, a început să ţipe:

— De ce latră cîinii la sufletu lui, nenică Gheorghe? Nu-i lăsaţi sufletu în gunoi!...

— Buni racii, spuse Che Andrei, apucîndu-se să înfulece, şi se răsti la cei doi gemeni: Mai încet, taică, să nu vă

înghiţiţi deştele.

— Nenea Pavel s-a urcat la domnu Dumnezeu nostru, zise fata, arătînd spre Dumnezeu bătrîn, cu barbă de argint, din icoană.

Icoana era veche, cu boabe roşii în colţurile de jos, cu patru frunze de sulfină, presate sub geam, cu un pol de aur găurit, fixat cu un cui de centura unui soldat roman ce se tîra pe spate, vrînd să scape de mînia judecăţii cereşti.

— Dacă nen-tu Pavel s-a dus undeva, zise Che Andrei, află că s-a dus jos, jos de tot, acolo de unde se scoate păcura, căci i-a mers prea bine în viaţă. Pavel Berechet a fost hoţu-hoţilor şi, dac-am fi deştepţi, i-am smulge braţu drept din umăr şi am desfereca toate lacătele cu el. Pentrude-alde el nu există iertare. Cînd va veni Mîntuitoru, cu moartea pe moarte călcînd, luminat de patruzeci de lămpi lucioase ca gheaţa în care ard căpăţîni de zahăr cu mirodenii, îi va spune arhanghelului Mihail: „Scoate sabia, ofiţere, şi dă-l cu cracii-n sus pe Berechet! Nu te milogi, Berechet, nu umbla cu fofîrlica, la dreapta cu tine, la ocnă, c-ai fost o putoare şi o pramatie, la stînga, ăia care-au suferit în lume: Che Andrei, Ion Mohreanu, Titi Şorici.

— De ce vorbeşti aşa? zise Mitana. De morţi trebuie să-ţi fie milă.

— Tu, du-te de bea bere Bragadiru, ca să te-ngraşi, şi pe urmă să mă-nveţi pe mine ce să fac. Milă! De ce să-mi fie milă? Ce crezi tu, că dacă eu mueam şi el trăia, lui îi dădea sîngele pe nas de mila mea? Nici n-ar fi stat să întrebe: „Ce-a avut ăla, mă, de ce l-a luat dracu?” Ştiu cine-a fost şi nu mă duc cu lumînare, cu toate că mi-ar face plăcere să văz cum îi stă cu mîinile pe piept.

Mitana a strîns blidele în tăcere, şi-a aruncat un şal pe umeri şi Titi Şorici a ieşit s-o ducă la priveghi. De vreo jumătate de ceas, pe prispa casei lui Berechet se tînguiau viorile lu Bomfaier şi Schelete, un cîntec tulbure, jalnic, ca o bălăceală făcută de un cîrd de pui de raţă prin nămol. Am ieşit şi noi în prag, eu cu Che Andrei, să ascultăm. Ploaia

fugise dincolo de Dunăre şi peste şoproanele lui Berechet sclipea luna, mică şi rotundă ca o ţîţă de femeie.

— E multă lume acolo? îl întrebă Che Andrei pe Titi Şorici, cînd se întoarse pe cărarea bătătorită în lanu de Lucernă.

— Prezenţi toţi reformaţii lu 3 artilerie Franţa. Şi toţi îs în civil, numai zdrenţe, parcă-s nişte sperietori.

— Da, şi toţi se miră ca tîmpiţii: cum a murit el, domnule? Da eu, camarade, am o întrebare mai grea decît asta: spune-mi, Titi Şorici, lămureşte-mă, ce e omu pe dinăuntru? Asta să-mi spui, dacă poţi. Că moartea, în afară de căzu cînd îţi dă unu cu paru-n cap, vine numa dinăuntru? Eu, de pildă, ce am înăuntru? Băutură, şi-l mai am pe Gicu Catîru, şi pe fratele vitreg Magaie, care trăieşte în munţi cu şapte copii. Înăuntru sînt maţele, astea nu mă interesează, maţele nu cer altceva decît să fie îndopate —ştiu un cizmar din Brăila, care înghite cuie de lemn, poate-o să înghită şi un calapod, maţele primesc orice — da eu vreau să ştiu ce e acolo în întuneric, în ascunzişu care-l deosebeşte pe om de bou. Că omu iubeşte stînjeneii şi bou mănîncă iarbă. Fiecare om, camarade, şi fiecare femeie, părerea mea, are o cutie secretă. Acolo e sufletu şi moartea. Pui mereu pe fundu casetei sau între pereţii ei, care-s făcuţi din foiţă de carne, şi nu scoţi, pentru că ţi-e frică să dai la iveală. Eu am vrut să văd ce e înăuntru, ia să scot eu, zic, să pun pe masă, fapt cu fapt, să înşir toate porcăriile, să scuip pe ele şi să torn în locu lor lapte dulce. Nu s-a putut, nu-ţi dă mîna să scoţi. Fiinţa omului e cea mai prefăcută şi e un prost ăla care zice că se uită-n ochii tăi şi-ţi spune cu cine are de-a face. Numa copiii sînt curaţi, fiindcă n-au avut timp să se strice, da le vine rîndu şi lor.

De sub salcîmii din hotar cu Berechet, cineva-l strigă pe nume pe Che Andrei.

— Cine eşti? întrebă el, dînd cu bocancu peste crustele racilor, aruncate pe bătătură.

— Trenu Anghelina.

— Şi de ce te-ai oprit în gara aia scîrboasă? Pute-a mort acolo.

Se duse sub salcîmi, săltîndu-şi în mers bentiţa neagră de pe ochiu scurs, schimbă nişte vorbe cu Trenu Anghelina, şi pe urmă strigă să ne apropiem şi noi.

— Zice să mergem cu el, cu căruţa, făcu Che Andrei, arătînd spre Trenu Anghelina, care sugea un muc de ţigară, stînd cu spatele lipit pe gard, un ins cu trupu subţire, lunecos şi cu un cap de uriaş.

— Unde să mergem? întrebă Titi.

— Unde-a fost frontu, să dăm o ochire p-acolo. De cu seară m-am apropiat eu cu luntrea, da am auzit nişte nemţi vorbind, erau ascunşi în stuf, şi m-am întors.

— Poate ne-alegem cu niscaiva mantăi, zise Che Andrei.

— Să despuiem morţii? se scutură Şorici.

— Fii, domnule, serios, se supără Che Andrei, nimeni n-a zis asta! Mergem să vedem, tu nu eşti curios?.

— Întîi să vorbesc cu Mitana.

— Nu, dacă-i pe asta, rămîi pe loc. Astea nu-s treburi să le ştie o muiere. Mergem numa noi trei, şi-o să avem grijă şi de tine. Da să nu sufli o vorbă. Întoarce-te-n casă să stai cu copiii, ne ducem noi. Ioane, taică, ia rupe-mi tu un măr din măru ăla, că-mi pute gura a usturoi. Haida, Trenu Anghelina, lungeşte pasu...

Au plecat cu căruţa — drumul cu luntrea, în susul Dunării le-ar fi luat trei sau patru ceasuri — au ocolit prin marginea satului, cufundat în tăcere şi în apele lunii, căci în afară de casa lui Pavel Berechet, nicăieri nu se zărea o lumină, şi au ieşit în cîmpia frămîntată de umbre, pe lîngă castelul lui Alexandru Şuţu-Buric unde, la fel ca în sat, totul părea mort. Spaimă şi încordare urca din pămîntul pătruns uşor de ploaie, roţile unse din belşug cu păcură nu s-auzeau, caii se mişcau legănat şi era o binecuvîntare că plouase, pentru că pe loc uscat, sub cerul ăla întins să

plesnească, tropotul ar fi răsunat ca în tuci. Dincolo de Dunărea vînătă, în ţinutul Măcinului, se înălţa un perete de beznă, nori compacţi prin care fulgerele aruncau gîlgîiri de foc. Stînd în genunchi în coşul căruţei, răsucindu-şi mereu faţa ca de înecat, Ion Mohreanu încerca să intercepteze în zgomotele cîmpiei semnele nevăzute ale fricii care se aşezase în el.

Trenu Anghelina şi Che Andrei, care-şi freca mereu spatele învineţit de lovituri, furau şi ei cu ochiul întinderea clătinată de beznă, dar în ei nu era frică, ci numai o lăcomie neliniştită, intensă şi dură.

— Che Andrei, ceru Ion, în şoaptă, dă-mi o ţigară.

Bătrînul i-o dădu aprinsă. Şi se răsuci spre el:

— Ţi-e frică? Ne-am schimbat în corbi şi ţi-e frică. Strînge din dinţi şi-o să-ţi treacă. Nu-i jupuim pe-ai noştri, luăm numa de la inamic. Şi luăm numa ce-i de prisos, mantaua, pătura. Pentru astea nu-i nici o supărare, de ce să putrezească degeaba? Chestia-i să nu te apuci să tai deştu mortului ca să-i tragi inelu afară. Asta, da, se pedepseşte.

— Taci, ceru Anghelina, drumu se desface în două şi trebuie să ne hotărîm. Eu zic s-o luăm la stînga, spre malu Dunării, pentru că acolo a fost înghesuiala mai mare.

Suciră în loc. Dunărea era în vale, o pădure de plopi tineri acoperea malul. Opt schelete de camion, distruse de foc, zăceau răsturnate într-un petec de mirişte. Împrejur, resturi de haine arse, lăzi sparte şi puşti aruncate în ne-orînduială. Mirosea a fier îmbîcsit de fum şi a iarbă arsă. O roată săltă peste un morman de cartuşe, căruţa scîrţîi şi caii, speriaţi, încercară s-o ia la trap. Trenu Anghelina strînse hăţurile, înjurînd şi coborînd. Trecu în faţa cailor, îi frecă pe ochi şi pe bot, le potrivi căpiţelele şi umbra lui tremură, alungită, tocmai în marginea pădurii. Cu biciul în mînă, călcînd stăpînit, se duse vreo sută de paşi pe lîngă şirul de plopi. Se opri acolo unde plopii, rupîndu-se, formau un luminiş, atît cît să treacă două perechi de boi. Dunărea

bătea în maluri, liniştită. Trenu Anghelina ascultă atent glasul plopilor şi al porumbului, pe urmă trecu în luminiş, întinse braţele în lături, ca şi cum şi-ar fi trosnit oasele — şi trupul lui subţire, cu cap buhos, se profilă ca o cruce în marginea cîmpiei semănate cu morţi — apoi se aplecă şi dispăru. Che Andrei şi Ion Mohreanu, care rămăseseră lîngă căruţă, îl priveau încordaţi. Un cal sforăi, lărgi picioarele şi începu să se pişe. Ion tresări, înfrigurat, iar Che Andrei ridică o puşcă şi-i clănţăni închizătorul.

— Ce dracu faci, bre? se supără Ion.

Zgomotul fierului lovit de fier i se spărgea în cap.

— Verific arma. E nouă, şi el, soldatu ticălos, a aruncat-o şi şi-a luat tălpăşiţa. Fă loc s-o pun în căruţă. Şi caută-mi nişte cartuşe bune, hai, nu mai sta ca o mireasă.

Ion puse piciorul pe pămînt, nedecis, şi se opri. Dintre plopi, tîrînd în braţe o manta şi nişte centuri, se apropia Trenu Anghelina. Pe umăr îi atîrna un sac de merinde.

— Colo pe mal, zise el, sînt cinci morţi. Trei nemţi şi doi de-ai noştri. Parcă zici că s-au strîns să-şi spună de- acasă.

— Te-ai uitat la feţele lor? întrebă Che Andrei.

— Numa la ai noştri. Unu nu mai are faţă, e un fel de terci, ălălalt zici că doarme. Are-o gaură-n sprînceană, atît.

— N-o fi cumva Dumitru Căpălău? încercă Che Andrei.

— De unde dracu să fie Dumitru?! se miră Anghelina.

— Poţi să ştii?! Am zis Dumitru, fiindcă mi-a venit în cap Dumitru. Ţie nu ţi-a venit în minte Dumitru? îl întrebă pe Ion.

— Astea-s tîmpenii, declară Anghelina. Urcaţi-vă-n căruţă, mergem mai între porumburi.

Străbătură la pas vreo cinci sute de metri. In porumburi se căsnea să urce un pui de vînt. Dunărea avea un foşnet calm, tinicheaua lunii sta să se topească. Drumul era îngust, osiile frîngeau buruienile crescute pe muşchiul dintre făgaşe, şi Che Andrei, care nu vroise să urce şi mergea în dreapta căruţei, ţinîndu-se cu o mînă de loitră, se împiedeca în brazde. Uimitor e faptul că nu întîlneau morţi, parcă

fiecare soldat lovit de glonţ s-ar fi retras să moară nevăzut de nimeni, nimic altceva decît arme, afeturi de mitralieră, căşti, lăzi goale, scînduri rupte, tuburi de cartuşe, undeva, lîngă un salcîm, frînt în două, un oblon de fereastră, vopsit în albastru — de unde? — şi o raniţă desfăcută, alături de care zăcea o pereche de ciorapi de lînă. Toate acestea păreau mai degrabă semnele unei fugi disperate decît ale unei bătălii.

Dar în clipa cînd pădurea de plopi se isprăvi brusc şi se sfîrşiră în dreapta şi porumburile, în faţa lor se deschise o vale îngustă, cu pereţi netezi, acoperită cu morţi: sute de cadavre, întinse printre maşini răsturnate, peste mormane de muniţie, prin gropile făcute de pîraie. Priveliştea aceasta, de cimitir la suprafaţă, învăluit într-o linişte neagră, li se dezvălui dintr-o dată, pe neaşteptate, şi cei trei porniţi după pradă fură scuturaţi de un acces de febră, brutal. Trenu Anghelina reacţionă cel mai firesc, trîntind o înjurătură: „Dumnezeu mă-si de poveste!” şi plesni un cal cu nuiaua, Che Andrei, cu braţele spînzurîndu-i, scuipă — cîţiva stropi i se opriră în barbă şi el îşi şterse barba îndîrjit, înţepîndu-se în perii suri — iar Ion Mohreanu se întoarse cu spatele şi-şi apăsă palmele pe pîntece, să strivească agitaţia, colcăiala din stomac.

Che Andrei îşi reveni primul.

— E-hei, ce v-aţi mai tocat unii pe alţii! Bine v-aţi mai aranjat între voi!

— Hai să ne-ntoarcem, propuse Trenu Anghelina, scăzut, Nu-mi trebuie mantăile lor.

— Ce vorbeşti, domnule?! ripostă Che Andrei, nervos. S-o crezi tu c-am bătut atîta drum pîn-aici numai ca să văz cum arată nişte nemţi morţi! şi se răsti la Ion care icnea, cu gîtul lungit pe scoarţa căruţii: Şterge-ţi botu şi vino să ne uităm în camionu ăla de lîngă tufa de păducel.

Porniră tustrei, strînşi unul lîngă altul, şi Che Andrei smulse uşa, atîrnîndu-se de mînerul rece. În cabină, pe canapeaua de muşama, o fată, cu părul galben împletit într-

o coadă lungă, zăcea cu capul răsturnat pe spate. Fusta ridicată de vreo două palme mai sus de genunchi dezvelea două pulpe pline de zgîrieturi. Pistolul cu care-şi retezase viaţa căzuse lîngă un bidon cu cafea. Che Andrei îl luă şi-l băgă în buzunar. Fata avea mijlocul subţire, strîns într-o centură lată. Un şal cu desene turceşti îi acoperea gîtul înalt. Înfipte în parbriz, două fotografii, înfăţişînd, una o stîncă de mare pe care se prăjea o femeie goală, ailaltă un ofiţer tînăr, ţinînd în braţe un cîine.

— Asta-i una din alea care trăia cu ofiţerii, conchise Che Andrei. Nu era urîtă, curva! De unde mă-sa s-o fi agăţat de ei?

Într-o geantă de piele, pătrată, ca acelea pe care le poartă doctorii, găsiră sticluţe cu parfum, un pieptene, mărci germane, legate într-o panglică roşie şi nişte hîrtii ştampilate pe care le aruncară. Mai luară o pereche de mănuşi cu un singur deget şi două lanterne în formă de tub, amîndouă în stare de funcţiune, apoi Che Andrei închise uşa cabinei, încet, ca şi cum i-ar fi fost teamă să n-o trezească pe fata adormită între fotografiile ei dragi, şi, ocolind un colac de sîrmă ghimpată, tăbărîră pe un morman de cămăşi. Pe vale, vîntul nopţii se tîra uşor, în malul rupt se zbătea un mănunchi de iarbă. Trenu Anghelina săltă legătura de cămăşi în spinare şi, aruncîndu-se în salturi mici, de maimuţă, o duse la căruţă.

Se mişcau iute şi ferit, spaima le ascuţise şi mişcările şi auzul, vorbeau puţin şi în şoaptă, asupra morţilor nu se aplecau, culegeau ceea ce căzuse din camioane şi de pe oameni, şi trupurile lor sărind chircit de ici-colo păreau nişte pete purtate de ţîşniturile vîntului. Sub un dîmb înalt de vreo doi metri, la poalele căruia, strînse una în alta,douăzeci de roţi de cauciuc formau un zid de apărare, nu- mărară şapte morţi. În ultimele clipe, înnebunit, unul din soldaţi îşi împreunase mîinile în creştetul capului, şi ceasul brăţară îi scînteia la încheietura mîinii stîngi. Trenu

Anghelina desfăcu brăţara şi duse ceasul la ureche: mergea.

— Unsprezece şi un sfert, citi el pe cadran.

— Te-ai pricopsit cu ceas, zise Che Andrei. Caută şi pentru noi cîte unu.

— Căutaţi-vă singuri.

— Noi doi n-am pus mîna pe mort. Numa tu te-ai spurcat. Şi dacă te-ai spurcat nu mai fă pe deşteptu.

Trenu Anghelina îşi propti umerii în zidul de roţi şi împinse cu amîndouă picioarele trupul unui subofiţer căzut peste trei soldaţi. Îl rostogoli într-o groapă şi o gamelă scrîşni pe un pumn de pietriş. Anghelina îngenunchie şi luă la cercetat braţele moarte, lemnoase. Le pipăia grăbit şi fără să le privească atent — o bîjbîială oarbă, fricoasă, care-l umplu de repulsie — şi deodată avu senzaţia cutremurătoare că braţele morţilor se împotriveau cercetării lui furnicate, ca nişte braţe vii. Zvîcni în picioare şi rosti strangulat:

— Nu pot... Nu...

Îngheţă. Sub luna verde, ca o turtă de venin, Che Andrei şi Ion Mohreanu, şi între ei doi un soldat neamţ, cu cască, cu mantaua pe umeri, desfăcută, se opriseră sub un salcîm şi fumau. Trenu Anghelina simţi că neamţul îl ia la ochi şi că va trage, şi se întoarse fulgerător şi o rupse la fugă, în brînci, spre căruţă.

— Anghelina! strigă Che Andrei, dar el nu şezu să vadă, se aruncă pe burtă în căruţă, deasupra maldărului de cămăşi şi fluieră la cai, ascuţit, iar caii porniră în galop spre malul Dunării.

— A plecat! spuse Ion, scîncit. Ne-a lăsat şi fuge.

— Mama mă-si de pezevenghi! înjură bătrînul, scui- pînd ţigara şi, desprinzîndu-se de lîngă trunchiul salcîmu- lui, scoase pistolul şi trase un foc.

Neamţul, în momentul cînd bătrînul se depărtă un pas, lunecă greoi şi se aşeză lung în iarba tocită.

— Ne-a lăsat, repetă Ion, ameţit.

Căruţa suna să se fărîme, undeva, dincolo de porumburi.

— Păi da, că noi doi sîntem de vină. Ne-a văzut împreună cu ăsta, şi-a crezut că ăsta-i viu, că l-a pus dracu să moară în picioare şi pe noi să ne-aşezăm lîngă el. Smul- ge-i mantaua, o să smulg şi eu una, şi plecăm. Aşa-mi trebuie, dacă stau să mă-nhăitez cu proştii.

Înfăşuraţi în mantăi verzi, cu centuri şi pistoale, ieşiră în drum, pe lîngă camionul în care zăcea, cu gura plină de sînge, o fată cu pulpe zgîriate, şi o cotiră spre sat.

Noaptea era o vînătaie uriaşă, compactă. Undeva, în faţa lor, jucau, rupîndu-se şi închegîndu-se din nou, vîrfuri de flăcări.

— Arde, spuse Ion.

— În cîmp sau în baltă? întrebă Che Andrei. Vreau să ştiu lămurit, eu nu văd.

— În cîmp.

— Poate e luna, poate cade luna.

— Nu, zise Ion, luna, uite-o, e peste Dunăre, în Dobrogea, a intrat în norii ăia groşi, şi arată cu braţul turta verde de venin a lunii, strecurîndu-se în peretele negru de deasupra Munţilor Măcinului.

Che Andrei tăcu şi făcu la dreapta spre fluviu. Ştia pe-aici nişte vaduri ascunse, şi la un debarcader din două scînduri putrede întinse pe pari înfipţi în nămol, găsiră un uluc vechi, urcară înghesuiţi în el şi se lăsară la vale, pe firul curentului Bătrînul ţinea pe genunchi o sabie, cu gardă din şnur împletit.

Vînt răcoros scormonea cenuşa de pe locu unde fuseseră magaziile şi scutura o tufă de soc carbonizată. Che Andrei ridică în vîrfu săbiei un bocanc cu talpa arsă, îl aruncă în buruieni, acolo unde lăsasem ulucu, şi traversînd fîşia de pămînt, care mai frigea încă, intrarăm în curtea castelului. Sus, la ferestre, lumină, jos, în curtea întunecată de plopi, o

haită de cîini se bătea pe jumătate din scheletu unei vite. Am stat să privim o clipă. Uşa de la pivniţă, spartă cu toporu, lîngă prag, patru butoaie de caş desfăcute, saramura se strînsese într-o băltoacă. Pe prispă, la odăile slugilor, o ţigancă bătrînă, cu un clopot de berbec în poală, plîngea. Cred că era beată, împrejur totu mirosea acru a vin, pereţii odăilor arătau urme groase de păcură, podu de deasupra lor tremura sub paşii a doi inşi care se fugăreau prin întuneric, şase tufe de trandafiri, smulse cu rădăcini, se ofileau pe un jug rupt, în cărarea pietruită, un galoş sfîşiat şi un cap de căprioară împăiat. Che Andrei vru să-l ridice.

— Nu-l atinge, se rugă ţiganca. Eu n-am fost niciodată la munte, lasă-mă să mă uit la el.

— V-aţi prădat stăpînu, a? făcu Che Andrei.

— Jafu de pe lume, zise ţiganca. Au luat tot, n-au lăsat nimica, iar Bomfaier şi Schelete s-au scăldat goi în cada cu vin.

Suirăm în castel pe scara din stînga, lîngă care ne împiedicarăm de o aripă de moară şi de un morman de cărţi rupte — în timp ce înlăturam cărţile, ca să curăţim intrarea, cineva, de la un balcon, ne azvîrli în cap o pernă, rîzînd cu hohote — şi pătrunserăm în salonu mare. Douăzeci de oameni, sau poate mai mulţi, jupuiau tapetu de pe pereţi, răzuiau cu cuţitele, smulgeau perdelele, răsturnau sertarele de la dulapuri, îndesînd în trăişti şi în coşuri tot ce găseau, un copil fugea cu un sfeşnic în care mai ardea încă o lumînare, un bătrîn se fandosea cu nişte decoraţii lucioase, prinse pe cămaşă, iar opt inşi, umblînd în genunchi, trăgeau cu cleştele cuiele ce ţineau covoru mare din mijloc lipit de podele.

— Luaţi tot, răcni Che Andrei, înveselit, şi cînd o fi la puşcărie, pe mine să mă alegeţi bucătar. Fă!... strigă el spre două muieri care-apărură dintr-o odaie cu braţele pline de rufărie.

— Che Andrei, ţine-ţi laba acasă! i-o retează un bărbat, îmbrăcat nemţeşte, ca şi noi, şi care strîngea un ciomag în pumn. Te pocnesc la mir cît ai clipi! şi fugi cu femeile, să le apere pe drum.

— Că-mi trebuie mie cîrpele voastre! zise Che Andrei şi, înhăţînd una din găleţile cu vin — erau cel puţin zece şi fiecare din cei care smulgeau cuiele venea, din cînd în cînd, de-a-buşilea şi-şi înfunda căpăţîna în cea mai apropiată de el — se lipi de perete, ţinînd sabia strîns între picioare şi bău cu răsuflări largi.

La sfîrşit, se şterse cu mîneca, îşi netezi bentiţa neagră de pe ochiu scurs şi întrebă de administratoru Marin Doancă.

— Vreau să-l văd. Vreau să vin-aici!

— Urli de pomană. L-a umflat Titi Şorici în pumni şi zace pe burtă. Du-te de-l caută în baie, acolo dai de el.

În baie — pereţi îmbrăcaţi în oglinzi cojite pe alocuri de aburu fierbinte — patru unchiaşi jumuleau curcani, aruncînd fulgii la întîmplare, iar Marin Doancă, cu fruntea înfăşurată în ştergare ude, sta lungit pe un divan de piele, şi trei slujnice, cu şorţuri şi bonete albe, se învîrteau în juru lui, plînse, şi-i schimbau compresele. Una, care în- vîrtea în mînă o trusă de foarfeci, cînd ne văzu cu arme, suspină scurt şi desfăcu braţele. Che Andrei îi luă trusa şi o vîrî la brîu, lîngă tabachere.

— Salut, domnu Doancă, strigă Che Andrei. Eu sînt neamţ, Ion e neamţ, tu ce eşti, camarade?

Marin Doancă se ridică în coate, clătină capu şi bărbuţa ca nisipu, şi gemu. Divanu, prevăzut cu patru rotile, scîrţîi şi alunecă spre cada de faianţă. Un bătrîn, căsnin- du-se să despice curcanu, îl împinse înapoi, izbind cu fundu.

— Ia te uită, Ioane! spuse Che Andrei, încîntat. Păi aşa cred că ţi-ar place şi ţie să fii bolnav, să stai pe un pat cu rotile şi fetele să te plimbe prin casă. Jos de-acolo, Marin Doancă, că vreau să mă distrez eu.

Marin Doancă strîmbă buzele groase, nu credea că Che Andrei vrea cu adevărat să se aşeze în locu lui.

— Cîrteşti, vasăzică, pui de lepră!

Che Andrei scoase pistolu şi, mai înainte ca fetele să aibă timp să ţipe, apăsă pe trăgaci şi ochiu de geam de la colţ sări în ţăndări. În clipa următoare, Marin Doancă sta lipit de perete şi tremura.

— Vezi că ştii de frică!

— Che Andrei, se rugă unu din bătrîni, dacă ai şi revolver, dă-mi mie sabia. Spintec curcanu şi pe urmă mă încing cu ea.

— Curea ai?

— N-am.

— Dă-i-o p-a ta, îi porunci Che Andrei lu Doancă.

Doancă se descinse şi i-o dădu.

— Harnaşament complect, zise Che Andrei şi se sui în mijlocu divanului, cu picioarele adunate sub el, tur-ceşte.

Îmi ceru găleata de vin, pe care-o lăsase lîngă uşă, bău, o puse lîngă el şi porunci să fie purtat în salon. Divanu avea la un capăt patru cureluşe cu mînere de alamă. Marin Doancă şi slujnicele apucară de ele şi-l scoaseră în coridor, iar de acolo în salonu mare, unde nu mai erau acum decît opt inşi, rămaşi să taie covoru în părţi egale.

— Păzea! strigă Che Andrei. Păzea, că vreau să petrec. Cine are cinste şi onoare, mă?

— Che Andrei are cinste şi onoare.

— Urra! răcniră ăilalţi.

— Brava, făcu Che Andrei. Aşa-mi place. Vreau să petrec cu voi ca la „Felinarul verde” din Brăila. Acolo e un local cu fete, plăteşti, şi ele te poartă pe braţe. În iarna cînd m-am întors din Anatolia, am umflat toţi banii de-acasă şi m-am dus la ele şi le-am înhămat la sanie. Cinci fetişcane, toate cu cizme, eu stam în sanie, plesneam din bici şi ele fugeau cu mine pe stradă. Şi le fişcuiam uşor numa cu vîrfu biciului: „Di, căluţ cu două picioare!” Marin Doancă, tu ştii să fii cal? Ştii sau nu ştii?

— Che Andrei, poţi să mă chinui, ai pistol şi comanzi, da să nu-ţi pară rău mai tîrziu.

— Te opui? întrebă Che Andrei, ameninţător.

— Nnuu! se bîlbîi Doancă şi se repezi să înhaţe unu din mînerele de alamă.

Fetele, îngrozite, rămăseseră în picioare între stîlpii de marmură din capu scărilor.

— În hamuri! strigă Che Andrei. Exe-cu-ta-rea!

Rotilele începură să huruie pe podele. Paşi îndesaţi şi roţi. Prin geamurile sparte sufla vîntul nopţii. Cei opt cu covoru făcuseră şir lîngă perete, rîdeau şi strigau: „Trap! Dă-i în trap, Che Andrei", şi doi dintre ei porniră în urma divanului, bocănind cît puteau mai tare, ca să sperie şi să iuţească fetele. Goneau în cerc, încordaţi, năduşiţi, şi Che Andrei, răsturnat pe divan, mesteca din picioare, zdrăngăanea toarta găleţii, chiuia şi striga, fericit. Şi atunci mă amestecai şi eu. Culegînd un ştergar căzut de pe fruntealu Marin Doancă, l-am răsucit sul şi, intrînd în rînd cu fetele, am început să le plesnesc peste fund, îndesat. Şter- garu ud pocnea pe pulpele lor, şi asta mă ameţea şi-mi dădea draci. Făcusem vreo douăzeci de ocoluri şi mai vream, sîngele se aprinsese în mine, aruncasem ştergaru şi le loveam pe fete cu palma, da Che Andrei propti dintr-o dată călcîiele în podele, silindu-i pe cei patru să se oprească, scoase pistolu, întinse braţu drept peste stîngu arcuit în formă de cange — toţi de faţă, în afară de mine, îşi duseră palmele la ochi, luîndu-şi în gînd adio de la viaţă — şi trase două focuri la rînd.

— Şi acum, descălţarea! strigă el, şi oamenii lăsară braţele în jos, năuci. Nu s-aude? întrebă, holbîndu-şi ochiul zdravăn. Toată lumea în picioarele goale. Ioane, ţine pistolu, are glonţ pe ţeavă, treci la uşă şi p-ăl de n-ascultă îl găureşti. Aşa, bun, de aici înainte fetele or să ne cînte un cîntec frumos şi eu o să vă tai unghiile de la picioare cu foarfeca. Vreau să mă ţineţi minte cum v-am tăiat eu unghiile în noaptea asta mare. Să-l ziceţi, se întoarse spre

fete, p-ăla cu... şi începu el să cînte: ***„O că-lu-găriţă mică, de amor mă-mbolnăvi!*** Da, toate într-un glas, cor, ca la armată. Hai: ***O că-lu-găriţă...***

Cele trei fete lungiră gîtu, preluară cîntecu, făcîndu-l subţire şi auriu, iar Che Andrei îl chemă din grupu bătrînilor cu curcanii p-ăl căruia-i dăruise sabia şi cureaua lu Marin Doancă. Bătrînu întinse picioru drept, Che Andrei apucă laba noduroasă şi-o sui pe genunchiu lui.

— Uite, lăboaie la ăsta! De hoţ! şi potrivi foarfeca. Parcă tai în piatră, mama mă-si!

— M-a călcat un cal şi mi l-a lăţit, se scuză bătrînu.

— Nu te zgîlţîi, că mă încurci, te înţep şi urli. Astea nu-s unghii, tari ca gresia, camarade! Unghia, ca să ştiţi, e o apărătoare pentru om. Da e şi partea cea mai besmetică. După ce mori, ea continuă să trăiască, nu-şi dă seama că nu-ţi mai pasă de ea. Treci la rînd, Mişu Ianculescu. Picioarele albe, te ţine muierea curat. Uite ce cornişoară, mai mare dragu să tai, te gîdilă? Cînd eram de recrut, am fost ordonanţă la un general, acolo m-am deprins. Da nu umblam cu foarfeca, nu! Cu cleştele. Avea nişte unghii de fier. Jurai că sînt coarne de vită. Dacă le-aş fi strîns, puteam să le vînd pe parale bune la ţiganii care fac piepteni...

Rotunjise unghiile la şase persoane, se ridicase să-şi trosnească şalele şi să mai bea vin, cînd în curte răsunară împuşcături împrăştiate şi ţiganca de pe prispa de la odăi ţipă lung. Fetele se opriră din cîntec şi se repeziră împreună cu Doancă pe scara ce urcă în pod. Bătrînii, adunîndu-şi încălţările, dispărură în baie, cei cu covoru săriră pe balcon, spărgînd ferestrele, iar noi doi, cu poalele mantăilor în mîini, ne dădurăm drumu pe o scară de fier, răsucită şi ieşirăm în spatele castelului, în grădină. Noaptea se scutura, vîntu îndesa negură între tufişuri. Gîfîiam, Che Andrei, clătinîndu-se, se tîra spre zidul împrejmuitor — împuşcăturile trosneau acum, sus, la ferestre — cotrobăind după vreo spărtură. Frunzele plopilor şuierau, iarba era lipicioasă, trecurăm în fugă, cocîrjaţi, pe sub cuştile pentru

porumbei şi ajunserăm la poartă. Ne despărţea de ieşire un gard de sîrmă împletită. Che Andrei, bîjbîind, se săltă în mîini şi sări dincolo, uşor şi se făcu mic după colţu zidului. În curte, spre stînga, cineva răsucea un felinar. Strigăte răguşite şi paşi. Mi-am făcut vînt şi-am trecut gardu aproape fără să-l ating. Dincolo de zid, o căpiţă de fîn. Che Andrei se vîrîse adînc în ea. Mă strigă. M-am cuibărit lîngă el, într-un fel de groapă caldă şi înăbuşitoare. Nu vorbeam, din curte se apropia, urcînd, tropot învălmăşit, şi peste cîteva clipe, între stîlpii groşi ai porţilor, apărură doi călăreţi, cu armele culcate pe gîtul cailor mînînd din urmă doişpe nemţi. Mai tîrziu aveam să aflăm că ţiganca bătrînă îi ţinuse ascunşi o zi şi o noapte în podu grajdurilor. Opriră, nemţii se încurcară şi-o luară la dreapta, unde era un şanţ, şi fu ultima lor noapte, două- şpe împuşcături, trase în şir, îi culcară lîngă zidu castelului.

Peste trei zile, în cătunul Aguleşti de la ţărmul Mării Negre, Che Andrei îi spunea lui Ion Mohreanu:

— Cu Dunărea am terminat pentru totdeauna. Nu-mi mai trebuie. Dac-o să mă mai auzi zicînd vreodată că vreau să mă-ntorc la Dunăre, să-mi pui otravă-n mîncare.

VI

LA TREI ANI DUPĂ RĂZBOI, ÎN TIMPUL SECETEI, primăvara, cînd Dunărea urcă malul în curţi, Ion Mohreanu veni din nou la Plătărăşti şi trase la Gică Dună. Era seara, vîntul lingea ferestrele, asfinţitul se întindea larg şi plin de dor.

— Doamne, verişorule, să fiu nebun de legat, dacă nu socoteam că eşti mort! îi zise Gică. Da eşti numa bolnav.

— N-am nimic, răspunse Ion, ţi se pare.

Pe prichici, înfipte în tuburi de cartuş, patru lumînări, cu mucuri negre, şi un pumn de muguri de plop. Ion scă- pără

chibritul şi aprinse lumînările. Peretele se lumină în mijloc, la colţuri apăsa umbra.

— Ai crescut, te-ai lungit, parcă eşti înşirat pe-o funie, şi cînd mergi, aud cum îţi sună oasele. Fă doi paşi, îi ceru Gică, şi Ion se supuse.

Se mişcă la stînga şi la dreapta, acoperind lumînările şi geamul, şi Gică strigă:

— Scîrţîi tot, dă-ţi cu păcură la genunchi!

— Nu mă doare nimic, repetă Ion.

— Poate să fie şi-aşa, zise Gică, tu ştii mai bine. Da ascultă, vere Ionică, dacă trăieşti tu, pot s-apară mînă-n mînă şi tăticu şi mămica şi nu mă mir. Eu, taman mă gîndeam să chem copilaşii, să-i legăn pe genunchi şi să le cînt: vine, vine primăvara — le-am adus de la Dunăre muguri de plop să li-i dau pe la năsuc, să-i învăţ ce-i frumos, şi hop că vii tu! Şi vii după ce-a fost aici unu de la Brăila, ca să-mi vînză şapteşpe vişini, un răzor, care i-a rămas netocat dintr-o moştenire. S-a supărat: ăsta nu-i preţ, domnule Dună, şi dacă nu mi-ar fi milă, aş pune to- poru pe ei, da coaja de pe vişin e o pieliţă care mie-mi vorbeşte, e ca şi cum ar trece o fată pe lîngă noi şi eu i-aş tăia picioru. Ăsta-i preţu şi dacă nu-ţi convine, întoarce-te la Brăila, cu băncuţa aia de cinci găurită şi du-te la unu din prietenii ăia ai dumitalc, care şi ei n-au mai mult de-o băncuţă de cinci, şi zi-i: dă-mi mie băncuţa ta, şi el zice na-ţi-o, da tot nimic nu faci nici cu două băncuţe, şi tu zici, ba pardon, cu două băncuţe găurite mă cîntăresc de două ori la cîntaru de persoane din piaţă. Eşti flămmd, vere Ionică? Spune cinstit.

— În trei zile am ros doar un ciolan de iepure, la un canton de cale ferată.

Gică Dună întinse mîna şi luă de pe sobă o farfurie cu două felii de pîine unse cu icre de ştiucă.

— Ia de ici şi mănîncă. E puţin, da astăzi trebuie să mîncăm porţii mici, măsurate. Mai rău ca-n război. Şi pe deasupra, pe mine m-a bătut Dumnezeu de-am pierdut şase vaci. S-au rătăcit de cireadă şi s-au înecat în nămol, nici

pielea de pe ele n-am putut s-o jupoi. S-aude că prin Oltenia ar fi belşug, Titi Şorici, care-a făcut celulă de partid în sat, umblă prin Dolj, s-aducă cartofi pentru toate familiile înfometate. Pe dracu, nici p-acolo nu poate să fie, aleargă ăia de tîmpiţi, moldovenii, cu trenurile, mor mîncaţi de păduchi şi n-aduc nimic. Pleci şi-ţi vine-ndărăt numa numele, ştiu eu! Bomfaier şi Schelete, cu care erai tu prieten — verişorule, ia aminte de la mine, cu ţiganii să n-ai de-a face decît o dată în viaţă, la nuntă! — au plecat în judeţul Timiş-Torontal, şi Bomfaier, cică, s-a însurat pe drum de nouă ori. Le-ameţeşte pe proaste cu vioara, altfel cine să se uite la el, cît e de vînăt? Acum trei săptămîni, la-nceputu lu martie, s-a lipit la mine o fată din Covurlui, Didina. Au găsit-o, dimineaţa, pe paie-n şopron, Anicuţa şi Maria şi, s-o mănînce, că-i hoaţă. Ei, s-o cunoşti şi tu şi să vezi dacă-ţi face impresia. „Fiţi cuminţi, domnule, am strigat, păi aşa merge?” Faţă de copil nevinovat, vere Ionică, să torni pe ea o cană de apă şi să rîzi cînd dă cu palma să se şteargă. Am oprit-o aici. Las să stea, şi cine-i mare şi le vede pe toate o să mă noteze c-o faptă bună. Unde mănînc eu, cu Anicuţa, cu Maria şi cu doi copilaşi — parcă-s de turtă dulce, verişorule, şi-am să fac optuşpe sau douăzeci, dacă se poate — e un colţişor şi pentru Didina. Cînd ai s-o vezi, să te uiţi atent, seamănă cu tanti, cu maică-ta care s-a înecat în Dunăre. Tu n-o ştii pe tanti, erai mic şi tu porţi în tine numa ce ţi-a spus unchiu Neculai, că şedea întinsă pe covoru de pîslă şi grecu se uita la ea că e goală. Să nu te superi, da unchiu Neculai poate că merita să-i facă tanti toate figurile, pentru că o femeie nu pleacă de la bărbatu ei fără motive: o bate sau, dimpotrivă, tocma că n-o bate şi ea vrea ca el s-o bată. De cînd cu seceta am un fel de ameţeli, şi vin la mine morţii care-mi sînt neamuri, cred că-i cheamă aeru putred, trec pragu şi s-aşează pe vine lîngă perete. Singur unchiu Neculai nu vrea să intre, i-aud vorba de-afară: „Gică, aia tot cu fesele goale este, tot neruşinată? Dă-i brînci să plece, ai s-adormi şi-o să-ţi bea sufletu.” El, mort, vorbeşte ca Titi

Şorici care-i viu. Dacă nu-l împuşca santinela-n şanţ la Mircea-Vodă, unchiu Neculai era acum în celulă la Titi. „Titi! i-am zis lu Titi şi la ăilalţi douăzeci care-s cu el, de ce strigaţi voi, mă, să trăiască 23 August, ziua eliberării României? Dacă voi vă ţineţi că sînteţi cei mai cinstiţi, atunci fiţi corecţi şi strigaţi cum a fost, strigaţi: să trăiască noaptea de 23 spre 24 August, care-a fost ziua eliberării de sub fascism.” Pretinzi că sînt greşit, vere Ionică?

— În politică nu mă pricep, zise Ion, poate-am să mă bag mai tîrziu.

— Niciodată, verişorule. Politica-i cu prăsilă rea. Stai deoparte şi toţi or să-ţi dea un pahar de vin. Ţi-aş da şi eu, da păcat că nu mai am. Într-o seară, săptămîna trecută, am scos din beci ultima damigeană şi, hai, mă, nevestelor şi, mă, Didino, hai s-o dăm pe gît şi pe urmă să ne rugăm de-o ploaie mare. Mi se păruse mie că văd un nor în fundu cerului, da era din alte primăveri şi era numa-n mintea mea. În anii buni, în luna lu martie, se tulbura în fiecare seară tot ceru şi tot pămîntu, vîjîia furtuna, urlau plopii şi vuia Dunărea şi ţi se făcea frică de-atîta negureală de ploaie. Acuma, parcă sîntem blestemaţi, Dunărea s-a suit în grădini şi s-a retras, şi e atît de limpede, că poţi să vezi cum se mişcă racii pe fundu ei. Cuprian, ăl de i-a înghiţit apa doi copii — da eu cred că i-a înghiţit un somn uriaş, unu pe care l-a văzut tăticu plutind cu vreo douăzeci de ancore înfipte în spinare, groase, să legi caii de ele — zice că nici spirtu nu-i atît de limpede cum e Dunărea în primăvara asta. Sălciile nu înfrunzesc şi umbra spînzură la două deşte de crăci, iar în baltă s-a aprins stufu din soare. Am luat damigeana şi, sus la mine, în cămăruţa specială. Vrei s-o vezi? Vino. Ia două cartuşe de-alea, iau şi eu două, şi fii atent, să nu se stingă lumînările.

Străbătură tinda, urcară o scară de lemn, spălată şi răzuită cu cuţitul şi pătrunseră într-o odaie, în stînga faţăde gura podului, cu pereţii căptuşiţi cu oglinzi. Şiruri ne-sfîrşite de lumînări, pîlpîind în cartuşile îngroşate de ceară

picurată, se mişcau spre fundul unei nopţi de nefiinţă — la geamul mic, de unde se zărea un colţ din Dunăre, bătea vîntul — şi alte patru lumînări ardeau întoarse, cu capetele spre podele, într-o oglindă rotundă, cu ramă de lemn poleit cu bronz, fixată sus în tavanul îngust. Pe o măsuţă pitică, rezemat de oglindă, un tablou, avînd în fiecare colţ un bulb de ceapă şi o piersică aşezată pe o crenguţă de tuia, iar în centru figura M. S. Regele Mihai, cel dintîi plugar al României, trăgînd o brazdă în Cîmpia Mureşului.

— Ce zici? întrebă Gică Dună. Asta-i cămăruţa mea specială. Bătut şi n-ai fi ghicit că e plină de oglinzi. Le-am luat de la Alexandru Şuţu-Buric. Tu, poate căpiezi, poate te doare capu dacă stai aici, da mie-mi place. Foarte mult. Stau singur şi mă uit. În faţa oglinzii, Didina închide ochii, da eu pot să stau cu ei holbaţi şi o jumătate de zi. Aici am urcat cu damigeana şi cu toate trei nevestele — că şi Didina e ca nevasta mea — şi-am băut, şi Didina s-a pilit şi-a început să cînte. Unde-i cîntec, e şi joc, vere Ionică, şi ce-mi vine mie? „Ia dă, măi Didină, rochia jos, să vedem cum eşti în oglindă!” „Nu pot, nea Gică, am cămaşă cu poale de cînepă.” „Dă şi cămăşuţa!” „S-o dau, ţăţică Anicută şi ţăţică Mărie?” „Păi de ce-ntrebi tu pe cine nu trebuie? Tu discuţi cu mine. Viermele de mătase vine de face borangic şi tu fată care eşti umbli cu cămaşă de cînepă?! Am să pun pe tine mătase scumpă.” „Scoate, fă”, a zis şi Maria, şi-atunci a scos tot, da am uitat să-ţi spun, Didina a venit aici tunsă-n cap, eu zic c-a avut tifos şi nu vrea să spună, şi, bagă de seamă, vere Ionică, era tunsă şi jos. Anicuţa şi Maria, să se topească de rîs, nu altceva: „E cheală, fă, e cheală peste tot”. Adevăru-i că e numa tunsă şi e plină de aluniţe pe şolduri, o carne aurie bătută cu boabe mici de strugure, şi mereu îi răsar altele şi altele se sting. Ţi-am spus asta, vere Ionică, pentru că pricep că tu ai venit să te bagi argat la mine şi eu nu pot să te iau. Încearcă la Gheorghe Jinga. Ăsta, precis are nevoie de oameni.

— Dacă nu poţi tu să mă ţii, o să încerc la ţaţa Vetina.

— Vrei să spui la Bocu, vere Ionică. Pentru că în curtea Vetinei e mare şi tare Bocu, curvulicea aia din munte. Ea ţine comanda-n averea Vetinei. I-a intrat în suflet, pîş-pîş, şi pe urmă i s-a suit în cap. Vetina e astăzi pe planu doi, şi-o să ajungă să întinză mîna să ceară, da singură şi-a făcut-o. După moartea lu Pavel Berechet, reformaţii şi-au luat tălpăşiţa pe la casele lor, şi-a vrut să plece şi Bocu, cu Rîmniceanu, omu ei, îl ştii tu, ăla mic, şui, cu bărbia pîrlită de foc şi cu dinţii furaţi parcă dintr-o pînză de fierăstrău, da Vetina s-a atîrnat de ei: „mai staţi, mai rămîneţi, mi-e urît singură, staţi pînă apare Neicu, faceţi asta pentru mine, şi cînd o fi şi-oţi pleca, n-o să plecaţi cu mîinile goale”. Neicu a venit peste două luni, în octombrie, gras, prost şi cu doi cîini după el, garda. Vetina, bucuroasă, a dat jos rochia de doliu, cu toate că nu trecuseră patruj de zile de la moartea lui Berechet, a tăiat cinci gîşte şi patru găini, a desfăcut un butoi de vin şi-a adus lăutari. M-a chemat şi pe mine la petrecere, pentru că-i dădusem petromaxu cu împrumut, şi m-am dus cu Maria, Anicuţa n-a vrut, ţesea la război un pelitar în care stau două cămile cu cocoaşele umflate, şi bine-am făcut că m-am dus, am aflat pe urmă că Bomfaier se jurase să-mi fure-n noaptea aia petromaxu, şi dacă nu eram acolo, rămîneam cu buza umflată. Noi ăştia de la Dunăre ştim să petrecem — la Brăila sînt cel puţin zece cîrciumi care nu vînd vinu cu kilu sau cu vadra, vînd cu burta, plăteşti şi bei cît te ţin balamalele — şi-n seara aia, pot să zic, a fost frumos, devenisem rotunzi de-atîta băutură, puteai să ne dai de-a dura ca pe bile. Titi Şorici a jucat îmbrăcat într-un capot de-al Vetinei şi cu o funie de ceapă după gît, Rîmniceanu mergea numa-n genunchi şi-a rupt cu dinţii ăia ascuţiţi gura unui cal căruia i-am pus eu dinainte o căldare cu vin, Gheorghe Jinga a dărîmat gardu dintre curţi, strigînd: „familia noastră este una şi aceeaşi, n-are nevoie de despărţituri” — îi era frică de Neicu, pentru că mai de mult anunţase un premiu cui l-o prinde şi l-o da nemţilor, şi-acum se schimbaseră lucrurile — iar Bocu a

înhămat cîinii lu Neicu de picioarele mesei şi i-a zis lu Neicu: „fluieră-i să facă o cursă”, şi cîinii, cu spinările late de două palme, de credeai că sînt lei din Africa, s-au repezit în funii şi-au dărîmat masa şi-au tîrît-o prin toată bătătura, vere Ionică. S-ajung să mănînc muşte uscate dacă nu trăgeau ca nişte cai. Bomfaier, care mi-a spus că-ntr-un arcuş de vioară intră pînă la două sute cinzeci de fire de păr de cal, zicea că-i tunde, da-i era frică să s-apropie de ei. După miezu nopţii, Bocu, întărîtată de nebunia aia a femeilor, care le face să nu le mai fie ruşine de nimic, şi-a-ndesat botu-n urechea Vetinei — Maria sta lîngă ea şi-a auzit totu şi mi-a spus — a sărutat-o şi-a-nceput să se roage de ea: „ţăţică Vetină, vreau să mai fiu o dată cu el, măcar un ceas.” „Sst, că te-aude lumea, fă” „Lumea?! O dau dracului, pune-i-aş lumînarea-n mînă! Mîine plec, se duuce Bocu, se duuuce şi vreau, ţăţică, să ştiu că s-a rupt pămîntu sub mine în noaptea asta! Ai fost, ţăţică, pentru mine, ca Maica Domnului, şi eu nu ţi-am ieşit nici atîtica din cuvînt, închide-mă în odaie cu Neicu şi-ţi sărut tălpile.” Iar dimineaţa pe la opt, cînd nu mai eram în picioare decît eu şi cu Titi Şorici, Vetina l-a sculat pe Rîmniceanu care adormise pe butoi, i-a turnat o ceaşcă de ţuică, bătută cu scorţişoară, ăla a băut-o fără să se scuture, şi Vetina i-a zis: „Plecaţi, Rîmnicene, mă lăsaţi şi eu m-am învăţat cu voi. Rămîneţi aici de tot, la mine e loc larg, şi voi avere n-aveţi, copii n-aveţi, rămîneţi şi vă trec două pogoane de pămînt cu acte.” „Vorbeşte cu nevastă-mea, ea hotărăşte, iar mie să-mi dai doi cartofi, să-i tai în felii pe care să le pun pe frunte.”

Ion asculta, lustruind cu palma fluturii galbeni imprimaţi în muşamaua întinsă pe masă. Gică Dună se opri, stinse una din cele patru lumînări, apăsîndu-i flacăra între degete şi-l întrebă:

— Ai venit singur, sau cu Che Andrei?

— Singur.

— Bun, zise Gică. În cazu ăsta pot să-ţi spun totu, n-are cine să latre. Marin Doancă a fugit de-aici. După război

au intrat alde Titi Şorici, şi toată sărăcimea, cu plu- gu în moşia prinţului şi l-au pus pe goană pe Doancă. Doancă, mai deştept ca ei, ştia ce-l aşteaptă, şi-a ascuns pe undeva toată argintăria prinţişorului. Ştiu precis că erau în dulapuri şase sute de furculiţe, şase sute de linguri, şase sute de cuţite de argint, candelele, toate cîte-au fost, şi vreo douăj de tăvi mari, le-a dăruit Şuţu-Buric, în persoană bisericii. Îţi zic să te duci la Gheorghe Jinga, pentru că el era prieten bun cu Marin Doancă, eu mă stricasem, că l-am prins dînd tîrcoale Măriei şi i-am trîntit două picioare-n noadă, de nu s-a văzut, Jinga l-a dus şi cu căruţa la gară, şi nu se poate să nu ştie el ceva de ascunzătoare. Pîndeşte-l sau intră-i pe sub piele şi află, şi-o să ne fie bine la amîndoi. Am în capu meu să cultiv plante tehnice din care se fac parfumuri, se poate da o lovitură, căci lumea vrea să-mprăştie putoarea-n care-a zăcut ani de zile, da mai bine-ar fi să ne asigurăm de averea pe care-a ascuns-o Marin Doancă. Căci cu parfumu, odată te pomeneşti că vine guvernu şi pune gheara pe el şi-l face monopolu statului. Eu am avut încredere, vere Ionică, şi ţi-am spus, trebuie să ai şi tu încredere în mine cînd o fi să miroşi ceva de la Jinga...

Jinga îl angajă pe Ion numai pe mîncare şi îmbrăcăminte şi-i aruncă din magazie uniforma lui de sergent în regimentul 3 artilerie Franţa, transformată de Diculeasa şi vopsită în zeamă de coji de nucă. Buzunările vestonului fuseseră smulse, pe locul lor, vopseaua se prinsese prost, postavul rămăsese în continuare kaki, iar cele de la pantaloni, cusute.

— Puteaţi să le tencuiţi, îi zise Ion lui Jinga. Era mai trainic.

— Că n-oi fi avînd unde s-atîrni stilou! îi răspunse Jinga. Azi pîinea-i rară sau nu e de loc şi dacă-ţi dau să mănînci, păi să nu-mi stai cu mîinile-n buzunări.

În aceeaşi zi chiar, Jinga îl trimise în baltă, împreună cu o ceată de rudari, ca să cureţe şi să îndrepte şanţurile din orezăria de douăzeci de pogoane. Între mlaştinile puturoase, o căldură să scoţi pui. Lucrau greu, despuiaţi pînă la brîu, pămîntul argilos, săgetat de crăpături adinei, strîmba buza sapelor după două izbituri, vînt negru şuiera ascuţit în buruieni şi pe sus treceau doar stoluri de vulturi cenuşii, graşi, îndopaţi cu carne din stîrvurile ce pătau nisipurile din marginea Dunării. Noaptea, cînd se adunau în strungile de stuf afumat în care dorm pescarii, iarna, ardeau mormane de balegi uscate ca să alunge ţînţarii. Mîncau peşte sărat şi păsat de mei, îngroşat cu doi bulgări de untură de porc.

Sîmbătă, la capătul săptămînii, Ion se întoarse la Plătărăşti cu luntrea lui Vilică Măxineanu, împodobită cu plăci de sidef vioriu — tot la două săptămîni, sîmbăta, Vilică aţinea calea unui vapor urcînd dinspre Marea Neagră şi cumpăra mărfuri de contrabandă, în special stambă şi zahăr, pe care le desfăcea în satele din cîmpie prin doi oameni care goneau călări, cu raniţele în spinare şi se întorceau în zori — şi ceru primeneli curate. Jinga-i dădu o pereche de izmene pline de ştampile militare, neieşite la spălat şi o cămaşă albastră, cu nasturi mari ca de pijama, şi-l puse să ungă cu o pană de gîscă muiată-n ulei patru pluguri inşirate lîngă peretele grajdului. Umblînd la mînerele din care se lărgeşte sau se îngustează brazda, Ion îşi zdreli un deget şi, strîmbîndu-se de durere, alergă în casă să ia o cîrpă să lege rana.

Cînd deschise uşa de la tindă — intra pentru prima oară în casa de piatră a lui Jinga — Diculeasa sări de la masa de lîngă perete pe care ardea ca-n toiul nopţii lampa cu fitil numărul 11 şi se repezi la el:

— Ce vrei, mă? De ce nu ciocăneşti?

Jinga, în ungherul de lîngă blidar, se ridicase în picioare, acoperind cu palmele mari un morman de verighete de aur. Pe perete, deasupra mesei, fixată în cuiul unde stă de obicei

lampa, atîrna o nuia de salcie în care scînteiau roşcat douăzeci sau poate treizeci de rînduri de cercei, aranjaţi ca frunzele. Sus, o broşă în formă de căprioară încheia şirul, şi toate boabele acelea sclipitoare, de-a lungul nuielei, păreau picături de sînge viu şi tremurător curgînd din gîtul căprioarei.

~ Mi-am julit deştu, zise Ion, neputînd să-şi ia ochii de la creanga din perete. Vreau o cîrpă cu gaz...

— Caută-n bucătărie, zise Jinga.

Ion se retrase spre uşă, dar cu ochii tot la creanga cu cercei de aur.

— Ce boabe frumoase, nea Gheorghe! Poţi să le bei într-o lingură de argint.

— Am dat opt saci de porumb pe ei: baniţa de porumb, perechea de cercei. Haida, ieşi afară.

Ion se întoarse în curte. Pe rampa magaziei, aşezat turceşte, Rîmniceanu spărgea seminţe de floarea-soarelui. Scuipa cojile leneş — multe-i atîrnau la colţurile gurii şi în bărbie, ca un roi de muşte albe iar miejii îi vîra la păstrare într-un săculeţ care-i atîrna pe burtă ca un caltaboş umplut numai pe jumătate.

— Nu-i mănînci? se miră Ion.

— Nu. Îi strîng pentru Bocu. Îi mănîncă cu pumnu, da n-are răbdare să spargă. Cînd se umple săculeţu, mă duc şi-i prăjesc pe o tablă şi-o chem, şi ea-mi dă o litră de ţuică.

— Asta-i toată treaba ta aici?

— Numa sîmbăta şi duminica. În restu săptămînii sînt cu Neicu.

— Ce faceţi?

— Nu te interesează, răspunse Rîmniceanu.

Ion îl privi pieziş.

— Îţi spun eu, zise el. Furaţi cai. Neicu a deprins patima în baltă.

— Nu te băga, îl sfătui Rîmniceanu.

Ion îi întoarse spatele, ridicînd din umeri, şi-n clipa aia descoperi în agudul uriaş dintre casă şi bucătărie roata

veche de căruţă pe care taică-su i-o vînduse lui Gheorghe Jinga. Se opri, zîmbind. Cămaşa albastră, mirosind a naftalină, îl strîngea la gît. Desfăcu gulerul cu stînga şi vru să se aplece să ridice cutia cu ulei şi atunci o văzu şi pe Tiţa, la o fereastră mică tăiată aproape sub acoperişul casei şi prevăzută cu oblon în două rame. Îşi îndreptă spinarea şi-i făcu semn cu mîna. „Ia te uită, părea să spună gestul lui; tu l-ai legănat pe neamţu Kurt în copaie şi eu nici nu mai ştiam că exişti pe lume!”

Tiţa nu văzu semnul sau nu vru să răspundă. Sta cu nasul lipit de geam şi privea spre movilele de boştină din spatele odăii de lut în care era instalat cazanul de ţuică, sau poate la rogojina întinsă-n patru cuie pe peretele magaziei, pentru ca soarele, arzînd acum în două lame gălbui, să distrugă mucegaiul din ea. Pe rogojină, ţopăiau gălăgioase cîteva vrăbii ciufulite.

— Sînt aici de opt zile, zise Ion spre Rîmniceanu, şi pînă azi n-am văzut-o niciodată.

— Nu-i dau voie să iasă. A fugit de la liceu şi-o ţin sub cheie ca pe-o haină de moarte. Ia stai! Uite-o c-a ieşit. Dac-o simte Diculeasa, mătură bătătura cu ea.

Tiţa părăsise locul de la fereastră şi era acum în prag Rezemată de uscior, cu mîinile ascunse la spinare, se uita în fumul vînăt care cobora cu asfinţitul pe Dunăre.

— Astea, cînd fug de unde-i treaba lor, urmă Ion, cu voce scăzută, se apucă şi de fumat.

— N-are porţie, răspunse Rîmniceanu. Ca să capete ţigări, trebuie să ai cartelă. Şi la primărie, cînd s-au făcut listele, cine n-a dat probă de tuşit din gros n-a fost înscris...

Ion făcu un pas, ca şi cum ar fi vrut să se ducă spre ea, apoi se opri şi-o privi atent. Rîmniceanu, pe rampă, îşi scutură cojile cu palma de pe genunchi şi potrivi între dinţii ascuţiţi o sămînţă lungă cît o lăcustă, floarea-soare- lui ucraineană. Lîngă perete, Tiţa desfăcuse braţele şi în- doise un picior şi primea razele soarelui drept în faţă. Purta o bluză roşie, fără mîneci şi pantaloni albi. Era înaltă şi slabă,

ochii mari îi pluteau în două scoici cenuşii, avea obrazul lung şi buzele subţiri şi vinete, parcă ar fi fugit de la şcoală şi s-ar fi închis în casă numai ca să şi le muşte necontenit, iar părul, castaniu, îi acoperea braţele.

— Tiţa, o chemă Ion, mă mai cunoşti? Roata aia cu cuibar pentru berze a fost a mea.

Ea nu răspunse.

— Ascultă, urmă Ion, vrei să vezi cum fac porumbeii să vină pe umăru meu? Îi fluier cu meşteşug şi ei vin grămadă.

— Toţi? întrebă Tiţa, fără să închidă braţele.

— Toţi, răspunse Ion, bucuros. O sută, două sute, ori- cîţi aveţi.

— Nu vreau, zise ea, şi adunînd braţele, intră în casă.

Pe rampa magaziei, Rîmniceanu nechează scurt şi răguşit ca un cal castrat.

Ion n-o mai văzu apoi multe zile, şi nu înţelegea nimic, îşi bătuse joc de el sau fusese numai plictisită sau, şi mai simplu, vrusese, poate, să stea la soare, singură cu gîndurile ei, înfiorată de liniştea care precede amurgul şi-l pedepsise pentru că-i stricase starea aia de plăcută amorţeală? Orice-ar fi fost, răspunsul Ţiţei, neaşteptat, brutal şi dispreţuitor, îl paralizase, la fel cum îl năuciseră în copilărie pumnii bunicului, bătrînul croitor din Brăila, umflat de bere şi salam, care, pornit să-i strige lui Neculai Mohreanu în faţă: „porcule!” şi să-i cîrpească două perechi de palme, plată pentru alungarea fiică-si, îşi tocise mînia pe drum şi ajuns la Plătărăşti lovise cu pumnii, să nu se spună că venise-degeaba, nu în ginere, ci în capul nepotului atîrnat de picioarele lui în aşteptarea unui cornet cu bomboane. Şi pentru că împotriva Ţiţei nu putea să facă nimic, începu să-l urască pe Rîmniceanu, dar nu pentru nechezatul ăla caraghios, ci pentru că fusese de faţă cînd ea îi întorsese spatele. E regulă că nu eşecul în sine înspăimîntă, asta trece, se şterge, se uită, te zdruncină doar

difuzarea lui, faptul că alţii, ştiind de el, pot să-l ţină viu şi neîncărunţit.

Martie, fără ploi, turtit de soare şi istovit de vînturi uscate, care scuturau păstăile vechi ale salcîmilor şi ridicau vîrtejuri de pulbere cenuşie peste arături, se duse şi veni aprilie, cu învîrteala aia din ajunul Paştilor, să faci curat, să pui lumină pe pereţi şi să tragi brîie de sineală, pentru că Moartea şi învierea lui Isus despică în om patimi învălmăşite, bucurie şi frică, mai adîncă frica decît bucuria, fiindcă moartea înseamnă frică, cea mai groaznică frică — şi în cele două curţi, a lui Jinga şi a Vetinei, începu acea forfotă strălucitoare, care ţine de-un chin şi de-o frumuseţe străveche. Bocu spoi casa, gardul, fîntîna şi iepurele de fier din grădină, Rîmniceanu zugrăvi ouă, după un model bucovinean, Neicu lucră o toacă de lemn, nouă, şi o dărui părintelui Oancea — cînd paracliserul sau copilul lui, olog, umblînd pe două cotonoage, o băteau cu ciocănelele, Bocu şi Vetina se închinau cu evlavie şi se priveau fericite — Diculeasa adună ramuri de liliac de pe insula din mijlocul Noianului, iar Ion prinse douăzeci de pui de cloşcă, îi stropi cu vopsele de la Rîmniceanu, îi vîrî în cuptorul de pîine, strînşi grămadă într-un ciur — şase din ei muriră şi-i aruncă în mărăcinii din fundul livezii, unde mişunau dihorii — apoi îi răsturnă într-o căciulă şi-i strecură, fără să-l observe nimeni, în odaia Ţiţei. Ea umplu casa cu strigăte de mirare şi nu dădu voie să fie scoşi afară, îngrădi cu stinghii cotlonul de la sobă şi-i ţinu în odaie două nopţi. Dar Ion nu ştia nimic din ceea ce făcea Tiţa înăuntru. Oricît pîndea, nu-i simţea paşii, nu-i auzea vorba.

Pînă în joia mare. Joi, cînd lumea se pregăteşte pentru cele douăsprezece îngenunchieri, Jinga îi spuse lui Ion să scoată din grajduri mînjii aduşi din baltă — se pregătea să-i vîndă, şi chiar i-a vîndut, dar asta a fost mai tîrziu — şi să-i ducă la Dunăre să-i scalde, îi dădu şi funii ca să-i lege cinci cîte cinci şi plecă în sat. Cu funiile în braţe, Ion trecu la colţul casei, să-l strige pe Rîmniceanu să-l ajute. Şi atunci se

ivi Tiţa. Purta aceeaşi bluză roşie fără mîneci, dar în locul pantalonilor îmbrăcase o fustă, tot de culoare albă, încheiată într-o cataramă lată, de piele neagră, lăcuită.

— Tu ai vopsit puii ăia! zise Tiţa şi Ion o măsură c-o privire scurtă şi se gîndi că ea are şaptesprezece ani şi el douăzeci şi trei, şi înţelese că ea era femeie şi trebuia să se uite la el.

— Eu. Da or să moară toţi, răspunse el.

— Te duci la Dunăre? îl întrebă ea. Merg şi eu.

— Mergi, dacă te lasă alde tat-tu. Întreabă întîi.

— Mă lasă. De Paşti trebuie să ne iertăm unii pe alţii. Aşa e obiceiul.

— Iertarea se dă abia după a doua înviere, luni.

— Ştiu. Da ca să dai iertarea; trebuie să te pregăteşti din timp, trebuie să faci repetiţie, rîse ea.

— Atunci mă duc să scot mînjii, se precipită Ion.

Şi trăgînd biciul de la cosoroaba grajdului, intră în grajd şi trimise afară două rînduri de cîte cinci, apoi încă un rînd de cinci, şi unul de patru — nouăsprezece cai mici, cu cozile de-un cot, mici şi iuţi, fremătînd din toţi muşchii, cai de circ ai fi zis dacă n-ai fi ştiut că sînt în creştere, cu gura plină încă de gustul laptelui şi de moliciunea ugerului — iar pe al douăzecelea, unul negru, cu şănţuleţ pe spinare, cel mai nărăvaş dintre toţi, care nu suferea funia, îl scoase, trăgîndu-l de coama pieptănată în stînga, şi-l împinse, rîzînd, spre căruţa cu hulube din mijlocul curţii. Negrul crezu, probabil, că e împins să fie înhămat şi, sfo- răind, făcu un salt, se încordă arcuind gîtul şi se trînti cu toată puterea peste hulube. Lemnele trosniră, cîinele din cuşcă începu să latre, şi Tiţa, speriată, alergă să vadă dacă mînzul nu şi-a spintecat burta.

— Lasă-l, strigă Ion, dar fu prea tîrziu, Tiţa ajunsese şi sălbăticiunea crescută în bălţi suci capul brusc, muşcă şi ţîşni în picioare, ţinînd între dinţi o fîşie din bluza roşie.

— Ah, ticălosu! scînci Tiţa, frecîndu-şi umărul învineţit şi smulse biciul din mîna lui Ion şi croi mînzul peste ochi.

Negrul, fulgerat, întoarse spatele şi se repezi orbeşte în perete. Tiţa îl ajunse şi lovi din nou, şi atunci, ăilalţi nouăsprezece, îngroziţi de şuierul curelelor umplute cu boabe de plumb, ciuliră urechile şi o rupseră la goană. Trecură în galop peste gunoaie, răvăşindu-le, trecură prin gardul livezii, strivind în copite un şarpe ieşit la soare şi dispărură spre Dunăre.

Înjurînd, Ion dezlegă calul pentru şaretă, încălecă şi porni prin curtea Velinei ca să le taie calea.

— Mă nebunule, la balamuc cu tine! îi strigă Bocu din uşa closetului.

El o ameninţă cu pumnul — n-avea să-i rămînă dator — şi, cotind pe după casa lui Titi Sorici, intră în albia unui şanţ căptuşit cu uscături şi ieşi pe un platou cu pietriş, în locul unde Noianul se gîtuia, retrăgîndu-se în Dunăre. Toţi caii ăia pitici, că te-apuca rîsul cînd îi vedeai de departe, şi ăla negru, care-o muşcase pe Tiţa şi venea în urmă, aruncînd lăbărţat picioarele de dindărăt, ca şi cum ar fi avut un dulap în spinare şi se străduia să scape de el, s-apropiau, gonind paralel cu linia stufului cafeniu. În pieptul unui dîmb, în stînga debarcaderelor înguste, pline de noroi jilav, se opriră gîfîind şi Ion desprinse un roib din funie şi-l împinse în apă.

După ce scăldă vreo zece, ieşi pe mal să se încălzească — oricît ardea soarele, apa era încă rece — şi stînd pe vine şi răsucindu-se după soare, deodată o zări pe Tiţa. Sta pe marginea unei scînduri de la debarcader, cu spatele la el, şi încremeni. Prin mijlocul fluviului plutea un convoi de şlepuri şi cineva, agitîndu-se între punţi, striga într-o trompetă: „dă-le dracului, auzi, dă-le dracului!”, de ce şi pe cine, nu se înţelegea, şi Ion se pomeni strigînd la Tiţa cu vorbele ăluia.

— Dă-o dracului de treabă, auzi?! Puteai să m-anunţi de departe, ca să mă îmbrac.

— Nu te-am văzut gol, răspunse Tiţa, fluturind un spic de trestie. M-am apropiat privind în pămînt şi m-am oprit aici. Să-mi spui cînd pot să mă-ntorc spre tine.

— Ce vrei? o-ntrebă el, trăgîndu-şi grăbit pantalonii.

— Vreau să-l baţi p-ăla negru. Să-i dai una-n moalele capului să rămînă lat.

— Şi dacă mă află nea Gheorghe?!

— Vreau să-l baţi! ceru Tiţa.

Ion se uită în jur şi se asigură că în afară de ei nu mai era nimeni. Convoiul de şlepuri şi silueta ăluia cu trompeta, oscilînd pe fundalul bălţilor, nu contau.

Tiţa aştepta. Se sculase şi venise sub pîlcul de sălcii din malul care urcă-n curtea lui Titi Şorici. Ion luă din mîna ei spicul pufos, îl aşează pe crucea făcută dintr-un butuc de frasin. Înfiptă între două brazde de pietriş — cine-o ridicase, nu ştia, în urmă cu trei ani nu era acolo — privi chipul femeii cioplit în lemnul crucii, la o palmă mai sus de rădăcina îngroşată de o droaie de ciuperci cu tulpini subţiri şi pălării pistruiate, şi se duse spre mînzul ăla negru, fluierînd uşor şi ţinînd dreapta întinsă, ca să se creadă că are în ea grăunţe. Mînzul, înşelat, lungi botul. Cu stînga, Ion îi cuprinse gîtul şi cu dreapta îl lovi puternic în frunte. I se păru că auzise osul pîrîind şi-i dădu drumul. Negrul, ameţit, se trase îndărăt şi se izbi cu dosul în cruce, dărîmînd spicul de stuf de la Tiţa. Capul acoperit cu păr lucios, cu nările trandafirii, pline de spumă, îi atîrna neputincios. Ăilalţi nouăsprezece nu încercară nici o mişcare.

Tiţa se uită la mînz, gata să plîngă, privi scurt, parcă vinovată, şi spre Ion care-şi freca nodurile degetelor, se întoarse şi-o apucă spre livadă. Mergea încet, răpusă de-o oboseală neaşteptată sau de silă, şi pe fusta albă se vedeau două picături de sînge.

— Ascultă! o strigă Ion, şi ea se opri, dar nu de tot, ci numai scăzu un pic pasul. Să nu ieşi în uliţă. Să intri-n casă şi să dai jos fusta.

— De ce? întrebă Tiţa leneş, fără să înţeleagă sau fără să vrea să înţeleagă.

— De-aia, zise Ion, pentru că ţi-e cald. Tu nu simţi cald? Ce trebuie să-ţi spun mai mult, înţelege şi tu!

Şi se întoarse. Şi cu toate că n-o mai vedea, ştia că ea merge acum ca o căţea, c-o frig coastele şi-o înţeapă carnea.

Apoi, brusc, o auzi icnind, ceva vîjîi prin aer şi pînă să-şi dea seama ce se întîmplă, un bolovan îi zdreli tîmpla. Ion gemu, dar nu înecat de durere, ci de-o bucurie ascuţită, un fel de turbare veselă care-i gata să urle, şi se repezi pe urmele ei. Tiţa, sub salcîmul de la colţul livezii, îl aştepta, ţinînd în pumni ţărînă şi cînd el ajunse la doi paşi i-o aruncă în ochi, şi Ion, cu părul şi cu faţa năclăite de praf, rîzînd, o cuprinse în braţe şi Tiţa nu se împotrivi. Se tăvăliră pe un morman de frunze moarte şi gura ei dogora, şi la subţioară, unde muşcase mînzul ăla negru, mirosea a bale de cal amestecate cu iarbă, iar tot trupul ei avea ceva de căţea.

Noaptea, cînd toţi dormeau, Tiţa se strecură în odaia unde e cazanul de ţuică şi se iubi cu Ion pe rogojina cu miros de mucegai care şezuse întinsă la soare pe peretele magaziei.

Luni, sfintele Paşti, ziua a doua, cînd se dă iertarea — o iertare mică, împărţită numai în familie şi cu vecinii — Ion se trezi după răsăritul soarelui, hotărît să caute o momeală cu care s-o aducă jos în curte pe Tiţa. Pînă la miezul nopţii şezuse la salonul de dans al lui Vilică Măxineanu —Tiţa fusese invitată acolo la un ***jur*** dat de Luca, fiul părintelui Oancea, student la Bucureşti şi de vreo zece elevi cu şnur la chipiu, semnul distinctiv al cursului superior — instalat, stîngaci între acordeonist şi orbul din ţi- gănie, prezent cu ochii lui copţi la fiecare petrecere. Băieţii, aprinşi de şpriţurile servite de Vilică pe o tavă de bronz cu mînere groase, largă cît un pat, şi fetele, cu părul plin de confetii lucrate, cu maşina de capsat a primăriei, săltau pe duşumelele scîlciate, pline de noduri şi acordeonistul urla:

Pe podişu mexican, can,

Mexicanii stau la pîndă, pîndă,
Să vîneze un curcan, can...

Şi el, Ion, bătea tactul cu pumnii pe genunchii orbului şi nu-i păsa că ăia se înghesuiau s-o îmbrăţişeze pe Tiţa, Ţiţa era a lui, ei nu puteau s-o atingă altfel decît cu palmele lor înăduşite.

Dar la miezul nopţii, cînd unul strigă că trebuie, e ora să joace un gaj şi îngrămădi în şapcă o batistă, un creion, un ruj, ceasul de mînă şi un briceag cu plăsele pictate, Tiţa venise lîngă el şi-i spuse să plece: „du-te, nu vreau să te uiţi ca lupu cînd m-or săruta”, şi el ieşise, ferindu-se să nu-l atingă pînza de apă pe care-o împrăştia pe podele, cu stropitoarea de doi litri, un licean bubos. La colţul casei, în şanţ, se oprise, nădăjduind că Tiţa, cuprinsă de remuş- cări, va veni să-l strige să se întoarcă sau să-i spună s-o aştepte în odaia de lut unde intra şi-şi arunca rochia peste ţevile cazanului şi se întindea goală pe rogojină. Dar Tiţa nu veni, ieşi numai orbul, apoi Luca şi încă trei inşi, şi nu ca să-l strige — de altfel, asta s-a întîmplat după vreun ceas de aşteptare, sau poate mai mult, nu-şi putea da seama precis, luna era subţire, străvezie s-o ciupeşti cu unghia şi s-o destrami, nu indica timpul (luna) — ci ca să le dovedească orbul ălora, că el poate să meargă în mîini pe balustrada ce înconjoară salonul pe trei părţi, fără să atingă o singură dată peretele cu piciorul sau cu şoldul.

„Cea mai bună momeală e aia să-i cer muzicuţa de gură cu butoni lui Titi Şorici şi să-ncep să cînt sub geamuri”, îşi zise Ion şi trecu pragul, lovind cu uşa o curcă.

Soarele ardea nemilos — peste o oră avea să-ţi fiarbă creierii — şi sub agudul uriaş dintre casă şi bucătărie, Gheorghe Jinga bea, ţuică cu Luca — Jinga încinsese brîu alb, cu canafi umflaţi, mustaţa roşcovană, plină, n-o mai răsucise în sus, îi cădea acum ca o potcoavă peste colţurile gurii, Luca purta tot hainele de-aseară — şi-n preajma lor, la cinci metri, se înghesuiau rudarii angajaţi în orezărie, vreo paişpe inşi cu femei cu tot. Rupciugoşi, cu bărbile pline

de păsat de mei sau împletite cu aţe colorate, duhnind a nămol şi a peşte, şedeau strînşi unii în alţii, tăcuţi, răbdători — singură o ţigancă despletită, cu faţa ascunsă în părul lung, nu ştiai dacă e bătrînă sau tînără, răsucea cu disperare stăpînită un ghioc alb, cu dîre negre în care se concentrau razele soarelui — şi Jinga părea că nu ştie de ei, nu-i vede şi nu-l interesează că ei aşteaptă să fie plătiţi, sta cu picioarele crăcănate şi cu coatele proptite pe masă, şi Luca, subţire, cu părul lins pe tîmple, în partea ailaltă a mesei, cu piciorul drept proptit pe gura unui primus, descheiat la haină şi la vestă — după ce orbul mersese pe balustradă şi nu căzuse, încercase şi el şi i se desfăcuse cusătura hainei la subţioara stîngă, şi prin crăpătura largă de cîteva degete se vedea un colţ de pînză — spunea ceva cu voce sugrumată, ceva din care rudarii nu desluşeau nimic, dar care dispunea probabil la veselie, fiindcă Jinga îşi încreţise faţa a rîs şi ochii lui semănînd cu două bucăţele de schijă sclipeau plini de bucurie şi bărbia îi moţăia în aprobări scurte.

Ion şezu o clipă în cumpănă: pe unde s-o ia spre Titi? Alese uliţa şi, trecînd peste movilele de boştină, ieşi la poartă, şi aici dădu peste Gică Dună.

Gică, cu pălărie de pai, nouă, şi cu un ciucure de liliac prins de cămaşă, la piept, cu un ac de cravată, venise cu două ouă roşii.

— Alege, să ciocnim, verişorule, şi iartă-mă de ţi-am greşit, cum spune cîntecu, şi te iert şi eu. Azi, dacă ai o sută de uşi la casă, le deschizi largi să intre toată lumea.

Ion, grăbit, alese la întîmplare şi Gică Dună îl învinse.

— Nici o discuţie, vere, eşti al optulea care nu-şi dă seama că ou meu e de lemn. L-am scos cinstit în faţă, da toţi au pus mîna pe ălălalt, E o figură, pe cuvîntul meu, şi chiar începe să nu-mi mai placă brodeala asta. Îmi pare rău că n-am adus două ouşoare normale, merita să ciocnim altfel noi doi. Ai prins vreun fir din chestia aia?

— Încă nu, răspunse Ion.

— Ţine-aproape, verişorule, nu-l slăbi. Şi mai treci pe la mine, treci s-o vezi pe Didina.

La Titi Şorici, care-şi văcsuia bocancii cu funingine de pe fundul ceaunului, Nae Caramet — înalt, bărbos, cu ochii inflamaţi — venea de la Slobozia şi, în drum spre Lăcovişte, unde se însurase cu fata lui Foti Tomescu, se abătuse prin Plătărăşti.

— Tot e ziua iertării şi ce-am zis?! Hai să mă iert cu Titi Şorici, da l-am găsit plin de draci. Noroc de Mitana, că ăsta mă dădea afară.

— Pe mine mă ierţi, nea Titi? întrebă Ion.

— Tu, zise Titi, scoateţi gărgăunii din cap şi fereşte-te de Gheorghe Jinga. Îmi zicea Mitana că te-a văzut în stuf cu aia a lui, cu Tiţa, o spălai pe picioare şi ea rîdea şi era cu ţîţele goale. Ascultă ce-ţi spun, pune-ţi lipitori pe burtă, dacă nu poţi altfel, şi îndreaptă-ţi ochii la clasa muncitoare, vino să-ţi dau broşuri să citeşti, noi, comuniştii, o să luăm toată puterea în ţară şi cînd o să ne cauţi tu, poate că n-o să mai vrem noi să stăm de vorbă cu tine şi-o să-ţi zicem: du-te înapoi la burghezia trădătoare, Ion Mohreanu, c-ai spălat-o pe tălpi cînd trăgea cu arma, pe la colţuri, în fiii poporului. Tu ai auzit că l-au omorît pe secretarul ju- deţenei într-un hambar din portu Brăilei şi l-au acoperit cu gozuri?

— Măi Titi, să mor, eşti deştept, zise Caramet, tu ai prins mişcarea şi-o să te urci într-un scaun înalt.

— Împrumută-mi muzicuţa de gură, spuse Ion, şi poţi să te cocoţi unde-ţi place.

Titi Şorici încălţă bocancii scorţoşi, privi ramele pe care funinginea nu prinsese, privi şi la călcîie, îndoindu-şi trupul şi, mulţumit, scoase din dulap o sticlă.

— Să luăm cîte-un păhărel.

— Îmi dai muzicuţa aia? repetă Ion,

— Dar ce, întrebă Mitana, te-au angajat să cînţi la logodnă?

— Care logodnă?

— A Ţiţei. Azi-noapte, Luca a lu părintele i-a dat inelu.

— Nu există! se împotrivi Ion.

— Mi-a spus Bocu. Era cu tămîie la cimitir. Vetina şi-a sucit un picior şi merge ţinîndu-se de pereţi, şi mi-a zis cum a venit Tiţa cu Luca azi-noapte şi i-a sculat p-alde Gheorghe Jinga. Dormi ca un bolovan, dacă nu i-ai simţit.

Ion clătină capul. Nu credea.

— Bucură-te cu ce-ai luat, că tu ai fost întîiu, sau dacă n-ai fost întîiu, zise Titi Şorici, bucură-te c-ai fost înaintea ăstuia cu inelu. Mai vrei muzicuţa?

— Da, zise Ion.

Şi, luînd muzicuţa cu butoane, roasă de dinţii copiilor lui Titi, a celor doi gemeni şi a fetiţei cu cercei de sticlă, ieşi în curte, spunîndu-şi: „Va să zică de-aia m-ai trimis acasă”. Intră pe fîşia de lucernă dintre casa lui Şorici şi-aVetinei, mai bine zis pe ceea ce fusese în anii buni o fişie de lucernă şi era acum un petec de pămînt sterp, plin de rădăcini înţelenite, şi trecu în bătătura Vetinei. Bocu, cu cei doi cîini ai lui Neicu, se ducea la Gheorghe Jinga. Ion îi zîmbi, dînd din mînă — muzicuţa zbîrnii scurt, Bocu făcu: bîzz! — şi se opri lîngă movila de gunoi pe care murise Berechet şi privi îndelung casa acoperită cu tablă. Se simţea pătruns de-o tristeţe uşoară şi parcă neadevărată, o tristeţe adunată în el prea repede ca să-l şi doară.

Bocu apăru din nou în faţa lui, de data asta fără cîini, cu paşi iuţi şi cu înfăţişarea aia pe care o iau femeile în preajma unor evenimente cruciale pe care sînt convinse că pot, şi chiar pot, să le forţeze, să le grăbească şi Ion înţelese pe deplin că da, Tiţa primise inelul de la Luca, şi nici atunci nu simţi durere, se lumină în el, fără nici o explicaţie, doar imaginea lui Gheorghe Jinga, nu aşa cum îl lăsase adineauri, ci intrînd în ograda morii lui Alecu Branga şi auzi şi vorbele:

— Alecule, se zice că vrei să vinzi moara, că te tragi îndărăt la Sibiu, şi eu îmi mărit fata cu băiatu părintelui şi vreau să i-o dau dotă.

— Nu macină moara aia! rosti Ion tare.

— Ce e, mă, se întoarse Bocu, vorbeşti singur? O să prinzi muşte, dădică.

— Tu... du-te să te ierte bărbat-tu! Du-te cu Neicu de mînă şi zi-i: iartă-ne, mă, prostule.

— Poate că nu ţ-a sucit nimeni gîtu prin somn. Poate că vrei să dai de dracu?!

— Dracu? Eu sînt dracu şi dacă-ţi dau una rămîi şoldie pe tot restu vieţii. Uite-aşa rămîi, zise Ion, apucîndu-se cu mîna de şoldul drept, şi intră, ţinînd piciorul ţeapăn, în curtea lui Jinga.

Se opri lîngă căruţa cu hulube. Jinga şi Luca, tot la masă, şi rudarii, tot la cinci metri. Între timp ieşise şi Diculeasa, în rochie de sărbătoare, dar Tiţa nu se vedea, poate dormea sau poate era în tindă unde se pieptăna şi căuta o pereche de cercei potriviţi pentru ziua asta.

„Aici stau, îşi zise Ion, pîn-o să vină”, şi scoase muzicuţa şi suflă în ea şi clapele instrumentului ăla copilăresc, fibre de aramă de forma firelor de tutun, se zbătură prelung şi sunetele se închegară într-un cîntec. Jinga, Luca şi rudarii întoarseră capul la comandă, de parcă asta era ceea ce aşteptaseră cu toţii, şi Jinga strigă peste ceata rudarilor:

— Bravo, Ionică, mi-ai ghicit cîntecu! Îl ştii, domnule Luca?

Hai, hai
Cu Terente nu mai e de trai
I-a scris carte lui Brătianu
Că-i confisc-aeroplanu
Cînd l-o prinde pîn regatu lui

— Eu şi cu Neculai Mohreanu şi cu Ouleaţă l-am cunoscut pe Terente. Era din Carcaliu, un sat dincolo de Măcin, în drum spre Tulcea, cu biserică mare, care zici că-i dată cu piatră acră, fiindcă are turlele albastre şi cu lipoveni cu plete. Toţi ţin de credinţa veche şi-şi strîng părun coc, ca femeile, şi pun şi pieptene-n coc. Dă-te mai

aproape, Ioane! Faceţi, mă, loc, se răsti la rudari. Pe el l-am pus mai mare peste voi la orezărie şi trebuie să-i purtaţi respectu.

Întreg grupul rudarilor se mişcă spre peretele bucătăriei, dar fără să se destrame, parc-ar fi fost legaţi într-o funie, şi Ion, venind încet, trecu prin aerul infectat de jegul şi duhoarea rudarilor, infectat de trădarea Ţiţei şi de veselia lui Jinga — deasupra agudului patru perechi de porumbei tăiau cu bătăi ondulate înălţimile albe în care fierbea apa morţilor — şi la doi paşi de masă se opri. Tiţa trecuse prin golul uşii de la tindă, în pantaloni albi, cu centură şi cu o bluză de mătase verde, şi el pricepu că era de mult acolo, că poate nici nu se culcase. Din golul uşii, privirea lui lunecă pe piciorul lui Luca, sprijinit în gura unui primus, alături de care mai era şi-o oală de pământ pentru zoaie, şi-atunci mai făcu un pas şi se aşează pe scaunul de lîngă Luca. Zicea mereu cîntecul lui Jinga şi Jinga bătea tactul pe masă cu buricele degetelor, iar la un moment dat întinse piciorul şi petrecu laba pe sub toarta oalei. Diculeasa, lîngă perete, astupind cu trupul aceeaşi porţiune de zid pe care-o astupase Tiţa în ziua cînd Ion vrusese să-i arate cum ştie el să cheme porumbeii, îl observă şi-i făcu semne, încruntată, să lase oala, să n-o dărîme.

— Nu vrei să se vadă? întrebă Ion, vîrînd muzicuţa în mîneca vestonului şi ridicînd oala. Păi dacă nu vrei, trebuia s-o duci în bălării, şi purtă oala murdară pe deasupra mesei, ca şi cum ar fi vrut să toarne în pahare.

— Azvîrle-o dracului! se răsti Jinga.

— Mai întîi să cercetăm dacă-i dogită, zise Ion. Trebuie să probăm, nu, domnule Luca? şi, luîndu-şi avînt, izbi oala în capul lui Luca Oancea, care nu găsi timp să se ferească. Eu am fost întîiu la Ţiţa, domnule Luca. Ce-ai să găseşti tu e o băşică de bou spartă.

Şi în secunda aia, secundă a ruşinii şi a începutului de dezastru, Ion sări peste trupul lui Luca, răsturnat în scaun şi, împingînd-o cu genunchii pe ţiganca cu ghiocul care se

repezise să-l oblojească pe Luca, fugi, apucînd-o prin curtea Vetinei, spre casa lui Titi Şorici. Dar mai repede decît el, un rudar bătrîn, ştirb, se desprinse din mijlocul grupului, lungi o armă de vînătoare veche, cu care dobora lişiţi în bălţi, şi trase. Detunătura se amestecă cu ţipătul Ţiţei, în tindă, şi se risipi în văzduhul alburiu.

Rudarul ştirb se şterse la ochi şi împinse puşca spre Jinga, singurul în drept să tragă, pentru că peste el se abătuse ruşinea. Iar Jinga, fără să scoată o vorbă, luă arma şi o rezemă de agud, şi toată lumea avea să ştie că el trăsese.

VII

— ÎL IEI LA TINE, ÎI SPUSE TITI ŞORICI LUI Caramet, dacă mai rămîne aici, s-alege moarte de om.

Şi-n aceeaşi zi am plecat cu Caramet. Ţin minte, stam lungit pe paie, în coşu căruţii, şi faraoancele băteau ca un cîntec din altă lume, şi copitele cailor ţăcăneau sec în prafu drumului. Cine-a auzit faraoancele în Bărăgan nu le uită. „Ding-ding, ding-ding. E mult de mers, ehe! Nu vă omorîţi, cailor, c-atîta-i de mers, că nu se ştie dacă vom ajunge vreodată la marginea cîmpiei!” Şi e o linişte în jur, că-ţi auzi gîndurile. Mă uitam în sus, la cer, curgea ca o gîrlă, şi Tiţa umbla prin apă. Vroiam s-o strig, da se cufunda şi apărea mai departe şi nu se uita niciodată în jos. Într-un tîrziu, zgîlţîit de oboseală, am adormit şi n-am mai ştiut nimic. M-am trezit în faptu serii şi-am văzut că eram într-o curte. „Va să zică, aici stă Caramet”, şi-am coborît pe arie, lîngă fîntîna cu scripete. Ieşise luna, mare cît fundu unui butoi cu bere — cît crescuse luna-n două nopţi! — şi-n lumina ei de argint văzu caii care sforăiau cu nările înfundate într-o grămadă de pleavă, casa de piatră clădită între salcîmi pletoşi,

porumbaru, crama, ocolu de vite şi rîpa din fundu ogrăzii unde se aruncă gunoaiele. Am ridicat pe umăr hamurile de piele trîntite pe oişte şi am pornit-o spre casă. Mă simţi cîinele şi începu să latre, în uşă se ivi Caramet, ruginit de lună. Păru lung crescut pînă în colţurile frunţii, îi da un aer de întunecime.

— Te-ai sculat, mă? Bagă hamurile-n hambar şi vino înăuntru.

Însoţit de mîrîiturile cîinelui, am agăţat hamurile în- tr-un cui de lemn, mi-am dat c-un pumn de apă pe ochi şi am intrat în casă. Mirosea a camfor şi a umezeală. Tinda îngustă şi înaltă era luminată de-o lampă. Caramet întindea pe perete un tablou care înfăţişa o cîrciumă veche, cu grădină şi lăutari, situată pe malul unei ape. Semăna leit cu bodega „La Piatra de moară" din Brăila. În marginea dinspre apă, doi copaci doborîţi de furtună, cu crăcile crescute în sus, cum numai la plopi se vede, formau o balustradă naturală. De la rădăcina copacilor ţîşnea firu unui izvor care se vărsa în apa aia albastră printr-o ţîţînă de ulcior. Sub coarda izvorului, cinci bărci marinăreşti pline cu beţivi care cîntau din chitare şi din gură.

— Îţi place? mă întrebă Caramet şi-mi întinse tesla cu care bătuse cuiele. Pune-o-n lădiţa aia din colţ.

Se dădu înapoi şi privi la tablou-ăla, plin de mulţumire. Avea faţa băşicată de arşiţă.

— Ai aiurat prin somn.

„Mă-ta pe gheaţă!" îl înjurai în gînd. El mă privea atent. Un licăr vesel îi scînteia în pupile. Îi vedeam fruntea mîhnită, gura lată, fălcile umflate, ca la guşteri, buzele crăpate şi bărbia retezată, şi mă gîndeam c-o să-mi iau repede tălpăşiţa de la el. În şold mă seca o durere surdă. Închisei ochii şi mă rezemai de perete.

— Hei, mă zgîlţîi Caramet, ce-i cu tine?

Mă apucă şi mă întinse pe duşumele. Umezeala şi mirosu de camfor veneau de dedesubt, din beci.

— Te-a turtit soarele. Trebuia să te zgîlţii şi să te pui să stai cu nasu-n vînt.

Mă frecă cu oţet la tîmpîe şi-mi revenii.

— Trebuie să-ţi storc şoldu ăla, c-altfel, e nenorocire. Iată ce poate să facă o femeie dintr-un om. Fieru dracului, femeia, te-mpinge la crimă, dacă vrea ea!

Uşa ce da în interioru casei se deschise şi-n tindă apăru o femeie oacheşă, tînără, purtînd un capot înflorat. Era durdulie, cărnoasă, şi-avea nişte ochi ca ai Ţiţei, cînd se uita la tine parcă te plesnea o dogoare peste faţă, trebuia să ridici mîna ca să te fereşti.

— Ce e? întrebă Caramet.

— Vino s-asculţi ce poezie ţi-a făcut Ghica. Te dă gata, să mor, na! Cică: Mie-mi spune-o păsărică, cine-adună nu mănîncă.

— Du-te şi spune-i lui Ghica Dirivici să-şi vază de treburile lui.

Femeia nu plecă, se apropie curioasă de mine.

— Cine eşti? mă întrebă. Vii din Moldova?

— E hoţ, răspunse Caramet, spre mirarea mea. A furat doi cai.

O umbră de spaimă, subţire, sau, poate, de uimire, trecu peste faţa ei. Vroiam să vorbesc — de unde dracu mă bănuia ăla de hoţie? — da Caramet îmi făcu semn cu capu de la spatele nevesti-si s-o ţin înainte aşa cum mă prezentase el, că femeii îi place s-asculte. Mă uit la nevastă-sa, era al dracului de frumoasă şi-mi făcea bine s-o văd că se sperie. Cînd le cuprinde frica, femeile frumoase rotunjesc ochii, carnea le tremură aţîţător şi pleoapele li se zbat ca nişte aripioare de gîze. Alea care se ştiu frumoase din cale- afară mai mult s-alintă, vezi bine pe chipu lor că le e şi nu le e frică, şi-atunci simţi că inima-ţi dă brînci să le joci niţel. Am răspuns:

— Da, am furat doi cai. I-am scos dintr-un arman cu Costică Gurafoii, da după aia ne-am bătut pe ei şi el şi-a descărcat puşca-n mine.

— Tu?! se minună femeia.

Apoi izbucni veselă:

— L-ai atins tu cu un deşt pe Costică Gurafoii?! Fugi de-aici, că mă faci să leşin!

Eu amuţisem.

— Vezi, ştiam eu că nu te crede, sări bucuros Caramet. Auzi, Bişcă, mi-a venit mie aşa o ideie: ia s-o speriem noi pe Bişca, şi ăsta a crezut că te dăm gata. Zău, că m-a crezut. Spune drept dacă n-ai crezut? Ai zis c-o să-i descîn- tăm de sperietură.

— Să mor dacă nu m-aţi băgat în boale... Brrr! ce mi-e frică, strigă ea spre bucuria lu Caramet. O să dau în gălbinare de-atîta frică, şi ieşi din tindă, prefăcîndu-se grozav de înspăimîntată.

— Măi, măi! continuă să necheze Caramet. A fost bună, să ştii. Bişca îl cunoaşte pe Costică şi tu-i spui că te-ai bătut cu el. Ştii tu ce face Costică ăla cu unu din ceata lui care-i suflă-n borş? Îl leagă de spinarea calului şi-l trece Dunărea, la bulgari sau la sîrbi: „io-te, mă, pe unu care vrea să spargă nuci în măsele. Ia faceţi-i voi vînt în ţara turcească, să-i dea ăia să spargă sîmburi de măsline. Aveţi de la mine asta şi asta.” Hai să mîncăm, că n-am mai rîs de mult ca astăzi.

Scoase dintr-un dulap o oală cu ciorbă care mirosea puternic a leuştean şi o răsturnă în două străchini.

— Vrei să te-nchini?

— Da.

— Zi-i după mine: în numele tatălui, şi-al fiului, şi-al sfîntului duh, amin. Mămăliga e de orz. Asta poţi să n-o mai zici.

Zeama acrişoară, cu steluţe de grăsime şi mămăliga dumicată în ea, îmi făcură bine.

— Ce zici, întrebă Caramet la sfîrşit, rămîi argat la mine?

— Dacă vrei.

— Nu-s multe de făcut aici. Chestia e să fii ascultător şi să nu mă furi.

— N-am năravu să pun mîna.

— Bun, înseamnă că n-o să ne stricăm la ceafă. Că eu sînt om bun. Sînt păcătos de bun. Cînd moare cineva în sat, neamurile mortului vin la mine după lemn de cruce. „Nea Caramet, ai plantaţia aia de salcîmi, aznoapte a murit bîtu, sau sor-mea, sau copilu ăla, după cum se-ntîmplă.” „Luaţi, mă, creştinilor, şi să fie înaintea lui Dumnezeu.” Hai, acum, sus cămaşa, să vedem rana. Să tragem alicele afară şi-n două zile pielea se strînge la loc, se închide...

— O să dormi în podu de fîn. Îmi spuse Caramet. Sus, acolo, eşti mai aproape de Dumnezeu.

Şi adaugă, jumătate în glumă, jumătate în serios;

— Da fii cu grijă, mă, să nu te duci cu totu la el.

Înainte de miezu nopţii am avut un vis. Se făcea că eram tot argat în curtea lu Jinga şi că fugisem de la orezărie s-o întîlnesc pe Tiţa. Sub gardu livezii m-am oprit. Era seara şi-o spoitoreasă, chemată de Diculeasa, aşezară lîngă scara bucătăriei, trecea un ac prin flacăra lămpii ca s-o înţepe pe Tiţa în sfîrcu urechilor să-i facă găuri pentru cercei. Tiţa sta pe un scăunel, cu genunchii traşi sub fustă, tremura şi Diculeasa-i legăna capu între palme, drăgăstoasă, şi-ncerca să-i dea curaj.

— Trece. Frige niţel şi trece, şi pe urmă punem doi cercei de aur.

— Trece repede, încerca şi spoitoreasa s-o liniştească. E ca o-nţepătură de purice.

— Mă doare,

— Cum o să te doară, doamne iartă-mă, că nici n-am împuns?! Ia spune, cînd ai fost mică, ai pus vreodată limba pe clanţa uşii albită de ger?

— O, ce m-a usturat!

— Ce-ţi fac acum, n-o să te usture nici pe sfert.

Eu, ascuns sub gard, rîdeam: ,,l-auzi ce proastă e, să-i fie frică pentru că-i găureşte urechile!” Da îmi era mai dragă

aşa, fricoasă. Deodată, spoitoreasa a împuns cu acu şi Tiţa a ţipat. Ţipătul ei s-a scurs în inima mea. „Ei, fi-ţe-ar mîna a dracului!” am înjurat-o pe spoitoreasă, şi-am înhăţat un bulgăre pe care l-am aruncat cu putere în putina din colţul bucătăriei. Putina a bubuit ca o tobă. Femeile s-au oprit. Nu m-am ascuns, lumina lămpii le împiedica să mă vadă. „Să ştii, zic, că alea cred c-a azvîrlit aşa, în joacă, vreun om care trecea pe drum.” Spoitoreasa a întins iar acu spre flacără. Era bătrînă, gheboşată, un batic alb îi atîrna desfăcut pe braţe. A întins mîna şi eu am aruncat aldoilea bulgăr. Braţele lungi îi rămaseră o clipă în aer moarte. De data asta Diculeasa începu să ţipe şi să ocărască. Tiţa, speriată, luă lampa şi o ascunse după stîlpu din dreapta uşii.

— Gheorgheeeee! se porni să-l strige Diculeasa pe Jinga. Gheorgnee!

Jinga nu răspundea.

— S-a dus, duce-l-aş colo-n deal, lîngă biata mama. Dau duşmanii cu bolovani în bătătură să ne omoare şi el umblă de nebun, sta-i-ar numele scris la cimitir!

— De ce-l blestemi pe tata? întrebă Tiţa. Tu nu ştii că e dus în baltă să mi-l aducă pe Ion?

— Tîrfă! strigă Diculeasa. Te stropesc cu gaz şi-ţi dau foc. Intră-n casă, că-mi înfig mîinile în pletele tale şi ţi le smulg.

Tiţa fugi în casă, iar Diculeasa, blestemînd să-şi răcorească sufletu, intră după ea, urmată de spoitoreasă. „Stai, m-am înfuriat pe Diculeasa, că-ţi bat eu tabla acoperişului cu pietre pînă o să surzeşti!” Şi cu sînu plin de pietre m-am căţărat în agudu de lîngă bucătărie. Da acolo, sus, cînd m-am uitat prin fereastră, am văzut-o pe Tiţa plîngînd. Şi-n loc să m-apuc să bat tabla cu pietre, am început să scutur crăcile, uşor, aşa cum le scutură vîntu din zori, ca să foşnească frunzele, să-i fure gîndurile rele Ţiţei, s-o bucure, să-i alunge durerea. Iar pietrele din sînu meu se făcuseră clopoţei, eram încins cu o chingă de clopoţei, scuturam umăru şi clopoţeii cîntau.

— Apă, ceru Tiţa, daţi-mi să beau! şi-n clipa aia m-am trezit cu gîtleju uscat de sete.

Eram leoarcă de transpiraţie. Între pereţii de şipcă ai podului îngroşaţi de scame, colindaţi pe dedesubt de şoareci, mă simţeam ca şi cum aş fi intrat cu capu-ntr-un vraf de lînă nespălată. M-am tîrît pe scară şi, tîrîndu-mă, am văzut luna: atîrna între crăcile unui salcîm bătrîn ca un ochi de spînzurătoare. Am încremenit. Prin laţu spîn- zurătorii se strecura încet-încet, fumuriu gîtu unui cocor. „O să moară”, mi-am zis îngrozit, şi mi-am dat drumu să lunec pe scară. Jos, în curte, frica mi s-a risipit, cocoru dispăruse. Am băut apă şi mi-am descins uşor bandaju de pe rană. Apoi m-am dus să mă tăvălesc în muchea rîpei, sub nişte pruni cu coaja jupuită. Gunoaiele îngrămădite în vale fermentau, duhoarea lor putredă, sălcie suia spre ceru nopţii secetoase şi împînzea depărtările. Sus, stelele semănau cu nişte noduri de stejar care luminau fumegînd. În vale, pe un petec de mlaştină secată, se rostogolea o haită de cîini înfierbîntaţi, făcînd să troznească tulpinele de cucută, dese că n-ai fi putut băga un băţ între ele. Căţeaua mică, deşelată, neagră, scheuna jalnic. „Dac-aş avea o buturugă să-i dau drumu peste ei!” I-am împrăştiat bătîndu-i cu cioburi de sticlă. Sub mal, sticleau împrăştiate sute de cioburi şi capace de tinichea. Vîntu, sunînd uscat, luneca peste ele, căsnindu-se să învîrtă roata unei roabe de fier, răsturnată pe potecă. Vîntu aducea miros de praf. În cîmpie, sticlindu-şi ochii verzi, o pisică sălbatică pîndea lîngă un muşuroi de cîrtiţă. Puţin mai spre dreapta, în mijlocu unui morman de cenuşă, se înălţa scheletu unei sperietori avînd în loc de cap o căldăruşă de botez. De toartele căldăruşii atîrnau două legături de şerpi morţi. Şerpii sticleau şiruri-şiruri. La brîu, alt şarpe, în formă de curea. Mă cuprinse greaţa. Rîpa, la un loc cu chinu cîmpiei, cu arşiţa care urca în valuri, din măruntaiele ţărînii, îmi dădeau ameţeli. Sufeream după răcoarea de la Dunăre. Clătinîndu-mă, am pornit-o printre căpiţele de paie şi grămezile de viţă uscată spre culcuşu

meu din pod. În jur, linişte rea, apăsătoare. O lumină albă vicleană, izbucnită din lună ca un viscol, încremenise şi stăruia în aer parcă pentru vecie, lumină albă, fără tremurări, ustura ochii şi pustia sufletu. Sub razele ei moarte, casa lu Caramet, întunecată, diformă, părea construită anume ca să ţină tovărăşie rîpei. Deodată obloanele de la o fereastră, galbene, rîcîite de plopi ca de unghii, se desfăcură, împinse dinăuntru, şi-n golul pervazului apăru capu lu Caramet. Tăcut, mi-am dat drumu pe malu rîpei şi m-am furişat din nou, agăţîndu-mă de nişte rădăcini, între şurile de paie de unde puteam privi în voie, fără să fiu văzut. Între timp, uşa se căscase larg, şi Bişca ieşise în curte, însoţită de o fată în pielea goală. Prăjită de lună, fata aştepta neclintită, cîteva tulpini de bozii prinse de o sfoară petrecută în jurul şoldurilor îi dădeau o înfăţişare stranie. Era slabă, avea capu mic, ca de miel, ţîţe rotunde, neîmplinite, piele-ai lucea şi tremura.

— Haida, strigă Caramet, bătînd cu pumnu în pervaz. Dă-i drumu!

— Zi-i să nu se uite, se rugă fata de Bişca. Nu-i de distracţie, nea Caramet.

Caramet înjură.

— Parcă ţîţe ca ale tale n-am mai văzut eu!

Bişca luă o cofă de pe laviţă şi răsturnă apa în capu fetei. Scuturîndu-se aţîţată, fata se lăsă pe vine şi bătu pămîntu cu palmele. Cînta un cîntec de paparude şi juca. Era un mototol de carne care se frămîntă dureros. Cocîltită de foame se mişca anevoie, picioarele subţiri îi alunecau pe pămîntu ud, păru i se lipise de braţe, boziile săltau în jur, răvăşite. Trosnea din deşte şi parcă-i trosneau şi oasele. Cu cofa în mîini, Bişca se rotea în juru ei, stropind-o. Caramet, aplecat peste pervaz, se muncea să le iuţească mişcările, suflînd mereu într-un fluier de tinichea în care se zbătea bolborosit o bucăţică de plumb.

— Parcă eşti o broască, strigă el nemulţumit. Parcă-ţi iei măsură pentru coşciug.

— E greu, zise Bişca.

— Atinge-o cu nuiaua peste vine şi să vezi cum zboară.

Îşi trase capu din fereastră şi veni în curte. Era în cămaşă şi izmene şi încins cu cureaua. Speriată, fata fugi lîngă perete. Caramet se lăsă în patru labe, cu faţa la ea, şi începu el să joace.

— Uite-aşa! Hop, di-di-di! Hop-hop!

Striga şi se arunca cu fundu spre lună, greoi. Fata se apropie, cu gîndu să-i tină pereche, da Bişca o opri.

— Cîntă! îi spuse şi fata reluă, înalt, cîntecu ăla al ei, trist şi tîmpit.

Da Caramet continuă să salte, fără să ţină seama de cîntec. Cămaşa îi plesnise la spate, cureaua îl strîngea. Se descinse şi atîrnă cureaua de gît, aşa cum fac soldaţii la closet, şi începu din nou să se rostogolească pe arie. Mătăhălos, tropăia ca un cal de furat, şi eu m-am tras mai adînc între căpiţe, fiindcă cu fiecare salt se apropia tot mai mult de mine. „Cînd o fi sub salcîmi, sar în rîpă.” Da se opri şi se întoarse spre Bişca şi spre fata cu căpăţînă de miel, şi-n clipa aia descoperii, înnebunit, că la picioarele mele zăcea mort cocoru pe care-l văzusem strecurîndu-şi gîtu în ochiu ca de spînzurătoare al lunii.

Spre sfîrşitu lu mai, mă vindecasem, alicele scoase din şoldu meu le ţineam înnodate într-o cîrpă, şi-mi era bine la Caramet, toate treburile, dintre care cea mai păcătoasă era aia să mulg oile, le făceam pe răcoare şi cînd dădea zădufu, răsuflarea morţii, intram la umbră, în partea din faţă a casei, care fusese băcănie cinşpe-douăj de ani şi pe care Caramet o lichidase, da n-o închisese. Veneau acolo notaru Ghica Dirivici, doi învăţători şi maioru Ionescu, care curăţase casa de bani a regimentului şi făcuse închisoare. Jucau table sau pocher, pe tejgheaua de zinc neridicată, sunau zarurile, şi maioru da aproape numa gherle, uneori cîte zece la rînd, şi Bişca, stînd cu coatele pe cutia de mărunţiş, rîdea şi rotea un deşt, adică ce nebunie! iar Ghica Dirivici, cu nasu coroiat, cu obrajii spălăciţi şi păru galben,

o săruta şi ea-şi ţuguia buzele şi ridica ochii, ameţită, spre sforile din grindă care ţinuseră altădată căpăţîni de zahăr învelite în hîrtie. Mihai Miroslav, învăţătoru mai în vîrstă, sau cel puţin aşa părea, fiindcă avea păru alb şi lins, un alb coclit, neomenesc şi pielea încreţită pe ceafă — despre ălălalt puteai să spui că Dumnezeu a luat un sac, a vărsat în el două coşuri de carne şi unu de oase, l-a legat la gură şi l-a pus să meargă, şi sacu s-a dus drept spre cutia de table, a scos zarurile şi de la prima mînă a dat şaşe-şase — ăl mai în vîrstă avea o vorbă: „nu te obligă nimeni”, şi o repeta cu înverşunare, ori de cîte ori deschidea gura, norocu lumii că o deschidea rar şi numa atunci cînd ăilalţi jucau table, pentru el un joc nesuferit, căci iubea prea mult pocheru ca să poată să mai aibă înţelegere şi pentru alte păcate.

— Nu te obligă nimeni să-ţi aduci aminte, da ce frumos se trăia înainte de război în România!

— Lasă guiţatu, îl repezea maioru Ionescu, vorbeşti prostii şi jumuleşti o găină moartă.

— Nu te obligă nimeni să fii măgar. Dacă toată viaţa ta a fost o gherlă, singur ţi-ai făcut-o, alţii au ştiut, însă, să şi trăiască!

— Nu mai spune! Dumneata, domnule, ai trăit c-o oaie după gît pe care-o pupai sub coadă şi-ai făcut gheb în spinare! Declar răspicat că dacă omenirea nu înfiinţează urgent tribunale să condamne prostia, piere sau se întoarce cu zece mii de ani îndărăt.

Într-o după masă, cînd lua foc pămîntu de-atîta căldură şi beam apă amestecată cu gheaţă şi maioru pierdea şi-şi blestema ghinionu nenorocit, învăţătoru cu păr alb se amestecă din nou în vorbă.

— Nu te obligă nimeni să-continui să joci, dacă vezi că nu iese nimic şi maioru vru să-i dea în cap cu cutia de table:

— Da nici să te suport pe tine la nesfîrşit nu sînt obligat!

Învăţătoru ăla grasu, însă, propti coatele în table şi maioru nu putu să-l mişte şi se repezi s-arunce cu cutia de mărunţiş. Bişca, însă, îl plesni peste mîini:

— Astîmpără-te îţi spun! Domnu Miroslav e-n casa mea şi poate să vorbească ce vrea. Ţi-aduci aminte, domnule Miroslav, de vînătoarea aia, cînd s-au împuşcat şaişpe lupi şi tata i-a pus grămadă pe galerie şi toţi cîinii din sat se strînseseră în uliţă şi lătrau?

— Nu mă obligă, nu poate să mă oblige nimeni să tac. Eu n-am băgat mîna pîn la cot în casa cu bani... Şi cu vînătoarea aia, sigur că da, eu am condus hăitaşii, mă ţineau picioarele, şi-acum aş putea să fac marş forţat, da să-mi dai vin dulce la fiecare etapă. Seara a fost ceartă, nu se mai ştia cine ce lup împuşcase şi tatăl dumitale a pus etichete: „împuşcat de cutare” şi-a ieşit în drum şi-a tras cu arma, să împrăştie dîrîhoaia de cîini, şi p-ăia patru de i-a omorît i-a trîntit lîngă stiva de lupi şi rîdea: „de ce nu mai lătraţi, mă?” Iar a doua zi, bucureştenii şi cucoana aia care fusese ţigancă s-au îmbrăcat în cerşetori şi s-au dus prin sate.

— Crunt, crunt, crunt! a rîs maioru.

— Vrei să ne-apucăm cu toţii să cîrîim ca ciorile? a zis Bişca.

— Da, a răspuns maioru şi-a început să cîrîie.

Croncănea ca un corb şi bătea din mîini ca din aripi şi învăţătoru ăla grasu s-a ridicat şi întindea labele alea ca nişte butuci şi se făcea că-l ocheşte da nu putea să strige: pac!, în gîtu lui era numa un fel de clăbuceală, şi-atunci a schimbat-o în cîrîit, şi asta i-a ieşit. Bişca rîdea şi-a zis: „staţi să vedeţi cum e cu ciorile”, da n-a putut s-arate, Ghica Dirivici a prins-o în braţe şi-a sărutat-o, însă fără să se uite întîi pe fereastră, să s-asigure, şi, ca dracu, Caramet taman atunci trecea prin dreptu geamului, ducînd caii de căpestre şi un snop de nuiele pe umăr. A trîntit snopu lîngă măru bătrîn care nu mai da rod de doi ani şi-a strigat la mine şi la Bişca să ieşim afară.

— Ce-i cu tine, Nae, zise Bişca, mirată, umbli desculţ prin bălegar şi bălegaru dă tetanos! Vrei să mori în dureri mari?

— Avem sare pisată? o întrerupse Caramet.

— Un sac întreg.

— O să tai berbecu ăla fumuriu.

— Ziceai că vrei să-l faci batal.

— Nu-l mai fac, e prost de prăsilă.

Şi întorcîndu-se spre mine, mi-a spus să scot berbecu de sub şopron şi să-l duc sub prunii din malu rîpei, şi el o porni înaintea mea într-acolo, oprindu-se cîtva timp la fîntînă ca să ascută briceagu pe gura tubului de piatră.

— Fă-i sfînta cruce, îmi zise cînd am venit cu berbecu.

L-am închinat.

— Adevăr zic ţie, mîine vei fi în rai!

Caramet mi-a dat brînci, apoi a trîntit berbecu la pămînt, i-a prins picioarele sub genunchi şi i-a înfipt lama în beregată, trăgînd de jos în sus. Sîngele a ţîşnit gros, negru şi s-a stins într-o bolboacă. Din rîpă s-au adunat roiuri de muşte verzi. Opintindu-ne, am atîrnat berbecu cu picioarele de dinapoi în cinghelele fixate pe craca cea mai groasă a unui pom, Caramet a făcut crestături la cîteşipatru pulpele, a vîrît într-una o ţeavă de stuf şi m-a pus să suflu. El s-a înapoiat în casă, şi după un timp am auzit uşa, şi nu m-am întors, şi pe urmă răzbătură în aeru pustiu, năucitor de cald, ţipete, şi atunci înţelesei, şi o clipă n-am ştiut ce să fac. Un cîine dădea tîrcoale locului unde înjunghiase Caramet berbecu, avea limba roşie, parcă era turbat, am luat o scurtătură şi i-am repezit-o în cap, şi ţipetele se amestecau acum cu şuierături repezi, şi-atunci m-am năpustit spre şopron şi-a fost cît p-aci să vin în gît din pricina unei buturugi răsturnate în gura gheţăriei. Sub şopron, între vînturători, Caramet o bătea pe Bişca cu nuiaua, lovea repede şi din rochia de stambă săreau petece fulguroase. Prin rupturi, se vedea carnea zdrobită, zdruncinată, numa vîrci. Lîngă perete, papucii moi, cu flori, care-i scăpaseră Bişcăi din picioare. Bişca-şi pusese palmele la ochi, să-şi apere obrajii şi Caramet icnea:

— Dezveleşte faţa, tîrfă!

L-am cuprins în braţe, pe la spate, şi el nu mă azvîrli, se linişti, parcă mă aştepta de mult să-l opresc, scuipă, rupse nuiaua şi-mi spuse:

— Gata, du-te şi ia căldarea de aramă, să sărăm carnea!

Cotonogită ca vai de ea, Bişca s-a tîrît pe prispa casei şi s-a trîntit acolo să zacă, zgîlţîită de friguri. Caramet a închis în faţă la prăvălie, a tras obloanele, zdroncănind drugii de fier ţigănesc şi s-a înapoiat la treburi. Se mişca tăcut, greoi, morocănos, totuşi, cînd şi cînd, arunca o privire, pe furiş, spre nevastă-sa. Era în privirea aia şi duşmănie, şi tristeţe. Un zîmbet silnic îi strîmba gura cu buzele groase şi vinete aflate într-un continuu clăfăit. După vreo jumătate de ceas de lucru cu satîrele, îndesarăm carnea hăcuită într-un ciubăr şi o duserăm în gheţărie, la frig. Mai rămîneau măruntaiele să fie curăţate de seu şi spălate, da Caramet le zvîrli într-un coş lîngă ciubăr şi mă trimise să scot două găleţi de apă pe care s-o pun la încălzit. Cît pregătii eu focu pe vatra din bucătărie, el scoase albia din magazie şi o duse în tindă. Pe urmă se aşeză la căpătîiu Bişcăi, răsuci o ţigară şi şezu neclintit pe prispă, trecîndu-şi palma noduroasă şi muncită prin păru negru şi năduşit al femeii, pînă tîrziu, cînd dădu apa în clocot. Între timp intră în curte un copil, fluturînd o nuieluşă de salcie desfrunzită, ca să-i spună o vorbă dadei Bişca.

— Ce vorbă? îl repezi Caramet. Spune-o şi şterge-o la joacă.

— Păi, se fîstîci copilu, a zis mama să i-o zic cînd nu eşti tu acolea.

Caramet se trase cîţiva paşi în lături, băieţelu se lăsă pe vine la urechea Bişcăi şi spuse ceva, apoi o rupse la fugă, spre uliţă, săltînd ca un mînz. La poartă se opri şi strigă batjocoritor:

— Caramet, Caramet, vinde gazu la pachet!

— Dumnezeii mă-ti! îl înjură Caramet. O să-ţi dau eu una de-o să ţi se înnegrească ceru gurii.

După asta se întoarse către Bişca şi-i spuse cu glas stins, parcă şi-ar fi cerut iertare:

— Hai să te scalzi, mişcodanco. O să-ţi ung bucile cu seu rînced şi-o să-ţi treacă durerea. Uite, vin singur şi-ţi zic că sînt un ticălos şi o secătură. Blestemu mamii. Hai, sus... sus...

O apucă de subsuori şi Bişca se sculă, gemînd. În tindă, Caramet vărsă o găleată de apă caldă în albie şi trînti înăuntru o rămurică de pelin uscat.

— Ar trebui şi o mlădiţă de ienupăr, zise el, da l-a luat cineva din firidă, fir-ar al dracului de ienupăr! Ieri l-am văzut acolo şi-acum nu mai e.

Eu pusei pe duşumele a doua găleată cu apă şi vrui să plec. Da Caramet, spre uimirea mea, mă opri să-i torn Bişcăi apă pe spinare cu bărdaca. Bişca, întremată parcă numa la gîndu unei băi, închise uşa ca să facă întuneric, lepădă rochia, trase peste cap, fără pic de sfială, şi cămaşa, şi intră în albie, sîsîind de plăcere. Lumina se strecura prin geamlîcu de deasupra uşii, tulbure, uşor neguroasă, cernută parcă printr-o ţesătură de păianjen şi învăluia trupu Bişcăi gol, carnea ei moale şi albă, învineţită de lovituri. Stam în picioare la spatele ei, ameţit de mirosu ăla crud ca de lapte şi ierburi, pe care-l simţi în preajma femeilor tinere şi sănătoase, şi priveam cu ochi de apucat umerii rotunzi, cărnoşi, spinarea lucioasă, plină, şănţuleţu care pornea dintre omoplaţi, ca o dîră trasă cu deştu şi se pierdea cu totu în dreptu şoldurilor mari, făcute numa pentru mîn- gîieri. Simţeam în buricele deştelor o arsură ca şi cum mi-aş fi trecut palmele cu deşte tremurînde peste şoldurile alea dogoritoare.

— Ioane! mă strigă Caramet. E frumoasă Bişca mea? Hai, spune s-audă şi ea, e frumoasă?

Auzindu-l, Bişca izbucni în rîs şi-şi răsturnă capu pe spate. O clipă privirile ni se întîlniră. Simţii în tot trupu o

fierbinţeală şi răspunsei cu voce uscată:

— Frumoasă.

Caramet, îngenunchiat lîngă albie, cu mînecile suflecate, zîmbi mulţumit şi, luînd apă cu pumnu, i-o aruncă Bişcăi pe gît, pe sînii cu sfîrcuri boboţoase şi pe pîntece. Femeia chicotea de plăcere şi bătea cu tălpile clăbucu care se umfla mereu, ca spuma în gura unui butoi cu must.

— Gata, spuse ea într-un tîrziu. Aduceţi-mi apă rece să mă limpezesc.

Caramet apucă o cofă de pe laviţă şi dădu fuga la fîntînă.

— Ascultă-mă, îmi şopti Bişca, deseară m-aşteaptă Ghica Dirivici devale, sub rîpă. Să iei nişte carne, s-o înveleşti frumos în muşamaua ascunsă în dulapu din bucătărie şi să i-o duci acolo. Spune-i să nu mai vie pe la prăvălie pînă nu-i spun eu. Şi să fie cuminte, auzi, că mă supăr! Hai, acum, bate-mă puţin pe spate cu rămurica asta de pelin.

Seara, înainte de culcare, se brodi ca şi Caramet să mă trimită în cîmpie, să le duc ţiganilor tăbărîţi cu corturile sub poala unei movile măruntaiele berbecului, iar ei, în schimb, să ne peticească o căldare de aramă. Am luat căldarea şi pachetu cu carne şi-am coborît prin rîpă în cîmpie. Gunoaiele putrede duhneau şi fumegau. Într-un smîrc ţipau ascuţit nişte nagîţi, o bufniţă le răspundea din sal- cîmu ăl mare al lu Caramet, iar pe cîmpie, în văpaia lunii, se vedeau catîrii ţiganilor păscînd împiedicaţi. Pălămida scînteia întunecat sub o pală de vînt. Ghica Dirivici aştepta fumînd pe muşchiu unui răzor. Simţindu-mă aproape, se ridică în picioare.

— Bună seara, zisei şi-i întinsei pachetu cu carne. E de la Bişca. Zice să nu mai vii pe la ei şi să fii cuminte.

— Cum se simte? mă întrebă. Boleşte?

— Mde! făcui eu. A desfigurat-o Caramet.

— Ticălosu! înjură Dirivici. O să-mi cadă el odată în labă şi, dacă nu i-o place ce i-oi face, să-mi zică cuţu! Ce simbrie îţi dă? se interesă el.

— Nu-mi dă. Şi nici nu m-aţin să-mi dea, că azi banii n-au nici o valoare. Îi vînturi cu lopata ca pe gozuri. Mai tîrziu om vedea ce-o fi.

— Mai tîrziu o să te ia la goană şi-o să rămîi cu buzele umflate.

Am dat să plec.

— Te duci la ţigani? mă întrebă. Stai că merg şi eu. Trebuie să le controlez actele.

Am pornit-o alături prin cîmpie. Ţiganii, strînşi lîngă focuri, ne zăriră de departe şi o droaie de puradei, despuiaţi, cu dinţii sclipitori şi burţile scobite de foame, se repeziră înaintea noastră, ne înconjurară şi începură să se milogească să le dăm bani ca să ne cînte, sau tutun să joace pentru noi tananica. Strigau şi se îmbrînceau, iar cei mai răsăriţi încercau să ne cîştige, rostind măscări şi făcînd mişcări deşuchiate. Între corturile ţuguiate şi afumate, ţigăncile privegheau, despletite, o moartă întinsă pe un pod de căruţă, învelită pînă sub bărbie cu pînză de sac. O lumînare groasă, înfiptă într-o oală cu nisip, îi lumina, pîlpîind, obrazu zbîrcit, cu bărbia căzută, orbitele înfundate cu doi bănuţi de argint, păru cenuşiu, încîlcit şi fruntea lată şi netedă, semnu împăcării senine care se statorniceşte între bătrîneţe şi moarte. Ţiganii, pîcîind din lulele umplute cu iarbă uscată sau cu balegă, îmi luară căldarea şi măruntaiele berbecului. Bulibaşa, cu burta strînsă în- tr-un brîu roşu, cu şalvari de catifea şi cizme de iuft încreţite pe pulpă, îi prezentă lui Dirivici spre cercetare hîr- tiile. La urmă, scoase de sub şeile trîntite lîngă uşa cortului o sticlă cu rachiu de coacăze şi ne turnă cîte un păhărel. În tot timpu ăsta, o ţigancă tînără, subţire, înaltă, cu braţele încrucişate la înălţimea umerilor, ne privea stînd rezemată de scoarţele vopsite în verde ale unei căruţi.

— Cine e? o arătă Ghica Dirivici.

— Îţi place, zise bulibaşa, zău că-ţi place! E a mai frumoasă din toată şatra. Dă-mi o baniţă de mălai şi-o iei pentru la noapte.

Ghica fîrnîi pe nasu coroiat, îşi trecu mîna prin păru galben, răvăşindu-l şi se întoarse spre mine, zîmbind încurcat — se temea c-o să-l spun Bişcăi.

— Bine, hotărî el, mişcîndu-şi buza, nervos. Îţi dau. Spuhe-i să vină după mine. Să se ţină aproape.

Bulibaşa strigă cîteva vorbe în graiu lor repezit şi rupt, şi ţiganca înclină capu, tăcută.

— Cică-i gata, tălmăci bulibaşa. Ia-o înainte. Da să fie cinste pe cinste.

— Cinste pe cinste, repetă Ghica şi o pornirăm spre sat.

Ţiganca se desprinse încet de lîngă căruţă şi se luă după noi, fără grabă. O simţeam cum vine, călcînd cu picioarele goale prin ierburile roase şi uscate. Creştetu umbrei ei cădea între noi, parcă bătea spre mine şi eu mă fream. Ghica se opri să-şi aprindă o ţigară, ţiganca se opri şi ea privin- du-ne dintr-o parte, plecată de mijloc, cu păru răsfirat peste obraz, cu palmele pavăză în dreptul ochilor.

— Cum te cheamă? o întrebă Ghica, rîzînd...

Rîse şi ea, smucind uşor din umeri ca să-şi sune salba din bănuţi de tinichea.

— Hai, zise Ghica. făcîndu-i semn cu capu şi o luă peste cîmp, spre marginea cealaltă a Lacovişteі, unde sticlea, încremenită sub lună, Balta Veche.

Pe fundu bălţii, se spune, se află două biserici şi în noaptea Paştilor, clopotele lor prind să bată sub apă laudă lu Isus. Ţiganca şezu o clipă nemişcată, privindu-mă fix şi răsucind un fir de mohor, pe urmă o coti după Ghica Dirivici. Am stat mult şi i-am privit cum se depărtau prin pîcla albăstrie, şi deodată mi se păru că aud urcînd din străfunduri glas dogit de clopote.

Cînd veni vremea secerişului, se porni să bată vîntu de la miazăzi, stîrnind nisipurile dintre Lacovişte şi ferma regală, situată la depărtare de 8 km. Întîi îl simţiră caii. Lăsaţi în cîmpie, la păşune, urcară înainte de prînz, în curte, prin

rîpă, zdroncănind piedicile de fier. Speriaţi, nechezau tremurat şi se îndesau cu boturile în şopron ca pe vreme de vifor. Caramet îi scoase din piedici, le petrecu căpestrele pe după urechi şi se uită pe cer pe deasupra salcîmilor. Soarele se învăluia într-o pulbere galben-cenuşie ca rugina. Aeru devenise înţepător, greu, apăsător, apa morţilor nu mai flutura pe coline, se scursese în pămînt.

— Vine Calicu, rosti Caramet. Duhu sărăciei. Ehe, nu-l cunoşti! urmă el cu voce sumbră. O să-l vezi acum. Dă fuga şi spune-i Bişcăi să astupe geamurile.

La vestea că s-apropie Calicu, Bişca se înspăimîntă şi ea. Trînti zăvoru pe uşa prăvăliei şi se repezi să tragă storurile şi să îndese cîrpe în crăpăturile obloanelor. Văzînd-o cum se zbate să preîntîmpine o primejdie pe care n-o cunoşteam, mă cuprinse şi pe mine frica. Îmi amintii de fîn- tînă şi mă înapoiai în curte, în goana mare, ca să trag clapele de lemn peste, ghizduri. Ceru, între timp, se întunecase. Soarele nu se mai vedea. Zările se îngustaseră, gî- tuind între ele cîmpia. De dincolo de zări, din necunoscut, şuia în arc înalt, fierbînd, o pînză de nisip. Vîntu, opin- tindu-se, o zvîrli peste noi şi în urmă se scutură o pulbere fină, ca din sită. A fost valu dintîi. Apoi totu s-a încurcat. Nisipu, ridicat în vîrtejuri, aluneca cu zornăit pe acoperişu de tablă al casei şi prin stufu de la perdeaua oilor. Suna mărunt, ca măzărichea. Trîmbe cenuşii, înecăcioase, goneau alungate de vînt, se înşurubau în cer, zvîrcolindu-se, ca să se reverse după aceea într-o clipă pe pămîntu încremenit de uscăciune. Furtuna creştea ameninţător, pătrundea şuierînd în horn şi-n burlane, îndoia cu troznet salcî- mii şi se strecura cu vaiere ascuţite pe lîngă pereţi şi pe sub uşi. Cocoşii de tinichea înfipţi în creasta porumbarului se umflau în aripi furioşi şi se izbeau cu pliscurile de fier, în timp ce nisipu clocotea pe arie. Sub seară, cînd vijelia se potoli un pic, intră în curte un bătrînel mic de statură, cu măru lu Adam noduros. Ducea cu el o lădiţă făţuită, ferecată cu tablă la colţuri. Cîinele îl lătră răguşit, pe urmă sări înaintea lui

gudurîndu-se şi fluturînd coada bearcă. Bătrînu îl mîngîie în treacăt pe ceafa roasă de lanţ şi se apropie, lălăind un cîntec ciudat, de pe prispa unde ieşisem să-l întîmpin:

Bişca, Bişca, tananaua,
Bate-o cu nuiaua...

Mă gîndii că-i nebun şi crăpai uşa să-l strig pe Caramet.

— He! strigă bătrînu şi mă oprii, cu mîna pe clanţă. Te duceai să mă pîrăşti, a? Argat! Ţi se varsă fierea cînd îl vezi drăguţu, că i se rupe inima de grija stăpînilor. Mai bine dă-mi o cană de apă, să-mi spăl gîtu.

Îi făcui semn să intre în tindă şi el se scutură, tropăind ca să dea jos prafu de pe el.

— Cine-a venit acolo, Ioane? strigă Caramet din odaie. Ce, mă, rînji el spre musafir, apărînd în prag, asta-i vreme de colindat prin sat? Ia te uită! se cruci apoi. Magaie! Mai trăieşti mă, căcărează?! Mă gîndeam că te-ai prăpădit şi n-am venit cu lumînare. Ei, drăcie! se miră încă o dată şi se apropie, cu mîna întinsă. Magaie Ciutu! Frate cu Che Andrei, mă!

— Învers, zise Magaie, el e frate cu mine, şi e vitreg pe deasupra. E în munte, o să-ţi spun eu ce face.

— Fă lumină, Ioane, să-l văd la faţă, ceru Caramet.

— Uită-te, na, zise Magaie, uită-te, să vezi în ce hal am ajuns!

Cu o mînă îşi strînse cămaşa sul sub bărbie, cu cealaltă îşi trase nădragii în jos, înghiţi o gură de aer şi burta i se umflă, formînd o boşoalcă în partea dreaptă, un gheb diform pe care pielea sta gata să-i pleznească.

— Asta de la ştir mi se trage, explică. Fiindc-am mîn- cat ciorbă de ştir cu vadra. M-am rebegit de foame ca o oaie bolnavă şi de rîie şi de gălbează. Ai mei, toţi şapte, sînt bolnavi de pelagră. Da tu puteai să-mi trimiţi vorbă că orzu tău nu-i bun de nimica, nici să-şi facă prepeliţa cuib în el şi nu-mi mai omoram picioarele din munte pînă aici.

— Lasă, mă, zise Caramet, cu glas moale, că n-ai venit degeaba. S-a potrivit bine. Tu ştii locul meu de sub pădure? Ei află că acolo s-a făcut grîu. A dat o ploicică prin primăvară şi s-a făcut. O să scot cam nouă-zece băniţi la pogon.

— Zece băniţi?! se holbă Magaie. Păi asta-i aur curat şi tu eşti frate cu dracu. I-ai dat sufletu să-l canonească pe lumea ailaltă şi el face s-o duci aici tot într-un huzur.

Caramet se încruntă, parcă l-ar fi zgîriat pe gît nisipu.

— Dă-i-l şi tu! Sau ţi-e frică? Dă-i-l, daca te ţine cureaua.

— I-l dau, răspunse Magaie, că m-a ajuns cuţitu la os. Am venit, ca să i-l dau. La noi, în munţii Rîmnicului, moare lumea pe capete, mă, ca de molimă. Întîi te umfli de nu-ţi mai încapi în piele, te umfli, te umfli, te faci cît un butoi, şi la o săptămînă crapă cercurile şi sar doagele care-nco- tro. Alţii, dimpotrivă, se usucă pe picioare. Te uiţi la ei şi te-apucă groaza, parcă au pămînt în obraji. Paraschiv De- leanu, ăl de-a venit cu mine acum cinci ani, s-a îndopat cu scoarţă de copac pînă şi-a pierdut minţile. Era numa piele şi ciolan. Venea la mine şi se ruga: „jugăneşte-mă, frate Magaie”. Adică să-l jugănesc, ca să se îngraşe. Vai de mama care l-a făcut! Şi vai de lumea lu Dumnezeu! În gară, la Mărăşeşti, hoţii au prădat un tren cu porumb. O femeie şi-a gîtuit copilu, că nu mai avea lapte-n ţîţe şi trecea prin el ca prin bobocii de raţă. La Rîmnic, în piaţa din spatele închisorii, muierile i-au smuls păru unui negustor de ciuperci, l-au lăsat cu ţeasta goală.

— Trenu ăla, comuniştii l-au prădat, spune Caramet.

— Nu, de ce?! protestă Magaie. Ei l-au adus. Dacă vroiau, şi-l împărţeau pe drum. E greu, mă, e tare greu!

— Da, acceptă Caramet. Peste tot e rău. Hai, treci dincolo să mănînci şi să te odihneşti puţin, la noapte mergem să dăm grîu ăla jos. Dacă-l mai las, îl prăpădeşte tot furtuna.

— Bate vîntu, am zis eu, cum dracu să coseşti pe vînt?!

— Lasă, răspunse Caramet. Aşa-i Calicu, noaptea amorţeşte şi dimineaţa o ia din nou cu duşmănie. Du-te-n magazie şi adă coasele, nicovala, ciocanu şi gresia. Tu, Magaie, culcă-te.

— M-aş culca pe undeva pe-afară, aici te coace ză- dufu ca pe-o prescură.

— Întinde-te pe duşumele, l-am sfătuit, adie răcoare de dedesubt.

Cît am adus eu coasele şi le-am bătut, bătrînu a înjghebat un pat din patru scînduri, aşternu pe el o pătură veche, iar la căpătîi aşează lădiţa şi o deschise ca să presare levănţică pe cămaşa de schimb, pe bete şi în pacu de tutun pus într-o despărţitură făcută dintr-o curea pe jumătate putredă unde ţinea şi briciu. Lucrînd, Magaie vorbea fără întrerupere. Îmi spuse că bătea drumu din munţii Rîmnicului în cîmpie de pe vremea cînd era stăpîn aici Foti Tomescu, om de condiţie, mînă strînsă şi cu nevastă la locu ei, nu ca Bişca, fir-ar ea de trei ori afurisită, c-o apucă năbădăile dragostei cînd cu gîndu nu te-aştepţi! Mai mare scîrba cînd o vezi cîte fasoane face!

— Ce haleală dau ăştia p-aici? vru să ştie la urmă. Carne au? Altădată, la vremea secerişului, Foti Tomescu, fie-i ţărîna uşoară, spinteca un viţeluş şi mergea treaba strună! Cînd ai burta plină intri-n pleavă pînă-n gît şi nu-ţi pasă dacă-ţi astupă nările.

Tîrziu, cînd vîntu s-a liniştit, Caramet ne-a sculat şi-am plecat în cîmpie, pe jos. Răsărise luna. Chipu ei plutea în ceţuri roşcate, nisipu rămas în aer îi înăbuşea strălucirea. Ajunşi în capu locului văzurăm că ieşiseră la lucru şi ceilalţi oameni care stăpîneau pămînt sub pădure. Grîu mic, abia atingînd genunchii, era năpădit de neghină, de stuf şi de tăciune, iar cosaşii, cu spinările frînte, înaintau anevoie sub lumina uscată a lunii. Nu vorbea nimeni, parc-am fi ieşit la furat, s-auzea doar iureşu iute al coaselor, opinteala gîfîită a bărbaţilor şi, în pădure, departe, scheunatu vulpilor. Pe pogoanele vecine, femeile veneau în urma bărbaţilor şi

legau mănunchiurile în snopi, iar după ele răzuiau mirişte cu grebla, copiii. Noi trei, însă, eram nevoiţi să facem singuri toată treaba. După ce scoteam o pos- taţă la capăt, ne întorceam şi adunam grîu cu furcile în purcoaie peste care aruncam cîteva casmale de pămînt ca să nu le împrăştie vîntu. În trei ceasuri am culcat un pogon. Aeru îmbîcsit de praf te sufoca, răsuflarea dogorea pe buzele crăpate de atîta osteneală şi încordare, setea ardea măruntaiele, ridicam bota şi beam cu înghiţituri largi, cum beau caii, apoi iar o luam de la capăt, ameţiţi, năuciţi. Deodată auzirăm înaintînd iarăşi spre noi bubuitu înfundat al vîntului.

— Calicu! am strigat eu înfricoşat. Vine!

— Uh! gemu Magaie, secat la lingurică şi se trînti pe brazdă, apăsîndu-şi burta cu palmele.

Primu val de nisip şuieră pe deasupra noastră.

— Scoală, răcni Caramet la Magaie. Ce bîigui?!

Da Magaie nu se mişcă, durerea îl paralizase. Pe lîngă noi trecu o căruţă. Venea din sat sau se ducea într-acolo, nu ştiu. Osiile neunse scîrţîiau. Omu de pe capră mîna dormind. Dindărăt, pe un maldăr de grîu, plîngea cu sughiţuri un copil.

— Taci, puiule, taci! s-auzea glasu stins al mamei.

Izgonit din înălţimi, vîntu căzu pe pămînt, zvîrcolin-du-se. Cîmpia se rotea, cuprinsă în vîrtej. În ceru jos şi întunecat se răsturnau stelele, cădeau în goluri, altele fulgerau pămîntu. Magaie gemea neîntrerupt. Mă întorsei cu spatele la el, îmi vuiau tîmplele, n-aveam putere să-l mai aud. Calicu, zburînd peste creştetu nostru, făcea să vuiască pămîntu.

— Măiculiţă, Doamne! scînci Magaie.

Caramet aruncă furca şi se repezi la el. Se lăsă mătăhălos pe vine şi-l ridică pe bătrîn în picioare, săltîndu-l cu umăru.

— Ia coasa! strigă. Ia-o, că-ţi crăp capu. Măă! şi-l pocni cu pumnii în mutră.

Magaie căzu încet, ca un sac plin. Sîngele-i năvăli pe buze. Caramet îi vîrî braţu sub cap şi-i vorbi din nou, rugător.

— Haide, ridică-te. Dacă isprăvim, te fac frate cu dracu. O să te îmbogăţească. Ai doi copii ologi, cu picioarele moi, ţi-i face teferi, scoală-te.

Inhăţă bota şi-i turnă apă în creştet. Magaie se propti în mîini şi scuipă o şuviţă de sînge. Apa i se scurgea jirloaie pe gît.

— Dracu! Dă-mi-l acum. Şi lu Ion. Dă-mi-l, pînă nu cîntă cocoşu! Iaca, rîd de Dumnezeu şi-i dau sufletu spurcăciunii...

— Ce ştii tu?! strigă Caramet. Nu aşa!

— Izbăveşte-mă de sărăcie, se rugă Magaie.

— Închină-i un suflet lui Satan.

— Îi închin. Şi-i închină şi Ion.

— Satan, împăratule negru, zise Caramet, holbîndu-şi ochii sub vînt, fii stăpînu lor, după cum eşti şi stăpînu meu. Plăteşte-le cu avere şi te vor sluji pe pămînt. Dă-le avere şi ei îşi vor spăla picioarele, în fiecare seară, într-un lighean cu gîndaci.

— Să semene picioarele mele cu ale tale, stăpîne, striga Magaie, în timp ce Calicu, orbindu-ne, trecea, într-o zbatere cumplită, peste noi.

Părea că în noaptea aprinsă de lună, trenuri venind din toate marginile lumii se întîlneau acolo în cîmp, în preajma noastră, ciocnindu-se. Iar prin aceste trosnete, bufnituri, mugete se răspîndea un miros acru de cenuşă. Nisipu era cenuşă şi curgea în toate părţile prin cîmpie. Ameţiţi, cu minţile rătăcite, ne-am tîrît pînă la marginea Bălţii. Vechi şi acolo ne-am trîntit jos, în nămolu puturos, ea să întărim jurămîntul de credinţă cu dracu. Ne bălăceam în duhoarea ca de pucioasă şi Magaie era fericit. Mie îmi era numa fricâ şi frig.

— Oooo, gemea Magaie, dracu o să ne facă bogaţi!

Caramet, stînd pe mal, ne privea şi rîdea.

Am secerat cu încordare sălbatică trei nopţi la rînd şi-am treierat tot pe cîmp, şi tot noaptea, cu o batoză pur- tată de tractor, închiriată de la ferma regală, păziţi în permanenţă de şase inşi înarmaţi cu pari — ăştia, santinelele foamei, patrulau pe mirişte, schimbînd înjurături cu toţi ăia care, după asfinţit, părăseau satu şi veneau pe drumu de sub pădure, nădăjduind că vor fi chemaţi să dea o mînă de ajutor sau că vor putea să fure un braţ de spice. Numa vîntu îi clintea din drum cînd se scula şi lua în copite dunele de nisip. La toţi le era frică de vînt. Pe noi, ca să rezistăm, Caramet ne hrănea pe săturate cu ciorbă de berbec şi cu turte coapte pe plită. Ţineam merindea înfăşurată întîi în ştergare, apoi în păturile cailor, să nu dea în ea nisip şi, cînd ne strîngeam la masă, lîngă roata căruţii, Magaie ofta adînc, bătrîneşte, în locu ciorbei înotînd în seu i-ar fi prins mai bine un pepene ţinut în fîntînă sau o oală cu lapte acru care spală gîtu de praf şi te răcoreşte.

— Mare nenorocire, să n-ai tu un pepene să-l spargi în marginea ariei! Eh, ce era aici în vremurile bune. Venea Foti Tomescu cu sacu plin cu pepeni şi mîncam de ne plesnea burta. Nae, auzi mă, de ce însemna el pepenii cu unghia, că toţi erau zgîriaţi?

— Ştiu eu? Cred că n-avea somn.

— Nu, mă Nae, pe toţi făcea două boaşe.

— În ultima vreme. Mai înainte făcea numa cruci.

— Che Andrei, care-mi e frate şi cunoaşte orice mişcare din cîmpia asta, zice că Foti Tomescu, cînd era tînăr, îşi ducea singur nevasta la prinţu Şuţu şi el aştepta în odaia logofătului, o noapte, două, cît avea prinţu poftă. Cic-aşa s-a ales Foti cu porţia aia din Noian.

— Şi-i pare rău beţivanului că nu şi-a pus ochii prinţu pe nevasta lui? Ca să vezi ce lepră de om e chioru! De-aia l-a şi pocit Dumnezeu. În viaţa lui n-a zis o vorbă de bine despre cineva. Cînd o zice-o, moare, ţineţi minte ce spun.

— El îşi plăteşte viaţa, zise Magaie.

— Păi ce viaţă duce el?! întrebă Caramet. El nu cre- de-n nimic, scormoneşte-n toţi, şi ce dă?

— Nu poţi trăi ca el, zise Magaie. Noi toţi la un loc nu putem trăi ca el, asta-i. El are daru ăla de-a trăi rîzînd, de-a vedea viaţa cum e. Îmi pare rău că nu-s ca el.

— Află că n-ai de ce, făcu Caramet.

— El zice că nu trebuie să te gîndeşti la ce-i de făcut. Asta, zice, trebuiau s-o facă ăi dinaintea noastră, ba chiarăi mai de demult. A stat la mine în munte o săptămînă şi pe urmă, cică: „Mă sui în vîrf la Racoviţeni, seara am să ies acolo, pe piscu ăl mai înalt”. Seara s-au uitat oamenii din sat cu ocheanele şi el era acolo. Din război, toţi au venit cu ocheane şi se holbau la el. Sînt două stîni în partea ailaltă a muntelui şi un schit, şi în curtea din dos a schitului, cică, sînt două sute de arici...

— Şi pe urmă? întrebă Caramet, batjocoritor.

Asta era la ultima masă pe care-o luam în cîmpie şi puteam să vorbim, puteam chiar să dormim.

— Pe urmă poţi să-mi spui pentru cine strîngi tu, dacă eşti atît de deştept? se înfurie Magaie. Foti Tomescu a adunat pentru Bişca şi pentru sor-sa Caterina, înainte de-a muri a vîndut partea lui de Noian şi i-a dat banii Cate- rinei: ţine-i, ai doi copii si acolo în Bucureşti...

— Unu...

— Ei trebuie să te crească, da ca să te crească, întîi trebuie să-i creşti tu. Ei doi, cînd or fi mari...

— Unu...

— Care unu? Eu ştiu de doi.

— Unu, pentru că ăl mic a încheiat socotelile. Am ziaru cu poza lui, cînd l-a împuşcat pe stradă brigada fulger, care-i ciuruieşte pe hoţi. Spărgea magazine.

— Bandit? întrebă Magaie.

— Poţi să-i zici şi-aşa. Acum sînt mulţi, nu-i curent electric în oraş decît un ceas sau două şi hoţii ies la pradă. Brigada aia fulger îi curăţă şi-i lasă-n stradă, două zile sau

trei, de învăţătură de minte: „cine face ca el, ca el o să păţească”. Nu poate să-i stîrpească altfel, şi trag şi hoţii, nu se dau prinşi, nu ridică mîinile şi poate nici nu-i mai someză să le ridice, maioru Ionescu zice că întîi tragi şi pe urmă somezi, dacă vrei să stîrpeşti.

— Spunea socru-tu că atunci cînd l-au dezonorat pe maior, cînd i-au rupt galoanele şi l-au băgat la beci, cînd s-a auzit în sat că i-au rupt galoanele şi nu mai e maior, că l-au şters de pe lista ofiţerilor, tat-su s-a suit într-o găleată şi şi-a dat drum în puţ şi-a murit cu şira spinării ruptă.

— A fost înainte de război, nu eram aici, zise Caramet.

— Da poate că ţi-au spus.

— Nu mai vorbeşte nimeni în sat.

— Da, morţii cu morţii. Să ne mişcăm, zise Magaie.

— Înhămăm imediat. Acum nu mai e nici o grabă. L-au împuşcat în Piaţa Mare şi o zi a stat cu faţa descoperită, şi cine trecea putea să-l vadă şi unii dădeau c-o măturică s-alunge musca. Seara, o ţigancă de vinde flori i-a aruncat şorţu pe ochi. „De ce l-ai învelit?”, au între- bat-o mai pe urmă. „Era întuneric, zice, se făcuse întuneric şi tot nu mai putea să-l vadă lumea.” Noaptea, ţiganca a venit să-şi ia şorţu şi l-a luat şi pe mort, l-a băgat într-o baracă, pe străzile alea mici şi-ncurcate, care dau spre Dîmboviţa, dacă cunoşti pe-acolo.

— Ca să ceară bani de la familie, zise Magaie.

— Te-aştept pînă mîine şi nu poţi să-mi spui de ce l-a luat, făcu Caramet.

— Dacă era femeie...

— Uite c-ai venit de-acasă! L-a luat ca să-l plîngă. L-a spălat şi l-a uns cu untdelemn şi l-a îmbrăcat şi l-a bocit. Nu pentru că avuseseră ceva, nu se cunoşteau, nu ştia nici cum îl cheamă, nici dacă-i din oraş, l-a furat pentru că... era frumos. Era frumos, le-a zis cînd au prins-o, n-am mai văzut nici unu aşa de frumos ca el, şi mi s-a făcut milă şi-am vrut să mai fie o zi frumos, şi pe urmă să se strice, şi l-am plîns. Şi mort era frumos! Şi ştiu şi eu că era frumos, toţi din

neamu lor sînt frumoşi, uită-te la Bişca, şi vezi cît e de frumoasă, şi toţi ai lor sînt ca ea.

— Da pentru cine strîngi? repetă Magaie. Adică ai nepotu ălălaltu...

— Nu mă doare pe mine de ăla, zise Caramet şi se sculă şi-ncărcarăm grîu, cincizeci de băniţi, şi plecarăm.

Nisipu, cernut parcă printr-un ciorap de femeie, se întindea ca o pînză subţire peste cîmpie. Tiparu tălpilor se alcătuia precis, oricare cizmar ţi-ar fi putut lua măsura pentru încălţăminte fără să greşească, numa după urmele paşilor. Caii, scuturîndu-se, stîrneau nori de praf cenuşiu, şinele căruţii lăsau două şănţuleţe adînci şi lungi, şi pe unde trecuse un şarpe sau numa o rîmă se vedea o dîră subţire, iar în sat, copiii desenau cu deştu în nisip urme de iepure şi de lup. Caramet îl plăti pe Magaie cu trei băniţi de grăunţe şi ne dădu pe deasupra la amîndoi o sticlă de ţuică. El, frînt de oboseală, nu vru să bea, intră în casă să doarmă, iar noi doi ne duserăm în gheţărie, pe arie te zăpăcea căldura. Ne-am cuibărit în paie, lîngă hîrdău cu carne, şi Magaie, care făcuse războiu la ***pe se,*** după primele înghiţituri, începu o poveste cu un căprar care avea misiunea să împartă trupei raţiile de rachiu şi amesteca băutura cu ardei iute.

— Beai şi te frigea pe beregată. Căpitanu avea hemoroizi, de două ori pe săptămînă se aşeza cu fundu pe o căldare cu jăratic în care ardea pucioasă şi slănină, sărea-n sus cînd bea, şi urla: ce-ai pus în ţuică, jigodie? şi harşt! cu centura peste ochi. I-a spart capu cu catarama şi căpraru, al dracului, i-a pus ardei şi-n căldarea cu jăratic. Fugea căpitanu cu pantalonii-n vine.

Se pilise, n-avea cum să plece în ziua aia spre munte, şi-am vrut să-i i-au sticla.

— Jos laba! Am muncit şi vreau să beau. Dă sticla!

Bînd, deveni din nou blînd.

— Noroc! zise. De azi înainte pentru noi doi o să plouă cu lapte dulce. ***El*** o să ne dea de toate. Tu ce vrei să-ţi dea ***el*** mai întîi şi mai întîi?

— Prostii. În noaptea aia ne-nnebunise vîntu.

— Nu, nu. Numa într-o noapte ca aia poţi să faci legămînt cu ***el***.

— Ne ţicnisem, zău că ne ţicnisem.

— Să nu mai zici vorba ***zău.*** De-acum nu mai ai dreptu. ***El*** nu suferă vorba ***zău.***

— Uite că iar zic: ***zău!***

— Fii cuminte. ***El*** poate să se răzbune. Dumnezeu, cînd l-a pedepsit, i-a dat şi putere: du-te şi amăgeşte-l pe om şi ispiteşte-l cu toată puterea!

— Ce fac dracii pe lumea ailaltă? La sfîrşitu sfîrşi- tului.

— Canonesc păcătoşii, se ştie.

— Pe noi, adică.

— Pe noi, nu. Noi ne-am dus de bunăvoie la ***el.*** Pe ăilalţi. Pe noi o să ne aibă în vedere, fiindcă singuri am vrut să fim cu ***el.*** Lupu de unde aleargă de-acolo mănîncă.

— Şi ne face bogaţi?

— Ne face. Dacă-l ai pe ***el,*** crestezi pămîntu şi pui sare, şi iese ce vrei tu: grîu, porumb sau pom.

— Vreau să-mi aducă o femeie. Una pe care i-o spun eu.

— Femeile sînt toate ale lui, da n-are putere să le poruncească. Cu ele trebuie să cadă la învoială. Întreabă-l şi pe Caramet.

— Caramet? Acum sîntem la un stăpîn cu toţi trei, de ce nu-şi împarte averea cu noi?

— Nu-i voie. Toţi cîţi sînt băgaţi la ***el,*** n-au voie să se ajute.

Magaie-şi amînă plecarea cu o zi, apoi cu încă una şi credeam că Nae Caramet o să-l gonească, da, ciudat, nu-i spuse nimic, nici să plece, nici să stea; singură Bişca îl privea chiorîş, şi asta fiindcă la masă strîngea mămăliga în pumn şi molfăia zgîrciurile de berbec în gingii. Ca s-o îmbuneze, Magaie se scula devreme dimineaţa, arunca gozuri la păsări, şi stropea duşumelele prăvăliei. Peste zi cobora de cîteva ori prin rîpă în cîmpie, de unde se întorcea cu buzunarele înfundate cu floace de lînă, culese din scaieţii crescuţi în drumu turmelor. Umbla mult, lălăind tot timpu un cîntec de neînţeles şi de cîte ori ne încrucişam, clipea cu tîlc din ochii mici, iscoditori, de muntean, avînd aeru că-mi spune: „***el*** ne-ajută, fii fără grijă, în curînd o să ne dea de furcă, o să răsturnăm bănetu cu lopata”. În a treia zi, Magaie veni din cîmpie cu patru pui de prepeliţă ascunşi în pălăria cu boruri înguste. P-ăl mai mic îl dărui Bişcăi să-l ţină pe tejghea — maiorii Io- nescu şi cei doi învăţători apăruseră din nou la table, Ghica Dirivici, însă, nu îndrăznea să se apropie — ălor- lalţi trei le rupse gîtu, trăgînd cu două deşte. Nu se slujise de cuţit, susţinea că pasărea sălbatică, dac-o atingi cu fieru, îşi dă drumu îndărăt udului din tîrtiţă şi impute carnea.

— Gata, îmi zise, în timp ce adunam capetele moarte de pe bătătură, în două săptămîni ne tăvălim cu bucile pe perne de puf.

Mă lăsă şi intră în casă cu Caramet unde şezură aproape un ceas. Ieşiră cînd era masa gata, nu vrură să stea, înhămară caii şi se pierdură într-un nor de praf pe drumu cu fîntîni care duce spre Balta Veche, şi nu puteam să-mi închipui ce istorie scornise Magaie ca să-l scoată pe Caramet în cîmpie, în liniştea moartă a amiezii, cînd între salcîmii cu frunza arsă nu se simţea nici cea mai mică zbatere şi, spre depărtări, totu era alb, un pustiu ars de soare, un timp pentru jelanie, fiindcă totu părea mort şi parcă plîngea în cer o femeie care n-avea lacrimi să plîngă, se văita şişi spunea ei însăşi durerea şi frica din ea şi-n jur nu era

decît pămîntu şi vorbele ei: „Tare mai sînt nenoro- cită, oameni buni, m-aş culca colo pe dealu cu cimbru, să m-ameţească cimbru şi să fie vînt şi iarbă înaltă!”.

— Haida, frate! strigă Magaie, la întoarcere, tropăind. E zi mare azi, îţi garantez că n-ai s-o uiţi. Patru blăni de lemn, să scoatem butoaiele goale din beci. Un pumn de pucioasă, ca să le spălăm se găseşte? îl întrebă pe Cara-met.

— E într-un sac de hîrtie. Da aveţi grijă, e şi nişte sodă acolo.

Am scos butoaiele: două cu doage de lemn, care miroseau a oţet de vin, două de tinichea, murdare de ulei.

— O să vezi, îmi spuse Magaie, fălos, c-am prins trenu.

— Depinde de ăia din munte, zise Caramet.

— Nu depinde decît de noi, zise Magaie, şi se înfurie pe Caramet care, cît ne spetisem noi cu ridicatu butoaielor, mîncase şi se întinsese la umbră şi-şi descheiase cămaşa şi se gîdila la buric cu o crenguţă uscată. Întoarce-te cu faţa la perete cînd îţi scarpini burdihanu ăla cît o copaie de cocă. Mi se-nmoaie mîinile numa cînd te văd.

— Nu mă scarpin, mă gîdil ca să rîgîi. Socru-miu, cînd se-mbăta, îşi punea la buric o ceapă tocată, o ţinea acolo un ceas şi-i pierea greaţa. Buricu, Magaie, are legătură cu maţele. Gîdili buricu şi maţele ţi se înfoaie de plăcere, ca nişte purceluşi. Bolborosesc şi se veselesc şi pe urmă se aşează cuminţi, ochii ţi se închid singuri.

— Cînd ai un scop mare şi vrei să-l atingi, nu dormi.

— Ce scop? am întrebat eu, curios, da Magaie trecu peste mine.

— Cînd ai un scop frumos şi ai numa o sută şaizeci de sifoane şi, ca să-l atingi, mai ai nevoie de două sute de si-foane...

— Nu mi-ar strica nici trei sute, chiar trei sute cincizeci.

— Nu dormi, zise Magaie. Stai treaz şi zici: „dormiţi voi ăilalţi, care n-aveţi scopu meu”. Ieri nu m-aş fi supărat dacă te vedeam dormind, da azi ştiu pentru ce strîngi.

— Vrei să-mi spui şi mie? Pot să ştiu şi eu? am zis.

— Face o fabrică de sifoane, îmi răspunse Magaie. Da asta-i numa parte din scop.

— Un sfert, zise Caramet. Cînd te-am luat cu căruţa de la Titi Şorici, aveam un sac cu o sută şaizeci de capete de sifon, stam cu picioarele pe el şi-am vrut să-ţi spun, da aiurai, n-aveai cum să-nţelegi. Magaie zice că pot să mai pun mîna pe trei sute de sifoane, trei sute cincizeci poate.

— Face fabrica, o ţine un an şi pe urmă o vinde.

— Asta-i tot?

— Nu, zise Caramet, ăsta-i al doilea sfert. Fabrica aia pot s-o ţin şi doi ani. O afacere o pui întîi pe picioare, pe urmă te dai peste cap ca să meargă totu ceas şi cînd zbîr- nîie, o vinzi. Fix cînd merge unsă. Atunci o vînd şi vînd şi tot pămîntu pe care l-am cumpărat de cînd cu seceta şi vînd şi via de la socru-miu şi cum-păr...

Lărgi vorba din urmă şi se uită la Magaie. Magaie înclină capu, aprobînd.

— Un vapor. Ai încremenit! zise el. Ia uite, Magaie, la ăsta!

— Nu crede, zise Magaie.

— Un vapor care merge pe Dunăre şi cară marfă şi oameni?

— Pe toată Dunărea, zise Magaie. De la Marea Neagră pînă la Viena, la Viena descarci şi ***nazat*** la Marea Neagră.

— Şi treci prin cinci ţări, urmă Caramet. Bulgaria, Iugoslavia, Ungaria, Cehoslovacia, Austria, fără să mai socotim şi România. Şi toamna, în noiembrie, cînd se închide navigaţia, te tragi într-un port, la adăpost...

— La sîrbi, zise Magaie.

— Sau la unguri, sau la austrieci, sau la bulgari. Alegi, că ai de unde, spuse Caramet.

— Şi acolo stai şi socoteşti bănişorii, făcu Magaie.

— N-am să sting niciodată luminile, zise Caramet. Şi vreau s-amestec becurile: unu roşu, unu verde, unu albastru, şi-am să pun două sute, nu contează cheltuiala, îmiplace să am de toate culorile. Să zică ăia de pe mal: va-

poru ăla, care-i tot numa o lumină, e a lu Nae Caramet, ninge, urlă vîntu, la el e lumină ca-n poveşti, i-a plăcut să fie ăl mai tare de pe Dunăre, şi cînd se stinge anu şi începe alt an, mai pun două sute de becuri şi, dacă sînt la Brăila, chem pe oricine vrea să vadă, vă chem pe toţi şi bem vin, şi Bişca o să aibă numa şaluri moi şi eu o şubă cum n-aţi văzut niciodată şi, la miezu nopţii, marinarii pot să se dea cu curu pe gheaţă, da mecanicii să fie treji, că vreau să strig ***vira!*** şi să pornească motoarele, să mergem douăj de metri sau cincizeci de metri, şi toţi să se sperie: mă Caramet, gheaţa! şi pe urmă să aprind iar becurile şi să aştept să se tragă cu tunu care vesteşte că începe alt an.

— Grozavă socoteală! l-am întrerupt. Da pentru asta trebuie să învieze prinţu ăla bătrîn, îngropat în biserica de la Plătărăşti, să învieze şi să se mai înece o dată în Lacu lu Bădel din Dobrogea şi să-ţi lase cu testament moşia pe care i-au luat-o.

— Ai zis lac, sări Magaie. Ţine minte vorba asta.

— Pentru ce?

— Ai zis la ţanc vorba care trebuie. Pentru că din lac ne-a sărit norocu. Din Balta Veche.

— Zi de-a dreptu!

— Iaca, zic. La noapte, noi trei dăm cu plasa în Balta-Veche, scoatem patru butoaie de peşte, mergem în munte şi-l vindem pe ţuică, mie, pentru ostenească, Nae îmi dă porumb, şi cu ţuica, el cumpără sifoane din Rîmnic. Şi la al doilea transport, hai să zicem la al treilea, cumpără tuburile pentru acid.

— Dacă nu ne leagă pe toţi chiar de la primu drum! Seceta a secat izvoarele bălţii, apa a scăzut, peştele e bolnav, vine spre margine, căutînd apă dulce, şi moare, nici nu poţi trece pe acolo, atît de tare pute!

— Intrăm şi dăm cu plasa mai în larg. Şi-l spintecăm şi-l sărăm. Două, trei prafuri de sare...

— Şi cu cinci prafuri putem să dăm de dracu!

— Vezi, se întoarse Magaie spre Caramet, de-alde ăştia pierd războaiele!

— Da n-am pierdut războiu! Şi nu văd ce legătură e aici.

— Vreau să spun că nu l-aţi cîştigat. Asta vreau să zic.

— Ajunge, ne opri Caramet, acum se face seară. Treceţi şi spălaţi butoaiele. Eu mă duc să scot plasa.

— Bine, am zis. Da un sfert şi cu un sfert fac o jumătate. Care-i jumătatea ailaltă?

— E că vreau să ridic două monumente în Brăila. Unu pentru primărie, cum o vrea ea, ca să mă lase să-l ridic pe-al doilea în care să fiu eu şi cu Bişca. Cînd ai copii, da Bişca nu poate să facă, copiii îţi duc numele încă cincizeci, şaizeci de ani.

— Sau te-njură că n-ai fost în stare să le laşi nimic, zise Magaie! Cazu meu.

— Unu te-njură, altu te apără. Te pomenesc, într-un fel. Un monument în oraş poate să-mi ducă numele pînă peste o sută cincizeci de ani.

— Şi mai mult, dacă găseşti piatră bună, zise Ma- gaie.

Şi închise:

— Fă rost de-un şomoiog aspru, Ioane. Şi caută-mi şi-o cîrpă în care să-nfăşor mîna, pentru că pucioasa atacă.

Seara am ieşit pe baltă. Să fi fost Che Andrei acolo — nu pe baltă, ci în curte, atunci cînd Magaie se răstise la Caramet că nu trebuie să doarmă, sau mai tîrziu chiar, cînd spălam butoaiele şi venise maioru Ionescu cu cei doi învăţători şi se instalaseră pe prispă, cu tablele, şi maioru spusese: „Nae Caramet are mutra că ne pregăteşte o surpriză”, şi învăţătoru ăla gras, cu carnea fragedă, să i-o tai cu-n fir de păr, întrebase: „Ce?” şi maioru spusese: „Nu pot să-mi dau seama, sucăleşte la o plasă”, şi adăugase: „Iar dublă, domnule? Nici la puşcărie nu vezi asta!” — să fi fost Che Andrei atunci, poate că toate s-ar fi întors. Da cred că nici el n-ar fi salvat nimic, vaporu ăla luminos al lu Caramet

pornise, şi Magaie şedea pe punte, şi urcasem şi eu lîngă el. Peste zi, luna atîrnase în cer ca un castravete galben, acum se făcuse rotundă şi mare, şi se scălda înbalta aia putredă. Lîngă o rîpă cu marginile goale, am dat jos plasa şi am înhămat caii la cele două capete, şi am intrat în baltă — Caramet cu plasa sul pe umăr, eu şi Magaie purtînd caii de căpestre — şi la patru sute de metri în larg, cînd apa ne veni la brîu şi la piept, depărtarăm caii şi dădurăm o toană largă cum nu văzuse, poate, nici Cuprian, cel mai bun pescar din Plătărăşti, care avea o luntre uriaşă şi vîslea stînd în picioare şi-ntre mînerele vîslelor avea un leagăn de sfoară în care ţinea mereu alt copil, sticla de rachiu şi tutun, şi copilu-i aprindea ţigara trăgînd firu de chibrit pe o bucată de pingea unsă cu catran, şi aduserăm la mal poate cincizeci de tărgi de peşte. Magaie, cu flaneaua înfăşurată în juru capului, pentru că ştia că în rîpi se zbat liliecii de noapte, răsturnă trei butuci lîngă căruţă şi pe trei scăunele cu picioare scurte, mînuind cîte-un toporaş ascuţit în ziua aia la fierar, începurăm să descăpăţînăm peştele. Retezam capetele băloase c-o lovitură seacă, îndesată, iar în cei mari izbeam de două sau de trei ori, capetele le aruncam cu picioru, şi eram numai solzi şi sînge pînă la genunchi, trupurile colcăind de icre, lapţi, maţe şi fiere, le îngrămădeam pe un polog şi, după ce descăpăţînăm, luam nişte cuţitoaie lungi, spintecam burţile şi zvîrleam măruntaiele, şi Magaie, aruncînd peştele într-un uluc, îl spăla, vînturînd apa cu un băţ — lîngă rîpă era o fîntînă, am scos în noaptea aia poate cinzeci de găleţi, şi la sfîrşit nu mai era apă, numa noroi amestecat cu apă — şi pe urmă-l lua şi turna pumni de sare grunjoasă, fărîmată cu drugu şi cu tăvălugu pentru treierat orzu, şi-l aşeza în butoaie. Poate c-ar fi trebuit să-l întindem pe sfoară, la vînt, să-l lăsăm două zile să se zbicească, da vaporu ăla al lu Caramet pornise pe Dunăre, cu două sute de becuri, roşii, verzi şi albastre, şi se uitau la el cinci ţări, fără să mai socotim România. După miezu nopţii, am aruncat o grămadă de

gunoi peste mormanu de capete, Magaie i-a dat foc, să se încingă gunoaiele şi să ardă o dată cu ele şi capetele alea, şi trecînd prin fumu de balegă şi de peşte, ne-am întors acasă şi încă din drum am auzit bătaia zarurilor în pereţii lucioşi ai cutiei de table, şi Magaie zise:

— Chiar două rînduri de galoane...

— Chiar trei, ridică Nae Caramet, şi tot le-ar fi pierdut. Da ştie două limbi străine şi-o să-l iau cu mine,

— Atunci cînd o fi să pleci din Lacovişte, zise Ma-gaie.

— Peste doi, sau peste trei ani. În ziua cînd banii o să aibă iar valoare.

— Nu merge nicăieri fără ăla grasu. Trebuie să-i iei pe-amîndoi, da mai întîi să cumperi două perechi de cătuşe, noaptea să-i pui să doarmă cu cătuşele la mîini.

Am intrat în curte. Pe prispă, în lumina spălăcită a lămpii, maioru Ionescu, cu spinarea îndoită, invăţătoru ăla grasu, tot cu spinarea îndoită, Bişca pe un scaun, cu mîinile în poală, şi în locu învăţătorului cu păr alb, Ghica Divirici, cu păr ca gălbemişu. Maioru Ionescu, săltînd puţin faţa cu vinişoarele toate ieşite în piele, îi zise lui Caramet, nu cînd trecurăm cu căruţa pe lîngă prispă s-o ducem lîngă gheţărie şi cînd toţi credeam că buzele lui groase, într-o continuă mişcare, se vor deschide şi vor înjura, ci atunci cînd Caramet porni spre cramă ca să-i aducă lui Magaie o sticlă de ţuică.

— Ah, ce putoare răspîndeşti, domnule Nae! Du-te şi te spală-n patru ape, domnule, pentru că eu, cînd zic Nae Caramet, zic Foti Tomescu, şi cînd zic asta, zic: Băcănie, Coloniale-Delicatese, toate eu literă mare.

— Peste doi ani ai să zici altfel, îi răspunse Caramet. Fac rămăşag.

— Pe un bolovan de aur.

— Nu, mă amestecai eu, pe o cracă cu cercei de aur, plus şase sute de furculiţe, şase sute de linguri şi şase sute de cuţite de argint.

— Dă-mi adresa locului unde găsesc toate chestiile astea şi merg în genunchi pînă acolo.

— Gheorghe Jinga, comuna Plătărăşti, patruzeci kilometri!

— Ascultă! se supără maioru Ionescu. Te sfătuiesc să nu-ntinzi coarda.

— Gheorghe Jinga, comuna Plătărăşti! am repetat.

Maioru aruncă zarurile.

— Şase-şase, dublă regală, citi el. Pe Dumnezeu meu, asta-i noaptea nebunilor!

— În noaptea asta, eu am aprins două sute de lumini, spuse Caramet. Şi-o să se uite la ele jumăta de Europă. Ţine minte asta.

Da vaporu ăla pluti numa pînă-n dimineaţă. În zori, cînd ne sculărăm, Magaie era mort. Băuse toată sticla de ţuică şi, ars pe dinăuntru, intrase în gheţărie şi pusese tîmpla pe lespedea unui sloi, ca să se răcorească şi vîntu greu al iernii, adormit în bucăţile alea de gheaţă vînătă, îl trăsese în jos. Murise, visînd la iarna din munţi, căci nu se zbătuse, paiele din jur erau nerăscolite. Ca să-i desprindem falca, a trebuit să izbim cu toporu. L-am scos, cu Caramet, şi l-am întins pe prispă. Maioru Ionescu, care nu plecase acasă, i-a închis ochii. Pe frînghie, patru cămăşi spălate, atîrnînd în jos, cu mînecile goale, se chinuiau sub o pală de vînt. Una era a lu Magaie şi parcă bîjbîia în căutarea braţelor, înfricoşată că nu le găseşte.

— Ăl care face să se scufunde vapoarele, am zis.

Maioru Ionescu, plin de greaţă, îşi plimba pe sub nas un degetar cu piper. Mă privi lung.

— Al care face să se scufunde vapoarele, am reluat, şi le scufundă, uneori mai înainte ca vapoarele alea să fi fost construite.

— A fost bun cu el, îmi răspunse maioru convins. I-a dat moarte uşoară.

— Nu vreau să am moartea lui. Cînd o fi să mor, mă rog să mă doară, să ştiu, să simt.

— Păcat că pe urmă nu mai poţi să mai spui nimănui nimic! zise maioru. Da poate nici nu trebuie spus, pentru ca tuturor să le fie odată sete de moarte. Omului, dacă i-ar fi fost dat să trăiască mereu, ar fi născocit el ceva ca să moară, să cunoască şi durerea aia ultimă.

— Am pierdut! rosti Caramet.

— Mai e o şansă, răspunse maioru.

— Nici una, zise Caramet.

— Ba da, una singură Da cere curaj.

— Dă-i drumu.

Maioru Ionescu privi peste rîpă, în cîmpie — o dungă de fum, trasă sub marginea zării, patru călăreţi gonind înşiraţi şi lumină albă aşternîndu-se în ierburi — şi anunţă scurt:

— Gheorghe Jinga, comuna Plătărăşti.

Iar eu am înţeles că nici nu clipise cînd deşertase casa de bani a regimentului.

— Ştiam, rîse Caramet, un rîs întunecat, care-i pîrjo- lea faţa. Ştiam că te roade. Fiindcă niciodată n-ai mai rămas să dormi aici.

— N-am dormit. Am făcut socoteli. Se strînge cercu, înţelegi, şi numa proştii nu-şi dau seama că nu va mai fi nimic în România cum a fost înainte.

— El merge, spuse Caramet, arătînd spre mine. Jinga l-a ciuruit cu alice.

— Ah, făcu maioru, atunci nu mai avem nevoie decît de-o noapte potrivită.

— Noaptea care vine, am zis eu. Şi-am adăugat: Da nimic în afară de argintărie. Jinga mai are şi-o cracă cu cercei de aur şi un morman de verighete. Da p-astea le-a cumpărat, sînt ale lui, pe cînd argintăria a fost a prinţului Şuţu, prinţu a fugit şi...

— Asta s-a iubit cu fata lu Jinga, lămuri Caramet.

— Şi nu i-a trecut. O iubeşte şi-acum, zise maioru.

VIII

SPUSESEM „NOAPTEA CARE VINE”, ŞI NOAPTEA venise. În hîrdău ei de păcură ţipau bufniţele ieşite la vînă- toare şi noi înghiţeam primu dumicat din planu chibzuit de maior. Caramet era singur în drum spre Plătărăşti, cu căruţa, maioru era la Brăila şi mă aştepta a doua zi dimineaţa la depozitele din port — plecase cu cursa de pasageri — iar eu tremuram sub coviltiru de rogojini al căruţei care transporta coşciugu lu Magaie în satu lui din munte şi se legăna în mine un vînt de nebunie... da, ăsta e cuvîntu pentru ameţeala aia bolnavă care ţi se aşternedintr-o dată în sînge şi te mînă întins într-acolo unde n-ar trebui să mergi şi-ţi spune că îndărăt nu mai există nimic, nici-o punte, toate s-au scufundat, s-au rupt, au pierit. Poate că-mi era şi fricã. Da sub gîndu fricii sau în centru lui, o pană de foc, dorinţa de a merge pînă la capăt. Ăi doi căruţaşi, rechiziţionaţi de Ghica Dirivici la ordinu procurorului, îngrămădiseră peste coşciug un morman de iarbă şi un coş cu purcei de vînzare. Ar fi trebuit să facă cu schimbu, da unu era beat cocă şi dormi cu tîmpla pe coşciug, toată noaptea — la răstimpuri, trăgînd în nări vreun fir de pleavă, strănuta, da din mîini şi clătina purceii care guiţau subţire — şi cred că i-ar fi fost indiferent dacă l-am fi culcat cu tîmpla lîngă tîmpla lu Magaie. Alălalt, cocoţat pe-o scîndură, cu picioarele pe crucea căruţii, cîntă fără întrerupere prohodu, amestecînd vorbele sfinte cu înjurături scurte, aruncate cailor şi cu cîntece învăţate în armată.

Prin văgăună se tîrăsc soldaţii
Şontîc-şontîc, şontîc-şontîc!

— Să nu-ţi închipui că erau răniţi. Nuu! Aveau, săracii, bocanci cu talpă de lemn. Statu nu vrea să dea bocanc cu pingea de viţel. Face război, da nu vrea să plătească.

— Noaptea asta neagră ar fi foarte bună mîine noapte! i-am răspuns, şi el a crezut, probabil, că adormisem şi că bolborosesc prin somn, şi şi-a îndreptat spinarea.

Şoseaua intrase între două rînduri de plopi, aeru se înviorase, în răcoarea suflînd dinspre Dunăre frunza trăia cu adevărat şi asta era o minune. Omu mă lovi uşor cu codirişca în coaste şi-mi zise:

— Ce crezi? Dumnezeu e viclean? Sau apa-i mai puternică decît el?

Dimineaţa, la Brăila, aproape de statuia împăratului Traian, sub care păzea o santinelă — păzea statuia? coroana de trandafiri aşternută pe trepte? sau ţinea calea hoţilor? — am strîns de hăţuri şi-am coborît. Capu-mi vuiade hodorogeala roţilor pe pietrele nefărîmate. Cît am coborît, patru trăsuri date eu lac negru, căptuşite cu pluş, înşirate sub nişte salcîmi altoiţi cu dafini, se mişcară repede spre noi şi opt inşi care şezuseră ascunşi în ele se năpustiră şi-şi înfipseră braţele în mormanu de iarbă de sub coviltir.

— Hei, e un mort acolo, se împotrivi ăla cu prohodu. Numa purceluşii sînt de vînzare.

— E deştept, să fiu al dracului, se bucură unu. Hai, trage iute după colţ şi bagă-n prima curte pe dreapta.

I-am lăsat şi-am intrat pe o stradă în pantă care duce spre port, strînsă între două rînduri de cîrciumi mă-runte din care răzbătea miros de ciorbă de burtă şi de dovleac copt. Şi-a fost, spre norocu meu, pentru că după vreo sută de metri, în dreptu unei uşi fără geamuri — sus, la etaj, un uluc cu petunii din care picura apă, şi legături de ardei puse pe sfoară — am auzit vocea maiorului Ionescu:

— Mîneca stîngă, patru milioane!

Am împins uşa. De după tejgheaua cu tablă ruptă, unu cu bot de cîine mă împinse în piept cu o vergea de fier. Mesteca o bucată de turtă dulce.

— Ce vrei?

— Trebuie să-l iau pe maior.

Vergeaua se plimba pe nasturii cămăşii mele. M-am înfuriat:

— Trage-ţi mîna acasă şi şterge-ţi jumările de la ochi.

Şi-am rupt nişte hîrtie creponată de pe perete şi i-am întins-o. El a strîns-o mototol în pumn şi cu capu ăla de cîine, mai mult cu umăru, mi-a făcut semn să înaintez către o uşă de placaj, în timp ce dincolo se zbătea un clopoţel de alarmă. O cheie a clănţănit în broască, uşa de placaj s-a căscat fără zgomot, şi-am pătruns într-o odaie luminată de două sfeşnice înfipte în butuci de lemn. Zece sau doişpe inşi, adunaţi în juru unei mese de biliard, mă întîmpinară tăcuţi, cu tacurile în mîini, şi ceva duşmănos, poate răsuflările lor gîfîite, scîrţîi în aeru îmbîcsit de fum.

— Ah, zise maioru, tu erai?! Omu meu, domnilor, încă un minut, îmi zise, ultima roată, şi plecăm.

Toţi rezemară tacurile de perete, iar maioru scoase dintr-o firidă un pahar cu capac de piele pe care-l scutură, făcînd să sune zarurile ascunse în el.

— Nu te amesteca, îmi strigă un glas de femeie în clipa cînd vrui să mă apropii de masă. Vino aici.

Vorbea din colţu unde nu ajungea lumina din sfeşnice, şi mă mişcai într-acolo. O mînă moale, pufoasă, se prelinse pe creştetu meu şi deştele calde se opriră pe urechea dreaptă şi o înţepătură îmi săgetă carnea.

— Mă doare.

— Trece.

Continuînd să-mi strîngă urechea, femeia mă împinse de la spate pînă la o scară cu trei trepte, pusă intre cele două sfeşnice, şi acolo o văzui. Avea optusprezece sau douăj de ani, nici o zi mai mult. Scundă, cu trupu subţire şi cu nişte ochi vineţi şi mari, atît de mari şi adînci încît păreau să n-aibă loc în faţa aia mică, de vulpe. Fruntea, obrazu, adică întreg capu fetei, trăiau numai datorită ochilor ăia care le

dădeau viaţă. Pur şi simplu numa din bunăvoinţa şi din lumina lor.

— M-ai speriat.

— De ce?

— Păi tu nu vezi? rîse ea şi-şi foşni rochia.

Frica, dacă-i fusese într-adevăr frică, da cred că vor-bea aşa ca să nu mă uit la jocu pe care-l încinseseră ăia cu zarurile, frica-i venea de la îmbrăcăminte. Pentru că fata purta o rochie făcută din hîrtii de cîte un milion de lei: cele din primu rînd, guleru adică, erau prinse cu bolduri de două batiste făcute sul şi înfăşurate în juru umerilor, apoi hîrtiile atîrnau una de alta, prinse tot cu ace, în faţă, pînă mai jos de buric, lăsînd gol mototolu ăla de păr neruşinat, la spate, pînă la îndoitura genunchilor, pe braţe, pînă mai jos de coate. Printre hîrtii, petice de piele negricioasă.

— N-ai mai văzut aşa ceva pîn-acum?

— Nu.

Ridică mîna şi mă mîngîie din nou şi la spatele meu şuierară zarurile pe postavu verde, cineva înjură, bătînd cu pumnu în marginea mesei, pe urmă o matahală crăcănată, probabil fratele ăluia cu bot de cîine de după tejghea, căci semănau, da ăsta avea şi bărbia zdrelită, fapt care te ducea cu mintea că se aşezase în patru labe şi se bătuse cu cîinii pe maidan, de la înălţimea lor, strînse banii de pe masa de biliard şi, cu gura plină de ace, şi bocănind îndesat cu tocurile, veni şi începu să potrivească hîrtiile la poala rochiei. Fata, jucînd numa din umeri, cîntă, făcîndu-mi cu ochiu:

Sînt mică, da plină de draci.

— Înveleşte-i puţa! strigă un invalid, ţopăind în cîrje. Dac-o ţii goală, ne cureţi pe toţi.

Plăteşte-mi şi-ţi spun ce-i viaţa.

— Ah, ce mai pui de tîrfuliţă! zise maioru, apucîn- du-mă de umăr. Într-o noapte am să-ţi înfig în ţîţe toate acele alea de pe tine.

— Da n-ai pierdut nimic.

— Pleci? întrebă printre dinţi ăla cu gura plină de ace.

— Da, e timpu.

— Te-aştept să te-ntorci, spuse fata.

— Peste două zile.

Ocolind portu, maioru mă duse printre depozite şi magazii, pînă la hale. În drum, lîngă un canal mirosind a zoaie, un marinar costeliv, îmbrăcat cu pantaloni scurţi, bătea un ţigan, izbindu-l cu dosu palmei numa peste gură, şi ăla nu încerca de loc să se apere, parcă era de lemn. Un cîrd de şoareci mecanici, aşezaţi pe o tavă alături, zvîcnea din cozile de sîrmă. Sub vadu de piatră prin care e tîrît peştele în hale, o şalupă de şase metri, plină cu saci umflaţi. În cabină, pe o colivie cu găini, un bătrîn cu şapcă cu cocardă fuma liniştit. Maioru îl salută, el ne spuse să ne aruncăm pe saci şi dezlegă parîmele. Ne depărtarăm încet de mal şi o cratiţă în care era un pumn de vişine înverzitede muşiţă zdrăngănea deasupra cabinei, prinsă în două clenciuri de tinichea, şi curînd intrarăm pe mijlocii Dunării şi lăsarăm în dreapta Brăila, din care nu vedeam decît partea dinspre fluviu, silozurile jegoase — unele încă inundate de armata germană în retragere — o moară arsă, cu două posturi de observaţie pentru mitraliori, petece de lut acoperite de bălării lungi de culoarea nisipului, depozitele fără bob de grîu în ele şi o droaie de case îngălbenite de soare, cu pereţii încălecaţi de valuri de iederă. Balcoane scorojite, rufe spălate. În mijloc, strivind totu, turlele năruite de la cazarma marinarilor, pustie, iar dedesubtu ei, un mal spart, plin de rădăcini putrede. Sacii erau moi, ne înfundasem în ei pînă la gît şi miroseau a gaz. Maioru Ionescu se tîrî de-a buşilea spre bordu şalupei şi întrebă răstit:

— Ce dracu cari în sacii ăia puturoşi?!

— Păr, răspunse mecanicu.

— Ce fel?

— De om.

— Şi dacă e plin de păduchi!? făcu maioru scîrbit.

— Şi?! Cine n-are păduchi în ziua de azi?

— De unde mama mă-si ai luat atîta păr?

— De la Carcaliu, de la lipoveni. Pînă ieri, toţi aveau bărbi şi plete. Acum bărbile alea sînt în saci şi lipovenii sînt cu obrajii goi. Am stat două zile acolo, patru frizeri tundeau şi bărbiereau, mai mult smulgeau adică, şi cînd îi dădeau gata, lipovenii se uitau în oglindă, se strîmbau şi nu le venea să creadă că tot ei erau ăia de mai înainte. Se luau unu pe altu de ceafă, se răsuceau şi se pipăiau. Vreau să zic că fără barbă şi fără chică nu se mai cunoşteau între ei. Şi pe urmă mai cereau o sticlă de spirt verde pe care-l strecoară printr-un cocoloş de lut şi-l sug pînă numeri la trei.

— Şi la ce-ţi trebuie clăile astea de păr?

— Mie nu-mi trebuie. Îl car pentru unu din Cernavodă. Ala a mai tuns pînă acum patru sate de pe lîngă Feteşti. Sînt şi muieri care şi-au vîndut păru.

— Dar ce face cu el?

— Nu pot să ştiu. Mie-mi plăteşte să i-l car. Da o fi avînd el o ***industrie,*** că de prost nu ia marfa asta.

— Umple saltele?

— Poate să facă şi asta. Eu nu-ntreb. Încasez ce mi se cuvine şi-mi văd de treabă. Dacă vă e de păduchi, dezbrăcaţi-vă şi puneţi hainele sus pe cabină.

— Vreau să desfac un sac, zise maioru numa către mine. Unu cu păr de femeie. Vreau să stau cu picioarele pe păr de muiere.

Şi din primu sac pe care-l dezlegă, scoase un snop de păr blond, îl răsfiră în şuviţe şi-l flutură şi zîmbi:

— Să cumperi păr de om! Asta nu-mi trecea prin cap.

Înfăşură păru pe braţ şi-şi lipi obrazu de el.

— Niciodată nu m-am uitat atent la păru femeilor. Pentru mine, o femeie nu contează decît atunci cînd are cearcăne.

Nu trebuie să fie frumoasă, trebuie să aibă cearcăne. Adînci. O femeie cu cearcăne poate să mă ducă şi-n iad. În cearcăne, acolo-i pieirea. Mi-au spus ăia de-az- noapte că pentru fata aia îmbrăcată-n milioane, unu din Brăila a aruncat doi pumni de aur în Dunăre.

— Numa argintăria, domnule maior.

— Ah, leagă fleanca, doar ne-am înţeles o dată!

— Aia n-avea cearcăne.

— Eşti idiot. Avea cearcăne ascunse. Şi astea-s ăl mai rău soi din lume. Mai era una la Turnu-Severin...

— Pentru ea te-au scos din armată?

— Avea cearcăne ascunse şi mirosea a lăstun.

— Poate că erai beat?

Scoase cornetu cu zaruri şi-l scutură în palmă.

— Vrei să joci?

— Pe ce?

— Pe o lingură, pe o furculiţă şi pe un cuţit. Cîştig, iau în plus la împărţeală, pierd, plătesc cinstit. Da fii atent, sînt în mînă bună şi s-ar putea s-ajung cu două părţi din captură la Istambul. Pentru că ţinta mea...

— Sau pironu, care e o ţintă mai mare.

— Ţinta mea e Turcia.

— Sau Turnu-Severin.

— O dată am izbit-o cu capu de pereţi şi-am dărîmat un cuib de lăstun de la streaşină.

— Spărseseşi casa de bani şi te gîndeai c-au să te prindă. Pentru asta ai bătut-o.

— Mi-a venit s-o plesnesc, aşa, din senin. Da ea mi-a zis: dai în mine fiindcă ai simţit că nu sînt aici.

— Păi... era în casă, nu?

— Era, sigur, da era mai mult în altă parte. Se ducea în vis la oameni. Înţelegi? Vine ca un joc, da e mai serios decît ţi-nchipui. Mi-a zis: uită că eşti aici, vino cu mine în vis la un om. Asta e, se aduna toată într-un singur gînd şi se ducea în vis la ăla. Am verificat, ăia la care se ducea, o visau. Spuneau că vine la ei cu ceea ce le trebuia şi nu aveau.

— Cu cadouri?

— Cu de toate.

— Înseamnă că era o femeie bună.

— N-ai înţeles nimic. Era o femeie cu cearcăne.

— Mama o fi avut cearcăne? mă pomenii întrebînd.

— Ce-ţi veni?! se miră el. Oricum, tu trebuie să ştii mai bine decît mine, eu n-am cunoscut-o.

— Nici eu n-am cunoscut-o. S-a înecat în Dunăre, cînd eram mic. Tata a izgonit-o, ea s-a încurcat cu un hamal din Brăila şi s-au înecat în Dunăre.

— Îmi pare rău.

— Ştii, eu niciodată n-am vorbit de bine despre mama.

— Pentru că n-ai cunoscut-o.

— De altfel n-am mai vorbit despre ea de ani de zile.

— Cred că era o femeie cu cearcăne, spuse el. Da, era o femeie cu cearcăne.

Desfăcu de pe braţ şuviţele de păr blond şi le vîrî în buzunar. Apoi se întoarse cu spatele la mine şi tăcu.

— Aştepţi să-ţi vină în vis femeia aia? l-am întrebat.

— Nu, de ce?! Eu vreau să mă duc la ea.

— Cu tacîmuri de argint?

— Mă, se supără el, de ce nu vrei să taci?! Culcă-te şi uită-te la Dunăre. Şi-ncearcă să vorbeşti cu maică-ta. Doar e acolo jos şi trebuie să te audă.

— Şi ce să-i spun? C-am plecat cu maioru Ionescu la furat?

— Isprăveşte sau te dau dracului! strigă el, înfundat. Dacă vroiai să strici învoiala, trebuia s-o faci ieri, azi e prea tîrziu. Caramet e de-acum la ăla, la prietenu vostru...

— La Titi Şorici.

— Da, acolo. Da o fi înţeles că trebuie să ţină căruţa în fundu curţii?

— E lacom, e destul de lacom ca să nu s-abată nici c-o linie de la plan.

— Planu are o parte rea, de neîndreptat.

— Singur l-ai chibzuit! Singur ai hotărît ca noi doi să mergem pe Dunăre, şi Caramet cu căruţa şi să ne aştepte acolo şi noi să băgăm argintăria în căruţa lui şi să dispărem, şi el să mai stea o jumătate de zi, să ia parte la frămîntarea lui Jinga, da cu atenţie, să nu bată la ochi, şi pe urmă să plece. Care-i partea rea?

— Aia, că nu pot să joc eu toate rolurile, adică şi p-al tău şi p-al lu Caramet.

Ultimele două ceasuri ale zilei le-am petrecut ascunşi în crîngu de arini din dreptu castelului Şuţu. Pe urmă ne-am strecurat în foltanu de stuf din stînga debarcaderului lu Jinga. Şi-acolo am văzut caii lu Nae Caramet, legaţi în pripon sub coama malului şi, sus, pe creastă, căruţa cu scoarţele vopsite în verde.

— Ah, spuse maioru, mîine seară o să mîncăm ciorba cu linguri de argint şi-mi arătă cu mîna un nor greoi, ridicat dinspre coada lacului Şerbanu, unde în nopţile liniştite se văd arzînd vărăriile, care se apropia împins de vîntu cu miros de nămol şi de ape.

Salcîmii şi prunii din livadă se mişcară, foşnind, şi noru, ajuns deasupra Dunării, se sparse şi revărsă peste noi un potop de apă. Mi-am scos cămaşa, şi băşicile ploii mi se spărgeau pe spinare. Maioru, alături, îşi trecea deştele prin păr şi sfornăia. Caii lu Caramet, ameţiţi de mi-rosu ăla nemaipomenit de pămînt răvăşit de ploaie, nechezară şi se aruncară unu spre altu să se rupă cu gura. Norutrecu aşa cum venise, apăru soarele şi, după un sfert de ceas, izbucni o vîlvoare de fluturi. Era ca a doua ploaie, veselă, coloratră, legănătoare. Stăpîne erau culoarea roşie şi neagră.

— Ce-i asta? m-am mirat.

— Fluturi cap-de-mort, îmi răspunse maioru.

— Fac rău?

— Dacă nu eşti prevăzător, da. Jinga are rude la Brăila? Spune-mi ceva de ele, trebuie să-mi fac intrarea fără să

trezesc bănuieli.

— N-are. Da ştiu ceva care se potriveşte mai bine. A fost sergent în regimentu 3 artilerie Franţa, tot războiu l-a făcut aici, mobilizat pe loc, la grădina de zarzavat a regimentului.

— Bun, foarte bun. Uite că se stinge şi soarele, peste o jumătate de ceas înserează. ***Hei, la Roma fusei, la tine m-am gîndit şi ţi-am adus această amintire.***

— E o rugăciune?

— Nu, din contră, rîse maioru, şi scoase din buzunar un pistol mic, din alea pe care le pierzi în palmă, şi-i desfăcu încărcătura.

— Pune-l la loc, dă-l dracului!

— Ţi-e teamă? E bun la împărţeală.

Şi apoi trecurăm din stuf pe iarbă, şi iarba udă rîdea. Caii lu Caramet se liniştiseră — trebuie că se mirau în ei de pornirea aia sălbatică ce-i cuprinsese mai înainte — şuviţe de fum, ale înserării sau ale pămîntului, ieşite din noaptea lui adîncă, pluteau pe sub coroana pomilor fără rod ai lu Jinga, magazia unsă cu catran lucea întunecat lîngă o stivă de buşteni de plop pe care zăceau două coase vechi, un snop de nuiele de salcie şi nişte tîrnuri de mărăcini. Mirosea a piersici — sau, poate, era numa frunza de nuc care se pune pe rana plină de puroi — Dunărea, în vale, la o sută de stînjeni, se izbea între pereţii ei de lut, împinsă de luna în creştere, şi mirosea şi a găinaţ.

— Nu e noaptea de ieri, i-am zis maiorului. Aia ne-ar fi adăpostit, asta ne vinde.

Un scaiete cu patru măciulii groase împrăştia aromă dulceagă. În ţepii lui viguroşi, cineva înfipsese o minge făcută din cocoloaşe de păr de vacă. Deodată, maioru mă strînse de braţ. În curte, sub agud, apăruseră Jinga şi Diculeasa, încărcaţi cu perne şi cu aşternuturi.

— El este.

— La cinci minute după ce-i bag în casă, te furişezi pe galerie, sub ferestre. Dacă va fi nevoie, pătrunzi în tindă.

Subţiindu-se, maioru se strecură în drum printr-o spărtură a gardului şi peste cîteva clipe intră în bătătură pe poarta care se deschide pe o roată de tuci.

— Bună seara, sergent Jinga, îl auzii, mă mai cunoşti?

Jinga, numa în cămaşă şi-n izmene, înaintă cîţiva paşi, cercetîndu-l atent.

— Sînt locotenent-colonelu Crişan, ajutoru comandantului de regiment de la 3 artilerie Franţa.

— Să trăiţi, răspunse Jinga, respectos. Din vedere nu vă ştiu, numa din auzite.

— Adică, de la majuri. Ce vă povesteau despre mine? Că beau vin dintr-un burduf? Nişte tîmpiţi, toţi credeau că-i cimpoi.

— Noi, trupa, nu vorbim de superiori. Noi primim ordinele şi le executăm. Da, poftiţi înăuntru. Dă fuga, îi zise Diculesii, şi-aprinde lampa!

„Bivolu, nu ştie că se duce să se-nfunde-n noroi!” Luna tremura. O gheară de găină rîcîia în ea. Am căscat poarta de rogoz din gardu grădinii şi, peste movilele de boştină, pe sub streaşina odăii unde-i cazanu de ţuică, călcînd încet, am trecut în partea din faţă a casei şi m-am săltat pe galerie. Valuri de iederă, ticsite de muşte, cădeau de la cosoroabă. Frunza fîşîia. M-am apropiat uşor de perete, alături de singura fereastră luminată şi, ca să-mi astîmpăr teama, sau numa ca să stric, nici eu nu ştiu bine, am deşurubat piuliţa în care se îmbucă drugii oblonului. Din salcîmi venea mireasmă de floare, şi-am priceput că o dată cu ploaia aia mică, urmată de invazia fluturilor, bătuse, cu întîrziere de aproape trei luni, şi ora înfloririisalcîmilor. Pe galerie era un cazan de tinichea, plin cu napi sălbatici, pentru porci, şi un pumn de bile de lut.

— Asta-i, păpuşă mică, îl auzii pe maior, şi m-am îndesat cu nasu în geam.

În odaie, maioru Ionescu, proptit zdravăn pe picioare, cu spatele la uşă — în colţii de lemn înfipţi pe partea de sus a uşii atîrna o cămaşă naţională, un rînd de bete şi căciula în care ascunsesem puii pe care-i vopsisem de Paşti pentru Tiţa — rotea în mînă un pistol mic, cu ţeavă scurtă, iar Jinga şi Diculeasa, îngrămădiţi în peretele ălălalt, sub o oglindă pătată, care le arăta capetele şi umerii, se holbau îngroziţi la mîna maiorului. Jinga avea cămaşa ruptă pe burtă şi cu deştu mare îşi pipăia buricu; Diculeasa clănţănea din dinţi şi un fir de scuipat, pe care nu îndrăznea să şi-l şteargă, îi curgea pe bărbie. Maioru îşi mişcă fălcile larg, parcă mesteca ceară, şi arătă spre ceasu de masă de pe brîu sobei.

— Încă două minute, sergent Jinga. Sper că nu-ţi trece prin cap c-o să-ţi acord o prelungire. Mută-ţi gîndu, n-am chef să stau aici pînă mi-o creşte ţăcălie ca la capre.

— Cere-mi bani, se rugă Jinga.

— Zău! se strîmbă maioru. Mă crezi aşa de prost ca să plec de-aici cu buzunarele doldora de gunoi. Hei, voi ăia de-afară, hîţînaţi niţel cerceveaua.

Am bătut cu pumnu în crucea de lemn. Jinga s-a scuturat şi şi-a muşcat buzele, Diculeasa a închis ochii şi-a dat drumu unui sughiţ lung.

— O să te bată ăl de sus! scînci ea, plină de ură.

— Păi şi voi furaţi, răspunse maioru. Uite colo, arăta în colţu dinspre drum al odăii unde nu puteam vedea: două suluri de covoare, aparatu ăla de radio... merge?

— Defect.

— Frumos cuvînt. Se repară... O şubă de oaie, patru mantăi şi cîinele ăla de marmură. Îmi place, să ştiţi. Cuţu-cuţu, Grivei! Parcă zici că stă să te muşte. A fost viu şi-a împietrit la vînătoare, aşa-i? Spinarea îndoită, picioarele zbîrnîind, urechile ciulite, şoldurile atinse de pete negre şi de zgîrieturi, de unde-l ai?

„De la prinţu Şuţu, vrui să strig, erau doi în salonu ăl mare”, da-n clipa aia zbîrnîi, parc-ar fi-mproşcat cu boabe

de măzăriche, ceasu de masă. Maioru apăsă cu stînga căpăcelu şi sunetele se stinseră. Zise:

— Gata, din secunda asta, poţi să te consideri cu ceafa culcată pe un brici.

Şi ridică pistolu.

— În magazie, vorbi Jinga, răsuflînd greoi.

Faţa maiorului se lumină.

— Aşa, curaj! îl îndemnă. Unde, în magazie?

— În butoiu de lîngă uşă. Deasupra e un strat de ra- piţă. Toată argintăria e pusă în trei lăzi care-au fost de muniţie.

— Te cred. Ascunzătoarea cea mai sigură e aia la vedere. Cheia!

Jinga smulse cheia pe care-o purta la gît, pe şnuru cu cruciuliţă, i-o aruncă, maioru o prinse din zbor şi deschizînd fereastra, mi-o trecu mie, zicînd:

— Ia-o, e sfinţită!

Am alergat — şi propria mea călcătură îmi bubuia în urechi — şi-am deschis magazia. Jinga nu minţise: lăzile erau în butoi. Am desfăcut clapele fiecăreia şi-am dat de linguri, de cuţite şi de furculiţe. În raza de lună, strecurată prin răsuflătoarea de deasupra uşii, argintăria strălucea în ape subţiri, mîngîiate de flăcări. Am îngrămădit totu într-un sac şi, tăind-o prin fundu livezii, am dat în brînci ca să ajung neobservat de nimeni în ograda lu Titi Şorici. Peste cinci minute, aşa cum ne înţelesesem, maioru urma să iasă şi să ne întîlnim în stuf, unde pregătisem o luntre. M-am tîrît spre căruţa lu Caramet, trasă pe buza malului, şi-am ascuns prada. Apoi, tiptil, am luat-o îndărăt şi, fără să vreau, am ocolit prin fîşia de lucernă, ca să-mi mai ud o dată tălpile pe locu ăla care-mi fusese drag. O prostie, pentru că puţin a lipsit ca să dau peste Titi Şorici şi Nae Caramet, care fumau sub gardu Vetinei, ascultînd cum sună morişca de trestii fixată de Rîmniceanu deasupra cuştilor cu porumbei. Şuiera ascuţit sub vîntu răcoros depe Dunăre şi una din aripi, croită mai lung, se izbea, pîrîind, în plasele de sîrmă, şi de fiecare dată te aşteptai sa vezi sărind o dîră de scîntei.

— Îmi pare rău c-am lăsat-o, îl auzii pe Titi Şorici.

— Dacă-i aşa, hai să-i băgăm în mă-sa, răspunse Caramet.

— Mai stăm un pic, se împotrivi Titi. Da nu trebuia s-o trimit. Aia — Vetina, Bocu, Neicu şi Rîmniceanu — mai mult ca sigur că stau acum la masă în salonaşu care desparte casa-n două şi n-o să se scoale pînă nu-şi umplu burdihanele. Şi Mitana mea stă acolo într-un colţ...

— Poate stă chiar cu ei la masă.

— Nu, stă în colţ şi se uită la icoana de carton îngălbenit care-l arată pe Isus Christos cu crucea pe Muntele Măslinilor. Neicu are-n farfurie scoici şi Mitanei îi vine să verse cînd le vede. „Cum mănînci tu scoici, Neicule, şi nu se răscoală maţele-n tine?!" „Sînt cu usturoi", răspunde Neicu, şi rîgîie, şi zice pardon, şi pe muntele din icoană nu-i nici un măslin, e numa un lămîi, şi lămîile parcă-s legate cu aţă de crăcile lui, iar dedesubt stă scris cu litere de bronz: „şi cînd veţi fi ca sămînţa, şase luni în pămînt, şase luni afară". „Nu vrei să guşti, Mitană, o întreabă Rîmniceanu, Bocu le mănîncă şi crude, le soarbe cînd mişcă şi se răsteşte la mine, că ce ştie mîrlanu ce-i şofranu? da eu, ca şi tine, Mitană, nu mă-mpac cu ele, adun osu lor, cochilia, cum se zice, şi fluier orice cîntec." „Vreau să vînd cîinele ăsta, dădică!" îndrăzneşte Mitana mea, şi Vetina o-ntreabă: „Titi ştie? El e cu partidu comuniştilor, să nu zică mîine că te-am momit, că te-am înşelat. Ştiu, du-te-n măta, că eu am trimis-o, că plec în Oltenia, să-mi dau lucrurile pe porumb, şi n-am o coajă de pîine să iau la drum. Şi nu te mai mira ca proasta, că ci-o fi avînd cîinele în burtă de-i aşa de greu? Piatră, ce vrei să aibă?! În dovleacu tău ăla prostu şi plin de slănină oi fi crezînd că are burta plină cu mîncare! Şi nu mai zbîrci din nas, e de furat, aşa-i, da toată lumea a luat cîte ceva în noaptea aia. A luat şi frate-tu Gheorghe un cîine de-ăsta.Da voi, dacă sînteţi graşi, şi-aţi pus mîna pe cît pămînt aţi putut mai mult, voi sînteţi ai dracului, voi furaţi mereu şi vă legaţi de alţii. Răstoarnă-i Mitanei

două sau trei ciurele de făină şi spune-i lui Rîmniceanu să s-astîmpere, să nu mai miroasă faţa de masă în care-a tîrît nevastă-mea cîinele, că nu-i viu cîinele ăla, n-avea cum s-o împută." Isus urcă pe munte cu durerea lumii, în fiecare zi te închini în faţa lui, Neicule, da acum te atîrni de preţ, vrei să iei cîinele ăla pe nimic. Ştiu, domnule Neicu, ce i-ai spune lu Isus dacă Isus s-ar coborî din icoană să-ţi dea peste labă. I-ai spune: e-hei, cîţi ghimpi am şi eu în talpă, Doamne!... Ai, da o să fie şi cine o să ţi-i scoată.

— Adică tu, zise Caramet. Tu vrei să-l pui cu tălpile în sus şi să-l scobeşti în talpă.

— Te roade? zise Titi Şorici. Sînteţi de-aceeaşi teapă. Vă place să chinuiţi omu sărac.

— Vorbeşti prostii. Pîn-o să-ţi dea una cu măciuca la mir.

— Lasă că ştiu ce zic. Pe lîngă Calafat, unde mă duc eu, am întîlnit anu trecut doi zugravi de biserici. Nu-i lua nimeni şi prindeau cîte-un copil, îi făceau portretu pe hîrtie cu creionu şi se rugau să le plătească ăla cu ce-o vrea el. Într-o zi, unu ca tine sau ca Jinga sau ca Neicu, le-a zis: „Mă, mie să-mi faceţi copiii aşa cum vor fi ei peste patruj de ani. Vreau să ştiu cum or s-arate ei cînd or fi oameni mari şi eu oi fi mort." Aia doi au desenat întîi chipu băiatului, pe urmă pe-al fetei, şi ăla cu ideea lui nebună a agăţat portretele între fotografia lui şi-a nevestei, cînd era el ginerică, cu ceas la buzunar şi cu beteală pe piept, şi nevastă-sa mireasă. Şi copiii erau acum mai bătrîni ca părinţii, şi ăla s-a supărat: Nu sînt copiii mei! Stăpînu bătrîn, care era acum mai tînăr, şi-a chemat cîinii: asta a fost plata. Ei, mama mă-si, m-apucă dracii, de ce stă muierea aia atîta acolo? Nu vor, la revedere...

Se sculă, şi-n clipa aia se auzi răcnetu lu Gheorghe Jinga:

— Oameni buni, săriţi!

Titi Şorici şi Nae Caramet se repeziră peste gard, în curtea Vetinei, iar eu spre Dunăre.

Jos la Dunăre nu l-am găsit pe maior. Şi nici luntrea pe care o pregătisem amîndoi pentru fugă. Frînt de şale, aproape atingînd cu mîinile pămîntu ăla mişumnd de foşnete, înfricoşat de luna care mişca năluci pe ape şi printre sălciile vechi, îngroşate de ierburi mucegăite, am alergat spre debarcaderu lu Titi Şorici, am smuls din ţăruş un uluc, m-am aruncat în el şi, lovind îndîrjit cu vîslele, am traversat Noianu, am ocolit insula cu plopi negri din mijlocu lui şi-am intrat în matca puternică a Dunării, pe sfoara curentului. M-am dus la vale kilometri întregi şi-un clopot mi se spărgea în cap — poate că băteau clopote în Plătărăşti — şi cînd am dat cotu spre Brăila, pe lîngă o plantaţie de nuci, în care se strigau păsări de noapte şi duhoarea mlaştinilor verzi din cuprinsu bălţilor se subţia, am întîlnit o flotilă de bărci — patruzeci sau cincizeci — aliniate în lungu foltanului de stuf. Aia din frunte avea la pupa două aripi de moară, unse cu fosfor, iar cele din urmă duceau oameni de lemn, barcagii care murmurau un cîntec tulbure, ruginit, sub ceru adînc şi larg, găurit de stele.

— Hei, cine sînteţi? am strigat la ei, pătruns de spaimă şi de mînie.

Nici un răspuns.

— Capete de lemn! am continuat batjocoritor. Potlogari de lemn, la Brăila am să vă stropesc cu gaz şi-o să vă dau foc.

Roţile de moară prinseră deodată să se învîrtească — o floare a soarelui uriaşă în care petalele erau cozi de flacără jucînd neîntrerupt — şi apele se învolburară, răscolite de-o furtună bîlbîită, pentru că totul se petrecea numa acolo, ulucu meu plutea liniştit, nici o undă de vînt nu mă atingea. Bărcile lungi, sclipitoare, învelite parcă în piele desomn, săltară toate pe creasta unui val înspumat: şi din coama lui clocotitoare se aruncară pe rînd, la distanţă de-o clipă una de alta, în discu ăla galben, şi se mistuiră. Mai înainte ca bărcile să piară, se clătinau şi azvîrleau în Dunăre oamenii

de lemn pe care-i împroşcasem cu ocări. Umăr lîngă umăr, călcînd tăcuţi pe spinarea Dunării, cu picioarele lor ţepene, uscate, oamenii de lemn veniră spre mine şi cînd ajunseră la botu ulucului, fiecare se desfăcu din încheieturi. La stînga trecură picioarele şi mîinile stîngi, la dreapta, picioarele şi mîinile drepte şi, aşa desperecheate, prinseră să bată apa cadenţat, iar în faţă înotau capetele, înşirate în linie dreaptă, şi toate erau chele, şi aveau ceafa pătată cu fosfor.

— Da unde sînt oamenii? am ţipat.

— Noi sîntem, au răspuns din apă picioarele şi mîinile de lemn, şi toate căpăţînele s-au întors cu faţa la mine şi n-aveau ochi.

M-am trezit cînd eram în Lacovişte. Pe tejgheaua de zinc fumega o lumînare. Dincolo de ea, sprijinit în coate de rafturile goale, Caramet îşi mesteca buzele, după obiceiul lui nenorocit.

— Nu trebuia să-l credem, îmi zise. Ne-am dat la mîna lui ca orbeţii.

— Ducă-se dracului!

Eu mă gîndeam la oamenii de lemn.

— Cel puţin eu nu trebuia să-l cred. Pentru că, spre deosebire de tine, eu ştiam că-şi pierde iute răbdarea. Numa o singură dată a avut răbdare: cînd l-au înştiinţat că va fi degradat în faţa frontului. Atunci a stat şi şi-a descusut în linişte galoanele şi petliţele de la uniformă, ca să nu mai aibă ofiţeru de serviciu ce să rupă.

— Sper că n-a tras.

— În Jinga nu, răspunse Caramet. Pentru că el nu omoară oameni. Adică nu-i omoară cu mîinile. Omoară numa cai. Mi-a ieşit în faţă dintr-un şanţ, eu tocma măgîndeam că voi sînteţi la Brăila, a trecut în faţa cailor şi m-a întrebat: „Alege, Caramet, pe care? stînga sau dreapta?” „Cum ai ajuns aici? m-am răstit. Şi unde-i Ion?”

„Dreapta”, s-a hotărît el, şi nu ştiam ce vrea să facă. A tras în frunte, între ochi, şi calu a murit dintr-o dată. Pe urmă: „Caramet, scoate sacu cu lăzile şi pune-l jos!” El scotea calu ălălalt din ham. Şi iar: „Îndepărtează-te la cinzeci de metri, Caramet!” Avea deştele încărcate cu inele de aur şi craca aia cu cercei, adică numa un capăt al ei, îi atîrna din buzunar.

— Limpede. Nu trebuia să mergem acolo.

— Nu vorbi! Băteai din pinteni s-o pornim cît mai repede.

— Pe şalupă am avut o strîngere de inimă. Da, adevărat, n-am zis deschis să ne întoarcem. Am mîrîit numa printre dinţi.

— Cînd mi-a împuşcat calu, ştiam că nu mai are în el nici un strop de răbdare.

— Şi calu ălălalt?

— S-a suit pe el cu argintăria şi s-a dus nebun spre Dunăre. Ca să-l încalece s-a suit întîi pe butucu roţii.

— Îmi pare rău că am înecat ulucu lu Titi Şorici.

— Auzi? îmi spune el, îndepărtînd lumînarea dintre noi.

Şi se opri. L-am privit zîmbind.

— Vreau să uit de vaporu ăla.

— Deci, trebuie să plec.

— O zi, două, poţi să mai rămîi.

— Plec mai încolo, cînd se răcoreşte noaptea.

— Ţi-am spus, două zile poţi să mai rămîi.

— Plec în noaptea asta.

— Atunci să-ţi dau banii, dreptu tău. Vreau să nu spui că te-am înşelat.

— Nici atunci, în Dobrogea?

— Aia a fost altceva. Atunci era ca şi cum aş fi avut mîinile degerate şi trebuia să le bag între ţîţele Bişcăi, ca să le încălzesc.

IX

INTRĂ LA FERMA REGALĂ, GRĂJDAR, AVIND patru cai în primire. Se hrănea cu conserve suedeze, destinate, iniţial, populaţiei înfometate — printr-o mişcare, obişnuită în România, jumătate din stocul furnizat de Crucea roşie internaţională trecuse în magaziile Domeniilor Coroanei — dormea într-o odaie măturată cu pelin şi, în decembrie, cînd se aşează zăpezile, primi o scrisoare de la Che Andrei:

Furăl iute pe regele de trei cai buni şi vino cu ei la Plaiuri în ţinutu Rîmnicului la via statului undei director tovarăşu Amuzian om bun. Beau vinu cu vadra şi torn ţuică în opaiţ. Cai navem de loc şi mie dor de un cal pe bou nu pot să mă sui călare. Am zăcut trei luni la călugăriţe la schit toate au dinţii căzuţi din lipsă de mîncare bună sînt bătrîne şi se joacă cu aricii. Ai să bei vin ce nai mai văzut tu niciodată vino urgent cu cai. Pe seu. A lu Mohreanu să aduci neapărat un cal da ai grija cînd pleci să fii deştept să nu puie ăia laba pe tine. Zici că are dureri de burtă şi te duci săi plimbi şi dus ai fost. Om sigur mia spus ca acolo unde eşti sînt cei mai prima cai. Eu te aştept cu multă nerăbdare şi să ştii că la primăvară merg să pun o oală cu jar în streaşina casei lu Caramet unde a murit fratimiu Magaie pentru că îmi spune inima că huiduma de Caramet la dus la moarte. Scrisoarea mea so rupi şi dacă vii fără cal degeaba vii au încercat şi alţii pe care nu iam primit. Nu mă iscălesc miroşi tu cineţi scrie.

Pe drumul dintre Lacovişte şi fermă, factorul poştal, care citea toate hîrtiile, spre a se ţine la curent cu ordinele Bucureştiului, făcu o copie după scrisoare cu creion chimic şi i-o dădu administratorului. Asta îl cinsti cu o ploscă de anason şi după prînz îl chemă pe Ion la biroul cu pereţii acoperiţi cu hărţi, şi-n timp ce-şi smulgea cu o pensetă perii roşcaţi din nările largi, cărnoase, îl somă să-i vorbească despre legăturile pe care le avea cu hoţii de cai. Ion, speriat, negă c-ar fi furat vreodată fie numai şi un căpăstru, administratorul îşi sprijini palmele pe masă şi,fixîndu-l în ochi, rosti scurt, stăpînindu-şi iritarea produsă de sunetul propriei voci care-i vuia dogit sub ţeastă din pricina dopului de vată înmuiată în spirt şi înfundat în nara dreaptă:

— Vă propun să lucrăm împreună. Grajdurile de-aici sînt cele mai sigure ascunzători. Dă-i, însă, de ştire idiotului ăla să renunţe la mania de-a scrie bilete. Mă şi mir că nu v-aţi rupt gîtu pîn-acum! Sînteţi mînă-n mînă cu jandarmeria. Cît vă ia?

— Am furat numai la nevoie, declară Ion. O singură dată.

— Mutu de la manutanţă! Toţi spun aşa. Cheamă-ţi ceata, sau numa pe şef. Zi-i să vie încoa în noaptea de Anu nou. Se strîng aici, să-i spui, căpeteniile hoţilor din trei judeţe. Totu cu uşile încuiate.

Asta se întîmpla în preajma Crăciunului. După o săptămînă, în noaptea de 30 decembrie, Mihai I de Hohenzolern fu silit să renunţe la tronul României şi Comisia judeţeană de inventarierea bunurilor provenite din Domeniile Coroanei, condusă de un scafandru din Brăila, îl puse pe administrator sub stare de arest şi făcu daruri tuturor servitorilor. Cei cinci grăjdari ajunseră în faţa Comisiei în zori şi primiră, după cum urmează: primul, un costum de haine, cravată şi bocanci, al doilea, o pătură, două perne, cisme, rochie şi chiloţi pentru nevastă-sa, al treilea, o şapcă cu clape, căptuşită cu pîslă, o pereche de pantaloni, o cravaşă cu mîner de ivoriu, o saltea şi un coş cu gheme de lînă, al patrulea, o piele de urs cu căpăţîna împăiată, un pulover de schi şi un drot pentru încreţit părul şi mustăţile, iar al cincilea, Ion Mohreanu, o cămaşă şi o scurtă cu guler de miel astrahan care se încheia în trei rînduri de curele împletite.

— Mulţumiţi? întrebă scafandrul, mîndru de dărnicia lui.

— Ce să mai vorbim?! răspunse unul dintre grăjdari, legănîndu-se pe tocuri şi fluturînd şapca cu clape.

— Bun, ce v-am dat, să purtaţi sănătoşi. Da acum vin c-o întrebare: noi, ăştia din faţa voastră, noi ce bem? Că mă arde pe gît de sete.

— Vin roşu, se aruncă Ion, smucind de-o mînecă a scurtei. Daţi ordin şi înhămăm la sanie doi, nu doi, trei cai şi

să ne ducem la Plaiuri, în ţinutu Rîmnicului, şi v-aducem un butoi cu vin.

— Vin rubiniu care sfîrîie în pahare! plescăi din limbă scafandrul. Păi, grăbiţi-vă, fraţilor!

— Da nu se poate cu mîna goală, zise Ion.

Sub directa supraveghere a scafandrului, sania, purtată de trei cai în hamuri noi, fu trasă la scară şi aşezară în ea cincizeci de kilograme de carne de porc, două băniţi de fasole uscată, două de grîu şi unsprezece crapi pescuiţi la copcă în iazul din pădure. Grăjdarii, temîndu-se de lupi, luară şi doi cîini, topoare şi o canistră de petrol cu care să aprindă, în caz de primejdie, paiele şi snopul de nuiele îngrămădite la spatele lor. Ion şuieră prelung şi sania porni în goană pierzîndu-se în bălţile de întuneric din cîmpia înzăpezită.

Ajunseră la Plaiuri, dincolo de Rîmnic, seara, după aprinsul lămpilor, pe o ninsoare turbată. Două felinare vechi, în stîlpi de fier, luminau faţada conacului şi, sus, sub turla în formă de bulb, scîrţîia o roată de fîntînă, în plan cu tavanul, de spiţele căreia atîrnau în lanţuri băr- dace de porţelan, toate păstrînd imprimat în medalie un chip de ascet, al generalului care avusese via şi fugise peste graniţă la sfîrşitul războiului. Vineţi de frig, năvăliră în casă, tîrînd sacii cu provizii. Che Andrei, în cămaşă şi în pantaloni de lînă tricotată, se legăna într-un hamac făcut dintr-o vîrşă în trei foi, aşternut cu două cergi mocăneşti şi avînd la un capăt un bot de luntre plin cu borcănaşe cu ciuperci murate, rîşcovi, hribi, pîinişoare, ghebi. Zărindu-l pe Ion, sări pe podeaua acoperită cu covoare rupte, cîrpite cu blănuri de animale, şi ele ferfeniţite şi, clipind trufaş din singurul ochi teafăr, strigă spre directorul Amuzian, un tip scund, slăbănog, cu labe ca de crab şi obrajii îmbîcsiţi de pistrui negri ca pieliţa caiselor bolnave, care dregea nişte saboţi în faţa căminului:

— A sosit! Ţi-am spus că vine. Nu există să-i trimit vorbă şi să nu i s-aprindă călcîiele. Să fiu măgar, Ionică, dacă nu te

aşteptam în seara asta! îi spuse lui Ion, îmbră-ţişîndu-l. Staţi! urlă, descoperind bunătăţile pe care grăj- darii le trăgeau din saci. Vreau să le pipăi cu gheara mea, camarade. Carne! Peşte! Fasole! Ca la popota generalilor!

— Vrem băuturică în schimb, spuse un grăjdar.

— Avem, zise Amuzian, apropiindu-se. Vin roşu, vin alb, ţuică. De toate.

— Vă în-ne-căm! declară Che Andrei, tropăind în jurul lor. Păi, eu mîine dimineaţă mă gîndeam să-mi fierb cureaua şi uite ce ne-au adus! A lu Mohreanu, saltă damigeana din colţ şi dă-le leţilor să bea.

în timp ce grăj darii din Lacovişte se luptau cu damigeana pîntecoasă — vinul auriu le curgea pe bărbie şi pe piept şi ei rîdeau, se împingeau să apuce rînd şi unul arăta cu degetul peretele de la miazănoapte pe care şerpuia, învăluit în pîclă albastră şi acoperit de tufe de gherghini, un izvor desenat cu sineală — Amuzian, încins peste şale cu o broboadă turcească, înfloratâ, scoase nişte ţepuşi de fier, înfipse în ele cîte-o halcă de carne şi le aruncă pe jarul din vatră. Mirosul slăninii, topindu-se, învălui plăcut întreaga încăpere, Che Andrei, lihnit de foame, ridică un crap îngheţat, cu burta arămie, îl sărută pe bot şi-l purtă pînă la foc ţinîndu-i coada între dinţi.

Cei din Lacovişte se încălziră repede — ăla care căpătase o pereche de bocanci şi-l strîngeau dădu jos bocancii şi întinse obielele umede şi împuţite pe pragul de faianţă al vetrei — şi cînd Amuzian răsturnă carnea friptă într-un castron, se repeziră ca lupii asupra ei. Înfulecau lacomi, rupînd cu mîinile şi cu dinţii, plini de grăsime pînă la coate, şi oasele le adunară la colţul mesei şi Ion le luă în poala scurtei şi le duse cîinilor, iar cu acest prilej dezlegă calul mărginaş şi-l mută din grajd în remiza de unelte. La întoarcere găsi pe masă o găleată cu vin roşu din care adia parfum subţire de trandafiri.

— Bea, îl îndemnă Amuzian şi dintr-o dată se întărită, zvîrli în sus braţul stîng, cu pumnul închis şi strigă: Jos

regele! Jos boierii! Las să mai fim şi noi la cîrmă. Să vînăm şi noi cerbi şi porci mistreţi.

— Regimu nou, zise Che Andrei, dă dreptu fiecăruia să se urce în căruţă şi să plece să vîneze dropii. De-acuma,camarade, o să tragem liberi cu puşca în toate raţele sălbatice, cînd se ridică ele cu miile şi pornesc spre ţările calde. Le dărîmăm, le jumulim şi le frigem.

— I-auzi! se miră pentru toţi grăjdarul desculţ.

— La dracu!... La dracu!... mormăi altul. Ne-aţi năucit şi v-am năucit.

— Vinovat! răcni deodată Che Andrei. Vinovat! a zis judecătoru cel mare şi-a arătat cu deştu fiarele sălbatice. Să le dispreţuieşti precum le dispreţuiesc eu şi să le aţii calea. Cu puşca, cu capcanele, cu arcanu, cu laţu şi cu arsenalu de la Bucureşti. Vreau să zic că tovarăşu Amuzian le sfîrşeşte unde le prinde.

— Numa de iepuri mi-e milă, îl întrerupse Amuzian. Mi-e milă, da nu-i ocrotesc. Nuu! Pur şi simplu mă înduioşez de soarta lor mizerabilă.

— Şi e plin de ură pentru vulpi, pocni Che Andrei cu pumnul în masă şi înălţînd fruntea tăiată de bentiţa neagră care-i da un aer de corsar. Le urăşte, pentru că, uită-te, camarade, la capu lui, are un cap ca de găină.

Spre miezul nopţii, cînd se urniră să urce butoiul în sanie, ningea cu măzăriche aspră. Raci de lumină sticloasă atîrnau de felinarele de la intrare, frunze ca de bronz, ultimele din cireşul urcînd cu crengile pînă sub acoperişul de draniţă al casei, se rostogoleau prin curte si roata cu bărdace de porţelan scîrţîia pe osia ei de lemn.

— Tu nu pleci. Tu rămîi la mine, îi spuse Amuzian lui Ion, rîcîind cu unghiile pe scurta lui.

— Vrei să mă dezbraci, al dracului ce eşti! zise Ion, Tot timpu te-ai holbat la scurta mea.

— Eşti omu care-mi trebuie, se atîrnă Amuzian.

— Rămîi, domnule, se-nfurie Che Andrei. Bate palma şi să mă-njuri pe mine dacă ţi-o fi rău aici.

— O să-mi ia scurta, zise Ion.

— Şi ce dacă ţi-o ia?! Ţi-o ia, da-ţi dă-n loc cămaşa vinului. Hai, mişcaţi-vă o dată! se întoarse răstit spre grăjdarii din Lacovişte care se roteau în jurul săniei.

Încleiaţi de băutură, ăia din Lacovişte nu-şi dădeau seama că ceea ce căutau ei era un cal.

— În regulă, spuse ăla cu şapcă cu clape ca nişte ga- lene radio, şi fluieră cîinii.

Cîinii se aruncară bucuroşi în braţul de paie de dindărătul butoiului, ăla cu hăţurile trînti o-njurătură, ăilalţi chiuiră şi sania prinse să lunece prin iarna plină de taină dintre dealurile cu podgorii spre iarna înaltă şi îndrăzneaţă din cîmpie.

Dimineaţa, molfăind în gură o ciupercă murată, Amuzian se umplu de draci pînă să izbutească să-l scoale pe Ion. Nevasta unuia din paznici descoperise urme de lup în platoul unde-i casa pe care, vara, o locuiesc zilierii şi Amuzian vroia să le cerceteze repede.

— Nu merg, zise Ion, mahmur.

— Da n-auzi ce spune muierea?! Spune c-a trecut un lup.

— Pune-o să-şi descînte. Hei, tresări el deodată, mi-ai umflat scurta! Am zis eu că de-aia mă opreşti.

— Ţi-o plătesc. Şi nu mai urla la mine. Sînt director!

Zăpada albă, groasă de cîteva palme şi aerul filtrat de păduri îl înviorară pe Ion imediat ce ieşi afară. Suflă nasul şi-şi aprinse o ţigară. Tutunul avea gust de brad şi de fericire neînţeleasă. „Aici ţi-e dor de femei!” se gîndi el ascultînd zgomotul unui tren depărtîndu-se printre coline. O pasăre cu penaj colorat ţopăia pe o buturugă, două şiruri de platani bătrîni înaintau prin mijlocul viei către munţii din zare, imenşi, cu crestele poleite în galben sticlos, şi pe-o altă alee, mărginită de troiţi de lemn, călărea fălos Che Andrei. Ion vru să-l strige, dar Amuzian îl opri.

— Lasă-l, zise el, să se plimbe cît vrea. De mîine, ca- lu-i numa pentru mine.

— Cum aşa?! se miră Ion. Eu l-am adus şi tot eu l-am ascuns în remiză.

— Vino. Şi taci din gură! ceru Amuzian.

Pe tăpşanul plantat cu meri cu trunchiurile înfăşurate în cîrpe şi-n papură, îngenunche şi suflă peste urmele de lup. Se spulberau.

— Puiandru fără greutate, declară el, şi-a trecut în zori, lucru cît se poate de limpede. Iar eu am dormit tun,că n-oi avea timp să dorm în ţărînă două mii de ani! începu să se blesteme. Trebuie să stăm aici de cînd se încinează, azi, mîine şi poimîine, şi-l curăţăm la sigur.

Ion, în picioare, privea foişoarele din vie peste care se roteau, croncănind, ciori rătăcite. Pe stîlpii lor, vreji de iederă, ca o reţea de corzi încîlcite de zăpadă, şi în parii cei mai înalţi, giruiete pentru a indica direcţia vîntului, acum încremenite.

— Spune, facem pîndă? îl întrebă Amuzian.

— În viaţa mea n-am tras cu puşca în ceva care se mişcă.

Amuzian, tot în genunchi, cu mînecile scurtei suflecate, fiindcă-i veneau prea lungi, ridică intrigat faţa punctată de pistrui negri. Colţul stîng al gurii i se strîmbase ca atacat de un bob de otravă, sub pleoapele închise — vinete, sau mai bine zis, însîngerate nesănătos, pleoapele lui Amuzian stîrneau greaţă, căci aminteau perfect pielea gelatinoasă a puilor de rîndunică abia ieşiţi din ou — ochii i se mişcau încet, parcă încercînd să se retragă în cap şi în trup.

— N-ai tras niciodată?! făcu el şi se ridică. Atunci de unde mi s-a-nfipt mie în cap ideea că eşti vînător? M-ai minţit. Trebuia să-mi spui adevăru şi nu te mai opream.

— M-ai oprit ca să-mi înhaţi scurta. Eu nu ţi-am zis nimic de vînătoare.

— Da mie-mi trebuia un vînător! răspunse Amuzian enervat.

Şi se răsuci şi porni repede către poarta din capătul aleii. Călca săltat şi două rînduri de gropi asimetrice se

căscau pe zăpadă în urma lui. La poartă se opri şi strigă ascuţit:

— Ascultă, Mohreanu!

Ion lungi gîtul. Un junghi ascuţit îl seca sub omoplaţi.

— N-o să înghit tocana asta, să ştii!

Rupse o nuia dintr-o tufă de coacăze, şi-o vîrî pe spinare şi o purtă de două ori în sus şi-n jos, ca să-şi potolească iritarea.

— M-ai minţit şi-o să fie prost

— Nu ţi-am spus nimic de vînătoare.

— Crezi că-s tîmpit ca un gîndac? Nu sînt!

Ion scuipă şi făcu stînga-mprejur prin vie. Che Andrei, agitînd un băţ, gonea acum calul dincolo de gardul de sîrmă ghimpată. „Chior besmetic!” îi aruncă Ion în gînd şi, pătruns de ger, grăbi pasul. Într-unui din foişoare, un paznic întindea clei de prun pe pari şi pe scîndurile acoperişului.

— Vreau să prind, îi strigă lui Ion, douăj de vrăbiuţe şi să le fac, domnule... sau, tovarăşe... Da, e căzu — stai să presărăm şi nişte frămături de mămăligă, să uităm cuvîntu domnule, ca să nu-l supărăm pe tovarăşu Amuzian, ce-o fi el, nu ştii, grec, armean sau român de-al nostru?! — să le facem ciulama. Crezi c-ai nimerit bine, măi băiete?

— Nu ştiu, răspunse Ion.

— Popa, la cununie, zice: să-i ţii înalţi ca cedrii Libanului şi pune-le lor sămînţă în spice.

— Du-te dracului! făcu Ion, sătul, şi se depărtă, hotă- rît să-şi ceară scurta cu guler de miel astrahan şi calul şi să plece.

N-am plecat.

— Vreau să-ţi spun o lecţie, Ioane, mi-a zis Che Andrei. Întîi: calu nu-i al tău. Doi: supărarea e mălaiu proştilor. Trei: pleci, da din altă parte pot să te înhaţe uşor la armată. Deci:

calu o să fie a lu Amuzian ca să se ducă, duminica, la soru-sa care s-a închis singură la schit — mai are un frate, pilot de avion, vecin cu Maica Domnului şi ăsta, va să zică, da nu se văd decît o dată pe an — iar tu o să te muţi în camera aia de lîngă pridvor cu de şapte ori portretu generalului pe un perete şi şapte boturi de cal pe peretele de vizavi. Amuzian zice că generalu era nebun. Nu stă în picioare. Generalii se ţicnesc numa cînd văd civili, iar ăsta nu vedea pe nimeni. Prin urmare, eu zic că-şi bătea joc. Pot să jur că avea o nevastă cu ţîmburuş şi, ca să n-o împuşte, desena cai şi lîngă ei chipu lui; te văd, te văd! La podgorie, e o viată de trăit. Poţi să bei pînă-ţi dă sîngele pe nas. Două lucruri, însă, trebuie să le ştii pe de rost: să fii supus şi să iubeşti broaştele ţestoase. Avem zece. Sînt foarte econoame. Vara mănîncă lăptuci, iarna dorm ca pietroaiele, într-o ladă, fără să se sinchisească. Trîntoriţe. Ca şi urşii. Eu îl iubesc din toată fiinţa pe tovarăşu Amuzian.

Astăzi ştiu că m-a ţinut în loc şi pedeapsa scrisă în mine, s-o întîlnesc pe Oli.

— Să fim înţeleşi, numele nu-mi vine de la Olga, ci de la Olivia, ceea ce înseamnă că sînt ca uleiu bun, iau foc cînd mă încingi cu braţele.

Întîi l-au chemat pe Amuzian la Rîmnic şi i-au spus de ea. Şi cînd el ne-a înştiinţat cine e, am aprins o ţigară şi-am zvîrlit patru rotogoale de fum, iar Che Andrei a zis: „Regină cu catifea roşie!” şi-n ziua aia şi-a spălat bentiţa neagră, stînd ascuns în cameră. Amuzian i-a strigat prin uşă:

— Comunică-mi gîndurile, speri să te aleagă?

— Nechează trepăduşii, a răspuns bătrînu şi-a rămas în camera aia fără foc pînă s-a uscat bentiţa şi, cînd a ieşit, a luat o ţeavă de trestie şi s-a dus în pivniţă, a băut stînd călare pe butoi şi s-a întors în pridvor unde a lovit cu ţeava bărdacele de porţelan, ascultîndu-le cum vorbesc între ele.

Asta a fost în februarie, iar Oli a sosit în martie, cînd zăpada începe să se stingă şi noaptea scapără în cercevele un vînt desfrînat. În martie, cînd s-anunţă primăvara, o nelinişte ciudată se clădeşte ameninţătoare şi fîlfîie prin aer doru de cuţit şi de muieri şi trebuie să bei vin negru sau vin alb, pentru că în nopţile alea viermănoase gîtu caută funie. Se împlinea o lună de cînd simţeam că nu mai putem trăi singuri — zic de mine şi de Amuzian, fiindcă Che Andrei anunţase: eu ies din front — şi Oli înţelese din prima clipă că o aşteptasem cu înfrigurare: Amuzian, lungit pe covor, cu puşca alături, prefăcîndu-se că pîndeşteţipătu sitarilor, eu, lungit pe un pat de vergele, cu de şapte ori chipu generalului la cap şi şapte boturi de cai la picioare. Am fost ăl dintîi care a văzut-o venind — era seară, bătea un vînt rece, soarele-şi rupea coroana în vîrfu munţilor şi ea se apropia pe lîngă remiza în care se ţin stropitorile, cotigele, plugurile — şi m-am rostogolit pe trepte pînă în mijlocu salonului. Şi, culmea! Oli era înăuntru — cînd intrase? — aşezată pe un scaun, cu o raniţă cu lucrurile ei la picioare, cu capu aplecat, parc-ar fi bătut-o în ceafă un val de apă. I-am strîns mîna, tremura, şi n-am spus o vorbă, cred că dacă i-aş fi zis ceva, orice, mi-ar fi răspuns: „Tulbure, cum vrei să-mi fie?”

— Auzi, mă, îmi spuse Amuzian, cic-a mers c-un autobuz în care erau numa oameni şchiopi.

— Pe cuvîntu meu, întări Oli.

— Trebuie să-ţi dăm să guşti ceva, zise Amuzian. Da, ca dracu, azi s-a nimerit să nu fie nimic în cămară.

— Şi dacă venea ieri, ce găsea? întrebă Che Andrei, tolănit în hamacu lui.

— Nimic, recunoscu Amuzian.

— Zaci? vru să ştie Oli situaţia lu Che Andrei.

— De sus se vede mai bine, i-a răspuns el.

— Ce se vede?

— Hora.

— Avem stafide, a intervenit Amuzian.

— Dacă aveţi şi-un pumn de făină, fac o plăcintă cu cinci mii de ochi.

— Stafide şi vin, nimic altceva.

— Vreau! şi-a întins palmele.

— Sînt în podu casei. Mă sui cu Ion.

Am trecut pe sub hamacu lui Che Andrei, ca pe sub Cristos în Vinerea patimilor, şi Oli a mers cu noi. Era înaltă, un trup de douăjcinci de ani, lacom, alb, mirosind a ceva necunoscut, înţepător, poate a sare de mare. Pulpele-i umpleau cizmele murdare de noroi, pe scară m-am aranjat să fiu în urma ei, fusta de stofă lucioasă, despicată de-opalmă, se rotunjea să-i crape pe fundu mare, pietros. Purta ciorapi strînşi în jartiere de cauciuc, iar deasupra jartierelor carnea se umflase în două inele vinete. Călca uşor, ţinîndu-se dreaptă, şi brăţările de la mîini, largi, se ciocneau în mers, scoţînd un sunet ascuţit. În pod, sute de ciorchini de struguri, atîrnînd de corzi sau înşiraţi pe rogojini. P-ăi cu boaba uscată, numa cu o dîră de suc, îi strînserăm într-o albie căptuşită cu zinc. P-ăi cu boaba încă plină, necrăpată, înveliţi într-o pojghiţă de ceară prăfuită îi adunarăm în două coşuri. Jos, în salon, crănţănind stafide, Oli zise:

— Băieţi, vreau să bem must.

Must în martie! M-am uitat năuc la Amuzian. Che Andrei, de sus:

— Ai mîncat coadă de scrumbie la Rîmnic?

— Da, şi mă arde sărătura pe piept şi vreau must.

Zicînd, înălţă capu şi neruşinarea stăruia ca un abur de ceaţă pe buzele ei groase şi noi nu ne săturam. Rîvni- sem păcatu şi păcatu era aici. Nu păcatu obişnuit, care poate să te dezguste după ce l-ai dorit cu aprindere şi l-ai făptuit, ci

culmea lui cea mai de sus, pentru că Oli fusese în bordel, după desfiinţarea bordelurilor şezuse în lagăr, ca să înveţe să muncească, prietenele ei deveniseră coafeze sau ţesătoare, ea alesese bucătăria, avea trup plin şi puternic, bun să care căldări cu apă şi să lovească îndesat cu satîru, şi primise repartiţie să gătească pentru lucrătorii din via Plaiuri.

— Ce staţi? întrebă poruncitoare şi, fiindcă ştiam unde fusese, mă aşteptam, cînd vorbea, să se rotunjească în aer, lîngă gura ei, norişori de pudră.

Tînăr, prost şi năclăit de spaime, pîndeam mîna cînd se va întinde şi va alege: tu, sau ălălalt. Da Oli căuta ce nu mai avusese şi eu n-am înţeles că ceea ce voia ea era un joc care să fie plata, şi Amuzian mi-o luă dintr-o dată cu zece paşi înainte.

— Bine, Oli, zise el, aducem imediat un uluc, un sac de vie şi un ciubăr.

Lucrurile erau în cramă, le-am cărat cu spinarea, Amuzian s-a spălat pe picioare şi s-a suit pe sacu plin cu boabeşi-a început să ţopăie pe el. Vîntu lătra sub geam, lustra cu cupele pline de scame ne amesteca umbrele. Amuzian călca, cu o mînă pe umăru lui Oli şi alta pe hamac, şi mînia sau patima sălbatică pentru Oli deschise în mine o toamnă lungă. Şi acum călcam eu sacu, ţinîndu-mă cu mîinile de craca unui nuc. Şi pe cînd zdrobeam lumina fumegoasă din struguri şi pielea şi carnea mea furau culoarea aia vînătă care nu se curăţă luni întregi, număram în gînd paşii pe care-i făceam, zece sau douăşpe mii pe seară, atît cît să sui munţii şi să cobori în partea ailaltă şi s-apuci iar drumu întors şi să te opreşti pe vîrfuri, unde sînt stelele. Atîrnat de nuc, am străbătut lumea roată şi poate că m-am dus şi spre centru pămîntului, dincolo de mormintele oamenilor. Şi de la un timp n-am mai avut tălpi, aveam copite, loveam cu ele jgheabu de piatră şi din izbitură curgea vin gros, vin bun, păianjeni mi se aşezau pe ochi,

rupeam pînza lor, trăgînd cu deştele şi vedeam luna roşie în care aş fi putut s-ajung dac-aş fi întins braţu.

— Ninge! mă trezi glasu lu Ghe Andrei, de la fereastră. S-a întors scîrba de iarnă. Veniţi să vedeţi învălmăşeală!

Dincolo de geam, vitejie de scrîşnete îngheţate şi valuri de vînt. Oli, înveselită, tropăia bucuroasă, încercînd să-şi vîre capu între drugii de fier pe care se împleteau două firişoare de nalbă, spre a vedea mai de aproape zbuciumu ninsorii răsucindu-se smintit în petecu de curte luminat de felinarele în stîlpi de fier.

— Curată porcărie! făcu Che Andrei, plin de năduf.

— Nu-i adevărat, îl contrazise Oli şi deodată începu să bată cu pumnii în pervaz: Uitaţi-vă! uitaţi-vă!

Minunea care-i dezlegase bucuria din voce era un pui de brad în braţele paznicului de noapte, răsărit din aleea străjuită de platani.

— Îl vreau eu, ceru Oli. Vreau să mi-l dea mie.

— Ssst! o linişti Amuzian. Nu trebuie să faci gălăgie. Fii cuminte şi ţi-l aduc îndată.

Ieşi, smulgînd scurta din cuier şi îmbrăcînd-o din mers. Vocea lui, tinichea izbită de pereţi şi luată de vînt, îl sili pepaznic să se întoarcă din drum, să schimbe direcţia şi, după cîteva minute, Amuzian pătrunse pe uşă, triumfător, cu bradu ăla în care scăpărau puzderie de ace de gheaţă. Oli i-l smulse din mîini, îl ridică deasupra capului şi făcu ocolu salonului, dansînd. Încheie turu în colţu unde sfîrşeşte pîrîu albastru, cu gherghini, curgînd pe peretele de la miazănoapte, sprijini bradu pe un fotoliu, se trase doi paşi îndărăt şi, aplecîndu-se, ne spuse că e pomu ei de Crăciun, apoi se lungi şi sărută ramura din vîrf pe care fulgii de zăpadă nu se topiseră.

— Barba popii pe coada caprei, rîse Che Andrei.

— Nu fi rău, se rugă Oli. Crăciunu meu e în noaptea asta. Şi-o să bem tot mustu.

— Ca să mă taie pîntecăraia?! se strîmbă Che Andrei. Noi bem vin acru, camarade. Saltă damigeana, Ioane.

Amuzian, dă nasu-ndărăt, şi cu cîntec înainte marş!

— Aşa, beţi şi cîntaţi, zise Oli, şi eu o să fac o iesle în care să-l punem pe copilu Isus. Mă iubeşti? se apropie ea, venind spre Amuzian.

El o bătu uşor pe şold.

— Fac ieslea şi tu o s-aduci un bou ca să-l încălzească pe Isus. Hai, zău, vrei?!

— Nuuu pot! se apără Amuzian. Cum crezi că poate să urce bou treptele alea de la uşă?! Îşi dezbină picioarele şi iese o dandana cît toate zilele Crăciunului.

— Da, trebuie, nu-nţelegi? scînci Oli.

— Dacă e musai, strigă Che Andrei, mă aşez eu în patru labe şi suflu şi fac: muu! Sau Ion, paregzemplu, că-i mai lung şi nu dă cu coarnele.

— Aş vrea un bou adevărat, zise Oli, tristă.

— Mergem noi la grajduri, propuse Amuzian. E mai simplu. Şi cu ocazia asta ducem îndărăt şi ulucu şi sacu de vie. Ciubăru cu must rămîne aici.

— Ciubăru şi cu mine, zise Che Andrei. Ca să fiţi fix trei crai de la răsărit. Magii. Şi unu din voi se va mîntui la uger de curvă.

— Bagă de seamă! se răsti Amuzian. Nu-ţi dau voie.

— Lasă, eu sînt aia, zise Oli, şi nu mă necăjesc. Hai la staul.

Şi Oli, de la Olivia, mag şi curvă, ne scoase în viscol şi se tăvăli prin zăpadă, cu bradu în braţe, sărutînd vîntu şi întunericu nopţii ei de Crăciun. Iar cînd am fost la grajd, Amuzian spuse:

— Întîi eu, pîş-pîş, ca şi cum m-aş duce să sug la o vacă, după mine, Oli...

Şi apăsînd clanţa, se înfundă în căsoaia oarbă, duhnind a vite şi a bălegar cald, mai înainte de a rosti şi numele meu. Atunci, Oli se apropie şi-mi trecu mie bradu şi vîrînd palma printre ramuri, mă mîngîie pe obraji. Deştele-i ardeau şi cred că vîntu ăla îngheţat, pătrunzînd în plămînii ei, se schimba în flacără. „Cunosc ce-i asta!” am vrut să strig, da

nu mai găsii vreme s-o fac, Oli intrase după Amuzian şi zăvora uşa. Întorcîndu-mă în casă l-am găsit pe Che Andrei, în picioare, în mijlocu salonului. Alături, lada cu broaşte ţestoase, desfăcută.

— Ştiam că n-ai să ţii pasu.

— Faţa mea ca de înecat. Întîi Tiţa, pe urmă Oli...

— Nu, zise el, nu-i asta. Cred că n-ai fost în joc de la început. Dacă vrei, dacă-ţi face bine, ia o broască sau două sau trei şi omoară-le. E tot ce poate să-l scoată din minţi.

— Nu.

Atunci el apucă damigeana cu vin şi-o împinse spre mine.

Săptămîni de dragoste voluptoasă pentru Amuzian şi Oli, şi de nădejdi gîtuite pentru Ion, şi apoi se instală vara, şi Oli, numai ea, intră în logodna lui iunie cu soarele ca într-o gîrlă translucidă, umbrită de valuri de ismă. Trăia în înfrăţire cu iarba şi cu pămîntul, ameţită de miresme şi de foşnetul miilor de insecte pe care se simţea ispitită să le culeagă şi să le vîre în gură ca să le asculte mai de aproape tainele şi cîritecul. Era fericită, dimineaţa, cînd se scula să pună la foc cazanul cu ceai şi să ungă cu magiun feliile de mămăligă coapte pe plită pentru lucrătorii din vie, fugea cu picioarele goale la geam, mereu uimită că munţii sînt tot la locurile lor, acoperiţi de chemări tulburătoare,ridicate din adînca noapte minerală. Amuzian trezise în ea nevoia bruscă de dragoste şi-l iubea, îndărătul pleoapelor ei se mişca numai chipul lui şi, ca în copilăria dusă, în iulie, cînd cerealele iau culoarea osului de piersică, intra pînă la subsuori în lanul îngust de orz, în hotar cu terasa plantată cu meri aduna cîte un pumn de boabe şi, ghemuită dinaintea vetrei, le arunca în foc una cîte una şi pe cînd boabele se umflau şi pocneau şi laptele lor ars, mirosind a cafea, se lăţea, apoi se chircea şi se transforma în cenuşă,

Oli întindea un joc cu numele lui Amuzian şi Ion, şi cu umbrele lor războindu-se pentru ea.

În august, cînd lumina se schimbă, se face moale şi lichidă, picăturile ei cele mai curate închizîndu-se în struguri, în somnul lui Oli năvăli nechezînd hoarda celor şapte boturi de cal mînată de Ion.

— Doamne ajută-mă! se ruga, speriată, dar speranţa rea, clipa însîngerată sosiseră. Culesul! îşi mai zise Oli şi nu mai încercă să se revolte.

Zicînd: „culesul”, avea în minte via întinsă între troiţe, nucii bătuţi cu prăjina şi pe deasupra tuturor ochii lui Ion pîndind-o din foişoare. Ploi scurte începură să rupă cu dinţi mărunţi frunzişul toamnei, şi-n mijlocul acestei măcinări, pătrunzîndu-ţi sîngele ca o invazie de furnici albe, sufletul ei, încleştat în dorinţa mereau mai scăzută de: „nu, nu acum!”, înregistră cu precizie dureroasă semnul înfrîngerii, semnul abandonării.

În seara răzvrătirii sau a izbucnirii ei deschise, Oli şedea pe genunchii lui Amuzian, sub cireş. Luna, deasupra lor, era o căldare plină cu gheaţă, în munţi fulgera. Amuzian, chinuindu-şi trupul mic, suit într-un fotoliu de răchită, căptuşit cu perne pline cu iarbă, o legăna, mai mult o împungea cu oasele ascuţite. La un moment, cocul ei în care scînteia un pieptene de fildeş, amintire de la un negustor de cherestea, se desfăcu, Oli ridică braţele să şi-l aranjeze, şi Amuzian, înălţînd gîtul, îşi lipi buzele aspre, vlăguite de văduvie întinsă, pe subţioara ei, îmbucătură de animal tînăr, robust, leneş. Ea avu senzaţia unei ventuze aplicate pe piele cînd nu se aştepta, şi strigă tăios:

— Lasă-te de năravuri proaste!

— Te-am gîdilat? rîse el, strecurîndu-şi capul spre pîntecele ei. Oli, tu eşti lada mea de zestre, fetiţo dragă!

— Cu colţare de argint, zise Oli, ridicîndu-se de pe genunchii lui. Ce-ai vrea s-ascunzi în mine? continuă ea, cu răutate neostenită. Aia cinşpe ani în care te-ai îmbolnăvit ori de cîte ori zăcea ea?! Amuzian — şi ştia că n-are dreptul

— Amuzian, ea de ce nu s-a îmbolnăvit niciodată cînd cădeai tu?

— Cine ştie! vru s-o scuze Amuzian pe aceea care nu se îmbolnăvise o dată cu el, poate nu găsea curaju. Era plăpîndă.

— O dată trebuia să încerce. Sau măcar să se prefacă.

— Mai încet, îi ceru Amuzian. Uite, vine Che Andrei cu Ion şi-or să creadă că ne certăm.

— Puţin îmi pasă, aruncă Oli.

Dar el n-o luă în seamă.

— Cînd a vărsat cheaguri de venin nu m-am mai îmbolnăvit nici eu.

— Pentru că ştiai că moare. Asta e, fiindcă ştiai că moare.

Che Andrei şi Ion se apropiau cu gamelele în mînă, să-şi primească raţia de mîncare — în mai, Amuzian îi mutase în casa pentru zilieri, în iunie ei se urcaseră cu tot calabalîcul într-unui din foişoare, alungaţi de ploşniţe — şi Che Andrei, care nu mai pusese strop de vin pe limbă de cinci zile, dădu bună seara, pocnind din călcîie. Şi-o întrebă pe Oli:

— Cum merge, Oli?

— Potrivit.

— Nu aşa, Oli, se amestecă Ion, cînd stai la masa Domnului trebuie să baţi frumos din aripioare, că de-aia-ţi umple farfuria cu urdă.

— Eşti obraznic, îl fixă Amuzian. Şi-n toamna asta o să te dau afară.

La aceste vorbe, înşirate apăsat, Che Andrei uită că trebuia să fie precaut, luă foc:

— Bagă cîinele îndărăt în cuşcă, zise el. Să nu-l asmuţi împotriva cui te slujeşte cu sîrg. Oli, femeia trebuie să fie zîna-zorilor şi leoaică, da tu eşti o coţofană dacă-i dai voie să se răstească la noi doi. Fă-ţi limba inel, se întoarse spre Amuzian, că omu e dator să fie om, iar bou să aibă coarne. Ne-ai scos din casă şi ne-ai trimis în peştera aia, te-am iertat, hai, zic, lasă-l să se bucure, nu poţi să mănînci pui

fript pe ţiglă cînd se uită căpcăunii la tine. Da nici să vii tu, mama mă-si, să strigi: marş! şi eu s-o rup la fugă.

— O să pleci uşurel, tăticule, zise Amuzian.

— Cînd mi-o suna scîndura, zise Che Andrei. Ca să ne dovedeşti pe noi, trebuie să te rupi în patru ca viermele şi fiecare părticică să se facă o maimuţă. Am semnat înţelegere pe hîrtie pentru doi ani şi doi ani rămînem!

Ion bătea toba cu degetele pe fundul gamelei potrivite pe cotul stîng şi rînjea. Înfăţişarea lui arogant-ridicolă, tremurul nestăpînit al feţei întăriră în Oli credinţa măgulitoare că din pricina ei ţinea să facă scandal cu orice preţ. „Ce-o fi zicînd de mine cînd mă aşteaptă să intru în vie şi vede că mereu amîn!? “

— Isprăviţi, îi pofti, şi veniţi să vă dau mîncarea.

Dar Amuzian era pentru lichidarea conturilor.

— Mîine, îl anunţă pe Che Andrei, o să mă plîng de voi la sindicatu agricol din Rîmnic şi după aia vă dau papucii.

— N-o să ai timp, răspunse bătrînul. Ştii, Oli, se întoarse spre femeie — şi Oli opri în aer mîna în care ţinea pieptenele de fildeş scos din coc — ştii că nu mai vînează de multă vreme ceea ce spune el că vînează? Ştii pe ce-şi prăpădeşte cartuşele?

— Nu, răspunse Oli. Spune!

— E altceva la mijloc. Mult mai urît decît spune el.

— Care poate să te coste şi ochiu ălălalt, ameninţă Amuzian, clocotind de ură.

— Haide, lăsaţi, zise Oli. V-aţi înfierbîntat de pomană, şi-i împinse pe cei doi spre bucătărie.

Amuzian, prăbuşit în fotoliu, suci greoi capul şi strigă:

— Dă-le şi nişte vin, dracu să-i ia!

Şi Oli înţelese că Che Andrei răscolise într-o zonă de spaimă. Seara, tîrziu, în pat, dornică să-i smulgă mărturii lui Amuzian, ea se îmbufnă împotriva lui pentru că nu păstra o linie fermă în purtarea faţă de Che Andrei şi Ion.

— Aci îi zvîrli afară, aci îi umfli de vin! Cum să te respecte?!

El simţi învăluirea şi se răsti mînios:

— N-ai ce fierbe?! Dormi şi lasă-mă!

Şi ea nu mai spuse nimic.

Pe la miezul nopţii, Amuzian o strigă încet de cîteva ori la rînd, ea nu răspunse şi, crezînd-o adînc cufundată în somn, Amuzian se îmbrăcă, luă puşca şi ieşi. Oli ascultă paşii lui pe dalele de piatră dimprejurul casei — „calcă de parcă ar bate cuie!” — pe urmă-i auzi glasul, învălmăşin- du-se cu altele, mai scăzute, se furişă la geam, împiedecîn- du-se în poalele cămăşii, dar nu zări nimic, crengile cireşului răzuiau acoperişul de draniţă, iar platanii erau mormane de ceaţă. Aţipi tocmai în zori şi se trezi arsă în ceafă de răsuflarea lui. Îl privi îndelung. El horcăia cu gura deschisă, un fir de bale i se prelingea pe pernă pe la colţul buzelor. Soarele livid era o bubă spartă în geam. Coborî încet şi lovi cu piciorul cartuşiera goală, căzută pe podele. O ridică. Pe hamacul în care trîndăvise luni întregi Che Andrei atîrnau izmenele şi pantalonii lui Amuzian. În stofa lor sclipeau aşchii de piatră, ţepi de brad şi fire de iarbă. În pungile genunchilor, smocuri de păr de cal. Frîul calului furat de Ion de la fosta fermă regală zăcea pe sobă. După uşă, bocancii plini de noroi şi o piatră netedă şi lucioasă ca un ou de gîscă.

Oli ridică din umeri — nu înţelegea nimic — intră în cămară şi îndopă jumătate din găurile cartuşierei cu seminţe de cînepă. Apoi se cocoţă pe pervaz, grijulie să nu rupă florile de nalbă şi atîrnă cartuşiera la streaşină pentru turturelele care se umflau în guşă pe creasta magaziei. Umblase încet, spre a-i ocroti somnul lui Amuzian, dar cu toate astea el o simţi şi, sărind din pat, numai în cămaşă, urlă la ea că-i idioată şi, fără să-i pese că oamenii ieşiseră la treburi în curte, se aruncă la geam, smulse cartuşiera, vărsînd seminţele, şi-o zvîrli cu toată puterea în peretele de la miazănoapte pe care curgea un pîrîu albastru acoperit cu tufe de gherghini. După asta căzu cu capul pe marginea

patului şi izbucni în plîns. Oli, năucită, îngenunche lîngă el şi-l bătu cu palma peste bucile goale, slabe.

— Nu m-atinge. Nu m-atinge, se rugă el! şi Oli se îngrozi, nu de glasul, ci de plînsul lui, fiindcă plînsul bărbaţilor, spre deosebire de al femeilor, spune de rostogoliri şi ruinări.

Dacă în loc de tălpi aş fi avut la capătu picioarelor doi peşti, aş fi lunecat în juru lui, rîzînd, pînă şi-ar fi pierdut minţile. Poate trebuia plesnit, fiindcă eu ştiam ce vînează, da-mi era silă. Şi apoi trăisem împreună Crăciunu lu Oli, cu ninsoare multă, care răzbuna toate Crăciunurile seci. Cînd ne-am întors în foişor, am început să strig la Che Andrei:

— Mi-ai furat un an. M-ai jefuit, m-ai prădat.

— Opt luni, camarade. Întîi ţi-am spus: rămîi, pe urmă ţi-am zis: nu e nevoie să pleci acum, pe urmă: eşti oprit, nu te las, am chef să golesc toate butoaiele umăr la umăr cu tine. Văz că n-am făcut bine şi iaca, îţi zic: cară-te cît mai repede. Dacă te ţin balamalele, chiar în noaptea asta. Ca să nu intri la saramură.

— Vreau să plec cu Oli.

El aduna cu lingura ultimele dîre de sos din gamelă. Se opri şi-mi zise:

— A lu Mohreanu, eu am văzut mulţi proşti la viaţa mea, domnule! Unu, lung şi uscat ca tine, era prostu proştilor, atît de prost, că-l bărbierea mă-sa. Da tu eşti mai prost chiar decît ăla, dacă vrei să bagi sub prapur bisericesc o muiere cu păr de drac pe spinare.

— Singur m-ai învăţat că omului nu trebuie să-i fie frică decît de prima ploaie de după moarte.

— Aşa este. Da atunci n-avusesem de-a face cu Oli.

— Lasă-mă să-i spun ce vînează ăla, şi-o să presare cenuşă pe el.

— Abia din clipa aia n-o să mai meargă cu tine. Ţine minte.

— Uite, am întins mîna spre conac, au stins lumina.

— Şi te-a fript cu fieru roşu! mă luă el peste picior, în neamu vostru toţi v-aţi canonit din pricina muierilor. Da-n noaptea asta n-o să fie nimic între ei doi, Amuzian va ieşi din nou ca să se ducă în munţi.

— Crezi?

— Da, mi-a zis, va ieşi. Pentru că nu există scăpare. Ascultă, e ăl mai murdar tîrg pe care putea să-l facă.

Împinse gamela pe mormanu de bulendre şi, apucînd scara, începu să coboare. Se opri pe treapta cea mai de jos, cu bărbia la nivelu podului pe care stam lungit.

— Oli l-a împins la vînătoarea asta.

Luna, urcînd să se ascundă într-un buzunar al munţilor, îi poleia creştetu cu păr rar şi urechile puţin blegite.

— Nu-i adevărat, Oli n-are nici-un amestec.

— Fără Oli, îmi răspunse, şi-ar fi băgat ţeava puştii în gură şi-ar fi apăsat pe trăgaci. Astăzi nu mai poate.

— Îi e milă de capu lui ca de găină. Asta-i!

— Fără Oli ar fi îndrăznit, se îndîrji Che Andrei. Primejdia pentru ălălalt s-a iscat atunci cînd n-a vrut Amuzian să ţi-o lase ţie pe Oli. Carnea ei puturoasă, care v-a rătăcit minţile! Vii cu mine?

Ne-am dus prin vie, tăcuţi, butucii întinşi pe spaliere, mirosind a struguri — ananasul, tămîioasa, razachia — şi ierburile, cu miros ciudat de piatră arsă, ne loveau umerii şi aeru de toamnă, gros ca terciu, sticlos în munţii cuceriţi de lună, da gros ca terciu în podgorie, ne umfla nările, şi ne-am culcat în şanţu de dincolo de teascuri, pe o movilă de curpeni şi-am aşteptat. În dreapta, prin miriştea îngustă, cu sfori de mohor, se tîra o potîrniche cu aripa frîntă, un fag tînăr îşi tremura lumina albă, încadrat în golu dintre două crînguri întunecate, parcă speriat de sulurile de ceaţă azvîrlite de munţi, şi cînd vrui să scot o ţigare, Che Andrei mă izbi cu cotu şi-mi zise: „Atenţie!”, şi ascuţind urechea, am desprins zvon de copite. „Au pornit”, mă gîndii, înfiorat, şi-am văzut stelele în cer răsturnate şi pe urmă scînteile aprinse în piatră de bătaia copitelor. Ceata înainta în trap.

Opt inşi, parcă stropiţi din cap pînă-n picioare cu o soluţie vînătă, şi între ei, Amuzian, pe calu furat de mine din Lacovişte. Trecură la distanţă de douăj' de metri de noi, şi Amuzian îşi potrivise arma pe piept, nu pe spinare, şi unu din stînga lui, cu o pătură adunată colac în juru burţii, se chinuia să prindă capătu desfăcut al unei moletiere şi nu izbutea, avea braţu scurt şi-l împiedica pătura aia aranjată prosteşte şi pistolu automat atîrnat de gît. Intrară în grup în pădure, apoi îi văzurăm apărînd pe o culme golaşă, încordaţi pe gîtu cailor, şi pieriră într-o scobitură a muntelui, înghiţiţi de ceaţă şi necunoscut. După ce dispărură, Che Andrei se sculă şi-mi spuse:

— În noaptea asta n-o să-i mai mintă. În noaptea asta va merge pînă la capăt. Ştiai c-a fost însurat cu sor-mea? Ţi-am spus asta? La nuntă l-am pocnit între ochi cu icoana cu care se dă binecuvîntarea. Scurt: a sosit vremea s-o-n- tinzi. De-acum înainte, el e o căzătură împuţită, care nu se mai dă în lături de la nimic.

— Mîine, i-am răspuns. Trebuie să ştie şi Oli.

El:

— Nimeni nu vrea să-nveţe de la ăi dinaintea lui. Auzi ce-ti zic? Fiecare nătărău, domnule, vrea să-l răstignească el, cu mîinile lui, pe Isus Christos, ca să se convingă că Isus a trecut prin lume cu adevărat.

Şi din nou, dimineaţa, în faţa lu Oli:

— Bună dimineaţa, Oli!

Ea sta în pridvor, sub roata cu bărdace de porţelan, ştergea cu cîrpa mutra generalului, şi nu răspunse.

— Vezi ce dimineaţă? continuă Che Andrei. Cu două inimi. Vreau să zic că şi Luna şi Soarele sînt prezente pe cer.

— Vorbiţi mai încet, ceru Oli. El doanne.

— Azi-noapte, Oli, l-a vîndut pe frate-su, i-am spus. P-ăla care-a fost pilot de avion şi-a fugit în munţi ca să nu-l aresteze pentru propagandă împotriva comuniştilor.

— S-a supus legii, răspunse Oli. Iar voi să faceţi bine să nu vă mai băgaţi nasu unde nu-i treaba voastră.

— Hei, hei, tu! strigă Che Andrei, înecîndu-se. Doarme pe stîrvu lu frate-su şi-i iei apărarea. Ca să vezi ce cutră!

— Porc chior! îl înjură Oli. Tu eşti altfel?

— Haide, zise Che Andrei, trăgîndu-mă de mînecă. Ai avut ce-ai vrut.

M-am întors după el. Un pas, doi... tălpile mi se înfundau în păişu din bătătură. Şi deodată, în tihna dimineţii de toamnă, răsunară ascuţit, răscolitor, bardacele de porţelan. M-am oprit. Oli învîrtea roata. Iar deasupra ei, pe pervazu camerei în care dormisem o primăvară, Amuzian se holba la soare, şi pe treptele casei, învăluite în carapacele lor fără luciu, zăceau aliniate zece broaşte-testoase.

— Amuzian! l-am strigat arţăgos. Eşti un ucigaş.

Che Andrei m-a împins spre magazie.

— Pleacă. Învaţă să te fereşti. Întoarce-te la Brăila.

— Da fără Oli sînt rece ca peştele.

— Ia ascultă! s-a repezit el. Nu-nţelegi că nu poţi nimic acum?! El îi dă tot, iar tu? Tu ce poţi să-i dai? Două fire de iarbă să-şi facă brăţară la mînă! Du-te, las-o să se liniştească, şi cînd o-ncepe să gîndească la fel ca noi, cînd nu l-o mai ierta, mă jur să vin cu ea la tine.

Şi l-am ascultat...

X

...CU TOATE CĂ ŞTIAM CĂ MINTE. „OLI, CHIAR de va ajunge să-l urască pe Amuzian, tot nu va veni la mine.” Vorbe rele, răscolindu-mi inima ca o gheară de pasăre. Şi, totuşi, am aşteptat-o. Eram marinar, pe un vas prăpădit, îmi cumpărasem o cingătoare cu ghinturi de aramă şlefuită, şi la

întoarcerea din fiecare cursă, risipeam banii în bazaru din Piaţa săracă, pe batice, stambă, parfum şi broşe. Pentru că n-o puteam primi cu „două fire de iarbă”. Aşteptarea împleticeşte în suflet tristeţe şi duşmănie. M-am înhăitat c-o muiere şolduroasă. I-am pus în braţe toate darurile pentru Oli, şi-am alungat-o. N-a plecat departe. S-a oprit peste drum, la un brutar. Pîinea noastră cea de toate zilele. Pentru care de-atîtea ori ne terfelim sufletu. Şi cînd Oli a început să moară în mine, cînd umbra ei s-a făcut plumb şi s-a scufundat ca şi vaporu ăla a lu Caramet — două sute de lumini verzi, roşii, albastre, şi de Anu nou încă două sute — apăru, pentru că nu mai era aşteptat, Che Andrei. Şi încă din stradă strigă:

— A lu Mohreanu, secătura cea mai mare din lume e oraşu Brăila. Te uită dacă nu treci prin el în fiecare săptămînă. Am dat pe la Bijulică Bagdad, să iau o ţuică şi să-mi cînte ţiganii. Închis! Şi Bijulică, cică-i gropar la cimitiru Sfîntu Constantin. Dacă-l ţine Dumnezeu să îmbrace cu ţărînă pe cîţi a dezbrăcat de haine cînd avea cîrciumă, învierea de apoi îl va găsi în picioare, cu casmaua pe umăr. Oamenii, camarade...

— Nu mă zăpăci. Spune-mi de Oli.

— Oamenii se împart în două: unii care s-au născut mai devreme decît trebuia, alţii care s-au născut mai tîr- ziu. Scuip pe ăla care s-a născut la vremea potrivită. Şi nu mă-ntreba dc Oli, Lupoaică! Toată iarna s-au tăvălit sub hamacu meu, fără ruşine. Întreabă-mă din Plătărăşti. De cine vrei tu.

— Neicu Jinga! am zis eu, şi-am zis la întîmplare.

— Treci în curtea ailaltă. Neicu trăieşte cu Bocu, n-are nici o importanţă. Rîmniceanu i-a lăsat, a plecat în munte. Treci în curtea ailaltă, acolo a pocnit o puşcă şi...

— Restu îl ştiu eu mai bine.

— Ce ştii? ***Restu*** scris pentru tine. Da ce-a rămas în urmă şi nu s-a terminat decît acum două luni şi, poate, nici nu s-a terminat...

— Bine, i-am zis, spune-mi de Tiţa.

— S-a măritat.

— E mult de-atunci?

— Două luni. Atunci cînd crezi tu că s-a măritat, n-a mai vrut Luca, pentru că omu e o vită, domnule, s-a dus de la Gheorghe Jinga, supărat că nu fusese el întîiu, cum ţi-a spus ţie Titi Şorici, şi cînd a văzut că nu este nicăieri întîiu — nu vorbesc de muieri, zic de omenire în general — s-a întors şi a vrut iar ceea ce avusese de mult şi n-a vrut să ia. S-a întors şi a zis: vreau! şi a băgat actele cu Tiţa, da acum nu mai era nici al doilea, şi, poate, nici al treilea, şi era numa una la rînd, nu ultimu, căci asta e ceva, ultimu are puterea primului, ba şi mai mult decît a ăluia, pentru că e definitiv, e pentru totdeauna, e ăla cu care te duci în moarte şi nu-l mai ştii pe primu, fiindcă moartea e mai mare decît începutu, a zis: vreau, şi au fixat nunta. Şi sîm- bătă, înaintea duminicii cînd să se cunune la biserică, pe la cinci dimineaţa, pe Luca l-au ridicat de-acasă, pentru că lucrase cu vorba şi cu fapta împotriva regimului nou, asta o făcuse el la Bucureşti, da abia acuma îl găsiseră. Cînd ai de gînd să duci o treabă la capăt, şi ca s-o duci, ştii că e nevoie să-ţi ţii gura, îţi comanzi o botniţă şi-i laşi pe alţii să latre. N-a tăcut şi l-au luat, şi la Jinga fierbeau căldările cu sarmale, pentru că o nuntă începe marţi sau miercuri, mezelul tăiat subţire şi aranjat porţii pe farfurii, cozonacii cu nucă, puşi pe poliţă, ştergarele împărţite la stolnici, patru sute de pîini albe, şi cinci vedre de vin şi tina de rachiu naşului, şi naşu adus de la Bucureşti, gaie mare, ziceau ăia, da află de la mine că era un tîmpit şi la ziuă albă, eu i-am dat să bea o sticlă de agheasmă, ridica paharu şi-mi striga, ce crezi că-mi striga? „Hai noroc, şi să nu te joci cu ţara-n bumbi, cu Europa-n nasturi şi cu naşu-n firfirici.” Cheltuială multă, un morman de parale, numa lăutarii, opt inşi, l-au costat o avere pe Jinga. Şi, hop, că nu mai e ginerica, şi adă-l îndărăt dacă poţi! De unde şi cu ce? Şi din nuntă dă-o-n plîns, ceea ce auzisem eu de mult, da credeam că nu se poate, şi-am

văzut-o şi p-asta. Preoteasa urla, şi ăsta-i singuru lucru de rîs, că totdeauna am vrut eu să umplu o oală cu lacrimi de preoteasă. Tiţa, cu batista pe la ochi, iar Jinga şi părintele Oancea: „Ce facem?” La o chestie ca asta spargi tămbălău, ce tot mai întrebi, că dacă baba avea o roată sub fund era căruţă! Da nu, vine unu c-o idee: „Domnule, dacă l-au înşfăcat, pot să-l ţină un an acolo, sau cinci — şi asta o zicea drept, că ştii şi tu cum fac azi pe la tribunale: na şi ţie cinci ani, na şi ţie şapte, na şi ţie nouă! — vine ăla cu ideea şi zice: „Domnule, în timpu războiului s-au făcut mii de nunţi fără ginerică”. Asta, ţie, că erai mic, nu ţi-a intrat în cap. Vine aşa, că soldaţii erau pe front, şi ce se gîndeau ei? Mă, fata aia cu care sînt în vorbă şi s-a jurat să mă aştepte, poate să zboare cu unu care se duce şi-o încîntă. Şi-atunci scriau acasă: „Tată şi mamă care m-aţi făcut, cînd primiţi această c. p. vă duceţi la cutare şi spuneţi-i că vreau să-mi fie nevastă şi dacă-şi ţine vorba pe care-o am cu ea, faceţi într-o seară o fărîmă de nuntă şi frate-miu mai mic sau văru ăla să fie ginerică fals, că pe el l-aş fi luat cavaler de onoare, şi pe nevastă s-o mutaţi la voi şi s-o păziţi ca pe ochii din cap”. S-au făcut multe nunţi de-astea, chiar şi Gicu al meu mi-a scris: „Însoa-ră-mă, tată, că la noi în companie toţi sînt cu neveste”. Da el nu fusese cu nimeni în vorbă, pretindea să caut eu una, da care-i nebuna aia să vie-aşa pe neve?! Cu Gicu al meu ar fi fost greu şi pe văzutelea! Şi pe urmă, de ce să dau eu de mîncare uneia care abia aşteaptă să se facă noapte, ca să se ducă-n bozii la Dunăre? „Cum? sare părintele Oancea, un băiat am şi să-i fac nuntă în lipsă?” Da Jinga, care cheltuise atîta, s-a repezit în el, şi-au început să caute unginerică fals. Să fie băiatu lu Alion Popescu, a zis Tiţa, da Alion n-a vrut, la toţi le era frică să se bage-n borşu ăla care putea să iasă cu pumni în cap şi cocoaşă în spinare. Singuru care-a zis da, Dumitru Căpălău, gură-spuzită, banditu care mi-a jupuit pielea de pe spinare cu douăjcinci de trăgături. Şi-a urmat nunta, şi lumea, care ar fi trebuit să se retragă, că asta nu mai era nuntă, în loc

să se răărească, da buzna grămadă ca să beleasă ochii la ce n-a mai văzut. Şi nişte boi de beţivani s-au pus pe chiuit, şi trage-i petrecere. Şi, noaptea, Tiţa a fugit cu Dumitru Căpălău, din ginerică fals l-a făcut bărbatu ei! Totu e pe dos în Plătărăşti, şi cine-a avut avere nu mai e nimic. Acum opt zile i-au ridicat şi pe văr-tu Gică Dună, pe Vetina şi pe Gheorghe Jinga. S-a socotit că sînt împotriva transformării agriculturii.

— Cine-a socotit? Titi Şorici?

— M-am dus să-l înjur. Da nu ştie nimic. E dincolo de mine, zice, o putere care umblă noaptea şi ridică oameni şi nu mă-ntrebă. O putere, zice, care nu-ţi dă voie să pui întrebări şi de care-i e frică şi lui. E greu să răzui cu limba o tigaie încinsă. Auzi, Ioane, urmă el, trist, eu o să mor. Sorocu meu e-aproape. Alaltăieri, stam la geamu casei lui Titi Şorici, şi deodată văz doi catîri. Haide, zic, asta nu-i adevărat, am un singur ochi, şi ce să caute în satu ăsta de hoţi de cai doi catîri? Da catîrii erau acolo, goneau şi scoteau scîntei pe drum şi, iaca, din ce fugeau, se făceau mai graşi şi din piept le ieşea cîte-un catîr mic, întîi numa capu şi urechile lungi, şi pe urmă şi picioarele de dinainte, şi cînd picioarele astea atingeau pămîntu, picioarele catîrilor vechi mureau. Şi ăia tineri au ieşit, cu tot trupu, şi ăia bătrîni au murit, adică nu s-a mai văzut nimic din ei, şi goneau mereu, şi pe urmă şi piepturile lor s-au despicat şi-au ieşit din ele alte două capete cu urechi şi alte picioare, şi alea vechi s-au pierdut. O pereche năştea altă pereche, care să se desfacă şi să moară şi să dea altă viaţă. Catîr din catîr, viaţă din viaţă, Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat! Ştiu, zic, catîri bătrîni şi catîri tineri, ştiu, vine cucuveaua, da eu nu vreau să mor aici, mă duc să mor unde nu mă ştie nimeni, toţi care m-au cunoscut să zică: Che Andrei a plecat din nou de nebun, da într-o zi o să se-ntoarcă pe negîndite. Pentru că ăi plecaţi trebuie să se-ntoarcă, numa pe mort nu-l aşteaptă nimeni. Voi toti o să credeţi că sînt viu şi-o să mă întorc.

Seara, cînd se prezentă la lucru, şeful de echipaj, unul cu obrazul brăzdat de-o cicatrice stacojie, îi spuse:

— Ne-au trecut la transporturi speciale, Mohreanule. Cărăm deţinuţi în Deltă.

Ion avu un rîs morfolit. „Drace! parcă stoarce ciorapi cu gura!” se strîmbă şeful de echipaj.

Şi rîsul acela se lipi iarăşi de faţa lui Ion peste două zile, cînd îl împinseră în boxă şi judecătorul Zigu Doancă, fiul administratorului de la Şuţu-Buric, preşedinte al tribunalului de urgenţă, întrunit în şedinţă închisă, citi cu voce tare:

— Inculpatul Ion Mohreanu, născut...

„Din tată împuşcat şi mamă înecată, vru să strige Ion, dar tăcu, ochii lui se fixară asupra treptelor pe care urma să le coboare judecătorul după citirea sentinţei. A treia treaptă are muchia ruptă, acolo se va poticni!” şi nu mai ascultă, se adună tot în aşteptarea acelei clipe, şi nu-şi da seama că stînd în acest refugiu absurd pe rana lui umblau muştele.

. . . . . .

. . . . . .

Şi a fost a doua strigare.

Epilog, 1954

XI

ÎMPREJUR ERA CÎMPIA — LUT NEGRU ŞI NORI desprinşi parcă de pe biserici părăsite — iar mai demult fusese şi grîul şi fusese şi Eva. Acum, în septembrie, era numai această cîmpie scitică şi şaizeci şi patru de case — a lor era în latura dinspre apus a coloniei, unde se găseşte o peluză de lucerna, nişte tufe de măturică, două tufe de mei tătăresc, patru pruni şi un fag tînăr, cu frunzele acaju şi de unde, în serile curate, luna se vede plutind cu o ureche în sus — si mai erau şi buruienile jupuite de vînt şi turmele vinete de porci care se roteau scurmînd pe marginea orizontului. Duhoarea lor multă, umedă, greţoasă curgea în valuri spre baraca înconjurată de lăzi cu sticle goale, pusă în marginea şoselei naţionale Brăila-Feteşti- Constanţa. Pe şosea, în ultimele două ceasuri, trecuse o singură maşină, purtînd pe ea o pancartă: „cultivatorii de mac ben...” — restul literelor nu se desluşeau din pricina dîrelor de noroi — şi şase biciclişti în tricouri pestriţe, cu cipilici aiurite şi

pantaloni de trening. Prin uşa deschisă — deasupra, unde ar fi trebuit să stea agăţată firma, atîrna o colivie goală — răzbătea afară, de pe o placă de patefon, un cîntec idiot, însoţit de tropote de cal:

Cowboy-ul vine şi dispare, şeriful plînge-n pumnii...

— Ioane?

— A, domnu învăţător Fulga! O votcă cu sirop, domnule învăţător?

— Vreau să-ţi spun c-or să ne mănînce porcii. E atîta putoare în cîmpie, că-ţi vine să-ţi iei lumea în cap. Azi-noapte m-am sculat ameţit, am închis obloanele şi am îndesat cîrpe în crăpăturile cercevelelor. Muream. Pînă la urmă a trebuit să aprind şi două ramuri de brad.

— Mai ales femeile nu suportă. Una, care e în poziţie, mi-a spus că seara, cînd se culcă, ţine o lămîie la nas. Două lucruri nu pricep: unu, de unde ia lămîi? — Doi, de ce continuaţi să-mi spuneţi Ioane? Mai bine mi-aţi zice: Gîndace!

— Pentru că te îmbraci mereu în negru?

— Sînteţi rău, şi simt, cînd mă strigaţi aşa, că mă înfurii. Vă rog să mă credeţi. Numele meu e ca o gaură în talpa cizmei. Sufăr, pe cuvînt de onoare, şi nu mai vreau să-l aud. Uneori, cred, sufăr fără să-mi dau seama chiar. Să-mi spuneţi cum îmi spunea domnu Nino.

— Arizona?

— Exact.

— Arizona e un pustiu în America, un deşert.

— Şi noi trăim aici într-un deşert. Chiar nu vreţi nimic de băut?

— Parcă s-aude o maşină, zise Fulga.

Ion îşi îndreptă şorţul de muşama pe burtă. Înalt, adus din spate — împlinise treizeci de ani — purta mustaţă subţire, purta cizme de gumă răsfrînte şi cojoc negru, tăiat în poale. În ciuda vîrstei, faţa lui rămăsese albă şi suptă.

Avea ochii albaştri, stinşi, obişnuiţi să vadă şi să nu se mai mire, înfundaţi sub pleoape bolnave pe care şi le ştergea mereu cu dosul palmei. Trecu în uşă, împingînd cu piciorul găleata cu gheaţă şi privi şoseaua la stînga şi la dreapta.

— E un tractor, domnule învăţător. Trebuia să-mi dau seama de la început. Trage nişte cabluri legate de magazia veche. Vor s-o dărîme, s-au prăsit şobolanii în ea, şi se întoarse la tejghea, călcînd îndesat pe picioarele lungi. Din aproape în aproape, astăzi o să curăţ şi aparatu de bere. I-a venit ziua.

Se opri cu coatele pe tabla de zinc.

— Ce ziceţi, să mă adresez ***Monitorului Oficial*** pentru schimbarea numelui? „Subsemnatu Ion Mohreanu vreau să mă numesc Arizona.” Ar face ăia o mutră!

Nu primi răspuns. Ridică diafragma patefonului cu un deget, ca să-şi urmărească gîndurile în voie, dar o scăpă din nou pe placă şi cîntecul ăla stupid nu se întrerupse decît o clipă, răstimp în care calul, ale cărui copite s-auzeau ţăcănind pe un drum de piatră — munte? pămînt secetos? —, îşi luă avînt.

— E ora unsprezece, spuse Fulga. Trebuie s-apară maşina poştei.

— Azi n-avem poştă, azi e joi, domnule învăţător.

— Parcă ieri a fost joi.

— Nu, azi e joi. Ieri a fost miercuri, o ştiu foarte bine, pentru că am avut mîncare de post. Azi e joi. Şi joia nu vine poşta.

— De, zise Fulga, ar trebui să ne plîngem.

— Dumneavoastră puteţi. Scriţi într-o zi. Da sus, sus de tot, fiindcă ăştia de jos se apără unu pe altu. „Pentru ce, să întrebaţi, pe alelalte linii poşta circulă şi joia, iar pe noi ne ocoleşte?” Nu trebuie spus, însă, că sîntem o aşezare specială, că n-avem nici biserică.

— Dac-ai auzit că pe celelalte linii circulă, înseamnă c-au renunţat la ziua liberă şi-or să vină şi la noi.

— Nu, pe-aici n-or să vină, spuse Ion convins, şi se aplecă, întîi cu capul, apoi cu mîinile, apoi cu trunchiul, într-o mişcare ciudată, pe bucăţi, către tubul de alamă al aparatului de bere. Plouă! spuse el apoi, ridicîndu-se...

Ploua, şi pe acoperişul bărăcii, făcut din scînduri date cu ulei de in, era ca o colcăială de viermi. Fulga, într-o manta cenuşie, ce-i cuprindea cu greu trupul gros, privea cu ochi mari fotografiile rupte din reviste ilustrate şi întinse pe peretele din dreapta intrării. Înfăţişau actori de film, majoritatea străini, surprinşi în momente de lucru, pe platou, sau acasă, dacă te luai după explicaţii, în apartamente cu mobilă confortabilă, cu oglinzi cu rame bogate, cu baruri cochete. Femei frumoase, în rochii moi, cu sînii pe jumătate dezveliţi, se tăvăleau pe canapele largi, mîngîiau căţei lăţoşi, se aplecau pe fereastră să admire copaci înfloriţi, rîdeau, primind în faţă primii fulgi de zăpadă, schiţau figuri de dans, ducînd genunchiul îndoit pînă aproape de bărbie, gustau şampanie din cupe de cristal şi se sărutau cu bărbaţi înalţi, largi în umeri şi sugrumaţi în talie. Ion Mohreanu zis Arizona, într-o totală aiureală a simţurilor, scrisese sus, cu cretă: „vine ea, vine barza!” ameninţare ce părea implacabilă. Tractorişti şi lucrătorii permanenţi de la gospodăria de stat şi „temporarii”, cum li se spunea celorlaţi din aşezare, care locuiau în cele şaizeci şi patru de case, seara, cînd se adunau în baracă, să bea votcă, să mănînce heringi păstraţi în salată de ceapă şi să spună glume grosolane, se răsteau, întîi prefăcut, apoi cu o sîrguinţă care se schimba treptat în ură, la bărbaţii tineri şi viguroşi ce trăiau într-o lume străină, necunoscută şi plină de plăceri:

— Vouă ce vă pasă?! Aveţi bani şi putere şi curve pe aleselea!

Între ei şi lumea aia depărtată şi ameţitoare pe care n-aveau s-o ajungă niciodată, se întindea o zonă acoperită de

ploi, de miros greu de ceapă şi heringi, de votcă şi bere trezită, de ierburi ce se lipesc de cizme, de turme de porci vineţi şi de înjurături mototolite şi murdare.

Cowboy-ul vine şi se duce, aceasta-i viaţa lui...

— Schimbă, te rog, placa aia infectă.

Ion sări de sub tejghea.

— Am deschis gura pentru nişte plăci cu muzică italiană care se cere foarte mult, da n-au vrut să ne doteze. Cică: lasă-i p-ăştia, a zis tovarăşu Sabie de la T.A.P.L., că ăştia au atacat Abisinia şi-au făcut fascism negru.

— Aia a fost demult.

— Nimic nu se uită, domnule învăţător. În afară de chestia aia, cînd faci cuiva un bine.

— Da! zise Fulga, şi pielea de pe faţa lui lată, cu nasul uşor coroiat, se strînse în boţuri mărunte.

— Dumneavoastră însă, insinuă Ion, trebuie să uitaţi. Vă fac rău pozele şi am să le rup. O să se supere clientela, că fiecare vine şi se holbează...

— Acum patru zile, Nino nu era în colecţie, zise Fulga, arătînd peretele.

— L-am găsit într-un ziar. Mi-a fost drag. Era cel mai cumsecade din toată echipa aia.

— Nu poţi să-ţi dai seama despre un om cum e sau cum nu e în cîteva zile, spuse Fulga ursuz, ca să reteze discuţia — şi se răsuci în scaunul vechi, cu faţa tot la perete şi-l scrută pe Nino.

Nino, obraz plin, de mîncău care-ţi stîrneşte sila, stă într-o sanie oprită în cîmp, lîngă o troiţă îngroşată de viscol şi priveşte, cu hăţurile petrecute pe după gît, zăpezile albastre, desfăşurate sub orizont. Poartă şubă cu guler răsfrînt şi pare că aşteaptă încordat să se producă ceva în necunoscutul misterios şi ascultă vîntul şuierînd pe fundul rîpelor. E pace stinsă peste întinderi, s-apropie seara sau un duh de moarte, şi pe faţa lui osoasă, vulgară, punctată de aluniţe păroase, cu bărbia rotundă, cît o potcoavă, pluteşte spaima.

— Domnu Nino se lipeşte repede de om, spuse Ion. Înainte să veniţi aici, mi s-a părut că acum se dă jos din fotografie şi mă ciupeşte de obraz şi mă întreabă: „Care-i viaţa ta, Arizona?” „Viaţa mea, domnule Nino, se împarte în două: înainte de cutremur şi după cutremur.” „Bravo, mă, eşti deştept, o să te chem să facem deniile împreună. Hai, pune-mi o masă, jos, în şanţ, că turbez de căldură.” „N-am voie, domnu Nino, dacă vine o inspecţie?!” „Dacă vine, îi spui că domnu Nino învaţă să intre în pământ. Asta, puiule, e singuru mod de-a te obişnui cu moartea.”

„Cred că acolo, în şanţ, am avut întîiul semn al despărţirii” se gîndi Fulga, şi se văzu în seara aia de iulie, nisipoasă, ca o umbră de nebunie atîrnînd fărîmiţată pe cerul roşu. Şanţul e adînc, de doi metri, desparte baraca de şoseaua naţională şi pe fundul lui, nu se ştie de unde, adie un fir de vînt şi tufele de cimbru respiră răcoare. Şase inşi: Eva, Nino, Fulga, Tulgheş, directorul gostatului, pictorul scenograf Filip, miop, transpirat, cu tîmpla stîngă julită în loitrea unei căruţe şi regizorul Răşcanu, un băiat de douăzeci şi opt de ani, cu barbă galbenă, numai inele, rară şi încîlcită din pricina transpiraţiei, s-au înghesuit în jurul mesei şi beau bere în cinstea Evei, care astăzi a filmat: o fugă prin lanul de grîu, printre patruzeci de secerători — figuraţie specială, 50 de lei ziua de filmare — o oprire gîfîită în faţa lui Nino şi o replică rostită încet, cu tristeţea nedisimulată:

— Prepeliţa e o pasăre poligamă, ticăloasa.

Eva e nevasta lui Fulga, învăţătoare ca şi el, în aşezarea de şaizeci şi patru de case, n-a ştiut niciodată bine şi nici acum nu înţelege precis ce înseamnă să joci într-un film, a nimerit în echipă din întîmplare. Mursa, studenta care fusese distribuită în rol prin concurs, s-a îmbolnăvit de hepatită chiar în ziua sosirii, şi Răşcanu, presat de timp, a chemat-o în locul ei pe Eva. Şi Eva, fericită şi fricoasă, rîde, scuturîndu-şi părul negru, ochii ei mari, umezi au o strălucire de copil. Nino o ţine pe după umeri, şi ea se

strînge zgribulită în umărul lui şi sub bluza roşie trupul ei subţire cu muşchi ascuţiţi, întărit în lungi plimbări prin cîmpie, are o tresărire de vinovăţie, aşa i se pare lui Fulga, şi el o înţelege, Eva a intrat într-o lume de miraj, lipsită de convenienţe şi de prejudecăţi şi e uimită, gesturile ei se petrec încîlcit şi, ca să-şi ascundă şi să-şi domolească această stare confuză, bea la rînd cu bărbaţii şi se forţează să nu se strîmbe. Lîngă ea, Nino bea lacom şi după fiecare pahar pe care-l răstoarnă pe gît, îşi şterge subţiorile, pe sub cămaşă, cu un prosop înmuiat în găleata cu gheaţă. Tulgheş, pe jumătate întors către Eva — o iubeşte şi a citit într-un roman franţuzesc că o fată, îndrăgostindu-se de un ofiţer, i-a trimis fotografia pe care el i-o dăruise, înrămată în cozile ei, a subliniat fraza şi i-a dat cartea Evei — are un surîs scăzut pe faţa tuciurie ca de ţigan. Pictorul scenograf, peste capul căruia atîrnă un măcieş cu frunze prăfuite, soarbe băutura printre dinţi şi ascultă cearta maşiniştilor care beau pe mal, între tulpinele de floarea-soarelui. S-a pierdut sau s-a furat cuiva un briceag şi cameramanul îl acuză pe şoferul de la grupul electrogen.

— Mai duceţi-vă dracului! strigă pictorul, ridicîn- du-se în picioare, şi pe mal se face linişte. Domnule director, sîntem ultimii nomazi ai lumii, schimbă el vorba. Tîrîm cu noi ispitele şi dorul. Şi toţi proştii roiesc în jurul nostru. Mă înţelegeţi?

— Du-te şi te culcă, intervine regizorul, iar o s-o faci de oaie.

— Greşeşti, sare Nino, nu de oaie, ci de porc.

— Pentru prima oară, se scuză Filip. Pentru prima oară vreau s-o fac de porc. Doamnă Eva, aici se poate turba.Căldura de azi m-a năucit. Spune-mi, trebuie să ştii, n-a rămas nici o fată borţoasă de atîta căldură? Şi ce e mai îngrozitor, sînt turmele alea de porci pe care le scoateţi pe mirişte, domnule director Tulgheş. E o idee stupidă să creşti porci negri. E ca şi cum eu aş zugrăvi o biserică şi aş umbla gol prin ea, gol puşcă în faţa împăraţilor David şi

Solomon. Eva-mi spunea că astă-primăvară porcii dumitale au blocat calea ferată spre aeroport şi un avocat a ieşit pe scară să dea cu piciorul şi i-au rupt laba. Eu n-aş da voie, sau dac-aş fi cineva în ţara asta, te-aş pune să intri noaptea în mijlocul turmei de porci cînd guiţă de foame. Zîmbeşti? Te acuz, domnule director, care-ţi dai pe faţă sufletul negru ca şi turmele dumitale...

— Ajunge! se revoltă regizorul. Eşti idiot.

— Să-i punem gheaţă pe frunte, propune Nino.

— Dobitocule! strigă Filip. Să se care de-aici cu porcii lui! şi bate cu pumnul în masă. Să se ducă la toţi dracii!

— Şi dacă pun eu să te lege? întreabă Tulgheş. Eu am mai avut de-a face cu bandiţi.

— Ştiam c-o să-mi răspunzi aşa. Pentru dumneata, toţi nenorociţii ăştia peste care eşti mai mare sînt bandiţi.

— Matei! strigă Eva, tremurînd şi prinde mîna lui Tulgheş.

— Filip, te rog să pleci, zise Răşcanu. Imediat. Eşti nebun, şi mîine te trimit la Bucureşti. Tovarăşe director, vă rog să staţi liniştit. Cred că a făcut o insolaţie, a lucrat toată ziua în capul gol. Înţelege, Filip, şi pleacă.

— Plec. Dar scuip pe el ca pe o tinichea. Mi-e scîrbă, domnule, d-aia plec! Miroşi exact ca turmele dumitale.

Se smuci, răsturnînd scaunul, şi urcă taluzul sprijinindu-se în genunchi şi agăţîndu-se cu mîinile de tufa de măcieş care-i însîngeră palmele. Sus, maşiniştii şi Ion, strînşi în grup sub umbrar, îl întîmpinară tăcuţi.

Scandalul, izbucnit pe neaşteptate, acolo jos, în şanţ, îi înviorase; iată că ziua aia, cu miros nesuferit de cîrpă arsă, avea un sfîrşit interesant. Desluşeai, însă, pe feţele lor că nădăjduiau în mai mult.

Filip îşi scutură pantalonii de doc, pătaţi de vopsele, îşi şterse fruntea congestionată şi făcu cîţiva paşi spre puntea de scîndură aruncată peste şanţ în dreptul bărăcii. Doiplopi tineri, spoiţi cu var, fumegau peste buruieni. Pe şosea, pe sub cerul jos, care se topea în uleiul încins al asfinţitului, se

apropia, greoaie, posacă, acoperind tot asfaltul şi tîrînd după ea un nor de negură, străpuns de şuviţe trandafirii de forme incredibile, întîlnite numai pe cerul cîmpiei, o turmă de porci, mînată cu strigăte şi cu lovituri de bici. Filip traversă puntea şi se opri în marginea şoselei. Se clătina, înalt şi subţire, cu pălăria dată spre ceafă, şi cînd turma, învăluită în miros de rapăn şi de iod, se ivi lîngă el, Filip smulse mîna din buzunarul hainei, se trase brusc spre stînga şi înfipse adînc briceagul, izbind cu toată puterea, în spinarea unui mascur. Un şuvoi de sînge vîscos îi stropi faţa şi pieptul, turma de porci se rostogoli spre dreapta, învălmăşită de salturile furioase şi de guşatul mascurului rămas cu fierul împlîntat adînc în carne, Ion se smulse de lîngă stîlpul umbrarului, strigînd îngrozit la Tulgheş: „Tovarăşe director! tovarăşe director!” iar maşiniştii se repeziră buluc la Filip, îi răsuciră braţele şi-l purtară în goană spre maşina de sunet. El nu se zbătu, spuse doar atît: „Atenţie, să nu-mi spargeţi ochelarii!” şi ei îl întinseră pe o saltea, îi vîrîră haina făcută sul sub cap şi cineva îi şterse sîngele de pe obraji. În cîmpie, dincolo de şosea, porcii grohăiau, păzitorii urlau, un camion plin cu tuburi de piatră, în trecere spre Brăila, claxona lung.

— Deschideţi magnetofonul, zise Filip, puneţi o bandă cu muzică, nu mai suport s-aud porcii. Şi opriţi-l pe dobitocul ăla să vină la mine. Sfătuiţi-l să nu vină să-mi ceară socoteală.

— Domnule Filip, spuse cameramanul, trecîndu-şi o mînă prin părul ţepos, briceagul ăla era al meu, aşa-i?

— Da. Cred că da. L-am găsit la locul de filmare, am vrut să ţi-l dau. Îţi cumpăr altul, n-avea grijă. Hai, pune-mi muzică şi nu mai lăsa pe nimeni să intre aici!

— Vine doamna Eva, anunţă cineva.

Filip se ridică în genunchi şi se tîrî pînă în uşa maşinii.

Eva se apropia încet, pe cărarea bătătorită în mirişte. Bluza îi scăpase de sub cingătoare, boţită, o netezea cu palmele.

— Eva! strigă Filip. Întoarce-te. Nu, Eva, nu! ţipă el, văzînd-o că înaintează. Nu vreau să mă bocească nimeni. Du-te acolo. Uite, au prins porcul să-l înjunghie. Sigur, aşa trebuie. Un butoi de carne. De ce să se piardă? Domnul Fulga te aşteaptă. Întoarce-te!

— O maşină, spuse Ion, ieşind de după tejghea, în mîini cu ţeava aparatului de bere pe care o sprijini de găleata cu gheaţă. Camion de patru tone.

Fulga auzi vorbele cu întîrziere — parcă veneau pînă la el prin apă — se întoarse şi-l văzu pe şofer; înalt, sur, cu şapca murdară de motorină, şoferul se oprise în uşa barăcii şi, cu degetul îndoit, bătea în uşa coliviei de sticleţi.

— Au zburat păsărelele. De-acuma la voi totu se face urît. Poţi să scrii cu săpun pe oglindă: vino soare şi el tot n-o să vină. Întuneric ca-n coşciug şi miroase a porci.

— Pune batista la nas, îl sfătui Ion.

— Te supără? făcu omul, înaintînd. Voi poate nu mai simţiţi mirosu, da mie mi se întorc maţele pe dos. Ce-ai bun în rafturi? Nişte lichior de vanilie, dacă ai. De la kilometrul şaptejdoi am simţit că se atîrnă de mine mirosu ăsta puturos.

Descoperi peretele cu fotografii şi, zîmbind, se apropie de el.

— Ei, asta da, e o şmecherie! Bei ţuică şi te dai în leagăn. Pentru muieruşca asta, drace! merită să trăieşti.

„E ca şi ăştia de-aici, gîndi Fulga. Se holbează la ce nu are şi nu poate să aibă. De-ar fi aici, seara, ar veni încoace, strîngînd în palmele năduşite o hîrtie de zece, ar veni să-şi spele pleava din gît cu un pahar de băutură, să înghită heringi în sos de ceapă şi să vadă lume — maşinile care gonesc cu o sută pe oră şi nu opresc, fiindcă undeva le aşteaptă oraşul, cu lumini multe, cu oameni necunoscuţi — şi femeile astea de hîrtie pe care nici Ion şi nici nimeni de

aici n-o să le frămînte vreodată într-un colţ de grajd, aşa cum fac cu muierile lor.

— De unde eşti? întrebă Ion, îndatoritor.

Învăţase că pe client, chiar dacă are inima plină de bale, îl dai gata cu o vorbă bine potrivită.

— Constanţa, răspunse şoferul

— Timpu pe-acolo? vru să ştie Ion,

— Marea-i ca oglinda, e nemaipomenită, ceru, tot ca oglinda. Azi-dimineaţă se prăjea lumea la soare. Sezon gras. Străinii aruncă gologanii fără să se uite. Au. Şi cînd ai, poţi să zici că-ţi trăieşti viaţa. Ei, noroc! zise, dînd băutura pe gît. Aici, la voi, puteţi să mă credeţi, numa lupu ar putea să stea mai mult de-un ceas, că pe lup nu-l dezgustă mirosu de porc.

— Cînd bate vîntu dinspre Dtmăre e frumos şi nu se simte nimic, spuse Ion.

— Trebuia să pui patefonul să cînte, zise Fulga.

— Ai patefon? se întoarse şoferul.

Era în uşă şi ţinea braţele ridicate. Pe sub braţele lui, Fulga vedea două petice de cîmpie pe care ploaia ursuză, măruntă şi cleioasă, le bătea pieziş. Şi nu se ştie de ce, lui Fulga îi păru că tot ce se afla împrejurul lui începuse să miroasă a păr de la subţioară.

— Dar am numa trei plăci, spuse Ion.

— Asta înseamnă că trei lucruri le cunoşti bine, spuse şoferul. Aici, unde sînteţi voi, trei plăci sînt trei lumi. N-am timp, trebuie să fiu undeva pînă diseară, altfel aş sta şi le-aş asculta.

— Poate cînd te întorci...

— Peste o săptămînă. Să umbli cu grijă, să nu le fă- rîmi pînă atunci.

— O să fii singur? întrebă Ion.

Fulga scutură mîna. Gestul era de împotrivire.

— Te-am înţeles. Eşti sătul de lume, spuse şoferul. Dac-o să fii aici peste o săptămînă, n-am să opresc.

— Face socoteli pentru mine, zise Fulga, arătînd spre Ion, şi eu nu vreau.

— Aşteaptă maşina de poştă, explică Ion.

Şi către Fulga:

— Într-o lună şi douăzeci şi şase de zile aţi primit o singură vedere.

Către şofer:

— I-a plecat soţia la mare pentru cinci zile, au luat-o să facă film, şi nu s-a mai întors. Într-o lună şi douăzeci şi şase de zile, i-a scris o singură vedere. Pot să spun ce scria?

Fulga avu un gest de lehamite.

— ***Astăzi m-am întîlnit ca Marea,*** recită Ion, ***niciodată n-am fost mai fericită, şi-am blestemat lacu Capernaum.*** Capernaum e un lac în ***Biblie,*** cu milogi, asta o spun de la mine, nu mai e scrisă acolo.

— Femeia e norocu omului, spuse şoferul. Dacă-i pui piedică la timp, cade şi lasă pe jos tot ce-avea prin buzunare.

— Astea sînt tîmpenii, zise Fulga. Situaţia mea mă priveşte numai pe mine.

— Sigur că da, aprobă şoferul. Sigur. Eu nu mă amestec în nimic, mi-a spus de plăcile alea şi mă gîndeam să le ascult la întoarcere. Sînt vechi? întrebă.

— Una e veche de tot, nu se mai desluşesc cuvintele. Cum s-ar zice, am trei plăci, da numai două sînt de ascultat.

— Mie să mi-o păstrezi p-aia pe care n-o vrea nimeni. Cînd nu s-aud vorbele, te gîndeşti la ce vrei, sau la ce-ai vrea să fie. Eu o s-o ascult şi-o să mă gîndesc că pe deasupra barăcii trece o pasăre. Aşa mă gîndesc mereu cînd sînt trist, că pe deasupra mea e o pasăre... cum să spun?! pasărea asta la care mă gîndesc eu are numa gît de pasăre, lung şi făcut din flori de liliac alb, iar trupu ei e o cutie de avion, cu aripile adunate, şi pe-acolo pe unde avionu scuipă flacără şi fum ies pui de pasăre, tot cu gît de liliac alb şi cu trupu ca o cutie, da sînt mici.

— Peste o săptămînă, cînd te întorci, să-l iei şi pe domnu învăţător la Constanţa. Trebuie, domnule Fulga, trebuie să vă lămuriţi. Astăzi e în opt, i se adresă şoferului, peste o săptămînă, în şaijpe... deci pe data de şaisprezece o luaţi din loc. Cu ocazia asta o să vedeţi şi Marea Neagră. S-a aranjat? îl întrebă pe şofer.

— O să fiu aici dimineaţa, spuse şoferul, şi porni spre maşină.

Înainte de-a sui în cabină, se opri să-şi scuture noroiul de pe bocanci. Mirosul de porci venea în valuri, adus de vînt. „Trebuie să dau bătaie, să ies din zona asia”, îşi spuse, încreţindu-şi obrazul, scîrbit.

Alături de şosea, pe un drum gîtuit de tufe de mără-cini, patru oameni, înfăşuraţi în mantăi de muşama, cu glugile trase pe ochi, se mişcau greoi pe lîngă o căruţă cu scoarţele rupte în care zăcea răsturnat un bivol negru. Capul animalului atîrna într-o parte, cu limba scoasă. Buza de jos, căzută mult, dezvelea două şiruri de dinţi laţi înfipţi în gingii vinete. Murise lovit de tren şi-l duceau să-l jupoaie. Căruţaşul, bezmetic, îngropase o ţepuşe de lemn în burta păroasă şi legase în vîrful ei un şomoiog de paie. Grupul înainta tăcut către un tunel de trecere în gura căruia se roteau, croncănind, două ciori — şi peste cîmpia scitică, aşternută ploii, norii păreau altare de jertfă dintr-un rit străvechi.

— Eu am avut parte numa de barăci proaste, zise Ion.

— Vorbeşti mult, Arizona! aruncă Fulga.

— Mulţumesc că mi-aţi învăţat numele care-mi place.

— Ce-i cu baraca aia?

— Era de carton presat, prinsă cu scoabe de fier pe patru butuci de ciment. Şi erau treizeci şi opt de paturi suprapuse şi deţinutul 412, vecin cu mine, sforăia îngrozitor, şi sergentu Paxaman, care era de noapte, îl înjura mereu. Numa eu auzeam, eram la început şi noaptea

mă gîndeam ce fac, e vreo scăpare? Pe urmă nu m-am mai gîndit, cădeam într-un somn mort, putred, ca şi ăilalţi, fiindcă lucram la ridicarea digului în zăpadă. Şi-n patru luni de zile n-am avut nici un vis, şi pe urmă am avut unu, parcă horcăiam şi muşcam un bolovan de bronz. Într-o noapte, tot aşa, nu dormeam, marea se spărgea în vagoanele alea de piatră de la picioarele digului — mai devreme se trăsese un foc de armă — şi s-auzeau urlînd nişte lupi, cred că-i răsturna vîntu şi cred că era ora unu, şi 412 încetă să mai sforăie, şi asta era ceva, îl miră chiar pe sergentu Paxaman, care intră între paturi. Eu am întins picioarele, ca prin somn, şi i-am barat drumu, şi el m-a lovit cu muchea palmei peste genunchi, ca la infirmerie, cînd îţi controlează reflexele, şi-atunci i-am dat un călcîi în burtă. M-a înhăţat de urechi şi m-a ridicat în picioare. Eu eram număru 362 şi, cînd m-a ridicat, s-a sculat şi 363, Hoţu, cum îi ziceam.

— Loveşti, Mohreanule? zise Paxaman. La prima ocazie o să fie rău de tine. Mişcaţi şi zgîlţîiţi-l pe 412.

— Nu e rîndu meu, domnule sergent, spuse Hoţu, tremur, am pielea rară, omu, cînd îmbătrîneşte...

— Ai mult curaj. O să ţi-l scot pe nări.

Ne-am dus să-l scuturăm pe 412. Era rece. Şi Hoţu zise:

— Adio.

— Nu se poate, răspunse sergentu.

— Poftiţi încoace.

Paxaman se apropie şi ciocăni cu deştu în fruntea mortului, parc-ar fi zis: deschide, mă, şi spune-ne ce e cu tine!

— A sforăit pîn-adineauri, cînd naiba a murit?

— Unii mor repede, explică Hoţu. Asta era o natură sănătoasă şi doctorii spun că ăştia, naturile sănătoase, se curăţă fulgerător.

Vorbea greu. Dinţii de jos se sileau s-atingă gingia goală de deasupra. Întinse mîna, luă pătura de pe mort şi-o puse-n pat la el.

— Permiteţi să dorm sub două pături pînă la ziuă? se rugă de sergent. Lui nu-i mai foloseşte.

— Echiparea! răspunse Paxaman.

— Da nu-i rîndu meu! spuse iar Hoţu, totuşi începu, ca şi mine, să se îmbrace.

Flaneaua ruptă îi cădea pe spinare cu două palme mai lungă decît în faţă. Smulse îmbrăcămintea de pe pernă şi-o înfăşură în juru gîtului.

— Pe cine să mai scol? am întrebat.

— 364 şi 365.

Adică Ţăranu şi Căciulă de Iepure. Ţăranu avea picioarele strîmbe, subţiri ca fusele şi capu alungit. „Cap în formă de obuz, zicea Hoţu, într-o zi, să vedeţi, capu o să lunece în măruntaiele Ţăranului, o să explodeze şi-o să ne înece în valuri de grîu, doar burta fiecărui ţăran e o magazie de grîu, nu?” 365 era cel mai bătrîn din baracă, fusese adus numa de două zile şi-avea o căciulă de iepure, de-aici şi numele. Paxaman luă pătura pe care Hoţu o îngrămădise în patu lui şi ne-o dădu să înfăşurăm mortu. 412 fusese cineva la viaţa lui, măsura un stînjen, şi cînd ieşirăm, căzurăm cu el în zăpadă.

— La gropile vechi! porunci Paxaman şi ne ridicarăm.

— Lăsaţi-l pe Căciulă de Iepure, spuse Hoţu, de-abia se ţine, ne descurcăm şi fără el.

— Înainte marş! Şi dacă mai scoţi o vorbă, o să rămîi acolo cu 412.

— Da, spuse Hoţu, în timp ce ne tîram prin zăpadă, ar fi tocma cum trebuie. Singura lucru făcut cum trebuie. Mai important decît digu. Căci digu îl ridicăm, şi-l dărîmă armata, vara, la manevre. Şi iar îl ridicăm, şi iar îl dărîmă. Singuru lucru cuminte, un glonţ.

Sub lumina reflectorului din turnu principal, zăpada, umflată de vînt, avea o culoare galbenă. Urmaţi de sergent, într-o manta lungă, îmbogăţită cu guler moale de oaie, trecurăm lîngă magazia de unelte, unu dintr-o patrulă cu cîini dezveli obrazu mortului, îi smulse un fir de păr şi apoi

intrarăm pe o cărare strînsă între două rînduri de sîrmă ghimpată. Marea vuia undeva în faţă, greoaie şi furioasă, şi sirenele şuierau.

— Stooop! Stop!

— Mi-a promis să mă împuşte, zise Hoţu. Vreau să se ţină de cuvînt.

Ţăranu oftă adînc, n-apucase să smulgă de pe mort decît un crac de pantalon, şi uite, sergentu aprinsese lanterna. În dunga de lumină coclită descoperirăm gropile. Erau rupte, cu marginile îngroşate de zăpadă. Hoţu ridică o lopată şi un tîrnăcop aşezate între pereţii unei gherete de santinelă. Pămîntu era îngheţat. Am izbit în el şi-am simţit că-mi trosnesc şalele. Căciulă de Iepure încremenise în viscol, cu spinarea îndoită.

— Îl aruncăm? întrebă Ţăranu.

Sergentu, cu lanterna vîrîtă în mînecă, veni şi încercă marginea gropii cu botu cizmei. Se răsuci pe călcîie — vîntu mirosea a fum — şi spuse:

— 362, 363 şi 364, în gheretă!

Intrarăm toţi trei şi ne lipirăm de pereţii de scîndură. Sergentu veni în uşă, ne lumină feţele, se retrase cu spatele şi se aşează în prag. Era înalt, cu umerii atingea partea de sus a uşii, şi împiedeca vîntu să intre.

— 365, spuse el, dă-i drumu!

— Nu pot singur, domnule sergent, răspunse Căciulă de Iepure.

— N-am zis să-l îngropi. Asta or s-o facă ei. Ţi-am citit fişa, înţelegi de ce te-am adus?

— Da, domnule sergent, răspunse Căciulă de Iepure şi, trecînd la căpătîiu mortului, începu să cînte: ***Tatăl nostru, carele eşti în ceruri, sfinţească-se numele Tău...***

Cinta trudnic şi sergentu Paxaman se lăsă în genunchi, cu capu aplecat, şi noi dinăuntru îl văzurăm pe bătrîn, pe marginea gropii, mutîndu-şi braţu degerat de la frunte spre burtă, şi pricepurăm că e popă şi că slujeşte, şi înge-

nunchiarăm şi noi şi sergentu se mişcă să ne facă loc. Va să zică, el, zbiru, avea un dram de omenie.

Erau în cameră la Tulgheş. Tulgheş, în cămaşă, se juca cu nişte mărgele, pipăia boabele şi le răsucea între degete — afară, între magazii, grohăiau porcii, veterinarul scosese o sută de bucăţi la castrat, mirosea a sînge, şi o femeie care aduna fuduliile într-o căldare striga măscări şi porcarii nechezau — iar alături de el, cu coatele pe masă, Fulga citea, mişcînd uşor buzele groase, scrisoarea pe care mai-că-sa i-o trimisese lui Tulgheş. La început, cînd Tulgheş îi dăduse plicul, refuzase: „Nu mă interesează!”, dar în seara asta venise singur, spunînd:

— Dă scrisoarea. Vreau să văd ce efect poate să aibă asupra mea.

2 septembrie 1954.

Dragă domnule Tulgheş, zicea bătrîna, da, ştiu că te va mira scrisoarea asta, dar o să mă ierţi. Eşti prietenul lui Eugen, aşa mi-a spus el, şi-am văzut şi eu şi simt c-aşa este, de cînd aţi fost amîndoi în casa noastră, în primăvară, şi v-am dat ouă fierte la masă şi le spărgeaţi, ciocnindu-le fiecare în fruntea celuilalt. Omul tînăr poate să facă orice, îi stă frumos, numai noi bătrînii ne smiorcăim, ne plîngem păcatele şi ne dorim mormîntul. Vă scriu cu inima frîntă şi vă rog să-mi spuneţi ce se întîmplă cu Eugen şi cu Eva? S-au certat? S-au bătut? De ce nu se mai întoarce ea de la mare? Şi de ce s-a dus să joace în filmul ăla? Eugen a suferit destul, nu vreau să se mai chinuiască. Nouă, Eva ne-a fost dragă, am iubit-o de parcă era din carnea noastră, dar acumce să mai credem? Nu ştiu dacă ei ţi-au spus vreodată, Eva a venit la noi în 1946, în vremea secetei, pe cînd Eugen era prizonier şi nu mai ştiam nimic despre el de trei ani. Ne-am pomenit cu ea într-o zi. Subţire, străvezie, leşinată de foame, s-a oprit la poartă şi, cu ochii mari, tremurînd, ne-a spus: Sînt Eva Ispas, sînt din laşi şi sînt nevasta lui Eugen, v-a scris Eugen? Nu ne scrisese nimic, nici cînd s-a însurat şi nici mai tîrziu. S-au unit într-o noapte din iarna lui ’43, pe ascuns de lume, singuri în faţa lui Dumnezeu, fiecare cu o lumînărică în pumn, şi

după două zile pe Eugen l-au dus pe front. Altfel am fi vrut noi să fie nunta băiatului nostru, dar nu ne-am supărat, cum crezuse el că e bine, aşa trebuia să rămînă. Şi-am oprit-o pe Eva lîngă noi, şi ne-am zbătut de i-am obţinut post la şcoala din sat, alături de mine şi de bărbatu-meu. Trei ani am stat împreună, şi ea ne-a zis mamă şi tată, cum se cuvine, şi l-a aşteptat pe Eugen cu cinste. Nu venea nici o scrisoare şi ea răbda, nu-şi urla disperarea şi nu ne-a lăsat să-l socotim mort şi să-i purtăm pomenile la biserică. Trăieşte şi o să vină, spunea mereu, în gară la Focşani, unde prizonierii întorşi din lagăre sînt ţinuţi în carantină, în fiecare zi apare unul sau altul care a fost dat mort, o să vină şi Eugen, nu se poate. Plingeam şi-o ocroteam, şi cînd a venit Eugen i-am sărutat Evei mîinile şi i-am spus că numai credinţa ei l-a adus. Şi-acum, cînd după atîtea nenorociri se înseninase şi casa noastră, Eva a plecat! Domnule Tulgheş, dacă poţi, împacă-i, adună-i din nou. Şi scrie-mi şi mie. Eu, altceva decît să mă rog bunului Dumnezeu să fie totul bine, nu pot să fac. Mă rog în fiecare zi şi vă aştept să mai treceţi pe la noi. Acum o să culegem via şi o să înfundăm un butoiaş pe care să-l beţi sănătoşi şi eu să mă bucur că sînteţi fericiţi.

Maria Fulga

— Da! zise Fulga isprăvind şi punînd scrisoarea pe masă,

— Ce înseamnă: da? întrebă Tulgheş, înălţînd fruntea pe care părul negru, inelat, ca de ţigan, o acoperea în dezordine.

— Mama are în mîini ***punctul de pornire,*** plecarea, atît!

Jarul trosni în sobă, scîntei albastre săriră în cenuşar. Fulga îngustă ochii — faţa rotundă, cărnoasă, i se umflă — şi-o privi pe Eva în tabloul lucrat de Filip, atîrnat deasupra geamului împărţit în opt ochiuri, cu trei frunze de fag prinse într-un colţ al ramei. Tînără, înaltă, frumoasă — totdeauna mirosea a lucernă — Eva stă într-un leagăn făcut din două frînghii prinse pe un scripete, cu braţele ridicate leneş pe funii, cu capul aplecat pe umăr, cu tălpile goale întinse în iarbă — parcă-şi freca tălpile în iarbă şi iarba trosnea mărunt, plină de o nelinişte fragedă — şi un dor de demult, o umbră de chin desprinsă din dragostea flămîndă a celei dintîi Eve, trecut, lege a durerii, din neam în neam,

pînă la ea, şi mai departe de ea, în pragul veşniciei, pune o pată de durere pe faţa ei galben-cafenie.

— Eu şi Eva am trăit toată povestea, reluă Fulga. Plecarea e mincinoasă. Tu, dac-o iubeşti pe Eva...

— N-o iubesc, zise Tulgheş, aşezînd mărgelele pe genunchi. Ce ţi-a venit?

— Ba da, întări Fulga. Amîndoi ştiam c-o iubeşti. Era ca într-un joc şi ne bucuram. Eva spunea că suferi. Îi place să fie puţin nefericit. Sînt oameni care trag să se nenorocească cu tot dinadinsul, tu, însă, eşti departe de asta, pentru că ştii să te înfrînezi.

— Arizona e un tîmpit vesel. Te umfli cu votcă în baraca lui şi-ncepi să vorbeşti aiurea. Ăla, Filip, simula nebunia. Tu eşti nebun de-a binelea.

— Astăzi n-am mai aşteptat maşina poştei. Am început să mă stăpînesc. Poţi să-i scrii mamei.

— N-o să-i scriu nimic.

— E bine. Pentru că nu ştii nimic, Tulgheş. M-am întors din prizonierat în 1948. Ai văzut casa noastră? Zici că stă să cadă în rîu, nu? Toată vara miroase a ierburi. Doarme între ierburi şi o leagănă vîntul. Cînd am coborît în gară la Focşani, era la sfîrşitul lui august, şi vara murea. M-am gîndit că trebuie s-ajung la ai mei pînă nu încep ploile. Vroiam să găsesc casa pătrunsă de mirosul ierburilor. Fusesem ofiţer în rezervă şi mai aveam puţină trecere. Am obţinut să nu rămîn în carantină decît trei zile. M-au tuns şi m-au fotografiat şi mi-au dat drumul. A trebuit sămă fotografiez mai pe urmă şi cu un individ cherchelit care ţinea o oaie în braţe.

— Am cumpărat-o la Paşti, era miel, dar mi-a fost milă s-o tai. Şi-acuma se ţine după mine ca un cîine, pricepe c-am fost bun cu ea.

Nu mi-a trimis niciodată fotografia... S-a potrivit s-ajung acasă după masă. Ardea un soare somnoros. Casa noastră, pusă pe grind, cu lemnăria veche, strălucea şi iarba se clătina pe mal, o coamă de mohor cu spice cafenii. M-am

descălţat şi am trecut rîul. Cu bocancii pe umăr, am suit prin vad în grădină. Nu ştiu de ce, mă aşteptam să-l întîlnesc întîi pe tata, dar sub nucul de lîngă gard am văzut o fată. Citea. Nu mă simţise. M-am aşezat de partea cealaltă a mesei şi-am ridicat capacul de pe o cratiţă. A tresărit speriată. Eu am zîmbit, şi ea s-a lipit de trunchiul nucului. Purtam haine militare, fără epoleţi, fără grade, dar oricum, militare, şi după asta şi-a dat seama că sînt Eugen Fulga.

— Domnul Fulga! a murmurat şi s-a oprit. Apoi, stins: V-aţi întors?

— Cine eşti? am întrebat-o. Am lipsit mult şi nu mai cunosc lumea.

— Nu vă mai amintiţi de mine? Ne-am cunoscut la Iaşi, sora sublocotenentului Ispas, ne-am plimbat într-o zi cu sania la Copou.

— Nu, nu-mi aduc aminte...

Şi ăsta era adevărul, Tulgheş, nu-mi aduceam aminte. Mai tîrziu, mult mai tîrziu, într-o noapte, iarna, cînd Eva mi-a spus că în copilărie îi era frică de nişte papuci primiţi în dar de la o mătuşă, fiindcă i se spusese că papucii ăia sînt vrăjiţi, că, în clipa cînd va spune o minciună, papucii îi vor încălţa picioarele singuri, cu de la ei putere, şi vor fugi cu ea prin zăpadă, prin gropi, mi-am adus aminte de sublocotenentul Ispas şi de sora lui care ţinea hăţurile şi lovea cu biciul caii gonind prin ninsoarea bogată. Eva, atunci, era în ultima clasă de normală, avea un şal alb şi o scurtă de piele şi rîdea, fericită, şi fulgii mari i se împleteau în funia părului — dar acolo, sub nuc, în capul meu zăpezile se amestecau urîte şi vrăjmaşe; cinci ani şezusem numai între zăpezi şi uneori fusesem la un pas de nebunie din pricina lor. Am privit-o lung pe Eva şi am întrebat-o de ce plecase din Iaşi şi de ce era la noi, şi am rîs cînd ea mi-a spus:

— Sînt soţia dumneavoastră.

— A mea? Cum asta?

— Ascultaţi-mă încă puţin şi pe urmă o să plec... părinţii dumneavoastră sînt în sat şi o să se întoarcă...

— Dacă eşti soţia mea, pleci cînd vreau eu, am zis.

— Bine, o să plec cînd ziceţi, cînd credeţi că trebuie să plec, dar acum trebuie să vă vorbesc, să vă spun...

— Ce să spună? întrebă Tulgheş. Nu mai ocoli, nu mai tăvăli vorbele.

— Să-mi spună că fusese secetă şi că murea de foame... Muream. Dumneavoastră trebuie să ştiţi ce e foamea, lipsa cumplită, şi într-o noapte, nu mai ştiu cum, mi-am adus aminte că mi-aţi spus cît de bogat e satul părinţilor, mi-am adus aminte şi cum îi spune, şi mi-am adus aminte că frate-meu vă citise numele pe lista ofiţerilor daţi dispăruţi pe front, şi am plecat încoace, şapte zile, pe tren, şi le-am spus bătrînilor că sînt soţia lui Eugen.

— Dar în 1948, trecuse seceta. Ar fi putut să plece, ar fi putut să dispară.

— Da, la fel i-am spus şi eu: „Puteai să pleci, trebuia să pleci”. „Nu, mi-a răspuns ea, trebuia să rămîn şi să plătesc.”

— E o prostie. Război şi foamete. Nimeni nu s-a gîndit vreodată să plătească pentru chestiile astea. Nu intră în nici o socoteală.

— Era altceva, Tulgheş. Erau bătrînii. Ei o primiseră ca pe o noră şi aşteptarea Evei le dăduse nădejde. Bătrînii ştiu să aştepte, de la un timp încolo viaţa omului nu e decît o aşteptare lungă, dar cînd e lîngă tine şi cineva care are douăzeci şi unu de ani şi aşteaptă, şi pe urmă are douăzeci şi doi şi aşteaptă, şi împlineşte douăzeci şi trei şi se încleştează în aşteptare, aşteptarea nu ţi se mai pare neagră şi lipsită de speranţe, începi să crezi că moartea n-a avut atîta putere să-l răpună şi pe fiul tău.

— Eva credea în întoarcerea ta?

— Nu, nu credea, dar important era că aştepta. Ea avea timpul înainte, putea să se joace cu el. Încă puţin şi bătrînii aveau să-i spună singuri: du-te, Eva, ai aşteptat destul, du-

te şi aranjează-ţi viaţa cît mai eşti încă tînără. Mama mi-a spus c-ar fi trimis-o. E firesc.

— Pînă aici, acceptă Tulgheş, dar mai departe?

— Seara, mama ne-a aşternut patul în odaia mare, şi am făcut-o pe Eva nevasta mea.

— Aha! făcut Tulgheş şi reluă jocul cu mărgelele.

— Te gîndeşti c-am silit-o! zise Fulga, şi se enervă, ochii lui avură o căutătură piezişă. Amîndoi am vrut-o. N-am considerat că e ultimul preţ pe care trebuia să-l dea pentru anii ăia nenorociţi. S-a dezbrăcat şi s-a suit lîngă mine şi mi-a pus mîna pe frunte. Şi eu i-am sărutat mîna, şi dincolo de perete, mama plîngea şi tata bea vin cu vecinii, pe drum cineva lălăia un cîntec. Şi Eva mi-a spus: „Dacă o să vrei, rămîn aici”. Peste o lună, ne-am dus la oraş, singuri, am ales o biserică unde nu vine lume şi ne-am cununat. Am stat amîndoi în genunchi, cu cîte-o lumînare în mînă şi preotul ne-a slujit. Asta a fost nunta noastră, o nuntă ascunsă, aşa cum spusese Eva şi cum credeau ai mei că făcusem de mult, la Iaşi. Ne-am sărutat şi am plătit părintelui şi am ieşit pe stradă. Se făcuse noapte, bătea vînt rece, lumina ardea, am pătruns într-un gang mucegăit, ca să tăiem spre Strada mare. Eva s-a împiedecat de o ladă, pe semne că era un depozit de lăzi acolo, căci lada izbită de Eva, dărîmîndu-se, a tras după ea încă vreo douăzeci de cutii de lemn care s-au prăvălit pe ciment, hodorogind, şi-n clipa aia, de sus, de la un balcon, cineva a strigat: „Poliţia!” La strigătul ăsta s-au deschis toate geamurile şi de sus au început să cadă peste noi coji de cartofi, gunoaie şi ligheane de lături. Javre nemernice! Pe întuneric se simţeau tari, erau în stare să bată şi să lovească. Exact ca şi porcarii pe care-i comanzi: noaptea iscodesc şi mîrîie, iar ziua dau în brînci să-ţi execute poruncile. Eva îi ura, şi cred că de scîrba lor a plecat şi nu se mai întoarce.

— Îţi fierbe sîngele după Eva, zise Tulgheş, şi de-aia îi înjuri. De fapt ţi-e milă de ei şi în ascuns îi compătimeşti.

Ştii foarte bine că nici unul n-a fost, cum se spune, călăuză sau hoţ de graniţă.

— Da, hoţ de graniţă n-o fi fost nici unul, dar fiecare a avut o rudă, un prieten sau un cunoscut care a fost hoţ adevărat şi pe care ei l-au ascuns sau nu l-au denunţat.

— Grozav, gro-zav eşti tu, Eugen Fulga! Dar eşti mă- gar, să ştii! mestecă Tulgheş între dinţi.

Colţurile gurii largi, umede de salivă, îi tremurau şi pe fruntea lată i se îngroşau vinele.

— Pe omul căzut în mizerie, n-ai dreptul să-l batjocoreşti.

— Ei singuri se batjocoresc şi se aţîţă. Şi se pîndesc între ei.

Seara. În baraca lui Arizona, mirosind a rachiu şi a bere, şapte colonişti s-au strîns să sărbătorească „sîmbăta morilor de apă”. Fulga, singur la masa de unde poţi privi în voie peretele acoperit cu poze rupte din reviste ilustrate, fumează şi ascultă vîntul care se zbate la colţurile barăcii. Arizona, încins cu şorţul, desface cutii cu heringi, şi patefonul, pus sub tejghea, cîntă încet melodia americană în care tropăie un cal şi cîmpia e tristă.

— Pentru ziua asta, spune Arizona, ar fi trebuit nişte ciocolată.

— Opreşte placa! îl pofti un flăcău din grupul „temporarilor”.

Îi spuneau Destelnicu. Subţire, dar bine legat, purta mustaţă blondă, răsucită cu fierul şi vorbea aspru, repezit. Turnă în pahare şi se întoarse spre Toma, un bărbat de patruzeci de ani, cu barbă tunsă scurt şi pomădată. Fusese contabil, aici era pontator.

— Vorbeşte, Toma.

Toma îl privi, zîmbind, nu ştia de ce să se agaţe, împreună mîinile pe pahar şi spuse doar atît:

— Încă un an! Să dea Dumnezeu să fie ultimul pe care-l petrecem aici. Aşa. Să ne întoarcem cu toţii sănătoşi, la noi acasă, unde pîinea e dulce şi se frînge singură pe masă.

Se închină şi bău. Şi la fel făcură ceilalţi.

— Cum e Dunărea acolo? întrebă Arizona, aranjînd bucăţile de peşte pe o farfurie de tablă.

— Dunărea? repetă Toma. Tristă.

— De ce? făcu Arizona, nemulţumit. La nai, uite, de-aici pînă-n malu ei sînt şapte kilometri. Dunărea, dacă ai o căsuţă să te adăposteşti şi o barcă e tot ce-ţi trebuie.

— La noi e tristă, se încăpăţînă Toma. Cum o fi aici, nu ştiu, n-am văzut-o, noi ne învîrtim într-un cerc din care nu avem voie să ieşim, şi cercul nu atinge Dunărea, dar cum poate să fie cînd răsuflă pe malul ei turmele astea de porci?!

— Schimbă vorba, îl sfătui Arizona. Nu e permis, ştii bine, să vorbeşti chestii de~astea. Vedeţi, asta e cu voi, nu vă învăţaţi minte. Chiar şi sărbătoarea asta a voastră e o aiureală. „Sîmbăta morilor de apă!" Astăzi e sîmbătă, bun, este, dar unde-s morile de apă? N-are haz.

— De acord, n-are haz, spune Toma. Dar ce are haz, după tine? Tu, şi noi toţi, în afară de director şi tractorişti, am venit aici aduşi de la spate... asta are haz?

— Şi domnu învăţător Fulga, zise Arizona, tot de nevoie...

— Acolo unde sînt copii, trebuie să fie şi unul ca mine.

— Vorbeam despre ce are haz şi ce n-are haz, zise Toma. Tu, Arizona, ne vinzi băutură şi alimente, şi n-ai leafă, execuţi ce ţi s-a spus. Şi nu ne tragi pe sfoară. Asta e bine. Tu, te priveşte ce-i cu tine. Ai făcut şi închisoare. Da noi? Ce e cu noi? Ne-au mutat

în case străine, de humă, cu lut pe jos, cu un pat în fiecare odaie, cu o ladă pentru făină şi o sobă. Totul e pe dos, şi noi ne păstrăm obiceiurile de acolo, unde Dunărea e tristă. Ai dreptate, asta n-are haz. De doi ani măcinăm la o moară de aburi, în fiecare lună, patru inşi, prin rotaţie, strîng în două căruţe saci şi pornesc undeva, lipsesc o noapte şi se întorc înapoi albiţi de făină, rupţi de oboseala ţarinii, căci ceea ce ne distruge e ţărîna asta neagră, sumbră, fărîmicioasă, fără rîuri, fără păduri, neprietenoasă, şi povestesc ceva despre o hardughie în care huruie valţuri şi se freacă, cu pocnete, roţi de piatră, dar de gîndit tot la morile noastre de apă ne gîndim. E fără haz, sigur, dar acolo am trăit noi. În septembrie, acum, ce înghesuială de căruţe şi de cai e acolo!

— Caii noştri au coamă, nu glumă, zise Destelnicu. Dintr-o coamă de-aia poţi să faci o funie care să-ţi ajungă să legi un raion întreg.

— Aţi fi fost bogaţi, se vede, spuse Arizona. Şi banu face totu. Eu sînt de-aici, din Baltă, oameni scăpătaţi. Nenorocirea, însă, n-alege, vine şi peste bogat şi peste sărac. Mie, spre deosebire de domnu învăţător Fulga, de faţă, îmi plac şi porcii. Carnea de porc e cea mai gustoasă. Dac-aş avea eu gologani, mai încolo, cînd vine iarna, aş face un şanţ de ciment, aş tăia porci, aş umple şanţu cu sînge roşu şi aş pune o muiere să facă tobă şi să umple un kilometru de cîrnaţi. Aşa-i, de ce să mă îndop cu cartofi?

— Dă, Doamne, spuse un bătrîn, să ne întoarcem mai repede acasă! Între ai noştri, acolo, pot să trăiesc numa cu mămăligă şi ceapă, nu-mi pasă.

— Odată şi-odată, o să vă întoarceţi cu toţii la casele voastre, zise Arizona. Cei care-or trăi. Care-or avea no- rocu.

— Dac-o să mor, zise bătrînul, să-mi luaţi oasele acolo. Să nu mă lăsaţi singur aici.

— Nici-o grijă! O să te duc acolo, la văru-meu Mestecăneanu. Că te-ai chinuit fără nici o vină.

— Ce e cu Mestecăneanu ăsta? întrebă Arizona.

— E preşedintele raionului. Cu două luni înainte de-a ne porni încoace, vara, m-am dus la el. Era şef de trei luni şi de două luni se însurase. Tocmai pleca pe teren. „Hai cu mine, zice, dacă vrei să vorbim.” M-am suit în maşină. Nevastă-sa, din uşă, către el: „Astăzi te duci la lacuri? Adu-mi un pescăruş, n-am văzut niciodată”

— Da, zise Arizona, muierile au trăzneli de-astea. Ştiu una de-aici care se scoală noaptea şi-i zice lu bărbatu-su: „povesteşte-mi ce-ai visat”.

— Să am una ca asta i-aş muta fălcile. Hai, zi aia cu Mestecăneanu.

— Am ajuns într-un sat, Mara, şi ne-am dat jos. Lacul, în marginea şoselei. Mestecăneanu îi cheamă pe cei de la primărie: „Măi băieţi, să-mi prindeţi un pescăruş”. Sus, în bărci şi dă-i bătaie. Cu plase speciale, pe care le arunci de la distanţă. Dar era soare, lumină albă care te orbea, şi nu s-a putut.

— Trebuia lucrat cu lanţuri, interveni Arizona.

— Nu s-a putut, am plecat, continuă Toma. Şi-am mers. Satele, pustii, şi lacuri multe, albastre şi neclintite. Trei ceasuri în şir, Mestecăneanu n-a mai găsit pe nici unul din oamenii de care avea nevoie.

— Păi cine-i prost să iasă din gaură cînd pică inspecţia? întrebă Arizona. Eu am dar de-o simt cu două zile înainte. Începe să mă mănînce pielea. Oricît mă scarpin, nu scap de mîncărime, pot să trag cu grebla pe spinare, şi atunci ştiu că trebuie să pice cineva.

— În al şaptelea sat, Mestecăneanu s-a supărat. L-a chemat pe omul de serviciu şi-a început să urle: „Unde-s şefii? Să mi-i aduci aici, să n-aud că nu stii unde sînt.” „Ştiu, cum să nu?! zise omul. Sînt pe lac,

s-au dus să prindă un pescăruş.” Înţelegi, Arizona? Înţelegeţi, domnule Fulga? Mestecăneanu e acolo. De ce? Eu zic că el ar trebui adus aici. Cu biciul. „Na, şi scurmă pămîntul şi îngrijeşte porcii!” Dumneata cum zici?

— Zic c-ar fi bine să vorbiţi despre altceva, zise Arizona.

— Ai dreptate, m-am aprins. Dar despre ce să vorbesc?

— Tot despre păsări, spuse Arizona, da altfel. Tu, Des- telnicule, îl întrebă pe flăcăul cu mustaţă blondă, ai văzut vreodată dropii? Păsările alea sălbatice, mari cît curcile? N-ai văzut. Umbli cu turmele de porci şi precis porcii le sperie. Sînt mai sperioase decît sitarii. Dropii multe se văd în partea asta, spre Bărăgan, da n-avem cum să mergem acolo. Trebuie autorizaţie. Şi, poate, cînd o capeţi, dropia nu mai e de mult acolo, a trecut, şi nu mai vine în seara aia. După ce vezi dropia, stai aşa nemişcat şi nu te gîndeşti la nimic rău şi-ţi vine să cînţi uşor, pentru tine.

— Poate că într-o noapte o să mă duc pînă acolo, zise Destelnicu, moale.

— Prostule! îl repezi bătrînul care nu vroia să moară în cîmpie.

— Prostule! zise şi Arizona.

— Vezi, Tulgheş, zise Fulga, ei se irită şi-şi fac singuri viaţa imposibilă. Pe-a lor şi pe-a celor din jurul lor. Dac-arfi vorbit numai despre păsări, aş fi stat şi aş fi băut cu ei. Fiecare ştim cîte o poveste eu păsări, eu am stat o zi întreagă sub un salcîm, cu douăzeci de inşi, şi-am ascultat cum fluierau două mierle. Şi jos, în vale, ne aştepta vaporul, şi altă cursă nu mai aveam decît seara şi, oricum, vroiam să fiu cît mai departe de locurile alea unde eram.

— Te pricepi să acuzi, răspunse Tulgheş, dar şi eu aş putea, dacă n-aş şti că veniseşi de unde veniseşi şi că nu mai cunoscuseşi o femeie de şase ani, să te acuz că ai tăvălit-o pe Eva în pat ca pe o tîrfă. Şi-aş mai putea să-ţi spun că, după ce ţi-ai făcut-o nevastă, te-ai dat peste cap să mai dispari un an.

— Dar m-au arestat pe nedrept! se revoltă Fulga. N-am vorbit niciodată împotriva colectivizării. Îl duşmăneau pe tata şi l-au lovit lovind în mine.

— Te cred, spuse Tulgheş. Se fac abuzuri. Dar trebuie să-i crezi şi pe alţii. Şi în primul rînd să crezi în Eva. Dacă bănuiai ceva, nu trebuia s-o laşi să se ducă.

— Am vrut s-o aştept şi eu o dată. Ea m-a aşteptat trei ani, cînd eram şi nu eram, mai mult nu eram, şi pe urmă m-a aşteptat iar un an. Ziceam s-o aştept şi eu cinci zile şi să-i spun: te-am aşteptat şi m-am gîndit numai la tine.

— Şi-acum n-o mai aştepţi?

— Ba da, Tulgheş, dar n-o să vină. După ce-a stat la Mare, nu poate să se mai întoarcă în duhoarea asta. Şi ştiu că-i e frică.

— De cine?

— De tot ce-a lăsat îndărăt. Lucrul ăsta l-am descoperit în serile goale de cînd stau singur. Ştii vederea pe care mi-a trimis-o de la Mare, scrie, ţii minte: „Şi-am blestemat lacul Capernaum”. E un lac între Urziceni şi Slobozia, îi zice Fundata, eu l-am botezat Capernaum. După ieşirea din închisoare, m-am dus cu Eva acolo. Bătrînii, intraţi în datorii pînă în gît din pricina mea — pe tata îl destituiseră între timp — n-au avut să-mi dea bani ca să plecăm în altă parte. E un lac de cîmpie, sărat, plin de nămol şi brădiş, pe margine cu corturi făcute de ţărani din preşuri de zdrenţe. Ce lume vine acolo, poţi să-ţi închipui: bătrîni reumatici, cu ismenele suflecate pînă la genunchi, care se prăjesc la soare, la distanţă unul de altul, fiindcă le e ruşine să secunoască. Şi săracii din oraşe. În mal, pe plite îngropate în pămînt, fumegă oale şi crătiţi, ţigănci vînd pepeni şi

porumb fiert, şi cîţiva liceeni de prin satele din împrejurimi agaţă fete. Eu şi Eva dormeam sub un umbrar de foaie de cort, avînd ca vecini două fete, surori gemene. Într-o seară s-au certat cu băieţii şi, peste noapte, ăştia au pus bolovani de drojdie de bere în closetele săpate de noi, murdăria s-a umflat şi s-a scurs în ape, şi n-am mai putut să stăm acolo. Înţelegi de ce-i e frică?

— Dar cît sînt eu aici, nu se poate întîmpla nimic, spuse Tulgheş. Te asigur. Sînt consultat în toate, nimic nu se mişcă fără ştirea mea.

În clipa aceea răsunară în uşă ciocănituri înăbuşite. Tulgheş opri jocul cu mărgelele, Fulga se sculă şi deschise, în prag se ivi Ion Mohreanu, într-o manta de cauciuc, cu gluga scoasă şi vîrîtă mototol sub centură. Înalt, adus din spate, părea ieşit din viscol. Întinse mîinile spre sobă — gestul firesc al ţăranilor cînd ajung lîngă foc — şi spuse, clătinînd palmele lungi:

— Au venit şi l-au ridicat pe Toma. Pentru ce-a vorbit azi-noapte în baracă.

Tulgheş se scutură şi păli. Fulga, în picioare, zîmbi cenuşiu.

— Vezi! rosti el spre Tulgheş, într-o zvîcnire de triumf jalnic.

Şi Tulgheş avu dintr-o dată înţelegerea gestului lui Fi- lip cînd împlîntase briceagul în spinarea mascurului.

— Du-te! îi spuse lui Ion. Lasă-ne!

Şi, pe cînd Ion ieşea, se prăbuşi cu coatele pe masă şi tăcu mult, cu ochii la tabloul în care Eva mîngîia iarba cu tălpile.

Afară, vîntul, care peste zi bolborosise numai în buruieni se ridicase şi ieşise şi luna. Plopii din marginea şoselei, gonind în două şiruri spre adîncul nopţii, se zbuciumau în zarea scăldată într-o lumină ceţoasă, Ion văzu turmele de porci. Veneau încet, răscolind pămîntul. Şi mirosul lor

dezgustător, vărsat prin mii de rîturi negre, se aşeza între case, în ierburi şi în haine.

Mestecînd o bomboană cleioasă, Ion străbătu cărarea îngustă, lîngă care creştea singurul fag din aşezare, ocoli o casă în care ţipa un copil, intră în baraca cu băuturi şi puse o placă de patefon.

Cowboy-ul vine şi dispare, şeriful plînge-n pumni...

Din ţeava aparatului de bere, înşurubată prost, cădeau în ligheanul de zinc, plin cu pahare murdare, picături de spumă acidulată. În rafturi, sticlele, cele atinse de raza lămpii, arătau sîmburi de văpaie, ochi de pisică, nuclee fosforescente.

Ion asculta cîntecul, ţăcănitul copitelor în stîncă, foşnetul pulberii de nisip, plimbînd degetul peste conturul unei scrumbii cu burta storcoşită şi închisă într-un borcan cu ulei vîscos în care pluteau şi boabe de piper şi două crestături stelate de morcov.

— Arizona!

El ridică fruntea, leneş, şi pleoapele bolnave i se zbătură.

— Am stat în şanţ şi te-am aşteptat.

— Ţi-e sete? întrebă Ion şi văzu că ăla şezuse într-adevăr în şanţ, avea frunze şi iarbă pe haine.

— Arizona, tu l-ai vîndut pe Toma!

— Fii cuminte! tresări Ion. Vorbeşti aiurea.

— Numa tu puteai să-l vinzi.

— Du-te dracului de neghiob! Eu...

O flacără scăpără scurt, Ion o simţi între ochi, fierbinte, năucitoare, şi căzu cu braţele peste calul galopînd în munţi necunoscuţi sau în cîmpie stearpă, şi se uni cu Neculai Mohreanu — unire numai îndărăt — în pămînt, şi apoi pămînt curgînd în Dunăre, cu oase sfărîmate, cai sfî- şiaţi şi femei înecate, unire tragică, mort lîngă mort, pămînt şi ape şi vînt, curgere nemiloasă în uitare.

Uşa a scîrţîit toată noaptea în trupul barăcii — şi împrejur n-a fost decît noapte şi cîmpie scitică, lut negru — şi nori desprinşi parcă de pe biserici părăsite.

— Al care face să se scufunde vapoarele, a zis Eugen Fulga, la ziuă.

— Nu pricep, a răspuns Tulgheş, oprit lîngă peretele cu fotografii de actori.

— Al care scufundă vapoarele, a repetat Fulga, şi le scufundă, uneori, mai înainte ca vapoarele alea să fi fost construite.

. . . . . .

. . . . . .

Şi a fost atunci a treia strigare, vestind naşterea.

Brăila, Sinaia, Mogoşoaia 1961-1968

Redactor: CORNEL POPESCU
Tehnoredactor: ION TUDOR

Dat la cules 04.10.1968. Bun de tipar 06.11.1068. Apărut 1968. Tiraj 30 140 ex. Broşate 28 090 ex. Legate 2050 ex. Hîrtie scris tip I A de 70 g/m^2. Format 540X840/16. Coli ed. 16,22. Coli tipar 17,5. A. nr. 19 486/1968. C.Z. pentru bibliotecile mari şi mici 859—31.

Tiparul executat sub comanda nr. 80815 la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii”, Piaţa Scînteii nr. 1, Bucureşti — Republica Socialistă România.